

TIỀN SĨ THÁI LỄ HÚC

CON ĐƯỜNG ĐẠT ĐẾN
NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(GIẢNG GIẢI ĐỆ TỬ QUY – PHÉP TẮC NGƯỜI CON)

QUYỂN 2

(TRỌN BỘ 04 QUYỂN)

Cẩn dịch: Ban phiên dịch Tịnh Không Pháp Ngữ

Giám định phiên dịch: Vọng Tây Cư Sĩ

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

MỤC LỤC

CHÁNH VĂN.....	5
CHƯƠNG THỨ NHẤT:	
NHẬP TẮC HIẾU (Ở NHÀ PHẢI HIẾU) <i>(Tiếp theo)</i>	15
5. Kinh văn:.....	15
5.1. “Cha mẹ thích, dốc lòng làm”	15
5.2. “Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ”	50
6. Kinh văn:.....	69
6.1. “Thân bị thương, cha mẹ lo”	69
6.2. “Đức tôn thương, cha mẹ tủi”	71
7. Kinh văn:.....	74
8. Kinh văn:.....	78
9. Kinh văn:.....	111
9.1. “Cha mẹ bệnh, nếm thuốc trước”	111
9.2. “Ngày đêm hầu, không rời giường”	118
10. Kinh văn:.....	119
10.1. “Tang ba năm, thường thương nhớ”	119
10.2. “Chỗ ở đổi, không rượu thịt”	121
10.3. “Tang đủ lễ, cúng hết lòng”	121
10.4. “Việc người chết, như người sống”	122
CHƯƠNG HAI	
XUẤT TẮC ĐỂ (BIỂU HIỆN NGƯỜI EM)	128
1. Kinh văn:.....	132
1.1. “Anh thương em, em kính anh”	132

CON ĐƯỜNG ĐẠT ĐẾN NHÂN SINH HẠNH PHÚC

1.2. “Anh em thuận, hiếu trong đó”	145
1.3. “Tiền của nhẹ, oán nào sinh”	148
1.4. “Lời nhường nhịn, tức giận mất”	154
2. Kinh văn:.....	164
3. Kinh văn:.....	191
4. Kinh văn:.....	195
4.1. “Gọi người lớn, chớ gọi tên”	195
4.2. “Với người lớn, chớ khoe tài”	197
5. Kinh văn:.....	200
5.1. “Gặp trên đường, nhanh đến chào. Người không nói, kính lui đứng”	200
5.2. “Phải xuống ngựa, phải xuống xe. Đợi người đi, hơn trăm bước”.	211
6. Kinh văn:.....	215
7. Kinh văn:.....	217
8. Kinh văn:.....	218
9. Kinh văn:.....	219

CHÁNH VĂN
PHÉP TẮC NGƯỜI CON
(Đệ Tử Quy)

TỔNG TỰA

1. **Phép người con, Thánh nhân dạy**
Hiếu để trước, kè cản tìn.
Yêu bình đẳng, gần người nhân
Có dư sức, thì học văn.

Chương 1
Ở NHÀ PHẢI HIẾU
(Nhập tặc hiếu)

2. **Cha mẹ gọi, trả lời ngay**
Cha mẹ bảo, chớ làm biếng.
Cha mẹ dạy, phải kính nghe
Cha mẹ trách, phải thừa nhận.
3. **Đông phải ẩm, hạ phải mát**
Sáng phải thăm, tối phải viếng.
Đi phải thưa, về phải trình
Ở ổn định, nghề không đổi.
4. **Việc tuy nhỏ, chớ tự làm**
Nếu đã làm, thiếu đạo con.

Vật tuy nhỏ, chớ cất riêng
Nếu cất riêng, cha mẹ buồn.

5. **●** Cha mẹ thích, dóc lòng làm
Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ.
Thân bị thương, cha mẹ lo
Đức tổn thương, cha mẹ tủi.
Cha mẹ thương, hiếu đâu khó
Cha mẹ ghét, hiếu mới tốt.

6. **●** Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi
Mặt ta vui, lời ta dịu.
Khuyên không nghe, vui can tiếp
Dùng khóc khuyên, đánh không giận.

7. **●** Cha mẹ bệnh, nếm thuốc trước
Ngày đêm hầu, không rời giường.
Tang ba năm, thường thương nhớ
Chỗ ở đổi, không rượu thịt.
Tang đủ lễ, cúng hết lòng
Việc người chết, như người sống.

Chương 2
BIỂU HIỆN NGƯỜI EM
(Xuất tặc để)

8. **A**nh thương em, em kính anh
Anh em thuận, hiếu trong đó.
Tiền của nhẹ, oán nào sanh
Lời nhường nhịn, tức giận mất.
9. **H**oặc ăn uống, hoặc đi đứng
Người lớn trước, người nhỏ sau.
Lớn gọi người, liền gọi thay
Người không có, mình làm thay.
10. **G**ọi người lớn, chớ gọi tên
Với người lớn, chớ khoe tài.
Gặp trên đường, nhanh đến chào
Người không nói, kính lui đứng,
Phải xuống ngựa, phải xuống xe
Đợi người đi, hơn trăm bước.
11. **N**gười lớn đứng, nhỏ chớ ngồi
Người lớn ngồi, cho phép ngồi.
Trước người lớn, phải nói nhỏ
Nhỏ không nghe, không đúng phép.

Đến phải nhanh, lui phải chậm
Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng.

12. Việc chú bác, như việc cha
Việc anh họ, như anh ruột.

Chương 3

CĂN

13. Sáng dậy sớm, tối ngủ trễ
Lúc chưa già, quý thời gian.
Sáng rửa mặt, phải đánh răng
Tiểu tiện xong, rửa tay sạch.

14. Mũ phải ngay, nút phải gài
Vớ và giày, mang chỉnh tề.
Nón quần áo, để cố định
Chớ để bừa, tránh dơ bẩn.

15. Áo quý sạch, không quý đắt
Hợp thân phận, hợp gia đình.
Vớ ăn uống, chớ kén chọn
Ăn vừa đủ, chớ quá no.
Tuổi còn nhỏ, chớ uống rượu
Uống say rồi, rất là xấu.

16. Đi thong thả, đứng ngay thẳng
Chào cúi sâu, lạy cung kính.
Chớ đập thêm, không đứng nghiêng
Chớ ngồi dang, không rung đùi.
17. Vén rèm cửa, chớ ra tiếng
Rẽ quẹo rộng, chớ đụng góc.
Cầm vật lỏng, như vật đầy
Vào phòng trống, như có người.
Chớ làm vội, vội sai nhiều
Không sợ khó, chớ qua loa.
Nơi ồn náo, không đến gần
Việc không đáng, quyết chớ hỏi.
18. Sắp vào cửa, hỏi có ai
Sắp vào nhà, cất tiếng lớn.
Người hỏi ai, nên nói tên
Nói ta - tôi, không rõ ràng.
Dùng đồ người, cần mượn rõ
Nếu không hỏi, tức là trộm.
Mượn đồ người, trả đúng hẹn
Sau có cần, mượn không khó.

Chương 4

TÍN

19. **■** Phàm nói ra, tín trước tiên
Lời dối trá, sao nói được.
Nói nhiều lời, không bằng ít
Phải nói thật, chớ xảo nịnh.
Lời gian xảo, từ bản thủ
Thói tâm thường, phải trừ bỏ.
20. **■** Thấy chưa thật, chớ nói bừa
Biết chưa đúng, chớ tuyên truyền.
Việc không tốt, chớ dễ nhận
Nếu dễ nhận, tiến lui sai.
Phàm nói chuyện, nói trọng điểm
Chớ nói nhanh, chớ mơ hồ.
Kia nói phải, đây nói quấy
Không liên quan, chớ đề ý.
21. **■** Thấy người tốt, nên sửa mình
Dù còn xa, cũng dần kịp.
Thấy người xấu, tự kiểm điểm
Có thì sửa, không cảnh giác.
22. **●** Chỉ đức học, chỉ tài nghệ
Không bằng người, phải tự gắng.

Nếu quần áo, hoặc ăn uống
Không bằng người, không nên buồn.

23. **N**ghe lỗi giận, nghe khen vui
Bạn xấu đến, bạn hiền đi.
Nghe khen sợ, nghe lỗi vui
Người hiền lương, dần gần gũi.

24. **L**ỗi vô ý, gọi là sai
Lỗi cố ý, gọi là tội.
Biết sửa lỗi, không còn lỗi
Nếu che giấu, lỗi chồng thêm.

Chương 5

BÌNH ĐẲNG YÊU THƯƠNG

(Phiếm ái chúng)

25. **■** Phàm là người, đều yêu thương
Che cùng trời, ở cùng đất.
26. **N**gười hạnh cao, danh tự cao
Mọi người trọng, không bề ngoài.
Người tài năng, tiếng tự cao
Được người phục, chẳng do khoe.
27. **M**ình có tài, chớ dùng riêng
Người có tài, không chỉ trích.

Không nịnh giàu, chớ khinh nghèo
Chớ ghét cũ, không thích mới.
Người không rảnh, chớ náo phiền
Người bất an, không quấy nhiễu.

28. Người có lỗi, chớ vạch trần
Việc riêng người, chớ nói truyền.
Khen người thiện, tức là tốt
Người biết được, càng tốt hơn.
Khen người ác, chính là ác
Ác cùng cực, tai họa đến.
Cùng khuyên thiện, cùng lập đức
Lỗi không ngăn, đôi bên sai.

29. Hãy nhận cho, phân biệt rõ
Cho nên nhiều, nhận nên ít.
Sắp cho người, trước hỏi mình
Mình không thích, phải mau ngưng.
Ân phải báo, oán phải quên
Báo oán ngắn, báo ân dài.

30. Đối người ở, thân đoan chánh
Tuy đoan chánh, lòng độ lượng.
Thế phục người, người không phục
Lý phục người, tâm mới phục.

Chương 6
GẦN NGƯỜI HIỀN

(Thân nhân)

- 31.** Cùng là người, khác tộc loại
Thô tục nhiều, nhân từ ít.
Đúng người nhân, người kính sợ
Nói thẳng lời, không dể nịnh.
Gần người hiền, tốt vô hạn
Đức tiến dần, lỗi ngày giảm.
Không gần hiền, hại vô cùng
Tiểu nhân đến, trăm việc hư.

Chương 7
CÓ THỪA SỨC, THÌ HỌC VĂN

(Hữu dư lực, tắc học văn)

- 32.** Không gắng làm, chỉ học văn
Chỉ bề ngoài, thành người nào.
Nếu gắng làm, không học văn
Theo ý mình, mù lẽ phải.
- 33.** Cách đọc sách, có ba điểm
Tâm mắt miệng, tin điều trọng.
Mới đọc đây, chớ thích kia
Đây chưa xong, kia chớ đọc.

Thời gian ít, cần chăm chỉ
Công phu đủ, đọc liền thông.
Tâm có nghi, thì chép lại
Học hỏi người, mong chính xác.

- 34.** Gian phòng sạch, vách tường sạch
Bàn học sạch, bút nghiên ngay.
Mực mài nghiêng, tâm bất chánh
Chữ viết ẩu, tâm không ngay.
Xếp sách vở, chỗ cố định
Đọc xem xong, trả chỗ cũ.
Tuy có gấp, xếp ngay ngắn
Có sai hư, liền tu bổ.
Không sách Thánh, bỏ không xem
Che thông minh, hư tâm trí.
Chớ tự chê, đừng tự bỏ
Thánh và Hiền, dần làm được.

CHƯƠNG THỨ NHẤT
NHẬP TÁC HIẾU (Ở NHÀ PHẢI HIẾU)
(Tiếp theo)

5. ¹Kinh văn:

“Thân sở hiếu, lực vi cụ. Thân sở ố, cần vi khứ”

“Cha mẹ thích, dốc lòng làm. Cha mẹ ghét, cần thận bỏ”.

5.1. “Cha mẹ thích, dốc lòng làm”

Cha mẹ hy vọng chúng ta, thí dụ như mong muốn học vấn của chúng ta tốt, mong muốn chúng ta học tập tốt, chúng ta cũng phải tận tâm tận lực hoàn thành điều cha mẹ thích. Nhưng chúng ta hãy suy nghĩ, hiện nay cha mẹ “*thích*” điều gì? Giả như cha mẹ ham thích danh lợi, như vậy đối với con cái sẽ có những ảnh hưởng gì? Có thể con cái cũng ham thích danh lợi. Khi chúng hình thành thái độ này, cả cuộc đời của chúng sẽ ảnh hưởng không tốt. Vì vậy, sở thích của cha mẹ vẫn là phải có giá trị nhân sinh quan đúng đắn.

Ngày xưa, Sở Vương rất thích thiếu nữ eo thon. Rốt cuộc trong cung rất nhiều thiếu nữ bị đói mà chết. Trên đã thích, người ở dưới sẽ làm theo sở thích của họ, dẫn đến nếp sống sai lầm. Nếp sống một gia đình sai lầm thì gia đình đó sẽ sụp đổ. Vua của một nước có nếp sống sai lầm thì nước sẽ sụp đổ. Vì vậy, “*một nhà làm điều nhân, thì điều nhân sẽ được hưng khởi trong nước. Một nhà có sự nhường nhịn, thì sự nhường nhịn sẽ được hưng khởi trong nước. Một người tham lam ngang tàng, thì cả nước*

¹ Tiếp theo tập 10

sẽ loạn”. Nếu như vua tham tiền tài, kết cuộc rất có thể xảy ra xung đột với nhân dân.

Ngày xưa, Trụ Vương say mê Đắc Kỷ. Vào thời của Trụ Vương có hiền thần phò tá không? Có! Đương thời có rất nhiều hiền thần đều có học thức cao, trong đó có một vị là Cơ Tử. Cơ Tử nhìn thấy một việc, liền nghĩ triều nhà Thương có thể không giữ được. Chỉ thấy một việc mà biết được sự việc về sau. Người xưa có trí tuệ, đều có thể học một biết mười, nhìn thấy một số chi tiết nhỏ liền có thể liên tưởng về sau sẽ có ảnh hưởng không tốt. Ông thấy Trụ Vương tặng cho Đắc Kỷ một đôi đĩa làm bằng ngà voi liền nghĩ triều nhà Thương có thể không giữ được. Quý vị bằng hữu, vì sao nhìn thấy một đôi đĩa bằng ngà voi liền có thể kết luận triều nhà Thương sắp diệt vong? Chúng ta sẽ nói: *“Có nghiêm trọng đến như vậy không?”*. Chúng ta hãy tỉ mỉ cân nhắc, khi Đắc Kỷ cầm đôi đĩa ngà voi thì bà ta sẽ dùng ly rượu làm bằng gì? Có thể là bằng sừng tê giác. Để tương xứng với sừng tê giác, xin hỏi: Sẽ dùng đĩa làm bằng gì? Có thể là đĩa làm bằng vàng hoặc bằng bạc. Đĩa chế tạo bằng vàng, bằng bạc có phải là dùng để đựng đậu phụ, rau xanh hay không? Chắc chắn là dùng để đựng sơn hào hải vị. Quý vị có mặc chiếc áo thun khi dùng sơn hào hải vị không? Mà mặc như thế nào? Lựa là gấm vóc. Mặc gấm vóc lựa là, dùng sơn hào hải vị thì có ở nhà bằng gỗ nhỏ bé không? Mà sẽ ở đâu? Cung điện tráng lệ. Những thứ này đều cần tiền. Tiền từ đâu có? Không ngừng bóc lột nhân dân, là mồ hôi nước mắt của nhân dân. Cuối cùng chắc chắn nhân dân sẽ nổi dậy chống lại họ. Vì vậy, một người tham lam ngang tàng thì cả nước sẽ loạn. Quý vị xem, bậc hiền triết ngày xưa thật sự

rất có trí tuệ, họ biết phân tích sự việc rất tinh tế, tỉ mỉ, có thể nhìn thấy sau này xảy ra ảnh hưởng không tốt.

Sau đó triều nhà Thương bị Chu Võ Vương lật đổ. Lãnh đạo của quân khởi nghĩa ngày xưa thật sự cũng rất nhân hậu. Khi tiêu diệt triều nhà Thương, ông không làm tổn hại nhân dân triều nhà Thương hay con cháu Trụ vương, mà còn phân chia đất để con cháu đời sau của họ tiếp tục sinh sống. Bởi vì quân vương ngày xưa rất coi trọng cái tâm trị vì thiên hạ, nên lấy nhân đức phục người, đánh nhau là điều bất đắc dĩ. Triều nhà Chu có tấm lòng như vậy nên đã nhanh chóng nhận được sự quy thuận của người trong thiên hạ.

Vì vậy, khi sở thích của bậc làm cha mẹ là danh lợi thì sẽ ảnh hưởng rất không tốt đối với gia đình. Người thế gian nói mục tiêu của cuộc sống chính là cầu giàu sang, rốt cuộc thế nào là giàu sang? Thế nào là giàu? Con người bận rộn cả cuộc đời chính là muốn hưởng thụ sự giàu sang, rốt cuộc thì họ có hưởng thụ được sự giàu sang thật sự hay không? Hiện nay cuộc sống của con người đều bị dẫn dắt lầm lạc.

Chúng ta xem những quyển sách trên thị trường, như thế nào gọi là thành công? Rất nhiều sách dạy làm thế nào để kiếm được số tiền năm triệu, mười triệu đầu tiên trong cuộc đời, những cuốn sách như vậy bán rất chạy. Còn những quyển sách dạy làm thế nào để mối quan hệ vợ chồng được tốt đẹp, con cái được giáo dục tốt đều bán tương đối chậm. Con người chỉ chuyên tâm vào tiền, hình như cảm thấy có tiền thì cuộc sống sẽ tốt đẹp. Thật không ngờ dục vọng vừa mở thì nhìn không thấy đáy, gọi là *“dục vọng là vực thẳm không đáy”*. Rất nhiều người cho

rằng có tiền thì gọi là giàu. Thực ra, khi càng có tiền thì càng lo sợ tiền sẽ bị ít đi. Càng có tiền, khi nhìn thấy người khác có tiền nhiều hơn mình thì họ lại cảm thấy mình nghèo. Thí dụ như thấy người khác có năm mươi triệu, họ chỉ có mười triệu, họ lại cảm thấy mình rất nghèo. Khi mình có năm mươi triệu, nhìn thấy người khác có 100 triệu, họ lại cảm thấy mình rất nghèo. Người như vậy có giàu hay không? Không giàu. Cho nên, ý nghĩa thật sự của giàu là “*Biết đủ là giàu*”. Biết đủ mới có thể thường vui. Khi không biết đủ, dù có nhiều tiền họ cũng cảm thấy chưa đủ, rất thiếu thốn.

Tôi đã từng tiếp xúc với một số nhà doanh nghiệp. Họ nói, nếu như các nhà doanh nghiệp không nghe lời giáo huấn của Thánh Hiền thì đời này thật sự rất nghèo, chỉ biết có mỗi tiền mà thôi. Khi đời người có tiền mà không có trí huệ, thì tiền có thể là trở thành tai họa. Khi có tiền, bên ngoài lại có nhiều sự dụ dỗ mê hoặc như vậy, có khi họ cũng bởi vì tiền mà bắt đầu hại cuộc đời mình. Vì vậy, đã từng có nghiên cứu, những doanh nghiệp lớn có mấy kết cục sau:

- *Kết cục thứ nhất: “Lao tâm, lao lực”*

Mỗi ngày làm việc rất nỗ lực, làm việc hơn tám tiếng, thậm chí hơn mười tiếng đồng hồ, nhưng đến trung niên đột nhiên phát hiện mình bị ung thư, bị bệnh rất nặng. Nỗ lực hết mười mấy, hai mươi năm, cuối cùng cái gì cũng không mang theo được. Đây gọi là lao tâm, lao lực. Họ nằm trong bệnh viện trong lòng có vui sướng không? Không có! “*Tài sản của tôi nhiều như vậy, không biết sẽ rơi vào tay người đàn ông nào?*”, bởi vì vợ của họ vẫn còn rất trẻ. Họ nghĩ: “*Tôi kiếm tiền hơn nửa đời*

người, cuối cùng thì tôi không dùng được". Trong lòng sẽ như thế nào? Đám ngực kêu trời. Kết cuộc như vậy có tốt hay không? Không tốt. Nhưng hiện nay có rất nhiều người thật sự đi theo con đường này.

Vì vậy, tôi thường nói đời người là: *"Mang, mang, mang"* (*Bận rộn, đui mù và mờ mịt*). Ba chữ này là gì? Một chữ *"mang"* nghĩa là *"bận rộn"*. Chữ *"bận rộn"* này là chữ hội ý, bên trái là chữ *"tâm"*, bên phải là chữ *"vong"*, thể hiện cái tâm đã *"chết"*. Họ chẳng thể cảm nhận được nhu cầu của cha mẹ, của vợ con ở bên cạnh, mỗi ngày đều vô cùng bận rộn. Bận rộn lâu ngày sẽ đi vào giai đoạn thứ hai là mắt không nhìn thấy gì, nên quên hết bổn phận của mình, chỉ biết kiếm tiền. Đợi đến sau tuổi trung niên thì họ lại cảm thấy kỳ lạ: *"Tại sao vợ của mình nói chuyện chẳng hợp với mình, con cái và mình chẳng hiểu nhau. Tôi dốc sức như vậy không phải là vì các người hay sao? Sao lại có kết cuộc như thế này?"*. Họ cảm thấy cuộc đời rất mờ mịt: *"Rốt cuộc là tôi đang làm gì?"*. Đây là *"Bận rộn, đui mù và mờ mịt"*.

Rất nhiều phụ huynh bận đến nỗi con mình học lớp mấy cũng không biết. Một hôm diễn viên nổi tiếng Thành Long rảnh rỗi không đóng phim nên đi đón con. Anh đến trường đợi con của anh tan học, nghĩ rằng con sẽ rất vui mừng. Đợi mãi mà vẫn chưa thấy con ra. Đột nhiên gặp được thầy giáo cũ của con, thầy giáo bước đến nói: *"Con trai của anh đã học cấp hai rồi mà anh vẫn còn đợi ở trường tiểu học sao?"*.

Chúng ta cần phải nghĩ lại mục đích nỗ lực thật sự của cuộc đời là ở đâu? Không phải chơi trò chơi kiếm tiền. Đó không phải là mục tiêu nỗ lực ban đầu. Mục tiêu

nỗ lực thật sự ban đầu không phải là mong muốn có cuộc sống gia đình tốt đẹp hay sao? Vì vậy, chúng ta cần phải nhớ rõ mục tiêu của mình, không nên đi nửa đường thì quên mất phương hướng. Những chuyện này thật sự không phải dễ, bởi vì xã hội hiện nay quá nhiều hiện tượng so sánh khắp khiêng. Quần áo người ta mặc đắt hơn mình quá nhiều, xe của người ta xịn hơn xe của mình, nên tâm của mình bị ảnh hưởng. Do vậy không nên để cho “*Bận rộn, đui mù và mù mịt*”. Đây là kết cục thứ nhất.

• *Kết cục thứ hai: “Bị xiềng xích và tống giam vào ngục”*

Trong quá trình kiếm tiền, có lúc bí quá hóa liều nên vi phạm luật pháp nhà nước. Tôi nhớ một lần từ Bắc Kinh đáp chuyến bay trở về. Trên máy bay tôi gặp người giàu nhất nước Nga. Ông ấy vẫn còn rất trẻ, chỉ khoảng trên dưới bốn mươi tuổi, nhưng hiện giờ đã trở thành phạm nhân và đã bị bắt giam. Vì vậy, cuộc đời tuyệt đối không nên tham lam, hãy nên phát triển sự nghiệp một cách thành tín, thật thà mà cống hiến, tin rằng sẽ có sự báo đáp rất tốt. Đương nhiên không nên để con cái sau này bí quá hóa liều, quan trọng hơn là từ nhỏ nên dạy chúng “*vật tuy nhỏ, chớ cất riêng*”, dạy chúng giữ sự liêm khiết, đây mới là nền tảng.

• *Kết cục thứ ba: “Sức khỏe không tốt”*

Các nhà doanh nghiệp cũng kiếm được một số tiền nhưng sức khỏe không được tốt, thường xuyên giao tiếp nhiều khiến thân thể bị bệnh. Một người sau tuổi trung niên sức khỏe không được tốt thì có hưởng được phúc hay không? Có thể cả nửa đời còn lại đều phải làm bạn với thuốc men. Như vậy cũng không phải là cuộc sống tốt đẹp.

• *Kết cục thứ tư: “Tám gương tốt”*

Các nhà doanh nghiệp tương đối có thành tựu, thành công chính là có thể quan tâm đến cả sự nghiệp và gia đình. Đây là sự tốt đẹp nhất.

Tôi có một bậc trưởng bối họ Lu, tôi gọi ông là chú Lu. Trong giới doanh nghiệp, ông cũng tương đối thành công, đã từng làm tổng giám đốc của Yamaha. Nhân viên của ông khoảng tám mươi ngàn người. Đây là một doanh nghiệp tương đối thành công. Ông làm việc rất có nguyên tắc. Ông nói, chỉ cần là trưa chủ nhật thì ông nhất định ăn cơm cùng với vợ con. Ông kiên trì làm như vậy khiến cho vợ con cảm nhận sự ấm áp: “*Cha tôi, chồng tôi vô cùng quan tâm gia đình*”. Như vậy, sự đoàn kết gắn bó của gia đình chú rất tốt. Chú từ chối tất cả mọi cuộc hẹn vào ngày hôm đó. Thật ra khi chúng ta nhận thức được tầm quan trọng của gia đình, thì tự nhiên chúng ta sẽ tích cực làm. Việc thành hay bại là do bản thân mình, tuyệt đối không nên mượn cớ nói: “*Nhân tại giang hồ, thân bất do kỷ*” (người trong thế gian có những việc không thể thuận theo ý của mình được). Chỉ cần chúng ta kiên trì thì những người bạn của chúng ta tự nhiên sẽ điều chỉnh theo nguyên tắc của chúng ta.

²Phần trước chúng ta đã giảng “Đệ Tử Quy” đến câu: “*Cha mẹ thích, dốc lòng làm*”, “*cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ*”. Đối với câu Kinh văn: “*Cha mẹ thích*”, trong buổi sáng chúng ta cũng nhắc đến những gì mà cha mẹ ưa thích thì con cái hãy vâng lời làm theo. Nếu như cha mẹ mong muốn một cuộc sống thật sự có giá trị, thì con cái sẽ lập

² Bắt đầu tập 11

chí đi theo phương hướng này. Nếu như cha mẹ theo đuổi cuộc sống xa hoa, thì con cái có thể sẽ bị ảnh hưởng theo. Chúng ta thường nói, cuộc sống phải theo đuổi phú quý, vậy thế nào là phú quý chân thật? Chúng ta là bậc làm cha mẹ, làm người lớn, thì phải nhận biết rõ ràng thế nào mới là phú quý chân thật.

Thế nào là “phú”? Câu hỏi này nếu như hỏi học sinh trung học, chúng sẽ trả lời như thế nào? *“Có rất nhiều tiền là phú”*. Tại sao chúng lại lấy tiền làm tiêu chuẩn? Ai ảnh hưởng chúng vậy? Quý vị hỏi chúng tiếp: *“Thế nào gọi là “quý”?”*. Chúng sẽ trả lời thế nào? *“Làm quan thật lớn gọi là quý”*. Chúng ta phải hướng dẫn con cái, phú tuyệt đối không phải có rất nhiều tiền. Nếu chúng không biết đủ, mặc dù cho nhiều tiền đi nữa, chúng cũng sẽ không cảm thấy vui sướng và thỏa mãn. Một người thật sự biết đủ, nội tâm họ thường xuyên cảm thấy rất sung túc. Người biết đủ mới có thể thường vui, cho nên *“phú”* chân thật là ở *“biết đủ”*.

Không biết bên cạnh quý vị có người nào có rất nhiều tiền hay không? Họ có cảm thấy đủ rồi không? Có rất nhiều người muốn giàu thêm nữa, bởi vì dục vọng của con người chỉ cần vừa mở ra là rất khó thu lại, cho nên nói *“dục là vực thăm”*. Cái vực thăm này không thấy đáy. Bởi vậy, chúng ta không nên theo đuổi đời sống xa hoa, mà cần phải theo đuổi đời sống chân thật. Biết đủ mới là giàu có chân thật. Khi chúng ta hướng dẫn con cái đời này biết đủ, chúng mới không trở thành nô lệ cho vật chất, mới không tôn sùng sự xa hoa, phù phiếm.

Thế nào là “quý”? Thông thường các em nói: *“Làm quan rất to gọi là quý”*. Thực ra khi làm quan, có quyền

hành trong tay, thì việc quan trọng nhất là gì? Khi họ có cơ hội làm người lãnh đạo của nhân dân, họ tuyệt đối không phải lấy quyền lực và địa vị này để áp bức người khác, thậm chí mưu cầu phúc lợi cho mình. Nếu như người lãnh đạo và cấp trên như vậy, thì sau khi hết nhiệm kỳ, mọi người đều rất khinh bỉ họ. Vì vậy, “*quý*” là được người tôn kính. Chúng ta cần theo đuổi ý nghĩa chân thật. **Khi người người nhìn thấy quý vị đều sinh tâm ưa thích, đều tôn kính, khâm phục quý vị từ tận đáy lòng, đó mới thật sự quý.**

Khi chúng ta có cơ hội làm người lãnh đạo của công ty, của chính phủ, điều chúng ta cần phải để ý đến không phải là “*quyền thế*”, mà cần phải để ý đến “*bốn phận*”. Ví dụ làm người lãnh đạo, làm ông chủ của xí nghiệp, điều quan trọng là chúng ta phải luôn luôn nghĩ làm thế nào dẫn dắt nhân viên hướng đến đời sống tốt đẹp, không chỉ dẫn dắt về mặt kinh tế, mà về mặt tinh thần chúng ta cũng phải phát triển. Khi quý vị có định hướng này, tin rằng nhân viên sẽ rất tôn kính quý vị.

Làm người lãnh đạo của chính phủ rất quan trọng, bởi vì mỗi quyết định của chúng ta đều có sự ảnh hưởng vô cùng lớn. Vì thế, người ở vị trí cao càng cần phải lo sợ, cẩn thận trong lời nói, hành động, bởi vì từng lời nói, hành động của chúng ta đều có ảnh hưởng rất lớn. Nếu chúng ta lúc nào cũng nghĩ cho cấp dưới, nghĩ cho nhân dân, tin rằng khi chúng ta rời khỏi vị trí này, họ nhất định sẽ cảm ơn ân đức của chúng ta, vẫn yêu quý chúng ta như xưa, tuyệt đối sẽ không thay lòng đổi dạ.

Có phải khi con người có chức quyền, có địa vị thì mới có khí chất cao quý, mới có thể khiến người ta kính

trọng không? Việc đó chưa chắc! Mạnh Tử nói: “Ái nhân giả, nhân hằng ái chi. Kính nhân giả, nhân hằng kính chi” (*Yêu thương người thường được người yêu thương lại. Kính trọng người thường được người kính trọng lại*). Ở Singapore có vị nữ sĩ Hứa Triết, năm nay cụ đã 106 tuổi. Cụ mỗi ngày chỉ ăn một, hai bữa, nhu cầu ăn uống của cụ rất thấp. Các vị bằng hữu, nhu cầu rất thấp này có phải là do kham nhẫn tự ép mình mà thành chăng? Không phải. Thật ra, mọi người đều cho rằng mỗi ngày phải ăn ít nhất ba bữa, có người còn ăn bốn, năm bữa. Ăn uống thật ra rất lãng phí thời gian, quý vị có cảm thấy như vậy không? Tại sao con người phải ăn nhiều vậy? Bởi vì tiêu hao rất nhiều năng lượng nên phải ăn rất nhiều. Khi con người phiền não càng nhiều thì nhu cầu ăn uống càng nhiều, phiền não càng ít thì nhu cầu ăn uống sẽ ít đi.

Nữ sĩ Hứa Triết ăn ít như vậy cũng là lẽ đương nhiên, bởi vì cụ phiền não rất ít. Cụ không mưu cầu lợi ích cho bản thân, cụ chỉ luôn luôn nghĩ làm thế nào giúp đỡ người khác. Phiền não nhẹ, trí tuệ tăng trưởng, tự nhiên sẽ không cần ăn uống nhiều nữa. Từ cuộc sống của cụ Hứa Triết, chúng ta cũng có thể nhận ra, năm xưa khi Nhan Uyên theo học Khổng Lão Phu Tử, mặc dù ông ăn uống đạm bạc, một giỏ cơm, một bầu nước, nhưng ông vẫn pháp hỷ sung mãn. Người bình thường đều không thể làm được như ông, nhưng mà: “*Kẻ khác không kham nổi cảnh khổ đó, mà Nhan Hồi chẳng đời niềm vui*”.

Khi tinh thần của một người càng nâng cao thì nhu cầu của họ đối với vật chất tự nhiên sẽ từ từ buông xả, sẽ giảm bớt. Nữ sĩ Hứa Triết ăn ít, quần áo bà mặc không mất tiền mua, đều nhặt về từ thùng rác. Cụ là người

Singapore, nên tôi nghĩ mặc dù cụ có nhất quần áo từ trong thùng rác cũng không đến nỗi bị rách nát. Có thể bị lỗi một nên rất nhiều người đem vứt bỏ, cụ cảm thấy tiếc nên nhất về để mặc. Cụ mặc những bộ đồ này, ngoài việc quý trọng đồ vật, còn có một ý nghĩa rất sâu sắc, đó là thể hiện sự hòa đồng với người khác. Bởi vì một mình cụ chăm sóc mấy chục người già, cụ thường đem một số vật dụng thường ngày như thức ăn, quần áo về để tặng cho họ. Tại sao cụ phải mặc những bộ đồ rất đơn giản, rất rẻ tiền như vậy? Bởi vì những nơi cụ đến thăm đều là nơi có cuộc sống rất thiếu thốn, nếu như cụ mặc trên người quần áo lông lầy và đem bao gạo đến, thì người tiếp nhận nhất định sẽ cảm thấy: *“Tôi có làm bẩn áo của cụ không đây?”*. Khi cụ ăn mặc giống như họ, thì họ sẽ cảm thấy rất gần gũi. Cho nên khi cụ bước vào nhà những người bạn này, tôi thấy họ tỏ ra rất vui mừng hơn hờ khi nhìn thấy cụ, giống như gặp được người thân của mình vậy. Singapore tôn xưng cụ là *“quốc bảo”*. Không chỉ người Singapore tôn kính cụ, mà rất nhiều quốc gia trên thế giới cũng mời cụ đến thuyết giảng, vô cùng tôn kính cụ. Vì vậy tôi nói rằng, nữ sĩ Hứa Triết mới đích thực là người phú quý. Phú quý như vậy mới thật có ý nghĩa, khiến mình cảm thấy sống cuộc sống rất đầy đủ. Khi chúng ta yêu thích phú quý chân thật như vậy, thì con cái của chúng ta cũng sẽ noi theo để làm nên cuộc đời của chúng.

Tôi thường hỏi các bậc phụ huynh: *“Bạn mong muốn con cái của bạn sau này có cuộc sống như thế nào?”*. Các vị bằng hữu, quý vị sau này hy vọng con cái có cuộc sống như thế nào vậy? Quý vị đều chưa từng nghĩ đến điều này sao? Nếu quý vị là người dẫn đầu, mỗi ngày quý vị dẫn

đoàn đi về hướng nào? Có vị nào nói thử không? “*Bình an, hạnh phúc*”. Xin tặng cho anh bạn này một tràng pháo tay. Chúng ta mỗi ngày muốn “*bình an, hạnh phúc*”, có phải là cầu Quan Thế Âm Bồ Tát xin “*bình an, hạnh phúc*” không? Cầu phải như lý như pháp mà cầu, chứ bánh không thể từ trên trời rơi xuống được. Chúng ta muốn hạnh phúc, hy vọng con cái hạnh phúc, vậy các vị có hạnh phúc không? Có rất nhiều vị nói với tôi là: “*Tôi chỉ mong cho con cái hạnh phúc là được rồi, chứ không mong sau này chúng kiếm được bao nhiêu tiền*”. Tôi nói mong cầu của bạn nghe thì rất đơn giản, nhưng trên thực tế rất khó thực hiện, bởi vì nếu như chính bản thân bạn cũng không hạnh phúc, thì bạn làm sao hướng dẫn con cái sống cuộc sống hạnh phúc được.

• **Thế nào mới là hạnh phúc chân thật?**

Thế nào mới là hạnh phúc chân thật? “***Biết đủ thường vui***”. Xin hãy cho một tràng pháo tay! Thật vậy, một người biết đủ thì khi họ kết giao với mọi người sẽ biết cảm ơn người khác. Thái độ của họ như vậy thì bạn bè, người thân sẽ càng yêu mến họ hơn.

Tiếp theo, còn điều gì là hạnh phúc thật sự nữa? “***Không bận tâm lo nghĩ***”. Muốn không bận tâm lo nghĩ, quả thật phải rất thông hiểu về đạo lý cuộc sống thì quý vị mới có thể đạt đến trình độ không bận tâm lo nghĩ. “*Tâm an lý đắc*” mới có thể không bận tâm lo nghĩ. Đạo lý ở đây là gì? Ví dụ Trung Quốc có câu: “*Con cháu tự có phúc/phước của con cháu*”. Đây không phải bảo quý vị không nên quan tâm con cái, mà là trước khi chúng chưa trưởng thành (lúc chúng còn nhỏ), quý vị trước tiên phải

dạy bảo chúng có nền tảng vững chắc. Khi chúng đã có đức hạnh thì tự nhiên chúng sẽ có nhân duyên cuộc sống sau này, quý vị sẽ không cần điều khiển chúng nữa. Nếu không thì quý vị mệt mỏi và chúng cũng sẽ mệt mỏi.

Tôi thường hay ví dụ khi quý vị dạy con lái xe. Trước khi chúng ngồi lên lái xe, quý vị phải dạy chúng nguyên lý lái xe một cách cẩn thận. Khi chúng đã ngồi lên lái, quý vị không nên ngồi bên cạnh cứ mãi kéo tay lái của chúng, vì làm như vậy xe sẽ đảo qua đảo lại, và cuối cùng có thể sẽ xảy ra tai nạn. Vì vậy, trong cuộc sống, trước tiên quý vị phải dạy con cái của mình hiểu được nhìn người như thế nào, chọn bạn đời như thế nào. Quý vị phải dạy cho chúng một cách cẩn thận. Đến khi chúng trưởng thành mà quý vị chưa dạy kỹ, chúng muốn chọn người để kết hôn mà quý vị lại cản trở thì quả thật quý vị đau khổ mà chúng cũng sẽ đau khổ. Cho nên muốn “*không bận tâm lo nghĩ*” cần phải nhìn thấu đáo rất nhiều việc thế gian. Đương nhiên đây là cảnh giới rất tốt, chúng ta nên theo đuổi phương hướng này.

Còn điều gì là hạnh phúc chân thật nữa? “***Thân thể khỏe mạnh***”. Thân thể khỏe mạnh cũng không thể cầu mà có. Đối với việc ăn uống, đối với tâm trạng của mình cũng phải quản lý cho thật tốt thì mới có thể khỏe mạnh được. Người Trung Quốc có câu: “*Ngũ phúc lâm môn*”, trong đó có một phúc là thân thể khỏe mạnh. Nếu như người đến tuổi già mà sức khỏe không tốt, thì cho dù con cháu hiếu thảo đi nữa cũng không cảm thấy hạnh phúc trọn vẹn.

Còn điều gì là hạnh phúc chân thật nữa không? “***Giúp đỡ người khác***”. Hãy cho một tràng pháo tay.

“*Giúp người là vui*”, việc này rất quan trọng. Khi người lúc nào cũng nghĩ cho bản thân mình, thì cuộc đời chỉ biết sống trong lo được lo mất. “*Giúp người là vui*”, có thể dùng lời nói để dạy con cái không? Phải khiến chúng đích thân trải nghiệm để cảm nhận. Nếu như quý vị có cơ hội đi làm từ thiện ở bệnh viện thì nên dẫn chúng theo. Khi quý vị giúp đỡ những người bệnh này, người bệnh nói ra lời cảm ơn chân thành, thậm chí là người thân của họ cũng cảm ơn quý vị, thì con cái quý vị nhất định sẽ đứng bên cạnh học tập, cũng có thể vui vẻ cảm nhận được thiện ý của người khác.

Có một vị thầy giáo, sau khi thầy học văn hóa Thánh Hiền thường đem “*Đệ Tử Quy*” ra dạy học trò của mình. Đúng dịp ngày Quốc tế phụ nữ mừng 8/3 năm ngoái, học trò của thầy liền đến trước bục giảng thưa với thầy: “*Thưa thầy! Ngày mai là ngày Quốc tế phụ nữ, chúng em muốn mua hai bông hoa*”. Thầy của chúng cảm thấy rất bối rối, vì thầy là nam giới. Thầy nói: “*Em mua hai bông hoa làm gì?*”. Chúng liền thưa với thầy: “*Cả lớp chúng em quyết định một bông tặng cho các cô trong toàn trường, còn một bông mang về tặng mẹ*”. Thầy nghe xong lập tức liền khen ngợi: “*Vậy tốt quá! Thầy ủng hộ các em*”. Quý vị xem, thầy giáo còn chưa nghĩ ra mà các em sau khi học xong lại có thể nghĩ ra được những đạo lý phải tôn kính thầy cô giáo, phải hiếu thảo với cha mẹ mà thầy đã từng dạy. Hôm đó, những em này mang hoa vào trong sân trường dâng tặng cho cô giáo các lớp. Có một em học sinh nam sau khi trở về vẻ mặt hớn hờ, thầy của em liền đến hỏi: “*Em có gì vui vẻ vậy?*”. Em liền trả lời thầy: “*Lúc em dâng hoa tặng cho cô giáo, cô cười rất tươi, còn nói*

lời cảm ơn với em nữa”. Thầy giáo tiếp đó hỏi: “*Lúc đó em cảm nhận được điều gì?*”. Học trò trả lời: “*Cho đi còn hạnh phúc hơn nhận*”. Vì vậy, để các em cho đi thì các em mới cảm nhận được niềm vui của cho đi. Chúng ta giúp người là vui, cũng phải dẫn dắt các em từ nhỏ, để các em cảm nhận được những kinh nghiệm của việc cho đi này. Đây là “*giúp người là vui*”.

Còn điều gì là hạnh phúc chân thật nữa không? Chúng ta đã nêu ra hạnh phúc chân thật là:

- “***Biết đủ thường vui***”.
- “***Giúp người là vui***”.
- “***Thân thể khỏe mạnh***”. Việc này đều phải nỗ lực, không phải tự nhiên có.
- “***Không bận tâm lo nghĩ***”. Quý vị sao lại nghĩ không bận tâm lo nghĩ vậy? Muốn không bận tâm lo nghĩ thì phải có trí huệ, cho nên chúng ta cần phải không ngừng nâng cao học vấn.
- Tiếp theo là “***ăn được, ngủ được***”. Sau đó béo phì ra à? Việc này là thật. Chúng ta thấy nhiều người rất phiền não, hoặc người bị bệnh nặng thì mấy điểm này họ đều không thể có được. Chúng ta nói ăn được, ngủ được là có phước báo, người hiện nay muốn ăn được, ngủ được không phải việc dễ dàng vì quá nhiều chuyện phiền não. Vì thế, muốn ăn được, ngủ được thì trước tiên phải bớt phiền não, trước tiên phải tăng trưởng trí huệ.

Mạnh Tử từng nói đời người có ba niềm vui: “*Thứ nhất, cha mẹ đều còn, anh em không xảy ra chuyện. Thứ hai, ngược lên không hổ với trời, cúi xuống không thẹn*

với người. Thứ ba, có được người tài trong thiên hạ cho ta dạy dỗ”.

• **Niềm vui thứ nhất: “Cha mẹ đều còn, anh em không xảy ra chuyện”.**

Thứ nhất, chúng ta thường nói: “Trong nhà có người già như có báu vật”, đây là điều chân thật. Chúng ta từ nhỏ đã không ở cùng với ông bà nội, khi cha mẹ muốn dạy đạo hiếu thì thật không dễ dàng dạy được. Bởi vì khi ở cùng với ông bà nội, cha mẹ thường xuyên chăm sóc cha mẹ của mình khiến con cái của họ nhìn thấy. Có cha mẹ để cho chúng ta phụng dưỡng thì đó là ruộng phúc/phước lớn nhất của đời người. Khi chúng ta báo đáp ân đức của cha mẹ, thì chúng ta cũng cảm thấy cuộc sống vô cùng thanh thản, vô cùng hạnh phúc. Các vị thầy cô giáo, nếu như hiện nay các vị được ở chung với cha mẹ thì nhất định phải chú ý quý trọng.

Chúng tôi có một vị thầy giáo thường hay giúp cha gọi đầu. Tôi nghe xong rất ngưỡng mộ, bởi vì hiện nay tôi thường không có ở nhà, muốn giúp cha gọi đầu cũng không có cơ hội. Quý vị có cơ hội thì nên cố gắng quý trọng.

“Anh em không xảy ra chuyện” là cuộc sống và sự nghiệp của anh em đều phát triển rất tốt, cũng không xảy ra tình trạng tai nạn hay tử vong gì. Anh em là người thân đi cùng với cuộc đời chúng ta lâu nhất.

“Cha mẹ đều còn, anh em không xảy ra chuyện”. Gia đình hòa thuận thì mọi việc phát triển tốt. Đây là niềm vui thứ nhất của đời người.

• **Niềm vui thứ hai:** *“Ngược lên không hổ với trời, cúi xuống không thẹn với người”.*

Mỗi ngày tận tâm tận lực làm tròn bổn phận và nghĩa vụ của mình nên sống rất thanh thản, như vậy mới có thể ăn được ngủ được. Nếu như thường xuyên làm những chuyện trái với lương tâm, lại rất sợ người khác nhìn thấy, che che giấu giấu, đời sống như vậy quyết định sẽ không thoải mái được. *“Mọi thứ trước đây đã chết vào ngày hôm qua”*, trước đây phạm lỗi lầm là bởi vì chưa học “Đệ Tử Quy” nên không tính. Bắt đầu từ hôm nay phải làm sao cúi xuống, ngược lên không hổ thẹn. Bắt đầu từ hôm nay, hành vi của mình phải tận tâm tận lực thuận theo lời giáo huấn của Khổng Lão Phu Tử. Tin rằng quý vị có thái độ như vậy, thì quý vị nhất định sẽ được mọi người xung quanh khen ngợi, tôn trọng. Đây là niềm vui thứ hai.

• **Niềm vui thứ ba:** *“Có được người tài trong thiên hạ cho ta dạy dỗ”.*

Niềm vui này có phải chỉ có người làm thầy cô mới có hay không? Không phải. Nếu như hôm nay quý vị biết hỗ trợ, quan tâm người khác, quý vị biết giúp người là vui. Ví dụ trong công ty có đồng nghiệp mới vào. Một người đến một môi trường mới thì trong lòng lo lắng không yên. Quý vị dang tay giúp đỡ đúng lúc để họ quen với môi trường, quen với công việc, giúp đỡ họ cách tiếp cận và làm tốt công việc. Tiến thêm một bước, nếu gia đình của họ gặp vấn đề, quý vị lại lớn tuổi hơn, có nhiều kinh nghiệm sống, quý vị có thể đem những hiểu biết và việc làm thực tế của mình trong đời nhân xử thế chia sẻ với họ. Tin là những gì quý vị làm họ nhất định sẽ rất cảm

động. Rất có thể trước mặt người khác họ sẽ nói: “Tôi đời này là nhờ đã gặp được người đồng nghiệp tốt, người cấp trên tốt này, nên cuộc đời tôi mới thuận lợi như bây giờ”. Khi đó trong lòng của anh bạn này, bạn giống như là một người thầy vậy. Khi càng có nhiều người xung quanh đánh giá về quý vị như vậy, thì tin rằng quý vị cũng sẽ cảm thấy đời này mình không sống uổng phí.

Người muốn thật sự làm được “ngược lên không hổ với trời, cúi xuống không thẹn với người” thì điều quan trọng là phải “đôn luân tận phận” (giữ trọn luân thường, tận hết bốn phận). Đời người có những bốn phận nào vậy? Trong cuộc đời ngắn ngủi này, chúng ta cần phải thật vững vàng để thực hiện những bốn phận mà cả đời nhất định phải làm tròn này.

Văn Thiên Tường có một câu nói rất nổi tiếng là: “Nhân sinh tự cổ thùy vô tử, lưu thủ đan tâm chiếu hãn thanh” (“Con người xưa nay ai không chết, hãy để lòng son chiếu sử xanh”). Quý vị xem, câu nói khí phách này có phù hợp hay không? “Ngược lên không hổ với trời, cúi xuống không thẹn với người”. Các vị bằng hữu, quý vị đều thuộc lòng câu nói này, câu nói này có ảnh hưởng gì đối với cuộc đời của quý vị? Mỗi một câu giáo huấn của Thánh Hiền đều muốn thúc đẩy chúng ta hoàn thiện cuộc sống của mình, nếu không thì chỉ là để đọc thuộc lòng.

Lúc học cấp ba tôi đã được học câu nói này, nhưng khi đó không có cảm giác gì. Bởi vì thầy giáo nói với tôi: “Nào, câu nói này phải học thuộc lòng, khi thi giữa kỳ nhất định sẽ có câu này”. Còn nữa, từ “hãn thanh” này có ý nghĩa gì? Ý nghĩa của “hãn thanh” là sử sách. Nếu kiểm tra giữa kỳ mà thi không tốt, sai một điểm sẽ bị đánh

một roi. “*Đan tâm*”; “*đan*” là màu đỏ, chính là chỉ tâm chân thành của chúng ta. Đời người khó tránh khỏi một lần chết, trong cuộc đời ngắn ngủi này phải làm thế nào để nó tỏa sáng, tỏa năng lượng? Cần phải dùng tâm chân thành chiếu soi lịch sử, chiếu soi sử sách. Soi chiếu lịch sử nào vậy? ***Nhất định trước tiên phải chiếu soi lịch sử của mình.*** Cuộc đời chúng ta đã qua mấy mươi năm, bây giờ quay lại xem, quý vị có thấy mãn nguyện hay không? Quý vị thấy an ủi hay là hoảng sợ? Đã lớn tuổi vậy rồi mà vẫn còn rất nhiều việc chưa làm. Cho nên, con người trước tiên phải không có lỗi với chính mình. Ngoài chuyện phải chiếu soi lịch sử của mình, thì lịch sử của cuộc đời quý vị đương nhiên phải do quý vị tạo ra.

Quý vị có thể dùng tâm lòng chân thành của mình chiếu soi lịch sử của người xung quanh. Chúng ta phải “*biết thứ tự trước sau*”, quý vị không thể bỗng chốc liền soi chiếu đến nước Mỹ. Phải soi chiếu xung quanh trước, ***trước tiên soi chiếu người nhà.*** Chúng ta thường nghe nói: “*Trăm điều thiện hiếu đứng đầu*”, vì vậy trước tiên phải dùng tâm tâm của mình để thực hiện đạo hiếu, để cho tâm hiếu, hạnh hiếu của quý vị viết vào trong lịch sử cuộc đời của cha mẹ, để cho cha mẹ quý vị khi đứng trước người khác có thể nói: “*Cuộc đời này tôi nuôi đứa con này thật có giá trị*”. Khi người mẹ nói ra lời nói như vậy, tin rằng bà đang rất đổi vui mừng. ***Chúng ta dùng lòng chân thành soi chiếu lịch sử của cha mẹ.***

Tiếp đến là soi chiếu lịch sử của con cái. Khi chúng ta dùng tình yêu thương chí thành của người làm cha làm mẹ cố gắng nuôi dạy con cái trưởng thành, khiến chúng có nền tảng đức hạnh vững chắc, để chúng hình thành nhân

sinh quan đúng đắn. Đến khi chúng ra ngoài xã hội, khi so sánh với những người khác, chúng sẽ cảm thấy vô cùng may mắn: “Đời này tôi có được người cha mẹ như thế này, nên mới khiến tôi có những quan niệm đúng đắn như vậy”. Khi con cái lúc nào cũng nghĩ rằng cha mẹ của chúng ta như vậy mới có thể thành tựu cuộc đời của ta, thì chúng ta làm cha mẹ cũng phải dùng chân tâm viết lên trí huệ và tình yêu thương của mình trong lịch sử cuộc đời của con cái.

Tiếp đến là chiếu soi lịch sử của anh em. Tại sao vợ đều xếp ở phía sau vậy? Duyên phận của anh em cũng rất khó có được, anh em chúng ta có thể hòa thuận thì đó là điều an ủi nhất, vui sướng nhất của cha mẹ. Tình cảm của chị tôi đối với tôi cũng tốt vô cùng. Lúc tôi quyết định từ bỏ công chức để đi quảng bá giáo dục Thánh Hiền, chị tôi đã nói với tôi: “Em cứ yên tâm đi làm, mỗi tháng chị sẽ ủng hộ cho em mười ngàn đồng để em khỏi phải lo về sau”. Lòng thành của chị tôi lập tức chiếu khắp tâm hồn tôi, đương nhiên quý vị không cần quan tâm tôi có cầm số tiền mười ngàn đó hay không. Rất nhiều người nghe xong liền hỏi: “Thầy Thái! Thầy có nhận hay không vậy?”. Tấm lòng là quan trọng nhất. Tấm lòng này của chị sẽ theo tôi suốt cả đời, và trong lòng tôi luôn cảm thấy rất ấm áp. Như vậy là chị của tôi đã chiếu vào sử xanh của tôi. Đương nhiên người ta giúp đỡ tôi như vậy, tôi nhất định phải tận tâm tận lực đi làm. Sau khi tôi làm được hơn một năm, chị tôi rất vui mừng. Chị ngày đầu tiên đến nghe tôi thuyết giảng còn ngồi ở hàng ghế đầu, chị nói chị là đại biểu của gia tộc đến nghe tôi thuyết giảng. Sau đó chị đã nói với mẹ rằng: “Con thật tự hào khi có người em như

vậy”. Như vậy là tôi cũng báo đáp lại rồi, dùng tấm lòng chân thành của tôi soi chiếu lịch sử của chị.

Tiếp theo là chiếu soi lịch sử của chồng/vợ. Vợ với chồng cùng sống chung trong một căn nhà, phải nói là thân nhau nhất. Làm thế nào soi chiếu lịch sử của chồng, soi chiếu lịch sử của vợ? Chiều hôm nay chúng ta chẳng phải đã nói rồi sao? Thường xuyên có thể nhìn thấy ưu điểm của người phối ngẫu, khẳng định họ, cổ vũ họ, thì mới phát huy tiềm năng của họ. Chúng ta cũng phải tận tâm tận lực phụ giúp họ. Ví dụ như để họ làm việc mà không có nỗi lo về gia đình.

Khi chồng của quý vị nói chuyện với bạn bè, chồng quý vị sẽ nói: *“Là do tôi may mắn cưới được người vợ này, mới khiến cho cuộc đời tôi phát triển tốt được như vậy”*. Vào lúc này quý vị đã ghi lại được ân nghĩa, tình nghĩa vào trong lịch sử của chồng quý vị. Tuyệt đối không được nói: *“Là do tôi đã cưới người vợ này nên mới bắt đầu xui xẻo”*. Chúng ta phải định vị rõ ràng, phải dùng chân tâm chiếu sáng ruộng tâm của mỗi người, cuộc đời của mỗi người.

Tiếp theo, phải soi chiếu lịch sử của thầy cô. *“Một ngày làm thầy là cha suốt đời”*, cho nên chúng ta phải khiến thầy cô thật sự cảm thấy dạy một học trò như chúng ta rất có giá trị. Điều quan trọng nhất phải như thế nào? Y giáo phụng hành. Năm học tiểu học, tôi có một vị thầy rất quan tâm đến tôi. Thực ra người xung quanh chúng ta đều có duyên phận rất sâu với chúng ta, chỉ cần chúng ta cố gắng để tâm cũng sẽ tạo nên ảnh hưởng rất lớn đối với cuộc đời của họ.

Khi tôi lên lớp năm, thầy giáo chủ nhiệm lớp tôi hỏi mẹ tôi: “Đứa bé này phải dạy như thế nào?”. Mẹ tôi liền nói: “Nó không thích học”. Quý vị có nhìn ra là tôi không thích học không? Sau đó lại nói: “Nhưng mà nó rất sĩ diện”. Thầy của chúng tôi nói: “Vậy thì tôi đã có cách rồi”. Ngày đầu tiên sắp xếp lớp, mười hai thầy cô giáo đứng đó, tất cả học sinh lớp bốn lên lớp năm đều đứng ở giữa sân trường. Sau đó bắt đầu sắp xếp, học sinh nào vào lớp thứ nhất thì học sinh liền chạy về lớp đó, học sinh nào vào lớp thứ hai thì học sinh liền chạy về lớp thứ hai. Tôi là chạy về lớp thứ bảy, lớp 5/7.

Thầy giáo dẫn chúng tôi về lớp, sau đó thầy nói: “Em Thái Lễ Húc dẫn hai bạn học đi nhận chổi”. Học sinh tiểu học khi được thầy gọi giao việc đều rất phấn khởi, nên nhanh chóng làm ngay. Sau khi nhận về, thầy nói tiếp: “Thái Lễ Húc, em cùng với năm bạn học đi nhận sách”. Tôi lại cùng những bạn học khác đi nhận sách. Sau khi làm xong những việc bận rộn cần làm này, mọi người đều ngồi đầu vào đây. Thầy của chúng tôi liền nói: “Nào! Bây giờ chúng ta bầu lớp trưởng. Thầy đề cử em Thái Lễ Húc, còn các em cứ đề cử người khác”. Thật là rất dân chủ phải không? Các vị có biết kết quả như thế nào không? Những người chưa quen biết nhau được bao lâu, chỉ nghe mỗi cái tên đó, thế là tôi lần đầu tiên đã được chọn làm lớp trưởng trong những năm tiểu học. Trong tâm lý của học sinh tiểu học, lớp trưởng thì hạnh kiểm và học lực phải đứng đầu, cho nên thầy của tôi không cần tốn chút sức lực nào đã đẩy thành tích học tập của tôi vượt lên hẳn. Bắt đầu từ lúc đó, thứ hạng của tôi không bao giờ xếp dưới hạng ba.

Thầy đối với tôi rất tốt, thầy có ơn tri ngộ đối với tôi. Sau này tôi thi đỗ trường sư phạm và bắt đầu đi dạy, tôi liền gọi điện thoại cho thầy, hẹn cùng ăn cơm chung với thầy tại quán Thái Căn Hương ở Cao Hùng. Khi chúng tôi nói chuyện, thầy cũng rất vui vẻ. Bởi vì tôi kế thừa sự nghiệp của thầy, cũng đang đi dạy, thầy liền đem rất nhiều kinh nghiệm dạy học tận tình chia sẻ với tôi. Trong quá trình nói chuyện này, anh nhân viên phục vụ thấy chúng tôi chuyện trò rất vui vẻ, liền chạy đến hỏi tôi là: *“Vị này là ai?”*. Tôi trả lời: *“Là thầy của tôi”*. Anh ấy nghe xong cũng rất cảm động.

Mấy năm gần đây tôi tiếp xúc rất nhiều Kinh điển của Thánh Hiền, tôi cũng đem mấy quyển dâng tặng thầy. Cuối cùng, sau khi thầy xem xong những quyển sách này liền nói với tôi: *“Từ nay về sau thầy có nên gọi em là bậc đàn anh hay không?”*. Tôi lập tức thưa với thầy: *“Một ngày làm thầy là cha suốt đời, thầy vẫn mãi là thầy của em”*. Tôi dạy học được hai năm, sau đó đến Đại Lục để thúc đẩy văn hóa Thánh Hiền. Tôi liền gọi điện thoại cho thầy, báo cáo với thầy những việc tôi đã làm trong một năm nay. Thầy tôi ở bên kia đầu dây điện thoại rất vui mừng nói: *“Thầy có người học trò như em thật hạnh phúc”*. Vào lúc đó tôi nhận ra, có hai người tuyệt đối sẽ không đổ kỵ với thành tựu của quý vị, đó là cha mẹ và thầy cô giáo. Vì vậy, chúng ta cũng phải dùng cuộc đời của mình cố gắng phụng sự cho xã hội, để thầy cô và cha mẹ của mình có được niềm vinh hạnh.

Tiếp đến, chúng ta đều là con cháu Viêm Hoàng, chúng ta trong đời này có thể tiếp nối người trước, mở lối cho người sau, để không hổ thẹn với lời giáo huấn mấy

ngàn năm của lão tổ tiên. Chúng ta phải kế thừa và truyền lại cho đời sau, không được để cho văn hóa mấy ngàn năm này bị đứt đoạn trong tay chúng ta. Nếu để đứt đoạn thì tội lỗi này thật không thể tính hết. Lúc đầu chúng tôi đã ôm ấp thái độ nhanh chóng thúc đẩy văn hóa, thúc đẩy giáo huấn Thánh Hiền, hy vọng có thể cứu vãn tình hình đạo đức băng hoại nghiêm trọng như hiện nay. Cha của tôi nói: *“Việc giáo dục văn hóa này rất khó làm, không có mấy người làm nổi”*. Tôi liền thưa với cha tôi: *“Thưa cha, nếu như có một vạn người làm, chỉ có hai người thành công, vậy chúng ta có nên làm hay không ạ?”*. Có hai người thành công chúng ta là có thành công. Chúng ta không cần hỏi hơn 9.000 người tại sao thất bại, **thà tìm phương pháp để thành công chứ không viện lý do cho thất bại**. Một người muốn chùn bước thì có thể tìm ra hàng trăm, hàng ngàn, đủ mọi lý do.

Chúng ta muốn biết tại sao hai người này thành công. Nếu như hai người này thành công bởi vì họ là con nhà giàu có, bởi vì cha mẹ họ là quan lớn có chức có quyền thì ta không làm, bởi vì hai điều này ta đều không có. Nếu như họ không có tiền, cũng không có quyền mà họ làm được, thì chúng ta phải xem tại sao họ làm được và cố gắng học tập theo.

Thầy của tôi là Giáo sư Thích Tịnh Không. Lão sư không có tiền, tất cả người thân thích cũng không ở chung với lão sư, không có một sự giúp đỡ nào, vậy mà lão sư lại có thể hoằng dương được giáo huấn Thánh Hiền, thậm chí là hoằng dương trên toàn thế giới. Lão sư dựa vào cái gì? Các vị bằng hữu, có rất nhiều việc thật ra rất đơn giản, đều do xuất phát từ *“tâm chân thành”*. Bởi vì lão sư có

tấm lòng chân thành cung kính, nên khi lão sư viết thư cho các vị giáo sư đại học nổi tiếng, các Ngài thấy được sự ham học của lão sư nên đều viết hồi âm nhận lão sư làm học trò. Trong cuộc đời lão sư có ba vị thầy giáo tốt, những vị thầy đó đặc biệt quan tâm lão sư, đều bởi do sự ham học của lão sư. Bởi do nhận thấy mình có sứ mạng, nhận thấy đời này mình có được giáo huấn Thánh Hiền nên hy vọng nhiều người khác nữa cũng nhận được lợi ích. Lão sư có tấm lòng như vậy nên cảm được rất nhiều người yêu thương và ủng hộ lão sư. Thật ra, đích thân lão sư là người đem Kinh điển của Thánh Hiền biểu diễn ra.

Lão Tử nói: *“Thiên đạo vô thân, thường dử thiện nhân”* (đạo trời không thiên vị, thường giúp người thiện lành). Ông trời không bao giờ nói người này tương đối tốt với ta nên ta phải đặc biệt yêu quý họ. Đạo trời báo đáp luôn luôn theo người lương thiện, cái gọi là *“thiện có thiện báo”*. Sách “Trung Dung” nói: *“Thành giả, vật chi chung thủy”* (chân thành là điểm khởi đầu và kết thúc của mọi vật). Một sự việc thật sự thành bại ở chỗ nào vậy? Là ở một chữ “thành”. *“Thành giả, vật chi chung thủy. Bất thành, vô vật”* (chân thành là điểm khởi đầu và kết thúc của mọi vật. Không chân thành thì không nên sự việc). Hai câu nói này rất có ý nghĩa. Những việc xuất phát từ lòng chân thành sẽ không bị thời gian và không gian làm giảm bớt sự ảnh hưởng của nó.

Phạm Trọng Yêm rất chân thành, vì vậy thái độ sống của ông ảnh hưởng đến người có học thức mãi đến mấy trăm năm sau. Cũng vậy, lão sư của tôi dùng tâm chân thành để cho đi, để truyền dạy giáo huấn Thánh Hiền, tin rằng tấm lòng này của lão sư cũng sẽ lưu lại mãi trong

lòng tất cả học trò của Ngài. “*Chỉ thành như thần*”, chỉ thành có thể cảm thông. Điều này cũng có thể chứng thực ở ngay trong cuộc đời của quý vị.

Khi chúng ta không chân thành, “*bất thành, vô vật*” (*không chân thành thì không nên sự việc*), ý nghĩa chính là nói, nếu quý vị không dùng chân thành để làm việc thì sau này nhất định sẽ bại hoại. Ví dụ quý vị đối với con cái không chân thành, thì gia đình này nhất định suy bại. Quý vị không chân thành với nhân viên thì cho dù hiện nay quý vị cũng kiếm được tiền, nhưng sớm muộn gì cũng bị sụp đổ. Chúng ta hãy quan sát tỉ mỉ, phải đối xử chân thành với người trong gia đình, với nhân viên, thì gia nghiệp và sự nghiệp của chúng ta mới được bền vững lâu dài. Nếu không thì bảo đảm quý vị “*giàu không quá ba đời*”. Hiện nay câu nói này cần sửa lại một chút, các vị xem còn được ba đời không? Bởi vì con người làm người càng ngày càng không có chừng mực, làm giảm đi phúc phận quá nhiều, vì vậy giàu không quá một đời. Chúng ta hiểu được, chân thành có thể làm cho sự việc tốt đẹp hơn. Chúng ta muốn có một trái tim chân thành để đối diện với thời đại lớn này, thì chúng ta nhất định phải: “*Kế thừa nền học vấn chân truyền bất hủ của các bậc cổ Thánh tiên Hiền, mở ra thái bình cho muôn đời sau*”. Các vị bằng hữu, các vị nghe dường như quá xa vời, hay là cảm thấy đôi vai sao nặng như thế này? Thực ra chúng ta cần luôn giữ một thái độ: “*Sao có thể hài lòng hết mọi người, chỉ mong không hổ thẹn với lương tâm*”. Hiện nay, chúng ta bậc làm cha làm mẹ hãy đem giáo huấn Thánh Hiền dùng vào việc giáo dục con cái, dùng trong gia đình, dùng trong việc chung sống với đồng nghiệp, thế là chúng ta đã đang truyền thừa văn

hóa Thánh Hiền. Khi đồng nghiệp cảm thấy chung sống với chúng ta rất vui thích, thì chúng ta nói cho họ biết những thái độ sống này là tôi học được từ “Luận Ngữ”, học được từ “Đệ Tử Quy”. Chúng ta tùy theo duyên phận, sức lực mà làm cũng là công đức viên mãn.

Các vị bằng hữu! Bây giờ chúng ta hãy trở lại đọc câu nói này của Văn Thiên Tường, thử xem các vị có cảm thấy ý nghĩa khác nhau hay không? *“Nhân sinh tự cổ thùy vô tử, lưu thủ đan tâm chiếu hãn thanh” (con người xưa nay ai không chết, hãy để lòng son chiếu sử xanh)*. Các vị ngâm nga thấy hào hùng vô cùng! Khi chúng ta xác lập cuộc đời phát triển theo hướng giá trị này, thì những việc chúng ta làm sẽ khiến cho con cái vô cùng khâm phục. Con cái có được tấm gương của cha mẹ như vậy, tin rằng cuộc đời chúng cũng sẽ đi theo phương hướng đúng đắn. Phương hướng đúng đắn rồi, tiếp theo chúng ta hãy thảo luận chi tiết.

Ví dụ nói con cái hiện nay đang học tiểu học, chúng ta giải thích *“cha mẹ thích, dốc lòng làm”* như thế nào? Giống như chúng ta làm thầy giáo thì sẽ hướng dẫn các em là: Cha mẹ mong muốn các em khỏe mạnh, mong các em học tập tốt. Chúng ta phận làm con cái phải hết lòng hết sức thực hiện cho được những yêu cầu này. Đây gọi là *“cha mẹ thích, dốc lòng làm”*.

Con cái hiếu thảo thời xưa cũng thường hay đáp ứng đầy đủ yêu cầu của cha mẹ. Vào thời triều Hán, có một người con hiếu thảo tên là Thái Thuận (cùng họ với tôi). Tôi đọc thấy cùng họ với tôi, tôi cũng cảm thấy đó là niềm vinh dự, bởi vì ông là tổ tiên của tôi. Lúc binh đao loạn lạc, mẹ ông thích ăn trái dâu tằm chín, nên ông cầm

theo hai cái giỏ đi hái dâu cho mẹ. Trên đường đi hái dâu trở về, không may gặp phải bọn cướp. Bọn cướp hiếu kỳ hỏi: “*Ngươi hái dâu cầm theo một cái giỏ là được rồi, sao cầm hai cái?*”. Các vị bằng hữu, cầm theo hai cái giỏ làm gì vậy? Bởi vì mẹ của ông thích ăn ngọt, nên ông hái những quả chín màu đen cho vào một giỏ, những quả màu đỏ chưa chín cho vào giỏ còn lại. Thái Thuận thật sự làm được câu “*cha mẹ thích, dốc lòng làm*”. Cuối cùng bọn cướp nghe xong rất cảm động. Tôi liền hỏi học trò: “*Này các em! Bọn trộm cướp có cảm động không?*”. “*Có*”. Trộm cướp đều là kẻ giết người, đốt nhà mà vẫn cảm động sao? Chúng giết người, đốt nhà là thói quen xấu, nhưng cho dù người xấu cỡ nào, trong lòng họ vẫn có trái tim lương thiện, bởi vì “*nhân chi sơ, tính bổn thiện*”, chỉ là hiện giờ họ đã bị thói quen xấu, bị dục vọng chi phối. Khi hành vi của chúng ta có đức hạnh, thì có thể đánh thức lương tri của họ. Này các em, khi gặp phải người xấu chúng ta có nên đánh họ, mắng họ không? Không nên. Chúng ta nên học tập Thái Thuận, dùng đức hạnh để cảm hóa họ. Không chừng Thái Thuận vừa nói hái dâu về cho mẹ ăn xong, có thể có mấy tên trộm cướp ở đó bỗng nhiên ôm đầu khóc vì nhớ đến mẹ của chúng.

³Vừa rồi chúng tôi nói đến Thái Thuận đi hái quả dâu tằm. Bởi vì biết mẹ mình thích ăn ngọt, nên ông dùng một cái giỏ chuyên đựng trái chín ngọt, bản thân ông thì ăn trái chua. Tâm hiếu như vậy đã cảm động bọn cướp, chúng liền thả ông về. Không chỉ thả ông về, chúng còn lấy thức ăn trong sơn trại tặng cho ông.

³ Bắt đầu tập 12

Thưa quý vị bằng hữu, giả như quý vị là Thái Thuận thì quý vị có lấy không? Không à? Người ta thành tâm thành ý thì phải làm sao? Họ nói: “*Xin ông nhận về biếu cho mẹ của ông*” thì có nên nhận không? “*Nên nhận*”. Tốt, Thái Thuận nghe ý kiến của quý vị nhận quà tặng mang về nhà, vừa ngồi xuống đột nhiên người của quan phủ đến hỏi: “*Gạo của Trương Tam sao ở trong nhà của ông? Rau của nhà Lý Tứ sao ở trong nhà ông? Hãy bắt ông ta lại*”, vậy thì phải làm sao? Lúc này quý vị có một trăm cái miệng cũng không giải thích được. Vì vậy, Khổng Tử nói: “***Quân tử có chín điều cần suy nghĩ***”. Chín điều cần suy nghĩ chính là các vị gặp phải rất nhiều tình huống thì phải phản tỉnh như thế nào, quán chiếu như thế nào? Trong đó có một điều cần suy nghĩ là: “*Kiến đắc tư nghĩa*” (phàm những thứ đạt được phải xét xem có hợp đạo nghĩa hay không). Khi các vị muốn nhận vật gì của ai, trước hết phải nghĩ nguồn gốc từ đâu có, có trong sạch bình thường không? Những thứ trong sơn trại này từ đâu có? Do trộm cướp có, cho nên tuyệt đối không nhận.

Nghe câu chuyện của Thái Thuận, quý vị có ấn tượng sâu sắc không? Vì vậy, **trong khi kể chuyện, điều quan trọng là phải đem đạo lý trong đó nói cho con trẻ nghe**, như vậy mới có thể phối hợp lý sự viên dung. Nếu như chỉ kể nội dung câu chuyện, con của các vị sẽ nói: “*Con nghe chuyện này rồi*”. Giả như không kể câu chuyện mà chỉ dạy đạo lý cho chúng, chúng nghe chưa được năm phút liền nói: “*Mẹ ơi, con buồn ngủ quá*”. Vì vậy, phải phối hợp tốt giữa lý và sự thì người nghe mới cảm thấy thật sự hấp dẫn. Cho dù các vị là giáo viên hay là phụ huynh, đều

có thể thông qua kể chuyện mà dạy đạo lý, nhắc nhở và gợi ý việc đối nhân xử thế trong đời sống.

Chúng tôi kể cho các em nghe những câu chuyện này và nói: “*Các em xem, người con ngày xưa hiếu thảo, ý nghĩ đầu tiên đều là nghĩ đến cha mẹ. Các em có biết mẹ mình thích ăn gì không?*”. Có nhiều em suy nghĩ hết nửa ngày mà chưa có kết quả, có vài em có sự quan tâm đến cha mẹ, nghĩ ra ngay, nhưng đa số đều nghĩ không ra. Tôi thấy tình hình khó xử của chúng liền hỏi: “*Vậy mẹ có biết các em thích ăn gì không?*”. Các em liền cười rạng rỡ: “*Đương nhiên là biết chứ*”, sau đó kể ra rất nhiều món. Tôi tiếp tục nói với chúng: Các em xem, mẹ thì biết các em thích ăn gì, các em thì lại không biết mẹ thích ăn gì, như vậy có công bằng hay không? Các em xem, mẹ yêu thương các em như vậy, các em lại có thể không yêu thương mẹ sao? Vì vậy, hôm nay về nhà sẽ làm bài tập “*phải biết rõ mẹ thích ăn gì*”, như vậy các em mới có thể làm được “*cha mẹ thích, dốc lòng làm*”. Sau này, đi mua đồ không phải mua món mình thích ăn trước, mà phải làm theo bậc Thánh Hiền. “*Chớ tự chê, đừng tự bỏ, Thánh và Hiền, dần làm được*”. Chúng ta lấy đó làm gương, trước tiên là mua những món mà cha mẹ thích ăn. Thật sự cha mẹ luôn quan tâm đến tình hình sức khỏe của chúng ta. Một người muốn khỏe mạnh thì thân tâm nhất định phải điều hòa. Người xưa nói: “*Họa từ miệng ra, bệnh từ miệng vào*”, vì vậy ăn thức ăn phải hết sức chú ý, nếu không thì xuất hiện một số bệnh hiện đại như hiện nay.

Quý vị bằng hữu có chắc là mình không mắc bệnh phổ biến hiện nay không? Sao không có ai giơ tay lên vậy? Tri thức chính là sức mạnh. Tri thức đúng đắn mới

có thể cho chúng ta niềm tin. Các vị không cần phải lo lắng làm sao để bản thân ăn uống có sức khỏe, kiến thức này đã được rất nhiều người dành ra mười mấy năm cuộc đời họ nghiên cứu rồi. Các vị có cần học từ đầu không? Không cần. Vì vậy tôi thường nói: ***“Đứng trên đôi vai của người khổng lồ có thể nhìn được rất xa”***. Các vị bằng hữu, ai là người khổng lồ? Chúng ta muốn dạy trí tuệ cho con cái, thì Khổng Lão Phu Tử, Mạnh Phu Tử chính là người khổng lồ. Chúng ta có thể trực tiếp học trí huệ, kinh nghiệm của các Ngài.

Về phương diện sức khỏe, ai là người khổng lồ? Các vị có thể đến nhà sách xem những sách nào nói đến sức khỏe bán chạy nhất, các vị có thể học hỏi họ. Nhiều năm trước đây, tôi được đọc quyển *“Thân Tâm khỏe mạnh”* của tiến sĩ Lôi Cửu Nam, trong đó có đề cập đến việc ăn ít thịt, ăn nhiều rau thì mới khỏe mạnh. Vì sao phải ăn ít thịt? Chúng ta nên biết, người thời nay thân thể không được khỏe mạnh là do dinh dưỡng không tốt hay là do dinh dưỡng quá dư thừa? Do quá dư thừa. Các vị xem, rõ ràng là dinh dưỡng quá dư thừa nhưng con người đang nghĩ gì? Có ai phát hiện con người dường như chậm đi nửa nhịp không? Vẫn là sợ cái này không đủ, sợ cái kia không đủ. Các vị xem, điều chúng ta sợ rất ít khi xảy ra.

Hiện nay muốn tìm đứa trẻ suy dinh dưỡng cũng không dễ, các vị phải bay đến Châu Phi mới tìm được, ở Đài Loan thật sự tìm không ra. Nếu có thì đều là ở lớp giảm béo trong kỳ nghỉ hè, nghỉ đông, có đúng không? Chúng ở đó tập nhảy đến nửa ngày, trong tâm thì suy nghĩ: *“Chỉ cần ta chịu đựng qua ngày hôm nay, ngày mai có thể đi ăn ở McDonald’s”*. Giảm béo như vậy có lợi ích

hay không? Không bắt đầu từ cái gốc, dù có nhảy đến chảy mồ hôi cũng chỉ làm cho bụng của chúng càng đói hơn. Vì vậy, vấn đề hiện nay không phải ở việc dinh dưỡng không tốt, mà là dinh dưỡng quá dư thừa.

Thật sự nhu cầu chất đạm của con người không nhiều. Thông thường người ta cho rằng thịt có nhiều chất đạm. Ăn quá nhiều chất đạm sẽ gây tổn hại gan, tổn hại thận. Nhu cầu chất đạm một ngày của mỗi người là từ 40g đến 60g là đủ. Thật ra, chất đạm trong thực vật không ít hơn động vật. Trong đậu phộng, củ mài, rong biển đều chứa chất đạm rất tốt. Khi chất đạm của chúng ta quá dư thừa, cơ thể của chúng ta có tính axit. Có câu: *“Thể chất của chất axit là nguồn gốc, là môi trường thích hợp của các bệnh mãn tính”*. Vì sao vậy? Chúng ta hãy suy nghĩ, giả như cơ thể của chúng ta có tính axit cao, tất cả nội tạng của chúng ta đều ngâm trong đó, nửa đêm các vị có nghe gan của các vị nói: *“Tôi sắp tắt thở rồi”*, hoặc là dạ dày thì nói: *“Tôi sắp chịu không nổi rồi”* không? Không nghe à? Các vị là chủ sao mà không có trách nhiệm như vậy? Những nội tạng này ngâm trong môi trường axit lâu thì chức năng của chúng rất dễ suy thoái, vì vậy mới có nhiều bệnh mãn tính càng lúc càng xuất hiện sớm. Tôi đã từng nghe một em mười tám tuổi bị đột quỵ chết, không biết còn ai bị sớm hơn nữa không? Nhiều năm trước tôi đã nghe điều này. Các bệnh mãn tính đều liên tục xuất hiện sớm, bởi vì con người ăn uống sai lầm.

Không chỉ nội tạng dễ dàng bị suy kiệt, mà hiện nay còn có một loại bệnh cũng rất nguy hiểm, gọi là *“bệnh loãng xương”*. Loại bệnh này là một trong mười nguyên nhân lớn gây chết người. Vì sao vậy? Khi các vị bị loãng

xương rất nghiêm trọng, có thể các vị hắt hơi thì liền bị gãy xương. Các vị không nên nghĩ tôi hù dọa, mà điều này là báo chí nói. Chúng ta thường nói, người già sợ nhất điều gì? Sợ bị ngã, bởi vì bị ngã là có thể bị gãy xương, không đứng lên được. Ngày nay không chỉ người già ngã bị gãy xương, mà rất nhiều người trẻ khi đi xét nghiệm đều có kết quả không được như mong muốn. Ví dụ như khi tôi đi xét nghiệm, người xét nghiệm với nét mặt không vui nói với tôi: “*Anh chỉ tạm đạt tiêu chuẩn*”. Chúng ta không nên để ba - bốn mươi tuổi đi xét nghiệm mà kết quả là xương cốt của người tám mươi tuổi. Như vậy thì phiền phức rồi.

Vì sao cơ thể có tính axit lại gây loãng xương? Bởi vì thân thể tựa như một nhà máy hóa chất lớn, nó phải duy trì sự cân bằng giữa chất axit và kiềm. Nếu trong cơ thể của chúng ta toàn là chất axit thì cơ thể chịu không nổi, cho nên nó phải lấy chất kiềm ra để trung hòa, mà trong cơ thể con người chất kiềm lớn nhất là canxi. Kho chứa chất canxi ở chỗ nào vậy? Là xương của chúng ta. Mỗi ngày lấy canxi từ xương ra từng chút một thì lâu ngày sẽ bị loãng xương. Vì vậy, thức ăn phải cân bằng, các loại thịt có chứa lượng đạm cao không nên ăn quá nhiều.

Hơn nữa, trong thịt không chỉ có lượng đạm cao, mà trong thức ăn còn có độc tố hữu hình và độc tố vô hình. Độc tố hữu hình là gì? Chúng ta xem, hiện nay gà được nuôi trong bao lâu? Khoảng năm - sáu tuần lễ. Trước đây phải nuôi trong nửa năm. Thật sự khoa học kỹ thuật phát triển, nhưng làm sao có thể nuôi nhanh như vậy? Chúng ta hay nói là phải tuân theo “*đạo pháp tự nhiên*”(phương pháp tự nhiên), nhưng cách nuôi này không theo tự nhiên,

họ tiêm chích một lượng lớn thuốc tăng trưởng, thuốc kháng sinh. Những thứ thuốc này cuối cùng vào bụng của ai? Của chúng ta. Tôi nhớ khi tôi chưa ăn chay, tôi ăn thịt gà, vừa gấp miếng thịt lên thì nhìn thấy một cục mỡ. Đó là gì? Là chất kích thích. Vì thế hiện nay các bé gái có kinh nguyệt sớm, có bé chưa được mười tuổi đã có kinh nguyệt. Kinh nguyệt có càng sớm thì tuổi thọ của các cháu càng ngắn. Những loại thức ăn này đang tàn hại thể hệ sau của chúng ta. Chúng ta làm cha mẹ không thể không cẩn thận, sau này chúng ta phải nên cẩn thận bảo vệ cơ thể của mình.

Ngoài độc tố hữu hình ra, còn có độc tố vô hình.

Chúng ta hãy suy nghĩ, khi con vật bị làm thịt, tâm trạng của nó chắc chắn vô cùng hoảng sợ, vô cùng phần nộ. Chúng ta có thể xét lại bản thân mình, mỗi lần chúng ta tức giận thì phải mất bao nhiêu ngày mới có thể bình lặng lại? Ba ngày. Vì sao vậy? Các vị có thấy ai sau khi tức giận mà tinh thần dễ chịu chưa? Không có. Bởi vì khi đã tức giận, trong tuyến thượng thận tiết ra lượng lớn độc tố, toàn thân của chúng ta sẽ mệt mỏi. Khi con vật bị giết, toàn thân nó phần nộ, liền tiết ra rất nhiều độc tố. Vì vậy, chúng ta ăn thịt trong đó chứa rất nhiều thứ không tốt, nên người thời nay có một số “bệnh thời đại”.

Không chỉ ăn thịt đối với cơ thể có nguy hại, mà việc chăn nuôi động vật cho nhân loại ăn thịt cũng gây nguy hại rất lớn đối với cả trái đất của chúng ta. Nguy hại điều gì? Rất nhiều người nói: *“Sao thầy giảng phức tạp vậy, sao tôi chưa từng nghĩ đến điều này”*. Thật sự, trái đất là một thể thống nhất, một cơ thể chung, nhỏ một sợi tóc động cả toàn thân. Các vị không nên xem thường

những gì mình ăn hằng ngày, nó đang ảnh hưởng đến sự sống còn của trái đất. Bởi vì nhân loại ăn thịt quá nhiều, nên phải chặt đi rất nhiều rừng nguyên sinh để trồng những loại lúa mạch, ngũ cốc. Rừng nguyên sinh bị chặt hết thì sẽ gây ra những ảnh hưởng gì? Đất đá sạt lở, rất nhiều thổ nhưỡng đều bị trôi đi. Hơn nữa, rừng nguyên sinh là lá phổi của trái đất, giống như lá phổi của con người, đang giúp chúng ta lọc đi rất nhiều không khí bẩn. Khi rừng nguyên sinh càng ngày càng ít, thì chất lượng không khí của toàn bộ trái đất càng lúc càng kém, vì vậy thời tiết của chúng ta hiện nay không được ổn định. Ngay cả Mexico là vùng nhiệt đới cũng có tuyết rơi, nhiệt độ vô cùng khác thường. Danh từ hiện nay gọi là “hiệu ứng nhà kính”. Trước đây chúng ta đều thuộc lòng hiệu ứng nhà kính. Vì sao tạo nên hiệu ứng nhà kính vậy? Là do nhân loại thải ra rất nhiều khí thải, còn có việc lá phổi của trái đất bị cắt ra từng chút từng chút. Thật sự, số lượng ngũ cốc đang dùng cho súc vật ăn, nếu dành cho con người ăn chắc chắn thế giới sẽ không có nhiều người bị chết đói như hiện nay.

Ngoài việc ô nhiễm không khí, đất đai, thì nguồn nước cũng bị ảnh hưởng trực tiếp. Bởi vì nuôi nhiều động vật như vậy chúng sẽ thải ra lượng lớn phân và nước tiểu. Những thứ này làm ô nhiễm đất đai, ô nhiễm nguồn nước. Thật ra nhân loại có thể sống tương đối nhẹ nhàng, tương đối sạch sẽ, chỉ cần chúng ta biết cách lựa chọn thói quen ăn uống có lợi cho bản thân, có lợi cho môi trường. Chúng ta bảo vệ môi trường là hằng ngày đang thực hiện “*tự lợi lại có thể lợi tha*”, sao không vui vẻ mà làm? Vì vậy, khi các vị ăn cơm cũng có sứ mệnh, đó là vì sự khỏe mạnh

của trái đất. Khi chúng ta có kiến thức chuẩn xác mới có thể nuôi dưỡng thân thể tốt thật sự, mới có thể làm được “cha mẹ thích, dốc lòng làm”.

5.2. “Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ”

Cha mẹ không muốn chúng ta có thói quen xấu, chúng ta phải nhanh chóng bỏ nó đi. Nếu chúng ta kết bạn với một số người làm cho cha mẹ mỗi ngày đều lo lắng thì chúng ta nên có sự chọn lựa, bởi vì ảnh hưởng của bạn bè đối với chúng ta vô cùng lớn. Các vị bằng hữu có lo lắng sau này con cái sẽ kết giao với bạn bè không tốt không? Lo lắng có lợi ích hay không? Vậy phải làm sao? Phải nâng cao khả năng phán đoán của con trẻ, chúng mới biết gần gũi với người lương thiện, chúng mới biết tránh xa bạn xấu, gọi là “kính nhi viễn chi” (*kính trọng nhưng không nên gần gũi*). Hơn nữa, khi chúng “kính nhi viễn chi” (*kính trọng nhưng không gần gũi*), chúng cũng biết được “ta cố gắng phát huy tốt bản thân thì sẽ cảm động những người bạn này”.

Làm sao để con trẻ biết cách chọn lựa bạn bè? Thật sự chúng ta đã và đang học, phải xem từ đâu để biết một người có đức hạnh hay không? Xem từ “hiếu đạo”. Để biết một người có đáng để giao tiếp hay không, chỉ cần các vị nhận xét họ thực hành “Đệ Tử Quy” được bao nhiêu? Vì vậy, tôi nói với bạn bè rằng “Đệ Tử Quy” là kính chiếu yêu. Các vị muốn chọn bạn bè hay chọn người bạn đời, dùng “Đệ Tử Quy” chiếu một chút thì lập tức biết được. “Đệ Tử Quy” là kính chiếu yêu, “Đệ Tử Quy” cũng là kính hiển Thánh. Các vị thấy được người bạn này làm được rất nhiều điều trong “Đệ Tử Quy”, thì nên kết giao bạn bè suốt đời.

“*Cha mẹ ghét*” là chúng ta nhìn từ thói quen mà nói.

Người Do Thái có một câu chuyện. Có ba phạm nhân cùng bị giam trong một nhà tù. Giám ngục rất nhân từ, thấy họ đã phạm sai lầm cũng dùng Tứ Nhiếp Pháp đối xử với họ, nhiều lần mời họ dùng cơm, tặng quà cho họ. Ông nói với họ: “*Ba người các anh vào đây phải bị giam ba năm, các anh có nguyện vọng gì không? Nếu tôi làm được thì tôi sẽ giúp các anh*”. Người thứ nhất là người Mỹ, anh ta không cần suy nghĩ mà nói: “*Cho tôi bao thuốc lá*”. Giám ngục nói: “*Được, không thành vấn đề*”, đưa bao thuốc cho anh rồi đóng cửa ngục lại. Người thứ hai là người Ý. Các vị bằng hữu có ấn tượng thế nào về người Ý? Các vị không ai quen biết người Ý sao? Họ rất lãng mạn, rất nghệ thuật có đúng không? Nghe hay như vậy nhưng nói thật ra là háo sắc. Anh ta suy nghĩ rồi nói: “*Tôi cần một cô gái*”. Giám ngục nói: “*Được, tôi giúp được*”, rồi nhốt anh ta lại. Người thứ ba là người Do Thái. Người Do Thái rất giỏi việc buôn bán. Anh ta nói: “*Cuộc đời của tôi đã sai lầm rồi, nên phải cố gắng ghi nhớ lời dạy bảo, ông có thể cho tôi một chiếc điện thoại để liên lạc với bên ngoài hay không?*”. Giám ngục nói: “*Được, không thành vấn đề*”, liền tặng cho anh ta chiếc điện thoại.

Ba năm sau, cửa ngục của ba phạm nhân này mở ra. Cửa ngục vừa mở thì người Mỹ xông ra: “*Quẹt diêm đâu? Quẹt diêm đâu? Quẹt diêm của tôi đâu?*”. Trong ba năm đó anh ta nghĩ điều gì? Mỗi ngày ngồi đó run rẩy, sao mà quên xin quẹt diêm vậy! Thời gian ba năm của anh ta tiêu hao vào đâu? Tiêu hao ở thói quen xấu này. Giả như một người hình thành thói quen xấu, thì cả cuộc đời này họ

không thể làm chủ được, họ đều bị thói quen xấu lôi kéo. Người như vậy có nhiều không? Nhiều.

Làm sao để cho cuộc đời của một người không bị những thói quen xấu này lôi kéo? Phải dạy tốt từ lúc nhỏ. Từ nhỏ phải có chí hướng, không nên chơi bời lêu lổng. Người Mỹ này có thói quen xấu hút thuốc, nếu không hút thuốc thì rất khó chịu. Chúng ta không nên cười người Mỹ, thật sự chúng ta cũng đang có một số thói quen xấu, nếu mỗi ngày không làm thì rất đau khổ. Là những việc gì vậy? Thí dụ như việc xem phim dài tập. Mỗi lần xem xong thì nói: *“Diễn sao mà tẻ nhạt như vậy, thật sự là loạn hết rồi”*, nhưng hôm sau thì vẫn ngoan ngoãn ngồi đó xem tiếp. Xem phim đều là xem cuộc đời của người khác, mỗi ngày hao tốn thời gian nhiều như vậy nhưng có giúp đỡ được gì cho cuộc đời của mình hay không? Không có. Mỗi một ngày trôi qua, việc cần làm thì không làm, khi muốn làm thì không còn cơ hội nữa. Lúc sinh thời, Khổng Lão Phu Tử từng có lần đứng bên bờ sông nói một câu: ***“Chảy đi hoài như thế kia, ngày đêm không ngừng”***. Các vị xem, Khổng Lão Phu Tử nhìn nước chảy lập tức nghĩ đến thời gian giống như nước chảy, một đi không trở lại. Vì vậy, chúng ta không nên để cho tính mạng của chúng ta hao tốn vô ích vào những việc không có lợi ích cho bản thân.

Thói quen của người thứ hai là háo sắc. Tôi từng nói với học sinh trung học: *“Háo sắc là thói quen không tốt, các em có thể nhận thức được không?”*. Các em trả lời: *“Có thể, bởi vì trên đầu của chữ sắc là một con dao”*. Người xưa tạo chữ rất lợi hại phải không? Rất lợi hại. Trên đầu chữ “sắc” là một con dao. Con dao này sẽ như

thế nào? Sẽ phá hủy cuộc đời của chúng ta, sẽ phá hủy hạnh phúc gia đình của chúng ta, cũng có thể phá hủy sự hưng thịnh của một quốc gia. Có đúng không?

Các vị xem thời nhà Đường. Đường Huyền Tông khi chưa gặp Dương Quý Phi, ông là *“Khai Nguyên Chi Trị”*, rất tận tâm tận lực trị vì quốc gia. Sau khi gặp Dương Quý Phi thì như thế nào? *“An Sử Chi Loạn”*. Các vị bằng hữu! Sự suy bại của triều nhà Đường, ai là người phải chịu trách nhiệm lớn nhất? Nam giới đều nói là Dương Quý Phi, phụ nữ lại nói là Đường Huyền Tông, nhưng chân lý thì chỉ có một, đó là *“sắc không mê hoặc người, mà do người tự mê”*. Vì vậy, căn bản vẫn là do Đường Huyền Tông đúng không? Giả như Đường Thái Tông vẫn còn thì Dương Quý Phi có đến cũng chẳng có tác dụng gì, bởi vì ông luôn luôn xem trọng giang sơn xã tắc. Vì vậy, đời người gặp phải rất nhiều vấn đề không nên đẩy trách nhiệm, mà phải tự mình phản tỉnh, như vậy mới tìm ra nguyên nhân thật sự.

Người Ý này rất háo sắc, cánh cửa mở, ông vẫn chưa bước ra ngoài thì đã nghe được âm thanh gì? Là tiếng của trẻ con. Rất nhiều học sinh trung học nghe xong đều cười ha ha.... Tôi liền hỏi các em: *“Người Ý mê thăm hơn hay là người Mỹ mê thăm hơn?”*. Cả hai đều mê thăm! Một em nữ sinh trả lời: *“Người Ý mê thăm hơn”*. Em nói: *“Bởi vì khi anh ta ra tù, không chỉ phải lo cho cuộc sống của bản thân mình mà còn phải lo cho mấy đứa con nữa”*. Xin hỏi anh ta có thể lo nổi không? Tôi tin các em đoán chắc được câu trả lời. Bởi vì anh ta sống buông thả, không gánh nổi trách nhiệm của mình.

Thông qua câu chuyện này, tôi nói với học trò: “*Khi tìm đối tượng thì phải tìm đối tượng như thế nào?*”. Tìm người có trách nhiệm. Tôi đi đến chỗ một em học sinh hàng ngày không siêng năng quét dọn, không làm bài tập, tôi bảo em: “*Em hãy đứng lên. Em không nên kết hôn*”. Em đó giật mình không biết tôi đang nói cái gì. Tôi nói: “*Ngay cả bản thân em cũng không tự chăm sóc tốt, cũng không có trách nhiệm với bản thân mình, em không đủ tư cách để kết hôn. Kết hôn sẽ hại thế hệ sau. Không thể chăm sóc được bản thân mình thì không nên kết hôn*”. Em này sẽ nhớ trong bao lâu? Tuy tôi đang trách móc em học sinh này, nhưng thật sự là nói cho ai nghe? Cho cả lớp nghe. Các em nữ sẽ lưu lại những ấn tượng gì? Khi tìm đối tượng phải tìm người có trách nhiệm mới có thể nương tựa được. Những bạn nam khác cũng sẽ phản tỉnh: “*Mình có ý thức trách nhiệm chưa?*”. Vì vậy, rất nhiều vắc xin phòng ngừa phải được tiêm từ rất sớm, không nên đợi đến lúc thói hư tật xấu đã ngấm sâu vào các em rồi thì mới chích, lúc đó thì không còn kịp nữa. Đây là thói quen xấu của người thứ hai, chúng ta phải trị tận gốc.

Người thứ ba là người Do Thái. Khi ông bước ra thì cung kính đến trước mặt của giám ngục cúi đầu thật sâu, nói: “*Cảm ơn ông đã cho tôi chiếc điện thoại này. Ba năm nay, thông qua chiếc điện thoại, tôi có được rất nhiều thông tin và đầu tư thêm ở bên ngoài, cho nên hiện giờ tôi đã có một khối tài sản, cuộc đời sau này tôi sẽ sống tốt*”.

Ba người lựa chọn ba điều không giống nhau, nên tạo ra vận mệnh khác nhau. Chúng ta tuyệt đối không mong muốn con cái vì những thói quen xấu mà làm cho cuộc

đời của chúng bị đọa lạc, vì vậy từ nhỏ chúng ta nên trị tận gốc những thói quen xấu của chúng.

Còn có một thói quen cũng sẽ hại bản thân chúng, sẽ gây ra tan nhà nát cửa, đó là cờ bạc. Giả như một nam sinh thích cờ bạc, thì tuyệt đối không kết giao với nam sinh này vì rất nguy hiểm. Bởi vì em đó không cách nào kìm chế được, thậm chí đem tài sản của tổ tiên tiêu hao vào cờ bạc.

Bốn thói quen cần đối trị

Bậc Thánh Hiền đã tổng kết con người có bốn thói quen cần phải đối trị là “*kiêu, sa, dâm, dật*”: Kiêu ngạo, xa xỉ, dâm, dật.

• Thứ nhất, “*Kiêu*”

Chúng ta đối chiếu, điều thứ nhất bản thân mình có hay không? Tu thân mới có thể tề gia. Giả như bản thân mình có thì phải nhanh chóng sửa đổi. Kiểm tra xem hiện nay con cái có thói quen này không? Nếu có thì nên nhanh chóng dạy bảo chúng. Phía trước chúng tôi có nói “*ngoài việc trưởng dưỡng điều thiện ra còn cần phải sửa lỗi*”.

“*Kiêu*” là kiêu ngạo. Không nên tăng trưởng việc kiêu ngạo, vì kiêu ngạo không chỉ không nâng cao được học vấn của bản thân, mà vô hình trung cũng đoạn mất đi nhân duyên gặp được quý nhân của mình. Một người có đạo đức, có học vấn thì thích giao tiếp với những người khiêm tốn. Chỉ cần các vị kiêu ngạo, thì những người này sẽ bỏ đi.

Tôi rất may mắn. Lúc tôi đang học trung học cơ sở, một hôm thầy giáo môn lý - hóa của tôi viết một dòng chữ: “*Con người không nên kiêu ngạo, nhưng không thể*

không có khí phách”. Bắt đầu từ hôm đó tôi không dám quên. Khi thầy viết ra câu này, dường như có một tia sáng rực rỡ soi vào trong suy nghĩ của tôi, bởi vì dưới chủ nghĩa học vị thật sự tôi rất ít nghe được lời dạy bảo cách làm người. Điều này đã cho tôi ấn tượng sâu sắc. Chúng tôi cũng kỳ vọng bản thân mình không nên ngạo mạn.

Khi tôi còn học ở Úc, gặp được rất nhiều trưởng bối. Khi học đến: *“Việc chú bác, như việc cha; việc anh họ, như anh ruột”*, đột nhiên tôi cảm thấy học xong thì phải thực hiện ngay, hơn nữa tôi cũng cảm nhận sâu sắc làm cha mẹ thật sự không phải dễ. Người làm cha mẹ không chỉ dành thời gian cho con cái, mà mỗi ngày họ cũng cống hiến cho xã hội. Vì vậy khi tôi trở về phòng liền đi làm quen với các vị trưởng bối. Tôi hỏi: *“Xin hỏi ông sinh vào năm nào ạ?”*. Ông nói số tuổi. Tôi thấy ông lớn tuổi hơn ba của tôi, tôi nói: *“Con chào bác Đàm!”*. Các vị bằng hữu! Việc cúi người xuống này đã xảy ra biến đổi hóa học gì? Khi tôi cúi người xuống rồi ngẩng lên, vị trưởng bối này cười không ngớt. Ông nói: *“Bay mấy nghìn kilômét mới nhận được đứa cháu trai”*. Ông rất là vui. Tôi tiếp tục hỏi vị khác. Khi hỏi đến Trần tiên sinh, tôi nói: *“Con chào chú Trần”*, bởi vì ông nhỏ tuổi hơn ba tôi. Đột nhiên có một vị trưởng bối đi đến nói: *“Còn tôi nữa!”*. Đó là chú Lư, người ảnh hưởng sâu sắc đến cuộc đời của tôi sau này.

Sau sự việc này, tôi nghĩ vị trưởng bối này thật sự vô cùng yêu thương thế hệ sau này chúng tôi, ông sợ chúng tôi không gọi ông là chú, nên tự mình đi đến nói *“còn tôi nữa”* để tạo cơ hội cho thế hệ sau này chúng tôi. Tôi cũng lễ độ

cung kính cúi đầu: “*Con chào chú Lư!*”. Sau cái cúi đầu này, cuộc đời của tôi liền xuất hiện sự thay đổi hoàn toàn. Các vị bằng hữu! Lễ phép có cần phải dạy không? Cần.

Chiều ngày hôm sau, chú Lư gọi tôi đến ngồi ở phòng khách. Chú nói với tôi, lúc chú hai mươi chín tuổi đã làm Tổng giám đốc rồi. Tổng giám đốc này không phải tự mình phong. Nghe nói lúc bấy giờ có một bài báo chỉ trích rất nhiều Tổng giám đốc, chú Lư không phải loại Tổng giám đốc như vậy. Những cổ đông của công ty ngồi hai hàng ghế, mỗi người đều chất vấn chú là nếu công ty xảy ra vấn đề gì, khi nhân sự xuất hiện tình huống gì thì nên giải quyết như thế nào? Có trí tuệ và kinh nghiệm thật sự nên chú đôi đáp trôi chảy. Năm hai mươi chín tuổi chú đã làm Tổng giám đốc chuyên nghiệp, chuyên môn giúp mọi người giải quyết nguy cơ của công ty. Người có năng lực như vậy chúng ta rất khó gặp được. Rốt cuộc một người lễ phép như chúng tôi rất may mắn, bởi vì bậc trưởng bối này cảm thấy rất an vui: “*Ngày nay mà còn có thanh niên lễ phép như vậy!*”. Vì thế, chú vừa ngồi xuống liền đem kinh nghiệm và trí tuệ mấy mươi năm cuộc đời của chú kể cho tôi nghe.

Tôi càng nghe thì vừa mừng vừa lo. Tôi lo điều gì? Lo nhãn quan của mình quá kém, không nhận ra núi Lô Sơn trước mặt (chú Lư có tên giống với ngọn núi Lư/Lô Sơn), bởi vì chú Lư ngồi ở bên cạnh mà tôi cũng không nhìn ra. Nhưng cũng từ đó tôi nhận thức được một đạo lý, người chân thật càng có năng lực thì càng khiêm nhường. Chú Lư giống như người chú rất thân thiết ở bên cạnh nhà vậy, tuyệt đối không phải khoe khoang điều này điều nọ. Hơn hai tiếng đồng hồ nói chuyện với chú, trong lòng tôi

rất xúc động, tôi chỉ muốn lập tức làm một động tác. Động tác gì? Lúc đó tôi thật sự nhận thức sâu sắc vì sao người xưa xem trọng sự đạo như vậy? Bởi vì một người thầy nhất định không tư lợi, chỉ muốn dùng trí huệ của mình để thành tựu cho cuộc đời của học trò, hoàn toàn không cầu sự báo đáp. Lúc đó tôi nhận thức rất sâu sắc, lập tức quỳ xuống. Lúc trẻ chú Lư học nhu đạo nên động tác đặc biệt nhanh, chú lập tức kéo tôi đứng dậy và nói: “*Không được!*”. Vậy là tôi quỳ không thành công.

Kể từ ngày hôm đó, mỗi lần chúng tôi học xong, chú Lư nói: “*Đến đây, chúng ta cùng đi tản bộ*”. Vừa đi chú vừa hỏi tôi: Hôm nay con nghe “*Đệ Tử Quy*” cảm thấy như thế nào? Nghe câu chuyện “*Đức Dục*” cảm thấy như thế nào? Tôi kể cho chú về tâm đắc của tôi. Chú liền nói: “*Con nhìn chưa đủ sâu, con nhìn chưa đủ rộng*”. Chú liền phân tích từng điều từng điều cho tôi nghe. Tuy chỉ sống bên cạnh chú hơn hai tháng, nhưng những lời dạy bảo của chú không chỉ giúp ích cho cuộc đời của tôi trong hai tháng mà là trợ lực suốt cả cuộc đời tôi. Ngoài hai tháng này ra, sau khi rời nước Úc, chỉ cần có cơ hội tôi đều chủ động gọi điện thoại cho chú Lư. Chú cũng rất vô tư cho tôi nhiều sáng kiến, nhiều lời dạy rất hay.

Thưa các vị phụ huynh, kiêu ngạo không nên tăng trưởng, gọi là “*tự mãn chuốc tổn hại, khiêm nhường được lợi ích*”, nhất định phải nuôi dưỡng thái độ khiêm nhường cho con cái.

• **Thứ hai, “Xa”**

Điều thứ hai là “*xa*”, xa xỉ. Giả như một đứa trẻ sống xa xỉ thì rất khó chuyển đổi, bởi vì từ “*xa xỉ*” trở lại “*tiết kiệm*”

rất khó. Có một thầy giáo dạy thư pháp, một hôm phụ huynh học sinh gọi điện thoại cho thầy nói hôm nay ông ấy đến đón con muộn, nhờ thầy giáo dùng cơm tối với con của ông ấy, sau đó ông ấy mới đến đón con. Thầy giáo đồng ý, cùng với đưa bé đi vào quán ăn. Vừa bước vào, đưa bé cầm thực đơn lên rồi nói : *“Đến đây!”*. Nhân viên phục vụ đến, đưa bé nói: *“Cho tôi hai lon coca”*. Nhân viên phục vụ đi lấy coca, đưa bé liền nghênh ngang bắt đầu chọn món ăn. Sau đó coca được mang đến, em chỉ *“món này, món này, món này”*, đều do em tự chọn món. Thầy giáo mở to mắt nhìn. Đợi em chọn xong, thầy lấy thực đơn lại xem thì thấy những món được chọn đều rất đắt tiền. Các vị bằng hữu! Đưa bé này học theo ai? Cha của cháu là cán bộ lãnh đạo trong cơ quan nhà nước, hành vi xa hoa của người cha đã trực tiếp truyền lại cho đứa con này. Vì vậy, quý vị phụ huynh không nên thường xuyên dẫn con cái vào chốn ăn uống xa hoa. Chúng quen ăn uống xa hoa như vậy, đương nhiên không quen ăn những món thanh đạm. Hơn nữa, đi đến những quán ăn lớn sẽ nhìn thấy nhiều người lớn có những hành vi không được tốt. Những nơi con cái không được đến, những nơi không cần thiết đến thì không nên dẫn trẻ con theo. Vì vậy phải cẩn thận, không nên tăng trưởng tác phong xa hoa cho con cái.

Mẹ tôi ít khi trang điểm, khi đi đến những nơi trang trọng mới trang điểm nhẹ. Hai người chị của tôi cũng không trang điểm nhiều, nhưng ngược lại da rất đẹp. Vì vậy, trên làm dưới noi theo.

Trong “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn” có đề cập: *“Tôi tớ không nên chọn người xinh đẹp, thế thiếp tôi kỵ người trang điểm quá điểm lệ”*. Vì vậy, người làm vợ hàng ngày không nên trang điểm lộng lẫy, vì ra ngoài sẽ có rất nhiều

người theo đuổi. Vừa quấy nhiễu mình, vừa quấy nhiễu người khác, điều này không tốt.

Có một cháu bé đi ra ngoài với cha mẹ. Mẹ của cháu trang điểm rất đẹp. Cháu nói với người mẹ: “*Thê thiếp tối kỳ người trang điểm quá điểm lệ*”, bởi vì cháu vừa học thuộc “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn”. Hai vợ chồng nhìn nhau mà cười. Người mẹ cảm thấy đứa con hiểu được đạo lý, nên tự làm cho son phấn nhạt đi. Vì vậy, không nên tăng trưởng tác phong phù phiếm.

• **Thứ ba, “Dâm”**

Quan điểm của một số người thế gian thì “*dâm*” chính là nữ sắc. Thật sự không chỉ là nữ sắc mới dâm, chữ “*dâm*” này là nói con người chìm đắm vào một số dục vọng nào đó mà không thể tự chủ. Thí dụ trẻ em hiện nay khi chơi điện tử, vào mạng internet là mất mấy tiếng đồng hồ. Chơi nhiều thì mất đi ý chí, vì vậy những thứ vui chơi cũng nên hạn chế chúng. Thật ra, khi một người thật sự cảm nhận được niềm vui của việc cầu học vấn, khi chúng cảm nhận được sứ mệnh trên thân của chúng, thì chúng sẽ không mất nhiều thời gian tiêu hao vào những sự việc không liên quan với cuộc đời của mình. Chúng ta ở đó liên tục bảo chúng không nên làm cái này, không nên làm cái kia, không bằng mở rộng tâm lượng của chúng, để chúng có chí hướng cho cuộc đời của mình. Sau đó quý vị dẫn dắt chúng cùng nhau học tập, nuôi lớn thái độ hiếu học của chúng. Việc này rất quan trọng.

• **Thứ tư, “Dật”**

Cuối cùng là chữ “*dật*”, phóng dật, chơi bời lêu lổng. Chúng ta thấy rất nhiều giáo huấn trong gia đình đều vô

cùng chú trọng việc nuôi dưỡng thái độ cần cù cho con cái. Trong “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn”, câu đầu tiên đề cập: “*Sáng dậy ngay, vẩy nước quét sân, để trong ngoài gọn sạch. Đêm đến đi ngủ, đóng rào khóa cửa, tất phải tự kiểm tra*”. Việc này trước đây trong gia đình là con cái làm. Chúng lao động mới không ăn không ngồi rồi. Khi con cái biết gánh vác việc nhà, chúng mới nhận thức được sự gian lao của người làm việc. Vì vậy chúng tôi có đề cập đến có vất vả mới biết cảm ơn. Quý vị có phát hiện lòng cảm ơn của con cái hiện nay rất khó có hay không? Nguyên nhân ở đâu vậy? Bởi vì chúng là “*trà đến mới đưa tay bung, com đến mới há miệng*”. Có một bạn nhỏ sau khi nghe xong liền nói với chúng tôi: “*Thưa thầy, nếu trà đến không đưa tay bung, com đến không há miệng thì làm sao mà ăn?*”. Thật sự không biết sự vất vả trong dân gian.

Có thầy giáo dùng “Đệ Tử Quy” để dạy học trò. Thầy nói với các học trò là: “*Sinh nhật là ngày chịu nạn của người mẹ*”. Trước đây đến ngày sinh nhật đều nghĩ đến bánh sinh nhật, hiện nay thì đã khác, thầy đã hướng dẫn các em vào ngày sinh nhật nên dốc hết tâm lực để cho cha mẹ không phải vất vả như vậy.

Có một bé gái học lớp bốn, sau khi nghe xong về nhà nói với mẹ: “*Con muốn xào thức ăn cho mẹ*”. Bởi vì không đủ chiều cao, cháu kê một cái ghế rồi đứng lên, đổ dầu vào chảo. Dầu bắn lên, cháu liền đi tìm cái găng tay lớn, sợ tay bị dầu bắn trúng nên đeo găng tay vào. Tiếp theo là đổ dưa chuột vào, dầu bắn lên càng cao hơn. Trong tình thế cấp bách liền chạy đi lấy cái mũ bảo hiểm của ba cháu đội lên, đầy đủ vũ trang. Cuối cùng, mồ hôi nhễ nhại mới xào xong đĩa thức ăn. Cháu bung đĩa thức ăn đó ra,

tin là trong lòng cháu đã trưởng thành, đã cảm nhận được sự vất vả của việc nấu ăn. Sau này ăn thức ăn do mẹ nấu, cháu có còn chê này chê nọ hay không? Chắc chắn là không. Có làm cháu mới biết mẹ mình vừa đi làm vừa nấu nhiều thức ăn như vậy thật không phải dễ. Vì vậy, **có vất vả mới biết cảm ơn**.

Các vị xem, chúng ta làm xong công việc của tháng đầu tiên, lương chỉ có chút ít, bỗng nhiên cảm thấy tiền rất khó kiếm, cảm nhận được trước đây mình tiêu tiền quá nhiều, thật có lỗi với cha mẹ. *“Con người không phải là Thánh Hiền, ai mà không có lỗi”*, vì vậy bây giờ phải tiết kiệm.

Điều thứ hai, ngoài việc có vất vả mới biết cảm ơn, những đứa trẻ **thường lao động thì rất cần cù**. Cần cù rất có lợi cho thân thể. Trong quá trình làm việc, đầu óc của chúng cũng theo đó vận động. Vì vậy, những học trò thường làm việc nhà thì đầu óc đặc biệt linh hoạt. Có một số em có thành tích rất tốt, nhưng ở nhà chẳng làm việc gì. Quý vị sắp đặt công việc cho chúng làm, có khi cũng bị chúng làm cho bực mình, bởi vì chúng không có kinh nghiệm.

Tôi đã gặp một em học sinh, chỉ cần gặp bất cứ việc gì thì nhất định em đó bảo mẹ gọi điện nói với tôi. Tôi liền nói với em đó: *“Em trực tiếp nói với thầy được rồi, làm gì phải phiền đến mẹ em như vậy?”*. Đầu em đó cúi cúi như thế này, lần sau vẫn bảo mẹ gọi điện thoại cho tôi. Bởi vì con cái ít khi gánh vác công việc, nên khi đối mặt với công việc thì sợ sệt. Thật sự như vậy là chúng ta đã hại con cái rồi.

Thứ ba, **lao động sẽ tăng thêm ý chí của con người**. Chú Lư đã từng nói, khi chú còn nhỏ, lu chứa nước nhà bên cạnh đã hết, mẹ của chú nói: *“Lại đây, hãy đi gánh*

nước đổ đầy lu (vại)”. Lu nước của nhà ai vậy? Lu nước của nhà hàng xóm. Lúc đó đã hơn bốn giờ rồi. Gánh nước thì phải đi đến con suối nhỏ, và không phải gánh một lần là có thể đầy, mà phải gánh hai lần. Gánh xong hai lần này cũng có thể đã chín giờ. Chú có đi gánh nước không? Thời đó con cái rất tôn kính cha mẹ, “cha mẹ bảo, chớ làm biếng”, cho nên phải đi gánh nước. Về đến nhà đã chín giờ, cơm canh đã nguội lạnh. Quý vị có cam lòng không? Nếu quý vị không cam lòng thì sẽ không nuôi dưỡng thành nhân tài giống như chú Lư được. Mẹ của chú biết giúp đỡ người khác, tiện thể rèn luyện ý chí của chú. Mỗi khi đối mặt với áp lực lớn, áp lực của công việc, trong đầu của chú đều hiện lên hình ảnh của chú lúc đi gánh nước. Chú nghĩ: “Tôi sắp không thể chịu đựng được nữa rồi. Giả như không chịu đựng được thì ở lại chỗ này cũng vô dụng, nên phải kiên trì mà đi từng bước từng bước”. Khi đối diện với sự thách thức thì ý nghĩ đầu tiên của chú là gì? “Phải vượt qua”. Vì vậy, lao động sẽ làm cho ý chí của một người không ngừng nâng cao.

Quý vị bằng hữu! Các bạn trẻ ngày nay có phải là thiếu những điều này hay không? Đúng vậy! Vì vậy phải nhanh chóng dạy cho con cái làm việc nhà, đóng góp công sức, mới có thể tăng trưởng những đức hạnh tốt, thái độ tốt.

⁴Phần trên chúng tôi đã nói đến: “Cha mẹ thích, dốt lòng làm. Cha mẹ ghét, cẩn thận bỏ”, cũng nhắc đến việc con người từ nhỏ phải tránh rất nhiều những thói quen, tập tính xấu như đánh bạc, háo sắc. Trong sách xưa có nói bốn tập tính không nên trưởng dưỡng là: “Kiêu, sa, dâm, dật”.

⁴ Bắt đầu tập 13

Trong chữ “*dật*”, quan trọng nhất là ngay từ nhỏ là phải hình thành cho con trẻ thái độ siêng năng, thói quen làm việc nhà. Chúng ta cũng nói đến những lợi ích khi trẻ làm việc nhà như:

- Thứ nhất là quý lao động, biết cảm ơn.
- Thứ hai là nuôi dưỡng thái độ siêng năng và dần dần sẽ tích lũy được khả năng làm việc. Vì vậy khả năng làm việc tuyệt đối không phải đến lớn mới học, mà từ lúc còn nhỏ ở nhà chúng ta đã có thể huấn luyện.
- Thứ ba là rèn luyện ý chí cho trẻ.
- Cuối cùng là mối quan hệ của trẻ với mọi người sẽ rất tốt.

Trong quá trình dạy học, tôi đã từng dạy các môn tự nhiên. Mỗi lần giảng bài xong thì cần phải thu dọn rất nhiều giáo cụ. Có nhiều em học sinh rất tự nhiên ở lại giúp tôi dọn dẹp dù tôi không bảo các em. Chúng ta thấy những học sinh như vậy thì trong lòng sẽ rất vui. Đối với những học sinh như vậy chúng ta nhất định sẽ quan tâm nhiều hơn, bởi vì trẻ em siêng năng thì rất dễ được người lớn dịu dặt, quan tâm và yêu thương. Khi tiếp xúc với bạn cùng trang lứa, nếu như các em siêng năng thì cũng sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến nhân duyên của các em. Ví dụ như chúng đi học đại học và ở cùng phòng với những người bạn học. Chúng vừa bước vào, nhìn thấy bạn khác quét dọn phòng khách, chúng liền bắt tay cùng dọn dẹp thì sẽ để lại cho bạn học ấn tượng là luôn biết giúp đỡ, luôn thông cảm với sự vất vả của người khác. Tuy chưa từng tiếp xúc với nhau, nhưng hành động như vậy đã để lại ấn tượng vô cùng tốt cho bạn học, rất dễ dàng hòa nhập vào đoàn thể.

Nếu như ở nhà các em không biết giúp đỡ người khác, thì khi đến chỗ tập thể, ví dụ như khi người khác đang quét dọn, các em vẫn ngồi xem tivi, thì ấn tượng của bạn học đối với các em sẽ không được tốt. Không phụ giúp vẫn chưa nghiêm trọng lắm, bởi vì ở nhà không biết phụ giúp nên không biết được sự vất vả của người làm việc, có khi cầm đồ đạc vứt lung tung, quên trước quên sau, đến lúc bạn học cần dùng đồ dùng chung thì tìm không thấy. Như vậy thì sự tin tưởng và ấn tượng của chúng ở trong tập thể càng ngày càng giảm, lời oán trách của người khác dần dần tích lũy, cuối cùng sẽ bùng phát.

Trong phần cần mẫn này chúng tôi có nhắc đến: *“Nón quần áo, để cố định. Chớ để bừa, tránh dơ bẩn”*. Những thói quen sinh hoạt tốt như vậy đều ảnh hưởng đến cuộc sống tập thể của các em sau này. Nếu không, chúng không chỉ không giúp đỡ người khác mà còn gây thêm phiền phức. Vì vậy, thói quen siêng năng, thói quen lao động có liên quan trực tiếp với mối quan hệ của các em với người khác.

Rất nhiều sinh viên đại học bị đuổi học, nguyên nhân do đâu? Chính là khả năng sống tự lập quá kém. Thầy cô và bạn học không muốn ở cùng với họ, sinh hoạt chung với họ.

Ở Thẩm Quyển có một sinh viên bị nhà trường buộc thôi học. Báo chí đưa tin về anh ta đã vẽ một bức tranh châm biếm. Bức tranh này vẽ người đội mũ cử nhân đang được mẹ đút cơm cho ăn và có chú thích là: *“Sinh viên giỏi chuyên ngành, đưa trẻ thiếu năng trong cuộc sống”*. Quý vị bằng hữu, không nên cho điều này là nói quá, khi

anh ta học đại học, thật sự người mẹ vẫn dứt cơm cho anh ta ăn, bởi vì anh ta và mẹ “*luôn đối đầu quyết liệt*”, nếu như người mẹ không dứt cơm thì anh ta không ăn. Lớn như vậy mà vẫn làm cho cha mẹ lo lắng!

Nhưng nói đi thì cũng phải nói lại, con cái vì sao có thái độ như vậy? “*Sớm biết hôm nay như vậy thì ngày đó đừng làm*”. Ngày đó khi hai - ba tuổi, một lần dứt cơm thì phải mất một - hai tiếng đồng hồ, làm cho cả nhà bận rộn chạy lăng xăng. Dứt cơm xong thì lưng cũng mỏi nhừ. Vì vậy, không có quy tắc thì không tạo ra lề lối. Dạy bảo con cái thì nhất định phải nuôi dưỡng thói quen sinh hoạt tốt, tuyệt đối không nên buông thả. Đến lúc chúng hình thành thói quen, muốn xoay chuyển cũng xoay chuyển không nổi.

Người thanh niên này ở trong trường học, ví dụ như đến nhà thầy cô giáo cũng không để ý giờ giấc, có khi giữa trưa thầy cô đang nghỉ cũng đến nhân chuông, khi vào nhà thì tự ý dùng máy tính của thầy cô, ăn uống vứt đầy nhà không dọn dẹp. Vì vậy thầy cô giáo rất sợ anh ta, bạn học cũng rất sợ anh ta.

Chúng ta mong muốn cuộc đời sau này của con cái được thuận lợi thì phải hình thành cho chúng những thói quen tốt, nếu không thì những thói quen xấu này vô hình trung sẽ chướng ngại rất lớn trong cuộc đời của chúng. Chúng ta biết những điều gì tốt thì phải cố gắng hình thành cho chúng, những điều gì không tốt thì cố gắng sửa đổi. Đương nhiên phải bắt đầu từ chính chúng ta làm tấm gương cho con cái.

Chúng ta có thể triển khai câu “*cha mẹ thích*” này ra không chỉ là cha mẹ mà cả những điều người thân chúng

ta mong muốn, chúng ta có thể làm được thì cũng nên cố gắng làm. Ví dụ như vợ, con chắc chắn là mong muốn chúng ta có thể dành thời gian ở bên cạnh họ nhiều hơn. Có câu nói: ***“Tất cả mọi thành công đều không thể thay thế cho thất bại của gia đình”***. Rất nhiều người nói: *“Hiện nay công việc của tôi bận như vậy làm gì có thời gian ở bên cạnh giúp đỡ con cái”*. Họ nói: *“Người trong thế gian có những việc không thể thuận theo ý của mình được”*. Câu nói này có lý không? Đây gọi là viện lý do. Con người chỉ cần có tâm thì chắc chắn có thể làm tốt mọi công việc. Đương nhiên nhất định trong giao tiếp với người cũng sẽ có xảy ra nhiều tình huống, vì vậy nhất định phải học khả năng từ chối, nếu không thì quý vị sẽ luôn tiêu hao thời gian vào những việc xã giao, những việc không liên quan gì nhiều đến gia đình và cuộc sống.

Làm thế nào để từ chối các cuộc xã giao?

Học từ chối có dễ không? Quý vị bằng hữu cảm thấy việc từ chối không dễ dàng phải không? Chúng ta có thể lấy hai bảo bối lớn này để từ chối người khác, bạn bè thông thường sẽ không làm khó được quý vị.

- *Bảo bối thứ nhất chính là cha mẹ.*

Giả như bạn bè muốn tìm quý vị đi nhậu, thật sự quý vị không muốn đi vì hễ đi là phải đến nửa đêm mới về, nói những chuyện tán hươu tán vượn, giờ trò khôn vặt. Quý vị thật sự không muốn đi thì có thể mượn danh cha mẹ ra nói với họ: *“Tôi đã hứa với mẹ tôi tối nay phải về nhà, ở nhà với mẹ. Hai tuần trước tôi đã hứa với mẹ rồi, vì vậy tôi phải về”*. Thông thường bạn bè nghe quý vị nói phải về nhà thăm cha mẹ thì họ sẽ không ép quý vị. Không

chùng quý vị nói như vậy thì họ cũng đột nhiên nghĩ lại: “*Cũng lâu rồi mình chưa về thăm cha mẹ*”. Quý vị từ chối như vậy còn thức tỉnh được tâm hiếu của họ. Đây là bảo bối thứ nhất.

• *Bảo bối thứ hai là vợ con.*

Nếu không muốn tham gia những cuộc liên hoan vô bổ, quý vị có thể nói với họ: Tôi nay tôi đã hứa với con của tôi là sẽ kể hai câu chuyện giáo dục đạo đức cho chúng, bởi vì hiện giờ tôi đang cùng với con học thực hành “Đệ Tử Quy” để làm nề nếp cho gia đình. “Đệ Tử Quy” nói: “*Phàm nói ra, tín trước tiên*”. Con còn nhỏ, tôi không thể thất hứa với chúng, vì vậy tôi phải về nhà.

Lúc quý vị đem hai con át chủ bài này ra, cơ bản bạn bè sẽ không làm khó quý vị. Giả như đem hai chiêu bài này ra mà không có tác dụng, họ vẫn cương quyết lôi kéo quý vị đi thì phải làm sao? Giả như bạn bè như vậy, tôi thấy cuộc sống nên có sự lựa chọn. Bạn bè như vậy thì nên giữ khoảng cách.

Khi chúng ta có nhiều thời gian hơn thì có thể: “*Cha mẹ thích, dốc lòng làm*”. Trước đây chúng tôi cũng nhắc đến “*sáng phải thăm, tối phải viếng*”, thường xuyên về nhà thăm cha mẹ, cha mẹ sẽ rất vui. Có một số người trẻ biết tranh thủ thứ bảy hoặc chủ nhật về nhà thăm cha mẹ. Thăm như thế nào? Dẫn một - hai đứa con về, vừa đến nhà là ngồi lên ghế salon bắt đầu xem báo. Hai vợ chồng đều ngồi trên ghế salon, con cái vừa đến nhà thì chạy nhảy xung quanh. Ông bà bận rộn tất bật còn đâu mà vui nổi. Từ sáng sớm đã đi mua thức ăn, trở về nhanh chóng làm cơm. Sau khi nấu xong thì dọn cơm ra, họ mới bỏ báo

xuống nói “*ăn cơm thôi*”, sau đó thì cùng nhau ăn cơm. Ăn xong họ cũng không phụ giúp dọn dẹp và rửa chén bát. Ăn xong thì họ nói: “*Mẹ ơi, con phải về đây!*”, phải phải vài cái rồi dẫn con cái đi. Ông bà ngồi trên ghế salon thở dài: “*Mệt chết được! Thà chúng không về còn hơn, được yên tĩnh một chút*”.

Vì vậy chúng ta phải hiểu, việc chúng ta về nhà thăm cha mẹ, một là tận tâm hiếu, hai là chăm sóc cha mẹ nhiều hơn. Chúng ta nên gọi điện thoại trước cho cha mẹ: “*Chúng con đã mua thức ăn rồi*”. Lúc về nhà, hai vợ chồng nên chủ động đi nấu cơm, như vậy mới có thể giảm đi gánh nặng cho cha mẹ, như vậy lòng hiếu thảo của chúng ta mới thật sự trọn vẹn.

6. Kinh văn:

“Thân hữu thương, di thân ưu. Đức hữu thương, di thân ưu”.

“Thân bị thương, cha mẹ lo. Đức tổn thương, cha mẹ tủi”.

6.1. “Thân bị thương, cha mẹ lo”

Thân thể không được khỏe, thân thể bị tổn thương sẽ làm cho cha mẹ lo lắng vô cùng. Hôm qua chúng tôi có nhắc đến: “*Bệnh từ miệng vào*”. Đối với việc ăn uống chúng ta cũng phải vô cùng cẩn thận, nên ăn uống lành mạnh để cha mẹ không phải lo lắng. Ngoài việc ăn uống ra, những chi tiết trong cuộc sống cũng phải quan tâm nhiều hơn. Ví dụ như đối với thân thể, giữa mùa xuân và mùa thu, khi nhiệt độ thay đổi rất lớn thì phải nhớ mặc thêm quần áo ấm.

Khi tôi dạy học, đúng lúc có đợt không khí lạnh đến, nhưng rất nhiều học sinh mặc quần áo ngắn, cảm thấy chẳng sợ lạnh. Lúc đó tôi nói với các em: *“Hãy mặc thêm quần áo vào”*. Tiếp theo tôi nói: *“Giả như em bị cảm lạnh thì ai sẽ chăm sóc cho em?”*. Có em suy nghĩ rồi nói: *“Ba mẹ em chăm sóc”*. *“Giả như em bị bệnh, bản thân em tự chăm sóc cho em thì thầy không nói làm gì, nhưng mà em vừa bị bệnh thì mọi người đều bị liên lụy. Vì vậy em phải có trách nhiệm giữ cho bản thân không bị bệnh. Em xem, em vừa bị bệnh thì mẹ em phải xin nghỉ làm, còn phải chạy xe máy chở em đi khám bệnh rồi lại đưa em về nhà. Không chỉ bận rộn như vậy, hơn nữa mẹ làm việc ở công ty cũng không an tâm”*. Vì vậy, phải luôn luôn chú ý diễn biến của thời tiết, đừng để cơ thể bị cảm lạnh. Ví dụ như chúng ta vận động, leo núi sẽ ra rất nhiều mồ hôi, vì vậy lúc vận động cũng nên nhớ mang theo khăn, mang theo quần áo. Khi chúng ta quan tâm những chi tiết này, có thể chăm sóc thân thể, thì cha mẹ của chúng ta sẽ ngày càng yên tâm hơn.

Rất nhiều thanh thiếu niên nói: *“Cha mẹ tôi làm sao mà quản lý tôi nhiều như vậy”*. Tôi sẽ hỏi ngược lại: *“Tại sao cha mẹ phải quản lý quý vị nhiều như vậy?”*. Đương nhiên là quý vị có nhiều hành vi làm cho cha mẹ không yên tâm. Nếu như chúng ta thật sự có thể tự chăm sóc tốt cho bản thân thì cha mẹ sẽ yên tâm, như vậy chúng ta có thể có được sự tự do thật sự. Nếu như rất nhiều việc mình đều không biết tự chăm sóc cho bản thân mà cha mẹ không nhắc nhở thì không phải cha mẹ chưa làm tròn trách nhiệm của mình hay sao? Quý vị phải hiểu được tâm lòng của cha mẹ. Bản thân mình phải hiểu chuyện hơn, như vậy mới có

thể tự do thật sự mà cha mẹ cũng yên tâm. Vì vậy, cuộc sống của chúng ta cũng phải nên có quy luật, không nên thường xuyên thức đêm. Thức một đêm thì phải cần mấy ngày mới hồi phục được. Chúng ta phải luôn chú ý đến việc ăn uống, chú ý đến quy luật cuộc sống, để cho thân thể của mình có thể có được sự điều dưỡng tốt.

Một em bị bệnh cảm, em viết trong nhật ký: *“Tôi bị cảm rồi, tôi rất khó chịu. Không phải khó chịu vì tôi bị cảm, mà vì bị cảm là bất hiếu”*. Quý vị xem, trẻ em tiếp nhận giáo huấn của “Đệ Tử Quy”, chúng đối diện với rất nhiều sự việc, khả năng tự phản tỉnh, khả năng quán chiếu sẽ khác với những trẻ em thông thường.

Trong chương “Khai Tông Minh Nghĩa” của “Hiếu Kinh” cũng cho chúng ta những lời giáo huấn quan trọng, đó là sự hiếu thảo của một người nhất định phải bắt đầu thực hiện từ việc yêu thương thân thể của mình: *“Thân thể, tóc da nhận từ cha mẹ, không dám làm tổn thương. Hiếu bắt đầu từ chỗ này”*.

6.2. “Đức tổn thương, cha mẹ tử”

Khi đạo đức của chúng ta bị tổn thương sẽ làm cho cha mẹ hổ thẹn, sẽ làm cho người thân xấu hổ, thậm chí là sẽ làm cho quốc gia dân tộc hổ thẹn.

Cuối đời nhà Hán, có một vị quan tên là Đồng Trác. Sau khi Đồng Trác có quyền thế thì dùng quyền thế làm loạn, sau đó có rất nhiều người đứng lên chống lại ông. Vào cuối đời Đồng Trác rất tệ, dòng họ của ông đều bị xử tử. Mẹ của ông đã hơn chín mươi tuổi vẫn phải bị xử tử nơi pháp trường. Vì vậy, chúng ta làm con cái, giả như hành vi của chúng ta vẫn còn tạo ra nỗi đau khổ lớn như

vậy cho cha mẹ thì đó thật sự là chưa thực hiện tốt phận làm con.

Hiện nay không còn hình phạt “*tru di cửu tộc*”, nhưng trong sự nghiệp của chúng ta nếu như xảy ra những sai lầm, giả như công ty bị phá sản, cũng có thể liên lụy đến cha mẹ. Cha mẹ đã vất vả hơn nửa cuộc đời, đến lúc đó cả lương hưu của họ cũng không đảm bảo được. Thậm chí còn có khả năng đã già rồi mà phải hầu tòa, lúc đó thì thật thê thảm. Vì vậy chúng ta làm con thì phải thành tín, phải làm đâu chắc đấy, không nên mơ ước viễn vông làm cho bản thân phạm phải sai lầm liên lụy đến cha mẹ của mình. Vì vậy nói: “*Đức tổn thương, cha mẹ tủi*”.

Nếu như đạo đức của chúng ta có thể không ngừng nâng cao, dùng đức hạnh của chúng ta để tạo phước cho xã hội, tạo phước cho quốc gia thì có thể làm được như “Hiếu Kinh” đã nói: “*Lập thân hành đạo để lại tiếng tốt về sau, làm rạng danh cha mẹ*”. Đây chính là tận hiếu. “*Làm rạng danh cha mẹ*” có phải là muốn cha mẹ qua đời rồi mới làm rạng danh không? Không phải. Ngay hiện tại khi chúng ta vẫn còn trẻ mà có thể cống hiến tốt cho xã hội, thì nửa đời còn lại của cha mẹ sẽ lấy đó làm vinh dự, trong lòng cảm thấy được an ủi.

Mạnh Tử có một đoạn giáo huấn rất quan trọng: “*Sự thực vi đại, sự thân vi đại*” (sự phụng sự nào lớn, phụng sự cha mẹ là lớn). Thờ phụng cha mẹ là chuyện trọng đại nhất của đời người. “*Thủ thực vi đại, thủ thân vi đại*” (việc giữ gìn nào là lớn, giữ gìn thân mình là lớn). Tự lo liệu cho bản thân, “*thủ thân vi đại*” nghĩa là giữ gìn thân thể, danh dự của bản thân, tuyệt đối không làm những việc trái với đạo đức, trái với pháp luật khiến cho cha mẹ

khó xử. Khi hành vi chúng ta không phù hợp với đạo đức thì cha mẹ xấu hổ, người nhà cũng xấu hổ, thậm chí đến thế hệ sau cũng bị hổ thẹn.

Hiện nay do internet quá phát triển, sự giao lưu giữa con người với con người rất rộng. Nếu như không có khả năng phán đoán, lại không có lý trí, rất có khả năng sẽ phạm phải những việc làm cho mình hối hận suốt đời. Vì vậy, giữ thân rất quan trọng.

Hiện nay ở thành phố nói rất nhiều về “*tình một đêm*”. Việc này không chỉ làm cho mình xấu hổ, mà cũng có thể làm cho con cái không ngẩng đầu lên được. Do đó, bản thân chúng ta phải cẩn thận từng hành động, lời nói, không nên tự chuốc lấy nhục nhã.

Vì sao con người lại phạm phải sai lầm như vậy? Người nam có thể là quá buông thả dục vọng. Đó là do từ nhỏ không có chí hướng, đời sống chỉ biết hưởng lạc, buông thả bản thân. Cho nên, giúp cho con cái có chí hướng thì chúng sẽ không bị xã hội ô nhiễm làm ảnh hưởng. Nữ giới vì sao cũng phạm phải sai lầm vậy? Đa số là do ham thích hư danh. Ham thích hư danh thì thích nghe lời tán dương. Rất nhiều đàn ông có ý định bắt lương, họ dùng lời nói đường mật làm cho những cô gái này bước vào con đường sai lầm.

Vì thế, bản thân chúng ta phải nên tự phản tỉnh, không nên phạm những sai lầm này. Ngoài ra, phải giúp cho con cái từ nhỏ không ham thích hư danh, giúp chúng từ nhỏ có được chí hướng của cuộc sống, đời sống sung mãn. Đạo đức đời người được nâng cao thì sẽ không phạm những lỗi lầm này. “*Một bước sa chân, ngàn đời ân hận*”. Đây là “*đức tổn thương, cha mẹ tủi*”.

7. Kinh văn:

“Thân ái ngã, hiếu hà nan. Thân tăng ngã, hiếu phương hiền”.

“Cha mẹ thương, hiếu đâu khó. Cha mẹ ghét, hiếu mới tốt”.

Cha mẹ đối xử chúng ta rất tốt, chúng ta cũng hết lòng phụng dưỡng cha mẹ. Đương nhiên cha mẹ cũng có thể có những lúc tính tình chưa được tốt lắm, lúc đó chúng ta cũng nên bao dung, nên rộng lượng, bởi vì tâm trạng của mỗi người thì có lúc này lúc khác. Cư xử giữa người với người chúng ta nên nhớ kỹ một nguyên tắc, đó là ***“cho dù người khác đúng hay không, bản thân mình nhất định phải làm cho đúng”***. Giả sử hôm nay cha mẹ đối xử với chúng ta trong tâm trạng không được tốt, chúng ta không nên dùng tâm trạng không tốt đối xử lại cha mẹ, vì như vậy thì cha mẹ đã sai mà chúng ta lại càng sai hơn.

Giả như chúng ta đã sai thì có tư cách đi phê bình người khác sai hay không? Không thể được. Dù là cha mẹ hay bạn bè, người thân xung quanh chúng ta cũng vậy, cho dù họ dùng thái độ không đúng đối với ta, chúng ta cũng phải dùng thái độ đúng để đối diện với họ. Nếu không thì chúng ta cũng giống như họ, căn bản là không có tư cách để nói người khác sai. Đây là một thái độ lý trí. Cho dù người khác đúng hay sai, bản thân trước tiên nhất định phải làm đúng. Bởi vì có thái độ nhân sinh như vậy, nên chúng ta có rất nhiều Thánh nhân đều ở trong tình huống ***“cha mẹ ghét”*** mà vẫn giữ được tâm vô cùng hiếu thảo. Cũng nhờ vào tâm vô cùng hiếu thảo này mà họ có thể thay đổi không khí, làm cho gia đình hòa thuận yên vui.

Câu chuyện về lòng hiếu thảo của Mẫn Tử Khiên.

Vào cuối đời nhà Chu, có một người con hiếu tên là Mẫn Tử Khiên. Mẹ của ông mất sớm, cha cưới thêm mẹ kế. Mẹ kế đối xử với ông không được tốt. Mẹ kế sinh được hai em trai. Vào mùa đông, mẹ kế dùng bông gòn may quần áo cho hai người em, nhưng lại dùng bông lau may quần áo cho ông. Quần áo may xong thật sự rất lớn, rộng thùng thình, nhưng bông lau không giữ được ấm. Khi phụ thân kêu ông đi kéo xe, bởi vì gió thổi mạnh nên Mẫn Tử Khiên vừa kéo xe vừa run cầm cập. Phụ thân nhìn thấy ông mặc quần dày như vậy mà còn run cầm cập nên nghĩ: *“Hành vi này của con rất có thể làm cho danh tiết của mẹ kế bị tổn hại. Người ta thấy sẽ cho rằng mẹ kế ngược đãi con chồng”*, vì vậy rất giận dữ, cầm roi đánh Mẫn Tử Khiên. Roi vừa đánh thì quần áo bị rách, bông lau bay ra. Người cha nhìn thấy rất giận dữ: *“Tại sao vợ kế ngược đãi con của mình như vậy?”*. Vừa về nhà, ông giận dùng đòn muôn đuổi người mẹ kế đi. Trong tình hình khẩn cấp như vậy, Mẫn Tử Khiên liền quỳ xuống cầu khẩn với phụ thân. Ông nói: *“Xin cha đừng đuổi mẹ đi. Bởi vì mẹ ở nhà chỉ có một mình con bị lạnh, nếu như mẹ ra đi thì con và hai em đều phải chịu đói chịu lạnh”*. Mẫn Tử Khiên nói như vậy, phụ thân của ông nghe xong rất cảm động, cũng hạ cơn giận xuống. Mẹ kế của ông càng cảm thấy xấu hổ: *“Một đứa nhỏ như vậy luôn nghĩ đến con của mình, cũng lo nghĩ cho mình. Một người lớn như mình sao lại đi so đo tính toán với một đứa trẻ”*. Do đó, tấm lòng và đức hạnh của Mẫn Tử Khiên đã cảm hóa được người mẹ kế. Từ đó gia đình họ sống hòa thuận, vui vẻ.

Quý vị bằng hữu, nếu như Mẫn Tử Khiên không dùng sự khoan dung tha thứ như vậy, không dùng tâm hiếu chí thành để đối xử với mẹ kế, thì gia đình này sau đó sẽ ra sao? Sẽ tan cửa nát nhà. Do vậy, con người đối diện với sự việc tuyệt đối không nên hành động theo cảm tính. Nếu như lấy oán báo oán, kết quả tuyệt đối sẽ không viên mãn. Chúng ta phải tin: *“Thành tâm thành ý thì đá vàng cũng tan”*. Dùng tâm chân thành, lòng hiếu thảo mới có thể diễn được vở kịch hay cho cuộc đời.

Câu chuyện về lòng hiếu thảo của Vương Tường.

Ngoài ra còn có một người con hiếu tên là Vương Tường. Ông đã để lại một câu chuyện rất nổi tiếng trong lịch sử tên là *“Vương Tường rạch băng”*. Vào mùa đông trời lạnh giá, mẹ kế bảo ông đi bắt cá cho bà ăn. Trong lúc tuyết phủ đầy trời, có cá để bắt không? Không có. Nếu như Vương Tường không đi bắt cá thì có thể sẽ bị mẹ kế đánh, thậm chí không cho ông vào nhà. Mẹ kế ông đối xử như vậy nhưng ông vẫn không có lời oán hận, vẫn đi đến nơi tuyết phủ đầy trời ngồi khóc một mình. Do thành tâm như vậy nên đã cảm động trời đất, băng liền nứt ra và nhảy ra hai con cá. Ông đem hai con cá về nhà phụng dưỡng mẹ kế. Đương nhiên những yêu cầu vô lý như vậy nhất định không chỉ có một chuyện này. Rất nhiều chuyện gây khó dễ, nhưng Vương Tường hoàn toàn không vì thế mà lùi bước. Có một lần bên ngoài sắp có mưa, mẹ kế nói với ông: *“Hiện giờ bên ngoài trời đang mưa gió, nếu như trái trên cây mà rơi xuống thì mẹ sẽ phạt con”*. Vương Tường liền chạy ra bên ngoài ôm mấy cây đó mà khóc, cầu nguyện cho trái đừng rơi xuống. Tấm lòng chân thành này cũng đã cảm động được cây. Chúng ta biết thực vật,

khoáng vật đều sẽ vì lòng người mà có cảm ứng, thật sự trái cây rơi xuống rất ít. Vì vậy, rất nhiều tình huống đều do lòng hiếu thảo của Vương Tường mà từ dữ hóa lành.

Xin hỏi mọi người, muốn cảm động một người có dễ hay không? Không dễ, phải có tâm nhẫn nại. Vương Tường cảm động mẹ kế của ông không phải khi ông còn nhỏ mà khi ông đã lớn, lấy vợ rồi, ngay cả vợ ông cũng bị ngược đãi. Nhưng đức hạnh của ông đã cảm động được người em trai là Vương Lãm. Vương Lãm là em trai ông, là con của người mẹ kế. Vì đức hạnh của ông nên người em trai rất tôn kính ông. Mỗi lần mẹ kế ngược đãi Vương Tường và vợ của ông thì Vương Lãm dẫn vợ của mình đến giúp đỡ. Sau này đức hạnh của Vương Tường càng ngày càng tốt, danh tiếng lan truyền đi xa. Mẹ kế sinh lòng đố kỵ, không được vui, đem rượu độc cho Vương Tường uống. Rốt cuộc người em trai đã biết trước, trong tình thế nguy cấp liền giắt lấy ly rượu uống thay anh trai.

Chư vị bằng hữu! Em trai của ông đã dùng cái chết để khuyên người mẹ. Lúc đó mẹ của ông liền đổ ly rượu độc, bản thân cũng cảm thấy xấu hổ. Con trai của mình có thể dùng cái chết để bảo vệ người anh, sao mình lại chẳng có một chút tình người vậy? Hành động này cũng thức tỉnh lương tri mẹ kế của ông. Sự chí thành của hai anh em cũng làm cho gia đình chuyển hóa trở lại.

Đúng lúc đó, trong triều đình có một vị đại thần tên là Lữ Kiên. Lữ Kiên có một thanh bảo kiếm, ông liền tặng cho Vương Tường. Ông nói: *“Người có thanh bảo kiếm này có thể che chở cho con cháu đời sau, cũng sẽ rất thành tựu”*. Vương Tường có được thanh bảo kiếm này, suy nghĩ

đầu tiên là gì? Không giữ cho riêng mình, lập tức tặng cho em trai của ông, cũng chúc phúc cho con cháu người em trai sau này được hưng vượng. Thật sự có người anh đức hạnh như vậy, thế hệ sau của họ nhất định sẽ có được sự dạy dỗ rất tốt. “Kinh Dịch” nói: *“Nhà tích điều thiện ắt sẽ có thừa niềm vui”*, thế hệ sau của Vương Tường, Vương Lãm có đến chín đời làm công khanh, đều làm quan lớn trong triều đình phục vụ cho xã hội, cho quốc gia.

Do đó, chúng ta thật sự phải dùng tâm chân thành để chuyển hóa những điều không viên mãn trong gia đình. Đây mới là *“cha mẹ ghét, hiếu mới tốt”*.

8. Kinh văn:

“Thân hữu quá, gián sử canh. Di ngô sắc, nhu ngô thanh. Gián bất nhập, duyệt phục gián. Hiệu khắp tùy, thát vô oán”.

“Cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi. Mặt ta vui, lời ta dịu. Khuyên không nghe, vui can tiếp. Dùng khóc khuyên, đánh không giận”.

Ở đây nói đến khi cha mẹ có lỗi. Chúng ta cũng có thể diễn giải ý nghĩa của chữ “*thân*” này là tất cả người thân, bạn bè của chúng ta có lỗi, chúng ta phải có trách nhiệm khuyên bảo, gọi là *“cha mẹ lỗi, khuyên thay đổi. Mặt ta vui, lời ta dịu. Khuyên không nghe, vui can tiếp. Dùng khóc khuyên, đánh không giận”*.

Câu Kinh văn này vô cùng sâu sắc. Câu Kinh văn này không chỉ nói khuyên can người thân là bổn phận của chúng ta, mà còn chỉ dẫn giúp chúng ta cả cách khuyên, thái độ, thậm chí là thời cơ để khuyên. Chúng ta hãy xem, khuyên nhủ một người nên chú ý đến những điều sau:

- Thứ nhất là ý định.
- Thứ hai là thời cơ.
- Thứ ba là thái độ và cách khuyên.
- Thứ tư là sự kiên nhẫn.
- Thứ năm là phải được đối phương tin tưởng.

Khuyên một người không dễ, phải rất có tu dưỡng mới được. Lúc quý vị khuyên bạn bè, có khuyên ngay tại chỗ và từ đó về sau họ sẽ sửa đổi hay không? Có bạn bè như vậy không? Nếu như có thì quý vị nên giới thiệu họ cho tôi làm quen, bởi vì có thể họ là Nhan Uyên tái thế. Bởi vì Nhan Uyên đã làm được *“không tái phạm lỗi”*. Hiện nay vẫn còn có người như vậy thì nhất định phải mời người đó ra hoằng dương văn hóa truyền thống. Thông thường, rất nhiều hành vi của thanh niên không phải một ngày, hai ngày mà hình thành, gọi là *“băng đóng dày ba thước không phải do một ngày giá lạnh”*. Đã đóng băng lâu như vậy, chúng ta phải đốt cháy từ từ thì mới có thể làm băng tan chảy được.

• ***Thứ nhất, ý định và mục đích khuyên***

Vừa mới bắt đầu khuyên nhủ bạn bè, trước tiên phải quán chiếu đến ý định của mình, nhất định phải có tấm lòng luôn muốn tốt cho đối phương, không phải kiêu không chê: *“Anh phải nghe lời tôi, không nghe tôi là không được”*. Giả như chúng ta dùng thái độ không chê, thái độ áp đặt thì có thể sẽ có kết quả ngược lại. Vì vậy, chúng ta phải có một số kinh nghiệm khuyên người. Cũng có trường hợp đang khuyên thành ra cãi nhau, thậm chí làm cho đối phương thẹn quá hóa giận, như vậy chúng ta

đã mất đi mục đích thật sự ban đầu là chân thành khuyên họ. Do đó, **phải luôn nhớ kỹ ý định này, chính là mong muốn họ được tốt hơn.** Khi tấm lòng này đã kiên định, thì các vị sẽ tự nhiên điều chỉnh được phương pháp và thái độ của mình cho phù hợp.

Giống như lúc chúng tôi đang dạy học, rất nhiều học sinh chạy đến để kiện cáo. Các em chạy đến kiện cáo, chúng tôi liền hỏi: *“Em nói bạn học đó làm không đúng, vậy em dùng cái tâm như thế nào để thưa với thầy? Là vui trên nỗi đau của người khác, hay là thật sự muốn người bạn đó sửa đổi lỗi lầm?”*. Đó cũng là làm cho các em nhìn lại ý định của mình. Sau đó chúng tôi tiếp tục nói với em đó: *“Nếu như em thật sự mong muốn người bạn này sửa lỗi, thì em hãy đi nói với bạn ấy, không cần thầy đến nói. Nhưng điều kiện trước tiên là em phải xây dựng được thái độ làm người, làm việc tốt trong lớp đã”*.

Giả như cả lớp đã học qua “Đệ Tử Quy”, trong “Đệ Tử Quy” có câu: *“Nghe khen sợ, nghe lỗi vui. Người hiền lương, dần gần gũi”*. Một người đối diện với lời khen của người khác sẽ cảm thấy vô cùng lo sợ, đối với sự khuyến bảo của người khác sẽ cảm thấy cảm ơn vì đã chỉ ra khuyết điểm cho mình. Khi cả lớp đều có thái độ như vậy, bạn học này khuyến bảo bạn học kia, các em sẽ thành tựu lẫn nhau, cảm ơn nhau. Khi bạn học khuyến mình thì cúi đầu nói: *“Cảm ơn bạn đã chỉ ra khuyết điểm của mình”*. Khi con trẻ biết đi khuyến bảo người khác, khi con trẻ biết tiếp nhận lời khuyên răn của người khác, thái độ như vậy sẽ làm cho cuộc đời của chúng có được những trợ lực rất lớn. Vì vậy khuyến người khác, điều trước tiên phải chú ý đến mục đích và ý định.

• **Thứ hai, thời cơ khuyên**

Thời cơ như thế nào thì khuyên bảo người khác mới tốt? Tục ngữ nói: *“Dương thiện ư công đường, qui quá ư tư thất”* (dương thiện nơi công đường, khuyên lỗi nơi phòng riêng). Khi ca ngợi ưu điểm người khác, khen ngợi người khác làm việc tốt, thì chúng ta có thể nói ở trước đám đông, bởi vì có thể làm cho người khác *“thấy người tốt, nên sửa mình”*. Chúng ta tán thán họ, họ sẽ càng tích cực nỗ lực. Nhưng khuyên người khác sửa đổi lỗi lầm thì nên ở phòng riêng, lúc không có những người khác. Vì sao phải khuyên lúc không có những người khác? Bởi vì người lớn chúng ta điều quan trọng nhất là thể diện. Thể diện rất quý đúng không? Thể diện một cân bao nhiêu tiền vậy? Vì vậy, một người muốn có đạo đức, muốn thành tựu học vấn thì trước tiên phải bán đi một thứ, đó là thể diện. Nếu có ai muốn bán thì lát nữa tôi sẽ mua. Nhưng phải thấu hiểu được cảm xúc của người, phải có thể nghĩ đến thể diện của người khác, vì vậy *“khuyên lỗi nơi phòng riêng”*. Khi chúng ta làm được như vậy, đối phương cũng sẽ cảm thấy chúng ta đang nghĩ cho họ. Nếu như chúng ta nói ra ở trước công chúng thì có thể ngay tại đó có thể xảy ra xung đột, tranh luận. Vì vậy, khuyên can lỗi lầm thì phải ở nơi không có người. Đây chính là nắm bắt thời cơ.

Trong “Luận Ngữ” cũng có một câu nói: *“Khả dĩ ngôn, nhi bất dĩ chi ngôn”* (với người có thể nói chuyện mà không nói chuyện với họ), thời cơ đã đến, quý vị có thể khuyên bảo họ nhưng lại không khuyên, đây là *“thất nhân”* (bỏ lỡ người đáng nói). Có thể nói mà không nói, đó là *“thất nhân”*, chúng ta không làm tròn bổn phận làm con, bổn phận của người làm bạn. *“Bất khả dĩ ngôn, nhi*

dữ chi ngôn”(với người không thể nói chuyện mà mình vẫn cứ nói), là thời cơ vẫn chưa tới, quý vị quá nôn nóng liền nói với họ, như vậy là “*thất ngôn*” (*uổng phí mất lời của mình*), có thể đã nói lỗ lòi, lòng tốt của quý vị đã trở thành việc ác. Đó là “*thất ngôn*”.

Trong mỗi quan hệ ngũ luân, chúng ta đều phải có bốn phận khuyên nhủ như vậy. Cha con cần phải khuyên can, vua tôi cũng cần phải khuyên can. Khi quý vị tiếp nhận nhiệm vụ trong công ty thì phải có trách nhiệm trợ giúp công ty thật tốt, đương nhiên cũng phải trợ giúp tốt cho cấp trên. Vì vậy, quan hệ vua tôi cũng phải khuyên can. Tiếp đến là vợ chồng đương nhiên cần phải khuyên can, phải giúp chồng dạy dỗ con cái. Anh em cũng phải khuyên can. Bạn bè cũng phải khuyên can. Đây đều là bốn phận làm người của chúng ta. Do đó, phải nâng cao trí tuệ khuyên nhủ người khác của mình thì mới có thể thông qua lời nói của mình giúp cho cuộc sống của những người thân chúng ta.

“Đệ Tử Quy” có nói: “*Khuyên không nghe, vui can tiếp*”. Chữ “*vui*” ở đây rất có trí huệ, nghĩa là lần đầu khuyên cha mẹ không tiếp nhận thì phải đợi lúc nào mới khuyên tiếp? Lúc cha mẹ vui vẻ. Cho nên lúc này phải quan sát sắc mặt, “*vui can tiếp*”.

• ***Thứ ba, thái độ và phương pháp khuyên***

Thái độ khi khuyên phải: “*Mặt ta vui, lời ta dịu*”. Chúng ta phải bình tĩnh, bởi vì khi chúng ta nổi nóng thì cũng dễ làm cho cha mẹ nổi nóng. Chúng ta không nổi nóng thì cha mẹ cũng không dễ gì nổi nóng. Vì thế chúng ta phải “*mặt ta vui, lời ta dịu*”, sau đó nắm lấy đúng thời cơ để khuyên nhủ. Tiếp theo, “*vui can tiếp*”.

• ***Thứ tư, kiên nhẫn***

Chữ “*tiếp*” trong câu “*vui can tiếp*” có ý nghĩa là phải có tính kiên nhẫn, phải khuyên hai, ba lần mới được. Tính kiên nhẫn này từ đâu mà có? Từ tâm hiếu, tâm hữu ái, tâm tận trung có trách nhiệm, nhất định phải duy trì cho đến lúc làm được mới thôi.

Bởi vậy, nếu như ngày nay chúng ta khuyên người khác không có kết quả, chúng ta phải hiểu vấn đề không phải ở đối phương mà ở nơi bản thân mình. Khi bản thân chúng ta luôn luôn phản tỉnh thì sự sáng suốt trong việc khuyên bảo người khác càng lúc càng cao, tự nhiên người khác sẽ cảm nhận được tình cảm chân thành của chúng ta, nhất định sẽ chuyển hóa được. Thế nên chúng ta phải giữ vững thái độ. Người khác không nghe lời khuyên của chúng ta là do chúng ta “*đức chưa tu*” nên “*cảm chưa đến*”, chưa có sự cảm ứng.

• ***Thứ năm, phải được đối phương tin tưởng***

Khuyên người khác còn có một việc chuẩn bị mà chúng ta phải suy nghĩ đến. Trong “*Luận Ngữ*”, Khổng Tử có nói: “*Quân tử tín nhi hậu gián*”. Người quân tử khuyên người khác có một điều kiện, đó là trước tiên nhất định phải làm cho đối phương tin tưởng, sau đó mới khuyên bảo. Giả như đối phương chưa tin tưởng chúng ta, “*vị tín tắc dĩ vi báng kỷ dã*” (*chưa tạo được niềm tin thì bị coi là chê bai họ*), mà chúng ta vội vàng khuyên bảo họ, họ sẽ cho rằng phải chăng chúng ta cố ý làm tổn thương họ. Ngày nay muốn khuyên can người khác trước tiên phải được đối phương tin tưởng sâu sắc. Vì vậy, cha mẹ, cấp trên, người bạn đời, bạn bè hoặc là anh em tin tưởng chúng ta thì việc khuyên bảo mới có kết quả.

Vậy làm sao mới có được sự tin tưởng của người khác? Chúng ta đều mong muốn được người thân, bạn bè tin tưởng chúng ta, vậy chúng ta cầu sự tin tưởng thì nó sẽ đến phải không? Không phải. Chúng ta nhiều lúc rất hâm mộ người khác: *“Nhân duyên của anh chị sao mà tốt như vậy, mọi người vì sao đều tin tưởng anh chị như vậy?”*. Chúng ta chỉ để ý đến kết quả mà không tìm hiểu nguyên nhân.

⁵Phản trước chúng ta đã nhắc đến, muốn khuyên can người khác phải có điều kiện tiên quyết, đó là trước tiên nhất định phải giành được sự tin tưởng của đối phương. Nếu như không đủ tin tưởng, có thể lúc bạn khuyên họ, họ sẽ hiểu lầm là bạn thấy họ chướng mắt hoặc là bạn đang phỉ báng họ. Cho nên, trước tiên phải có được sự tin tưởng.

Làm thế nào có thể có được sự tin tưởng của người thân, bạn bè? Sự tin tưởng này tuyệt đối không phải tự nhiên có, mà cần phải thông qua sự quan tâm và cho đi một cách thật lòng của chúng ta mới có thể xây dựng được niềm tin. Cũng có một số bạn rất nhiệt tình hay thích giúp đỡ người khác, nhưng rất nhiều người nhìn thấy họ liền nhanh chóng bỏ chạy, cảm thấy họ rất phiền phức, rất lăm chuyen, còn nói với họ: *“Làm ơn đi! Anh đừng quan tâm đến tôi nữa!”*. Có người như vậy không? Có. Cố gắng giúp người ta mà lại khiến người ta ghét bỏ. Có người như vậy. Đây là bởi vì sự quan tâm và cho đi của họ không nhằm vào nhu cầu của người khác. Vì vậy, trước tiên chúng ta phải khéo quan sát nhu cầu của người khác, sau đó mới bỏ công sức thì tự nhiên sẽ có được sự tin tưởng. Khi thời cơ thích hợp, tự nhiên họ sẽ có thể tiếp nhận lời nói của chúng ta.

⁵ Bắt đầu tập 14

Ví dụ trong quan hệ cha con, người cha có thể có rất nhiều con, nhưng ông đặc biệt tin tưởng lời của một người con nào đó thì có lẽ do người con này khiến ông yên tâm nhất, hiếu thảo với ông nhất, cho nên đã giành được sự tín nhiệm của ông. Bởi vì khi cha cần, người con này đều hết lòng hết sức làm tròn bổn phận người làm con.

Trong quan hệ vua tôi, cấp trên cần nhất là gì vậy? Cần nhất là chúng ta giúp họ gánh vác một số công việc. Chúng ta có thể âm thầm làm, và lại mỗi lần làm đều có thể khiến họ yên tâm. Cho nên, nhằm vào nhu cầu của họ mà bỏ công sức thì họ sẽ rất tin tưởng chúng ta.

Trong quan hệ vợ chồng cũng vậy. Ví dụ nói, người vợ ở nhà dọn dẹp nhà cửa thơm mát, hơn nữa lại giáo dục con cái tốt khiến cho người chồng không có gì phải lo nghĩ, thì tự nhiên người chồng sẽ rất tín nhiệm vợ, lời người vợ nói ra tự nhiên sẽ có trọng lượng.

Nàng dâu về nhà chồng, khi nào mới có thể đưa ra lời khuyên can chồng và những người thân trong gia đình chồng? Có được phép ngay đầu tiên về nhà chồng là bắt đầu nói chỗ này không được, chỗ kia cũng không được không? Có được phép như vậy không? Nếu như vừa về nhà chồng liền chỉ trích: “*Chỗ này phải cải thiện, chỗ kia phải cải thiện*”, thì sẽ xảy ra hậu quả gì? Nhất định sẽ khiến người trong nhà chồng ghét bỏ, bởi vì vừa mới về nhà chồng nên chưa xây dựng được niềm tin sâu dày. Vì vậy, chúng ta phải thuận theo tình người, phải khéo nhận biết cảm nhận của người khác.

Chú Lư đã từng nói với tôi, khi đến một hoàn cảnh mới nhất định phải quan sát thật nhiều. Quan sát gì vậy?

Quan sát nhu cầu của người khác để ra sức giúp đỡ. Nghe nhiều để biết được nhu cầu của người khác. Có khi cũng có thể nghe được một số điều kiêng kỵ mà người khác không muốn nhắc đến thì chúng ta trước tiên phải tránh xa. Phải nghe thấy nhu cầu, nghe thấy điều kiêng kỵ. Phải xem nhiều, nghe nhiều, bớt nói, bớt đưa ra ý kiến.

Chúng ta đến một công ty mới có phải cũng nên xem nhiều, nghe nhiều, ít nói không? Khi chúng ta làm nhiều hơn, nói ít lại, thì người quản lý, cấp trên sẽ rất tin tưởng chúng ta, đến lúc đó họ sẽ rất xem trọng ý kiến của chúng ta. Cho nên đạo lý đều thông nhau, đều thích hợp.

Chúng ta làm dâu cũng phải quan sát lúc nào cần phải diễn vai nào. Việc lĩnh hội này tôi học được từ chính bản thân của mẹ tôi. Lúc mẹ tôi được gả về nhà chồng, cô và chú của tôi đều vẫn còn đang đi học. Khi mẹ muốn kết hôn với cha tôi thì ông ngoại tôi cực lực phản đối. Ông ngoại cũng rất lợi hại, ông bắt đầu phân tích: *“Con thấy chồng con là con trai trưởng, em trai, em gái của chồng con vẫn còn đang đi học. Hơn nữa, bố chồng con lại là ngư dân nên thu nhập không ổn định, nên con về đó nhất định rất vất vả”*. Mẹ tôi nói: *“Con vẫn muốn kết hôn với anh ấy”*. Vì sao vậy? Bởi vì mẹ cảm thấy cha tôi rất hiếu thảo. Người hiếu thảo mới có tình nghĩa, mới có đạo nghĩa. Mẹ tôi nhìn thấy rất nhiều người có tiền của nhưng đều không muốn kết hôn với họ, chỉ muốn kết hôn với một anh chàng nghèo khổ. Cuối cùng là kết hôn với cha tôi, và quả thật mẹ tôi rất vất vả. Sau khi kết hôn, tiền lương dạy học của mẹ đều chi tiêu vào việc nhà, lại còn phải trả chi phí cho cô và chú tôi đi học.

Quý vị bằng hữu! Nếu như là con gái của mình thì quý vị có cho kết hôn không? Phải biết quan sát, phải nhìn xa, biết được người con hiếu thảo, gia đình có truyền thống đạo hiếu thì sau này nhất định sẽ hưng thịnh. Hơn nữa, người Trung Quốc có câu: “*Chịu thiệt thòi là phúc*”. Khi quý vị cam chịu phần thiệt thòi thì sẽ có được sự tôn trọng, khâm phục của người khác. Gia đình mẹ tôi cũng được xem là giàu có, khi về nhà chồng lại biết dốc sức hy sinh như vậy, nên chú và cô tôi vô cùng khâm phục mẹ. Các chú của tôi đối xử với mẹ tôi cũng rất tốt. Dần dần tình trạng gia đình được cải thiện, bởi vì người có tâm hiếu thảo nhất định sẽ có trách nhiệm đối với gia đình.

Mẹ tôi về nhà nội tôi hơn hai mươi năm mới bắt đầu mở lời. Khi niềm tin đã đạt đến trình độ nào đó thì lời nói ra sẽ rất có trọng lượng. Cho nên chúng ta phải làm nhiều, nói ít, không nên quá nóng vội. Nóng vội có khi là “*dục tốc bất đạt*”. Hơn nữa, nếu bình thường không đóng góp ý kiến, khi góp ý liền đưa ra một lúc năm - sáu ý kiến, như vậy là không tốt. Nên thỉnh thoảng đưa ra một ý kiến, tuy họ không làm theo, nhưng việc xảy ra sau đó đều đúng như lời chúng ta đã nói thì sự tin tưởng của họ đối với chúng ta sẽ càng ngày càng cao. Vì vậy, quan hệ cha con, quan hệ vua tôi, quan hệ vợ chồng đều cần phải xây dựng dựa trên niềm tin và sự cho đi.

Anh em cũng giống như vậy. Quý vị càng quan tâm anh em thì anh em sẽ càng tin tưởng quý vị.

Sau cùng là bạn bè. Bạn bè không có quan hệ huyết thống, chỉ là trải qua quá trình chung sống với nhau lâu năm. Cái gọi là “*lâu ngày mới biết được lòng người*”,

mới có thể thật sự giành được sự tin tưởng của bạn bè, tiếp đó họ mới coi trọng lời khuyên của chúng ta. Trước đây có rất nhiều bậc Thánh triết đã biểu diễn rất tốt.

Quý vị bằng hữu suy nghĩ xem mình đã từng khuyên người khác mà tỉ lệ thành công hơn 50% xin đưa tay? Không nhiều. Quý vị có thấy người hiện nay rất khó khuyên không? *“Cầu bất giáo, tính nãi thiên” (con người khi còn nhỏ nếu không được dạy thì bản tính vốn thiện ấy khi lớn lên sẽ dần thay đổi theo hoàn cảnh sống)*. Một là do chúng ta chưa tiếp nhận giáo huấn Thánh Hiền, hơn nữa, hiện nay tâm của chúng ta đều quá nóng vội, nên chưa nắm bắt được thái độ và phương pháp khi khuyên người khác.

Con khuyên cha

Vào thời đầu triều Đường (lúc đó vẫn chưa được xem là sáng lập triều Đường, khoảng giữa thời Tùy Đường), cha của Đường Thái Tông (Lý Thế Dân) là Lý Uyên đem quân đi đánh nam dẹp bắc. Đương nhiên Lý Thế Dân cũng đi theo bên cạnh. Có một lần Lý Uyên quyết định dẫn quân đi theo một con đường. Đường Thái Tông vừa nhìn thấy con đường này liền nghĩ rất có thể sẽ gặp phải địch quân mai phục, toàn quân sẽ bị tiêu diệt, cho nên Lý Thế Dân liền nhất mực khuyên cha không nên đi theo con đường này. Thế nhưng cha của ông không nghe. Kết quả sáng hôm đó khi vừa xuất phát, bỗng nhiên nghe bên ngoài doanh trại có tiếng người than khóc. Lý Uyên rất lấy làm lạ: *“Sao lại có tiếng người đàn ông khóc ở ngoài đó?”*. Lý Uyên liền bước ra, nhìn thấy Lý Thế Dân ngồi dưới đất khóc lớn. Lý Thế Dân nói: *“Thưa cha! Đi như*

vậy chắc chắn sẽ khiến toàn quân bị tiêu diệt”. Càng nói ông càng khóc to hơn. “Đệ Tử Quy” chúng ta nói: “*Dùng khóc khuyên, đánh không giận*”. Đường Thái Tông đã biểu diễn được “*dùng khóc khuyên*” này. Cha ông nhìn thấy như vậy cảm thấy người con này thật hiếm có, kiên trì muốn khuyên can ông. Sau đó người cha thay đổi quyết định, nên quân đội đã không gặp nguy hiểm.

Thưa quý vị bằng hữu! Lòng hiếu thảo của người con đã cứu được một đội quân. Nếu như đội quân này không được cứu, thì lịch sử Trung Quốc sẽ ra sao? Quý vị có cảm thấy đời người thật sự phải rất thận trọng, bởi vì sai một ly là đi một dặm không? Nếu không tin, quý vị hồi tưởng xem, mấy mươi năm nay, nếu như ở một bước ngoặt nào đó quý vị chọn lựa sai lầm thì hiện nay quý vị sẽ không có phúc phần ngồi ở đây nghe giáo huấn của Thánh Hiền mà không phải lo nghĩ gì về gia đình. Cho nên làm người phải luôn luôn thận trọng, phải luôn luôn có lòng biết ơn, bởi vì trong quá trình này cũng có rất nhiều bạn bè, người thân đã cho chúng ta lời nhắc nhở, hướng dẫn, khuyên can rất quan trọng.

Đây là con cái khuyên cha.

Cha khuyên con

Đương nhiên cũng có chuyện cha khuyên con. Phần lớn cha khuyên con là khi con cái đã trưởng thành rồi nên không tiện la mắng, quát tháo. Khi con cái còn nhỏ, chúng ta có thể dùng lời lẽ nghiêm khắc dạy dỗ, nhưng khi con cái lớn rồi thì cần giữ thể diện cho chúng. Chúng ta mắng con cái trước mặt người khác thì chúng có thể không tiếp nhận mà còn oán hận ở trong lòng.

Có một cậu thiếu niên mười sáu tuổi lái xe chở cha mình đến một khu vui chơi và để cha ở đó, hẹn bốn giờ chiều sẽ quay lại đón. Sau đó cậu lái xe đến trạm xăng để đổ xăng. Trên đường đến trạm xăng, cậu cảm thấy thời gian đón cha còn đến mấy tiếng đồng hồ, vì thế cậu nghĩ: *“Thôi, đến rạp chiếu phim bên cạnh để xem phim, sau đó mới đến trạm xăng rồi trở về đón cha”*. Nhưng khi xem phim thì quên mất thời gian, sức nhớ ra thì đã trễ hẹn hơn một giờ rồi. Cậu nhanh chóng chạy đến trạm xăng, sau đó lái xe về nơi đã hẹn với cha cậu. Trong lòng cậu nghĩ là cha nhất định sẽ mắng cậu, nên cậu liền nghĩ ra lý do nói với cha là xe bị hỏng nên phải đi sửa.

Chúng ta không thể trách cậu ấy, bởi vì cậu chưa có học qua “Đệ Tử Quy”. “Đệ Tử Quy” nói: *“Nếu che giấu, lỗi chồng thêm”, “Lỗi vô ý, gọi là sai”*. Hiện tại cậu là *“lỗi cố ý”* thì *“gọi là tội”*. Cậu cho rằng mình rất thông minh, cho nên vừa gặp cha liền nói: *“Cha à! Do xe bị hỏng nên con mới đến trễ như vậy”*. Cha cậu nói: *“Tại sao con nói dối cha?”*. Cậu vẫn cố tình chối cãi. Cậu nói: *“Cha à! Con nói thật đó!”*. Cha cậu nói tiếp: *“Cha đã gọi điện thoại đến trạm xăng đó rồi, họ nói với cha rằng xe của con để suốt ở đó”*. Cuối cùng lời nói dối của cậu đã bị lộ tẩy, rất xấu hổ. Cha cậu liền nói tiếp: *“Cha rất giận, không phải giận con mà cha giận chính bản thân cha. Cha đã dạy con mười sáu năm trời, thế mà chỉ vì sợ cha trách mắng con lại nói dối cha. Đây là do cha không biết cách dạy con, nên cha cần phải cố gắng kiểm điểm lại chính mình. Vì vậy đoạn đường này con hãy để cha tự mình đi về”*.

Chỗ này cách nhà họ mười tám dặm, nhưng một giờ chỉ đi được bốn - năm dặm. Cha của cậu thật sự đã từng

bước, từng bước đi bộ về nhà. Người con lái xe đi theo sau cha. Người con này nói: *“Đây là quãng đường dài vất nhất trong cuộc đời tôi, nhưng cũng là một bài học hay nhất mà tôi học được trong đời này”*. Người con này nói là từ lúc đó đến tận bây giờ, anh ấy không bao giờ nói dối nữa. Người cha này dùng đức hạnh của mình, dùng tâm hổ thẹn của mình để đánh thức tâm hổ thẹn của người con. Đây là cha khuyên con. Chúng ta khuyên người khác, ngoài tấm lòng chân thành, tâm thiện, ý tốt ra thì cũng cần phải có phương pháp thật khéo léo.

Bề tôi khuyên vua

Trong quan hệ vua tôi, chúng ta cũng phải khuyên can. Người làm bề tôi có trách nhiệm khuyên can vua của họ. Nhắc đến khuyên can, chúng ta nhất định sẽ nghĩ đến vị đại thần Ngụy Trưng đời nhà Đường. Ngụy Trưng là người mà tôi cảm thấy rất đáng yêu. Khi ông bắt đầu phò tá Đường Thái Tông, ông nói trước khi sự việc xảy ra và nói rất có nghệ thuật. Ông đã nói với Đường Thái Tông: *“Thưa Hoàng Thượng! Thần không muốn làm trung thần, thần muốn làm lương thần”*. Đường Thái Tông nghe xong cảm thấy rất buồn bực: *“Tại sao khanh không làm trung thần mà muốn làm lương thần vậy?”*. Ngụy Trưng liền nói: *“Bởi vì làm trung thần đều bị chém đầu, còn làm lương thần mới không bị mất mạng”*. Đường Thái Tông nghe vậy liền cười lớn. Thật ra Đường Thái Tông là vị vua thông minh, trong lúc cười lớn ông liền nghĩ: *“Trung thần đều bị bạo chúa giết hại. Nếu như ta giết ông ấy, thế ta chẳng phải biến thành bạo chúa trong lịch sử sao?”*. Cho nên, lời nói này của Ngụy Trưng đã khiến cho tính mạng của ông trước tiên được bảo đảm rồi.

Khi Đường Thái Tông có lỗi lầm, Ngụy Trưng đều khuyên can thẳng thừng không kiêng kỵ. Ông thường hay nhắc nhở Đường Thái Tông là: *“Nước có thể đẩy thuyền, nhưng cũng có thể lật thuyền”*. Nhân dân có thể ủng hộ Ngài, thành tựu sự nghiệp của Ngài, nhưng khi Ngài không yêu quý nhân dân thì họ cũng có thể lật đổ Ngài. Vì vậy, Đường Thái Tông cũng luôn luôn thận trọng trong việc cai trị đất nước.

Có một lần Ngụy Trưng can gián rất kịch liệt, làm Đường Thái Tông rất tức giận. Sau đó Đường Thái Tông dùng dùng nỗi giận đi về tẩm cung, vừa đi vừa hét: *“Tức chết đi được! Ta nhất định phải giết hắn”*. Hoàng Hậu nhìn thấy vua giận dữ, trong lòng Hoàng Hậu nghĩ chỉ có Ngụy Trưng mới làm vua nổi giận như vậy. Hoàng Hậu liền lập tức đi thay đổi xiêm y vô cùng chỉnh tề, rất chuẩn mực, sau đó đến trước mặt Đường Thái Tông quỳ xuống và nói: *“Chúc mừng Hoàng Thượng! Chúc mừng Hoàng Thượng!”*. Đường Thái Tông vốn đang tức giận, lại thấy Hoàng Hậu có cử chỉ như vậy thì chẳng hiểu vì sao. Sau đó Hoàng Hậu nói: *“Tâu Hoàng Thượng, nhất định sẽ có minh chủ xuất hiện. Minh quân thánh chủ xuất hiện thì mới có bề tôi dám nói thẳng không kiêng dè như vậy”*. Cuối cùng, Đường Thái Tông vừa nghe xong liền chuyển giận thành vui: *“Vậy ta là minh chủ rồi!”*. Một người vợ có thể có ảnh hưởng rất lớn đối với chồng. Nếu như vào lúc này Hoàng Hậu lại nói thêm mấy câu gièm pha Ngụy Trưng thì tôi nghĩ “Trình Quán Chi Trị” có thể sẽ phải sửa lại.

Sự hưng vượng của một gia đình, sự hưng vượng của một triều đại nhất định đều do công sức của rất nhiều người bỏ ra. Rất nhiều người tham gia thì mới có thể làm

được. Chúng ta hiểu rõ được điểm này sẽ biết rằng những thành tựu trong cuộc đời nhất định là do công lao của mọi người, nhất định là có nhiều người cùng chí hướng mới có thể thành tựu. Đường Thái Tông không chỉ có Ngụy Trưng mà còn có Hoàng Hậu bên cạnh và nhiều người hiền đức khác nữa phò trợ.

Khi Ngụy Trưng mất, Đường Thái Tông vô cùng đau lòng. Ông nói: *“Ta có ba tấm gương”*:

- *“Lấy đồng làm gương”* có thể chỉnh sửa y phục, áo mũ, có thể mặc y phục, áo mũ chỉnh tề (ngày xưa gương đều làm bằng đồng).

- *“Lấy lịch sử làm gương”*, dùng lịch sử để quán chiếu việc cầm quyền trị nước của mình có thể biết hưng vong. Họ có thể từ trong lịch sử quán chiếu thấy được làm thế nào mới có thể khiến triều đại hưng thịnh, làm thế nào sẽ khiến triều đại suy bại.

- *“Lấy người làm gương”*, dùng vị đại thần hiền lương để khuyên can ông, *“khả dĩ minh đức thất”*, có thể biết cái được, cái mất trong mọi chính sách của ông để từ đó mà điều chỉnh.

Đường Thái Tông nói ông có ba tấm gương này nhưng hiện nay đã mất đi một tấm, đó là Ngụy Trưng. Từ chỗ này chúng ta cũng có thể thấy, một vị vua hiền minh nhất định là người rất quý trọng, yêu mến nhân tài, họ mới có thể giành được sự tín nhiệm của những đại thần này.

Tri vì đất nước là như vậy, hiện nay quản lý công ty cũng như vậy. Cho nên doanh nghiệp hiện nay rất chú trọng tri thức về quản lý. Thật ra trong “Tứ Thư” của chúng ta có tri thức về quản lý hay không? Có. Hơn nữa

đều là tri thức quản lý vô cùng thấu triệt, đều là mấu chốt của vấn đề.

Chín phương pháp quản lý trong “Trung Dung”

Trong “Trung Dung” có nhắc đến: *“Phàm vi thiên hạ quốc gia hữu cửu kinh”*, có chín phương pháp hay để quản lý thiên hạ.

Thứ nhất là tu thân.

Thứ hai là tôn trọng hiền tài.

Thứ ba là yêu thương người thân.

Câu tri thức phải chủ động. Chúng tôi chỉ nói ba điều, còn những điều khác quý vị hãy mở sách “Trung Dung” ra xem.

“Thân dân dã, kính đại thần dã, thể quần thần dã, tử thứ dân dã, lai bách công dã, nhu viễn nhân dã, hoài chư hầu dã” (yêu thương người thân, kính trọng đại thần, thấu hiểu bề tôi, thương dân như con, vỗ về công nhân, hòa nhã với người ở xa, bảo bọc chư hầu).

Chín phương pháp này dùng vào thời hiện nay chắc chắn có thể khiến cho công ty của quý vị phát triển mạnh mẽ.

- Phương pháp thứ nhất: “Tu thân”

Mình thật sự có đức hạnh thì mới có thể có được người tốt thật sự cùng làm việc chung với mình. Chỉ cần có người thì không sợ không làm xong việc. Trong “Đại Học” cũng nhắc nhở chúng ta: *“Hữu đức thử hữu nhân”* (có đức thì mới có được nhân dân). Hiện nay người có tiền cũng chưa chắc tìm ra được nhân tài. Hiện nay giới nhà giàu mới nổi rất nhiều, nhưng họ muốn chiêu mộ

người hiền tài có đức cũng chưa chắc có thể chiêu mộ được. Nhưng chỉ cần chúng ta có đức hạnh, gọi là “*vật dĩ loại tụ, nhân dĩ quần phân*” (dù là người hay vật, đều sẽ vì những tập tính chung nào đó mà quần tụ bên nhau), một cách tự nhiên đức hạnh sẽ chiêu cảm những người có chí lớn đến. Cho nên, căn bản vẫn là ở tu thân.

- Phương pháp thứ hai: “Tôn hiền”

Nghĩa là tôn trọng người hiền tài thì tự nhiên sẽ có nhiều người hiền hơn nữa đến đầu quân. Bởi vì người hiền tài đích thực thì không thể dùng tiền mà mời được họ. Phải dùng cái gì mới có thể thỉnh mời được? Có phải dùng tiền thì mời được Khổng Minh không? “*Ba lần đến lều tranh*” là vì sao? **Tâm chân thành**. Còn gì nữa? **Tâm cung kính**. Chúng ta cung kính đối đãi người hiền đức thì họ sẽ sẵn lòng đi theo. Ngoài tâm chân thành, tâm cung kính ra, còn một điều nữa là **phải có tâm vì nhân dân phục vụ**, thì mới có thể mời được những người này.

Vừa rồi có nói đến Đường Thái Tông quý trọng Ngụy Trưng như vậy, nên nhất định sẽ có nhiều người trí thức sẵn lòng đến cống hiến sức lực cho ông. Đây là “*tôn hiền*”.

Nếu như người làm ông chủ ngày nay không tôn trọng người hiền tài, ngược lại còn đổ kỵ với những người cấp dưới rất có năng lực làm việc, thậm chí ông chủ còn rất háo sắc, thì cho dù hiện nay đang cực kỳ hưng thịnh nhưng sớm muộn gì cũng sẽ bị suy bại. Vì vậy, một người tôn trọng hiền tài thì có thể “*khử sàm viễn sắc*”, bỏ qua lời gièm pha, tránh xa nữ sắc.

- Phương pháp thứ ba: “Yêu thương người thân”

Chữ “*thân*” này là chỉ cha mẹ của họ, người thân của họ. Làm một người lãnh đạo mà trước tiên thực hiện được hiếu đạo thì nhất định có thể dùng đức để cảm hóa nhân viên của họ, cảm hóa nhân dân của họ.

Ở Trung Quốc có một công ty vốn dĩ đã bị lỗ vốn bảy - tám trăm triệu nhân dân tệ. Rất nhiều công ty lỗ nhiều như vậy đã bị phá sản, nhưng công ty này vẫn kiên trì tiếp tục nỗ lực. Trong quá trình nỗ lực này, nền nếp công ty họ rất tốt. Mỗi khi đến ngày lễ quan trọng thì Chủ tịch Hội đồng Quản trị thường hay dắt con cháu của ông cùng nhau đi viếng thăm mẹ ông. Gia đình này có nề nếp hiếu thảo. Ông cũng rất có tâm huấn luyện cho nhân viên của mình, xem nhân viên như người thân của mình. Ông dùng “Đệ Tử Quy” để huấn luyện nhân viên. Việc dùng “Đệ Tử Quy” huấn luyện nhân viên là rất hiếm có. Thông thường các công ty xí nghiệp đều huấn luyện nhân viên làm thế nào bán được sản phẩm, nhưng ông lại dùng “Đệ Tử Quy” để huấn luyện nhân viên, chứng tỏ ông hy vọng nhân viên ở công ty ông có thể trưởng thành, có thể học được cách làm người, làm việc. Sau này cho dù họ có không tiếp tục làm việc ở công ty nữa, ông cũng cảm thấy không có lỗi với những nhân viên này. Ông có tấm lòng hiếu thảo và quan tâm, bồi dưỡng cho nhân viên dưới quyền như vậy nên hiện nay Công ty ông đã từ chỗ bị lỗ vốn bảy - tám trăm triệu nhân dân tệ trở thành công ty phát triển rất nhanh chóng và rất thành công. Quả thật là những đạo lý mà tổ tiên xưa chúng ta để lại tuyệt đối không bị thay đổi bởi thời gian và không gian. Rất nhiều công ty tại sao không thể duy trì được lâu dài? Bởi vì họ

đều không quay trở về thái độ căn bản làm người. Có rất nhiều người bị vấp ngã nhưng vẫn không biết tại sao mình bị vấp ngã.

Đường Thái Tông biết tiếp thu lời can gián của bề tôi, của thần dân đối với ông, chứng tỏ ông tôn trọng người hiền tài. Chúng ta từ lời nói, cử chỉ hành vi của vị Thánh chủ có thể học được tại sao ông có thể thành công như vậy. Khi chúng ta hiểu rồi thì phải làm thế nào? Nghe xong câu chuyện Đường Thái Tông, câu chuyện của Ngụy Trưng thì phải làm sao? Cuộc đời chúng ta, vở kịch này ai là vai chính? Là chính mình. Cho nên trong quá trình chúng ta nghe kể chuyện, ai là Đường Thái Tông? Ta chính là Đường Thái Tông. Phải có thái độ học tập ưu điểm này của ông. Nếu không, sau khi nghe xong Mẫn Tử Khiên vẫn là Mẫn Tử Khiên, Tử Lộ là Tử lộ, thế chẳng phải là uổng công nghe rồi sao?

Có một vị thầy giáo có sự trưởng thành đặc biệt nhanh. Có một hôm thầy nói với một vị thầy giáo khác: *“Tôi cảm thấy mỗi câu thầy Thái diễn giảng đều giống như đang mắng tôi vậy”*. Xem ra tôi giảng giống như mắng người phải không? Nhưng câu nói này của thầy đã chỉ ra tại sao thầy tiến bộ đặc biệt nhanh như vậy. Bởi vì thầy nhìn thấy mặt tốt thì luôn luôn nhắc nhở mình phải noi theo, nghe thấy mặt không tốt thì lập tức: *“Thấy người xấu, tự kiểm điểm”*, cảm thấy mỗi câu đều giống như đang nói với ta vậy. Người này gọi là khéo học. Vì vậy, nhiều người nghe giảng cùng một bài nhưng cái học được của mỗi người là khác nhau. Khéo học tập rất quan trọng.

Vào thời Hán Vũ Đế, chính trị và quân sự tương đối hưng thịnh. Nhưng đến cuối đời Hán Vũ Đế đã xảy ra một

chuyện rất bất hạnh, gọi là “*Loạn Đồng Bổng*”, chính là có người vu cáo Thái Tử và Hoàng Hậu. Họ đem những đồ yểm bùa chôn dưới đất để hãm hại người khác, thật ra là muốn vu oan giá họa cho Hoàng Hậu và Hoàng Tử. Cuối cùng Thái Tử cảm thấy tình trạng này không hay, liền khởi binh giết chết những người mê hoặc này, giết chết những kẻ giang hồ thuật sĩ muốn lừa dối hoàng đế này. Do hành động này mà Hán Vũ Đế cho rằng Thái Tử muốn tạo phản, nên bắt giam Thái Tử và người thân của Thái Tử, khiến cho toàn bộ gia tộc triều Hán bị một phen vô cùng hỗn loạn. Cuối cùng, Hán Vũ Đế trong cơn giận tột đỉnh liền hạ lệnh: “*Bất luận kẻ nào ở trong ngục đều giết hết*”. Đây là giết người thân của mình.

Có một đứa trẻ vừa mới chào đời, là cháu gọi Hán Vũ Đế bằng cụ, chính là Hán Tuyên Đế sau này. Vào lúc đó có vị đại thần tên là Bình Cát phụ trách sự việc này, là thăm phán của việc yểm bùa này, nhưng ông không muốn giao Tuyên Đế ra. Hán Vũ Đế đã phái người đến đòi người. Tuy Bình Cát biết Hán Vũ Đế tức giận tột đỉnh, nhưng ông cũng vô cùng kiên cường chính trực trả lời: “*Người không có tội thì chúng ta không nên giết họ, càng huống chi người này là người thân của Hoàng Thượng*”. Cuối cùng có người bẩm báo lại lời này cho Hán Vũ Đế, Hán Vũ Đế chợt tỉnh ra, mới đại xá cho những người chưa bị giết này. Bình Cát lấy tính mạng của mình để khuyên can. Bởi vì lúc Hoàng Đế đang nổi giận thì rất có thể sẽ bị vạ lây, ngay cả mạng sống của mình cũng không bảo đảm. Ông dám lấy cái chết để khuyên can mới có thể đánh thức được Hán Vũ Đế.

Sau khi Hán Tuyên Đế kế vị, Bình Cát hoàn toàn không nhắc đến chuyện này. Người có học thức trước đây

cảm thấy mình làm như vậy, ví dụ nói “*hy sinh mình để thành nhân, xả thân vì nghĩa*”, tuyệt đối không phải sau này tôi có được lợi ích gì không, mà là có tuân theo giáo huấn của bậc Thánh Hiền hay không, có thể lúc nào cũng vì nhân dân, vì quốc gia và không hồ thẹn với chính lương tâm của mình. Đây là lời khuyên can của bề tôi triều nhà Đường, nhà Hán đối với vua của họ.

Vợ chồng khuyên nhau

Chúng ta thấy, giữa vợ chồng với nhau cũng phải khuyên can. Vừa rồi cũng đã nhắc đến hoàng hậu của Đường Thái Tông đã khuyên can ông rất khéo léo.

Có một cô bạn khuyên chồng mình cai thuốc lá. Cô khuyên chồng cai thuốc như thế nào vậy? Trong lúc chồng cô cùng ăn cơm với một số bạn bè, một người bạn mời chồng cô hút thuốc lá, cô liền cướp lấy điều thuốc lá. Làm như vậy có thành công hay không? Việc này nhất định sẽ phản tác dụng. **Lúc chúng ta khuyên phải xem chủ ý, chứ không phải không chế** là “*Anh phải nghe theo lời tôi*”, như vậy nhất định phản tác dụng. **Chủ ý nhất định phải nghĩ làm sao khiến đối phương được lợi ích. Tiếp đến cần nắm bắt đúng thời cơ.** Quý vị cướp như vậy thì anh ấy sẽ bị mất thể diện. Vì vậy phải cân nhắc thái độ, suy xét phương pháp.

Một người khác cũng khuyên chồng bỏ thuốc lá nhưng không khuyên như vậy. Cô nói với chồng là: “*Anh à! Anh thấy con chúng ta còn nhỏ và đáng yêu như vậy, sức khỏe của anh mới là chỗ nương tựa của cả đời con*”. Không phải chỉ đàn ông nói lời ngon ngọt mới có hiệu quả, mà nữ giới nói cũng có hiệu quả. Người chồng bỗng

nhiên sẽ cảm thấy *“mình rất quan trọng”*. Dùng những lời nói êm dịu như vậy để khuyên chồng cai thuốc. Không chỉ khuyên chồng cai thuốc mà còn chỉ cho chồng cách cai thuốc, nên mua rất nhiều hạt dưa. Cô nói với chồng cô rằng: *“Khi nào anh thèm thuốc quá thì hãy cắn hạt dưa”*. Đây là chỉ phương pháp cho chồng. Sau khi cắn hạt dưa một thời gian, gặp phải một số hoàn cảnh dưa đầy đến, lại hút trở lại. Lần thứ nhất không thành công.

Lần thứ hai không tiếc tiền của, đổi qua chocolate, khi nào thèm thuốc thì ăn chocolate. Cuối cùng lần thứ hai cũng duy trì được một thời gian, rất có công hiệu. Bỗng nhiên có một người bạn của chồng đến chơi, vừa ngồi xuống thì người bạn này lập tức rút thuốc lá ra muốn mời chồng cô. Vào lúc này nếu như quý vị là vợ của anh ấy thì làm thế nào đây? Trong tình thế cấp bách, vợ của anh ấy bước đến với thái độ *“mặt ta vui, lời ta dịu”*, cô liền nói với bạn của chồng: *“Xin anh thông cảm, tôi đang giúp anh ấy cai thuốc. Lần thứ nhất mua hạt dưa, được một thời gian rất lâu nhưng vẫn thất bại. Lần này thì mua cho anh ấy rất nhiều chocolate. Tôi đã tốn rất nhiều tiền rồi mà cũng chưa thể cai được, không biết tôi phải tốn bao nhiêu thời gian và tinh thần nữa đây. Thôi anh làm ơn đi, làm ơn đi!”*. Nếu như quý vị là bạn của chồng cô ấy thì quý vị có lấy điều thuốc về không? Dùng lời nói nhã nhặn để khuyên nhủ thì giữ được thể diện cho chồng mình. Quả thật chúng ta ngoài tấm lòng ra, còn phải xử sự cho thấu tình đạt lý, dùng những phương pháp hay để khuyên can. Khi người khác không nghe, chúng ta không được then quá hóa giận. Làm việc theo ý chủ quan của mình thì cuộc sống càng ngày càng hối hận và oán hận. Vì vậy, khuyên

can người khác cũng cần chúng ta luôn luôn quan sát và nắm bắt thời cơ, và sử dụng đúng phương pháp.

Vào thời nhà Chu có một vị vua tên là Trịnh Trang Công. Ông có xung đột với em trai của mình. Bởi vì mẹ của ông yêu thương chiều chuộng người em trai của ông hơn, thậm chí còn giúp đỡ em trai ông rất nhiều, khiến em trai ông muốn chống đối lại ông. Cho nên, Trịnh Trang Công vô cùng giận mẹ của mình. Trong lúc giận dữ ông đã nói một câu: *“Ta thề không xuống suối vàng thì không bao giờ muốn nhìn thấy mẹ”*. Ý là gì vậy? Đời này có chết cũng không muốn thấy mẹ lần nữa. Trịnh Trang Công nói xong câu nói này sẽ cảm thấy như thế nào? Sẽ cảm thấy rất vui sướng sao? Thật ra người thốt ra lời giận dữ thì sau đó đều rất hối hận, bởi vì không thể thu lại được. Hơn nữa, ông lại là vua của một nước, một lời nói ra là *“nhất ngôn cửu đỉnh”*, nói ra phải giữ lời. Kết quả sau đó ông thật sự không gặp mặt mẹ nữa.

Chúng ta phải nhớ kỹ, giữa người với người, những tình thân này cần cố gắng giữ gìn trân trọng. *“Chớ vì hiềm khích nhỏ mà bỏ người chí thân, chớ vì oán mới mà quên ơn cũ”*. Không nên vì hiềm khích nhỏ mà từ bỏ người thân nhất của mình, không nên vì xung đột mới mà quên đi ơn đức của mấy mươi năm, làm như vậy sẽ vô cùng tổn hại đến phúc phận của mình. Thật ra làm như vậy là tự hại chính mình, cũng làm tổn thương người khác. Làm người đừng đại độ như vậy! Chúng ta đừng nên làm những việc tổn người lại không lợi cho mình. Thật ra, tổn người thì chắc chắn không lợi cho mình. Đây là chân lý.

Tình trạng của Trịnh Trang Công như vậy, bề tôi của ông tên là Dĩnh Khảo Thúc - một người con hiếu thảo đã

nhìn thấy. Quý vị bằng hữu, một người con hiếu thảo nhìn thấy vua của mình đối xử với mẹ như vậy thì họ nghĩ sẽ làm gì? Sẽ khuyên. Bởi vì một người con có hiếu nhất định sẽ cảm nhận được nỗi vất vả của người làm mẹ. Khi mẹ người khác không được con cái họ phụng dưỡng thì trong lòng họ sẽ rất khó chịu. Họ có thể cảm nhận như chính mình phải chịu đựng vậy. Ở trong “Hiếu Kinh” có nhắc đến: *“Giáo dĩ hiếu, sở dĩ kính thiên hạ chi vi nhân phụ giả dã”*. Một người thật sự có tâm hiếu thảo sẽ tôn kính cha mẹ của mọi người trong toàn thiên hạ. Và lại tôi nghĩ, vị Dĩnh Khảo Thúc này không chỉ suy nghĩ đến mẹ của Trịnh Trang Công, mà ông còn nghĩ đến ảnh hưởng sâu xa hơn, chính là vua của một nước không hiếu thảo với mẹ sẽ gây nên chuyện nghiêm trọng là dân cả nước sẽ nói: *“Vua còn không có hiếu với mẹ, sao bảo tôi phải hiếu”*, phong khí của cả nước rất có thể trong bỗng chốc sẽ biến theo chiều hướng xấu. Vì vậy, người làm bề tôi như ông cảm thấy đây là trách nhiệm của mình, nên nhanh chóng khuyên can. Nhưng phải khuyên làm sao để cho Trịnh Trang Công tâm phục khẩu phục.

Một hôm, Dĩnh Khảo Thúc đem lễ vật rất quý giá đến tặng cho Trịnh Trang Công. Theo lễ nghi thời đó, chỉ cần bề tôi tặng lễ vật cho vua thì vua nhất định đáp lễ lại, nhất định sẽ mời ông ăn cơm. Trong bữa ăn, Dĩnh Khảo Thúc ngồi ở chỗ bàn ăn, đem rất nhiều thức ăn ngon để riêng một bên. Trịnh Trang Công càng nhìn càng cảm thấy lạ, liền hỏi: *“Trẫm ban thức ăn cho khanh, tại sao khanh không ăn?”*. Dĩnh Khảo Thúc liền nói: *“Thần từ nhỏ đến lớn, tất cả thức ăn ngon nhất định để cho mẹ ăn trước rồi thần mới ăn. Hơn nữa, mẹ của thần từ trước đến giờ chưa bao giờ ăn được những thức ăn do vua ban, nên*

thần gói lại mang về, khi nào mẹ thần ăn xong thì thần mới ăn”. Tấm lòng hiếu thảo này của ông khiến Trịnh Trang Công nghe xong rất cảm động, liền nói: “Khanh có mẹ để hiếu thảo, quả nhân hiện nay đã không còn mẹ để hiếu kính nữa”. Vài câu nói như vậy đã đánh thức lòng hiếu thảo của Trịnh Trang Công. Đinh Khảo Thúc liền nói: “Thưa bệ hạ! Bệ hạ chắc chắn có thể hiếu kính với mẹ của bệ hạ được, bởi vì thần đã tìm được một nơi. Nơi đó có một sơn động thông xuống dưới đất, địa danh đó có tên là “Hoàng Tuyền” (Suối Vàng). Chỉ cần bệ hạ hẹn gặp mẹ ở nơi đó là bệ hạ có thể đón mẹ về nước, mọi việc đều được viên mãn rồi”. Thế là Trịnh Trang Công liền hẹn gặp mẹ của ông tại “Hoàng Tuyền” này, sau đó dùng nghi lễ rất long trọng để đón tiếp mẹ ông về nước. Chúng ta có thể tưởng tượng, khi mẹ của ông đi trên đường lớn về kinh đô, nhân dân nhìn thấy sẽ hân hoan, cổ vũ. Quý vị xem, lời khuyên can của Đinh Khảo Thúc có sức ảnh hưởng rất lớn. Đây là chúng ta nói đến quan hệ vua tôi.

Anh em khuyên nhau

Anh em khuyên bảo lẫn nhau rất khó. Bởi vì tuổi tác của anh em gần bằng nhau, muốn có được sự tôn kính thật sâu, trừ phi đức hạnh của chúng ta khiến họ rất khâm phục, nếu không chúng ta khuyên nỡ chừng họ sẽ nói: “Lươn ngắn chê trạch dài, anh cũng như tôi, anh có tư cách gì mà nói tôi?”. Nếu anh em chúng ta nói như vậy, chúng ta phải thế nào? Vào lúc này nên “im lặng là vàng”. Có khi im lặng mạnh như sấm vang. Khi quý vị im lặng, họ càng nói những lời cay nghiệt thì họ sẽ càng cảm thấy có lỗi, bởi vì rốt cuộc là chúng ta khuyên với dụng ý tốt.

Triều Minh có một vị có học thức tên là Trần Thế Ân. Em trai của ông là kẻ du thủ du thực, thường thường nửa đêm mới về đến nhà. Anh trai của Trần Thế Ân thấy vậy rất giận dữ, mỗi lần nhìn thấy người em là mắng chửi, thậm chí còn xử phạt người em. Em của ông ta đã lớn rồi, mắng như vậy có tác dụng không? Càng mắng càng không về nhà, phản tác dụng rồi. Vì vậy, chúng ta làm bất cứ việc gì phải xem kết quả như thế nào. Nếu hiệu quả không tốt thì phải nhanh chóng thay đổi phương pháp và thái độ ngay. Trần Thế Ân liền nói với anh cả rằng: “*Anh à! Anh để em thử xem*”.

Bắt đầu từ ngày hôm đó, ngày nào Trần Thế Ân cũng đứng ở cửa để đợi người em trai về. Đồng hồ đã điểm mười giờ, rồi mười một giờ. Thời gian này rất quan trọng, chúng ta phải kìm cơn giận xuống. Nếu không kìm được cơn giận: “*Sao vẫn chưa thấy về?*”, có thể quý vị vừa nhìn thấy em trai thì cơn giận liền nổi lên. Vì thế, chúng ta vừa mới nói, khuyên người phải có sự chuẩn bị rất quan trọng là tính nhẫn nại. Đợi đến mười một giờ đêm, mười hai giờ đêm, cuối cùng em trai cũng về. Không đợi em trai bước vào đến cửa, ông trực tiếp bước đến nắm tay em trai ông và nói: “*Em à! Bên ngoài trời rất lạnh, em có thấy lạnh không?*”. Sau đó dắt tay em vào nhà, vừa đi vừa nói: “*Em chắc là đói lắm rồi, để anh bảo chị dâu nấu mì cho em nhé!*”. Ông dắt em trai vào nhà, rồi tự tay đóng cửa lại. Ông đã kiên trì như vậy vài hôm. Sau đó, em trai ông từ từ trở về nhà ngày càng sớm hơn. Đương nhiên khi em trai ông đã sinh hoạt trở lại bình thường, người làm anh phải tiến thêm một bước, đó là đem giáo huấn Thánh Hiền dạy cho người em, vì người em cũng cần có nhân sinh

quan đúng đắn thì mới có thể tạo nên cuộc sống tốt đẹp được. Và điều quan trọng nhất là Trần Thế Ân không dùng lời nói để dạy, mà đã dùng tấm lòng chân thành, dùng sự quan tâm, dùng thân giáo của ông nên đã giành lại được tình cảm của em ông. Đây là sự khuyên can giữa anh em với nhau.

Vào triều Hán có người học trò tên là Trịnh Quân. Anh trai của ông làm huyện lệnh, thường hay nhận hối lộ của người khác. Ông nhìn thấy nên trong lòng rất sốt ruột: *“Anh của mình tiếp tục nhận hối lộ như vậy thì sớm muộn gì cũng sẽ bị bại lộ. Làm sao khuyên đây? Anh ấy lại là anh mình”*. Quý vị bằng hữu suy nghĩ xem mình có phương pháp giống như Trịnh Quân không nhé!

⁶Chúng ta làm thế nào để khuyên người anh này? Trịnh Quân tự mình đi làm đầy tớ cho người ta, bắt đầu làm từ công việc thấp hèn nhất. Sau khi làm được một năm thì dùng toàn bộ số tiền kiếm được từ sức lao động của mình đưa cho người anh. Ông nói với người anh: *“Chúng ta thiếu thứ gì thì chỉ cần dựa vào sức lao động của mình kiếm được tiền là sẽ mua được thôi. Nhưng nếu như danh dự của một người mất đi rồi thì cả đời xem như mất hết”*. Người anh thấy em mình vì muốn khuyên mình mà đi làm đầy tớ cho người ta cả một năm trời nên rất hổ thẹn, từ đó thay đổi thái độ của mình và trở nên rất thanh liêm. Sau đó Trịnh Quân cũng phát triển rất tốt, làm đến chức Thượng Thư (tương đương với Tể Tướng). Người có hiếu, có đức thì tất nhiên sẽ tận trung với nước. Ông cũng thường hay can gián vua. Vua cũng rất cảm kích sự phò

⁶ Bắt đầu tập 15

trợ của ông, phong cho ông danh hiệu “*Bạch Y Thượng Thư*” và ban cho ông rất nhiều bổng lộc, khi về già ông vẫn được hưởng bổng lộc của chức Thượng Thư.

Quý vị thấy, đề khuyên can anh của mình mà Trịnh Quân đi làm đầy tớ, như vậy có phải ông đã chịu thiệt thòi không? Không! Cái gọi là: “*Tâm là ruộng phúc*”, một người thật sự dùng đạo đức để tu thân hành đạo thì phúc phần của họ chắc chắn sẽ càng tích càng dày. Không phải không có báo đáp mà do thời gian chưa đến, khi thời gian đã đến rồi thì phúc phần của họ không thể chạy đi đâu được. Người xưa nói: “*Thiệt thòi là phúc*”. Câu nói này rất có ý nghĩa.

Trên đây là nói về sự khuyên can giữa anh em.

Khuyên bạn bè

Trong quan hệ ngũ luân còn có một mối quan hệ nữa là quan hệ bạn bè. Tôi đã từng cùng với chú Lư đi thăm một người bạn của chú. Tôi cũng cảm thấy rất kỳ lạ, nhiều chuyện rất đặc sắc tôi đều gặp được. Tôi cùng chú Lư đi tìm người bạn này của chú. Chú và người bạn này đã quen biết nhau mười bảy năm. Lần đó chú còn mang theo rất nhiều Kinh điển Thánh Hiền, có quyền để cho con của người bạn đó xem, có quyền để tặng cho người bạn của chú, có quyền để cho vợ của bạn chú xem. Trên đường đi, chú Lư nói với tôi chú quen biết người bạn này đã mười bảy năm. Người bạn này đã từng làm ăn rất hưng thịnh, tài sản rất nhiều, nhưng lúc đó chú đã nhìn thấy được người bạn ấy rất có khả năng về sau sẽ không thể giữ được tài sản này. Bởi vì, khi một người trong lúc có rất nhiều tiền sẽ nhiễm phải thói quen xa xỉ, như thế tiền tài

nhiều bao nhiêu cũng sẽ suy bại hết. Hơn nữa, không chỉ nhiệm phải thói quen xa xỉ, rất có khả năng còn ngạo mạn nữa. Loại thói quen xấu tự cao tự đại đó sẽ hình thành trong quá trình này. Khi một người ngạo mạn thì họ sẽ khinh suất, rất có khả năng sẽ đưa ra những phán đoán sai lầm, tiền có nhiều đi nữa cũng sẽ tiêu hết. Sau đó thật sự sự nghiệp của ông cũng dần sa sút, còn phải gánh thêm nợ. Khi ông rơi vào cảnh nợ nần thì không thấy bạn bè đâu cả. Thật ra *“phúc họa nương nhau”*. Tài sản hết rồi cũng sẽ khiến ông học được bài học: *“Bạn bè chân chính không phải dùng tiền mà có thể mua được”*. Trong lúc ông rơi vào cảnh khốn cùng, chú Lư mỗi tuần lái xe máy tiếng đồng hồ đến giúp ông giải quyết vấn đề tài chính. Chú không chỉ không nhận tiền mà còn bỏ tiền túi của mình để đi tới đi lui giúp ông xử lý rất nhiều việc. Trong quá trình này, chú Lư đã xây dựng niềm tin và tình nghĩa ngày càng sâu hơn với bạn. Chú phải đợi đến mười bảy năm, khi nhân duyên đã chín mùi.

Một người thật sự muốn trải qua cuộc sống viên mãn thì tuyệt đối không phải có bao nhiêu tiền, có bao nhiêu quyền thế, mà là có bao nhiêu trí tuệ. Tôi đã may mắn ngồi trên chuyến xe này, cũng cảm nhận được chú Lư có thể dùng mười bảy năm để trợ giúp cho một người bạn. Vì vậy *“chớ tự chê, đừng tự bỏ”*, tôi phải noi gương chú ấy. Khi chúng tôi khuyên can người khác, giúp đỡ người khác, cảm thấy mình có một chút thiếu nhẫn nại thì liền nghĩ đến con số *“mười bảy năm”*. Sau đó tôi cảm thấy rất hổ thẹn, lại nhớ đến đạo nghĩa đối với bạn bè mà tiếp tục giúp đỡ, hỗ trợ.

Ngoài ra, lúc ở bên Úc, tôi cũng nhìn thấy chú Lư rất khéo léo khi khuyên can bạn bè bên cạnh. Lúc chúng

tôi đến Úc, có khoảng tám - chín người cùng ở chung một phòng. Tám - chín người đàn ông ở chung sẽ phát sinh chuyện trên bàn có rất nhiều rác (không phải do tôi vứt ra), rất lộn xộn. Tôi thấy chú Lư không nói một câu nào. Nếu chú mỗi ngày nhìn thấy mọi người sau khi nói chuyện xong mà trong phòng, trong nhà tắm hoặc là trên bồn rửa tay có rác thì chú liền tự mình âm thầm đi dọn dẹp tất cả, còn lau chùi bề rửa một cách khô ráo, sạch sẽ thì chú mới đi ngủ. Ngày nào cũng như ngày nào, chú đều làm như vậy. Chú làm khoảng chừng bốn - năm ngày thì bỗng nhiên có một người bạn đứng lên nói: *“Các anh cứ vứt lung tung như thế, các anh không nhìn thấy người ta mỗi ngày dọn dẹp sạch sẽ như vậy cho các anh sao! Các anh cũng không cảm thấy quá đáng sao!”*. Mọi người đều rất hổ thẹn, đều cúi mặt xuống. Từ đó về sau sạch sẽ hơn nhiều. Chú Lư không dùng lời nói để dạy mà dùng hành động để dạy, khiến mọi người đều cảm thấy mình cần phải có trách nhiệm bảo vệ môi trường sạch đẹp. Quả thật trong thế giới của người trưởng thành, điều quan trọng nhất vẫn là trước tiên tự mình phải làm tấm gương tốt thì tự nhiên có thể cảm hóa được người khác.

Năm hai mươi lăm tuổi, tôi bắt đầu tiếp xúc học vấn Thánh Hiền. Bởi vì trước đây tôi đi học đều là chủ nghĩa thành tích. Chủ nghĩa thành tích khiến cho nội tâm của chúng ta luôn trong trạng thái ganh đua. Nhìn thấy người khác có số điểm rất cao thì mình cảm thấy rất khó chịu, không thích. Do đó, quý vị biết tại vì sao mắt tôi không được to rồi. Nhưng khi học đến học vấn Thánh Hiền thì trong lòng tôi rất cảm động.

Tôi còn nhớ khi tôi học cấp ba, môn ngữ văn của tôi rất kém. Kém đến mức nào vậy? Nhất định kém hơn quý vị. Bởi vì lúc tôi học cấp hai, khi thi chuyển cấp lên cấp ba, tổng cộng thi bảy môn đã bị trừ mất tám mươi tám điểm, riêng môn quốc văn bị trừ bốn mươi bốn điểm, bằng với tổng số điểm của bốn môn khác cộng lại. Tôi còn nhớ lúc cấp hai có một đề thi là: “*Lão Khí*”, một là chọn Xuân, hai là chọn Hạ, ba là chọn Thu, bốn là chọn Đông, chính là xuân hạ thu đông. Tôi cảm thấy đề thi này đang làm nhục tôi, nhưng quả thật là tôi không biết viết. Tôi còn ở đó hát một bài hát, hát một chữ liền chấm một cái, để xem cuối cùng chấm đến chữ nào, nhưng cuối cùng vẫn viết sai. “*Lão khí*” là gì vậy? Chọn “Thu”. Quý vị sao trả lời nhanh vậy? Đối với tôi, đây quả là một sự tổn thương.

Lên cấp ba, vận xấu vẫn đeo đuôi mãi, thật sự tôi chưa thể lấy lại được tinh thần. Có một lần thầy giáo ngữ văn của tôi đã gọi tôi đứng lên và nói: “*Thái Lễ Húc! Nếu như em còn ngủ trong giờ ngữ văn của thầy nữa, thì thầy xem như em vắng không phép*”. Môn ngữ văn của tôi khi thi vào đại học cũng không đạt. Nhưng trong quá trình học cấp ba, trong đầu tôi có hai lần dường như cảm thấy rất sáng suốt, đó là khi đọc được hai bài văn. Thứ nhất là bài “*Xuất Sư Biếu*” của Gia Cát Lượng, bên trong có nhắc đến: “*Cúc cung tận tụy, tử nhi hậu dĩ*” (*Hết lòng tận tụy đến chết mới thôi*). Vốn dĩ vẫn còn đang ngủ gật, bỗng nhiên cảm thấy câu nói này sao mà chấn động như vậy! Nhưng mà chỉ sáng được khoảng năm giây, sau đó thì mây đen lại bao trùm. Câu nói thứ hai ở trong “*Nhạc Dương Lầu Ký*” của Phạm Trọng Yêm, trong đó nói đến:

“Lo trước mối lo của thiên hạ, vui sau cái vui của thiên hạ”. Thực ra lúc đó tôi cũng không hiểu lắm, nhưng lại cảm thấy có sự cảm động khó tả. Sau này bắt đầu tiếp xúc học vấn Thánh Hiền, thường hay xem “Những Câu Chuyện Giáo Dục Đạo Đức”, thì tôi cảm thấy cảm động đến nỗi không kìm chế được bản thân, rất cảm động, thật sự cảm nhận được chủ tâm của bậc Thánh Hiền quả thật vô cùng nhân từ, vô cùng bao dung. Cảm nhận được rồi thì chúng ta phải làm theo ngay.

Khi tôi đi học trường sư phạm, trường cách nhà tương đối xa, tôi phải đón xe lửa rất sớm. Khi tôi đến trường, bạn học cả lớp ngày đầu tiên đều vẫn chưa đến, chỉ có mỗi một mình tôi. Lúc đó vừa mới nghỉ hè xong nên tất cả bàn ghế đều bị bụi phủ kín. Quý vị bằng hữu sẽ làm như thế nào? Trong đầu tôi liền nghĩ đến: *“Các bạn học nữ khi bước vào mà nhìn thấy bụi bẩn thế này thì không biết các bạn này sẽ phản ứng ra sao? Họ sẽ nói: “Sao mà bẩn vậy!”*. Chúng ta đều có thể đoán được họ nhất định sẽ cảm thấy khó chịu. Vì thế, tôi liền chạy xuống sân trường, vào nhà vệ sinh tìm khăn lau chùi dọn dẹp từ đầu đến cuối một cách nhanh chóng. Vì sao vậy? Vì sợ người khác nhìn thấy, làm thế giống như là làm giả bộ vậy, nên nhanh nhanh lau chùi cho xong. Sau khi lau xong tự mình cảm thấy ngày hôm nay thật không uổng phí, có thể phục vụ người khác. Sau đó, các bạn vào cũng đều ngồi rất yên ổn.

Khi chúng ta có ý nghĩ vì người khác, xin hỏi chúng ta có giao lưu với người ta không vậy? Con người chúng ta có một loại cố chấp, dường như phải đối diện nhau nói chuyện mới gọi là giao tiếp. Thực ra không phải vậy! Khi ý nghĩ của chúng ta khởi lên là chúng ta đã giao tiếp với

người bên cạnh rồi. Cho nên năm đó, trong lớp người nào cũng đối xử với tôi rất tốt. Khi tôi đi giảng vào buổi tối cũng có bạn học trường sư phạm của chúng tôi đến nghe. Tôi cũng rất vui, bởi vì khi chúng ta có tấm lòng phục vụ người khác thì tự nhiên cũng sẽ cảm động được người khác đối xử rất thân thiện với chúng ta.

Bởi vì tôi đến lớp tương đối sớm, nên mỗi ngày rác phía sau phòng học tôi đều chủ động đi dọn dẹp. Cuối cùng dọn dẹp chưa được bao lâu, có một lần, khi tôi vừa lấy rác đi thì có người bạn học chạy đến nói: *“Bạn đừng làm nữa, để chúng tôi làm với”*. Quả thật giữa bạn bè với nhau, chúng ta nhất định phải dụng tâm cho đi trước. Tấm lòng này của chúng ta có thể đánh thức tâm hướng thiện, tâm thông cảm lẫn nhau của mỗi người.

Trong quan hệ ngũ luân, chúng ta cũng đã nêu ra nhiều ví dụ làm thế nào để khuyên can. Mục đích của việc nêu ra những ví dụ này là để trưởng dưỡng chủ tâm, sau đó hành động, trưởng dưỡng trí tuệ chung sống với người và tính nhân ái của mọi người chúng ta. Tin rằng cuộc sống sau này trong cuộc đời của mỗi người đây sẽ có những vỡ tuồng hay được diễn ra.

9. Kinh văn:

“Thân hữu tật, dược tiên thường. Trú dạ thị, bất ly sàng”.

“Cha mẹ bệnh, nếm thuốc trước. Ngày đêm hầu, không rời giường”.

9.1. “Cha mẹ bệnh, nếm thuốc trước”

Khi cha mẹ bị bệnh, sắc thuốc xong con cái trước tiên phải nếm thử xem thuốc này có nóng hay không. Khi

không còn quá nóng thì mới bùng lên cho cha mẹ uống. Đây cũng biểu hiện của người con hiếu thảo, khi cha mẹ bị bệnh, họ đều ở bên cạnh để chăm sóc. Câu chuyện này cũng bắt nguồn từ đời Hán Văn Đế triều Hán. Chúng ta đều biết “Văn Cảnh Chi Trị”. Văn và Cảnh là hai vị Hoàng Đế trị vì đất nước rất tốt. Nguyên nhân căn bản là lấy “hiếu” để trị vì thiên hạ. Thực ra muốn dân đất tốt đoàn thể, gia đình, thậm chí là quốc gia, hoàn toàn không phức tạp như chúng ta tưởng tượng. Văn Đế hầu hạ mẹ của ông ba năm tròn. Mẹ ông bị bệnh ba năm, ông đều tự tay bưng thuốc hầu hạ như vậy. Sau đó bệnh của mẹ ông cũng chuyển biến tốt.

Thời nay quý vị có từng nghe thấy, khi cha mẹ bị bệnh thì con cái thường luôn ở bên cạnh chăm sóc không? Nhất định có. Bởi vì giống như Lão Tử nói trong “Đạo Đức Kinh”: “*Quốc gia hỗn loạn, bạn mới thấy được ai là trung thân*”. Khi con người càng ngày càng bất hiếu, các vị mới có thể nhìn thấy người con hiếu thảo đích thực, họ sẽ không vì trào lưu thời đại mà họ sẽ hiên ngang bất khuất. Tin rằng khi người con có thể làm được hành động như vậy thì sức khỏe của cha mẹ họ sẽ nhanh chóng hồi phục. Trước đây chúng ta có nhắc đến “Mạnh Tông khóc măng”. Bởi do tấm lòng chân thành nên đã khiến cho măng mọc ra. Sau khi ăn xong, mẹ của ông cảm thấy rất vui nên đã khỏi bệnh.

Về phương diện này, chúng ta sẽ nói với các em, hiện nay mẹ bị bệnh, thuốc của mẹ uống các em có nên nếm trước không? Đương nhiên nếu như mẹ uống thuốc đông dược thì có thể nếm thử xem có quá nóng không, nhưng nếu như uống thuốc Tây thì có nên “*nếm thuốc*”

trước” hay không? Chúng ta dạy “Đệ Tử Quy”, mỗi một câu chúng ta đã nắm được ý nghĩa Kinh văn nhưng phải phối hợp với hoàn cảnh đời sống hiện tại mới được. Nếu không, đến khi uống thử rồi, người mẹ sẽ hỏi: “*Sao con làm như vậy?*” thì các em sẽ trả lời là do thầy của con dạy “*cha mẹ bệnh, ném thuốc trước*”.

Chúng ta tiến thêm một bước nữa hướng dẫn các em khi lấy nước cho cha mẹ phải kiểm tra trước, nước không nên quá nóng cũng không nên quá lạnh. Chúng ta còn phải hướng dẫn các em suy nghĩ xem khi cha mẹ bị bệnh, giả như có tình trạng khẩn cấp, người làm con cái chúng ta cần phải ứng phó như thế nào? Ví dụ người mẹ bị bệnh cao huyết áp, bỗng nhiên phát bệnh ngã xuống thì người con này phải làm sao? Quý vị bằng hữu, không phải doanh nghiệp mới có kế hoạch ứng cứu khẩn cấp mà gia đình cũng phải có kế hoạch ứng cứu khẩn cấp nữa. Quý vị hướng dẫn con cái từ nhỏ đứng trước những tình huống khẩn cấp phải ứng phó như thế nào, thì khi đối diện tình huống khẩn cấp chúng sẽ biết cách xử lý sự việc một cách bình tĩnh, không vội vàng.

Vậy cần phải chú ý những phương diện nào? Thuốc để ở đâu? Lúc khẩn cấp làm sao lấy được những thuốc này? Nếu như để thuốc lẫn lộn thì trong tình huống cấp bách tay chân luống cuống có thể tìm được không? Hơn nữa, số điện thoại cấp cứu là bao nhiêu? (ở Việt Nam, số điện thoại gọi cấp cứu là 115). Tiếp đến là số điện thoại của người thân thích nhất của trẻ. Những điều này đều nên cho trẻ biết, để khi gặp phải trẻ biết cách xử lý. Thậm chí khi cha mẹ nằm bệnh trên giường cần phải chăm sóc như thế nào cũng đều phải cho trẻ biết, thậm chí để chúng có

cơ hội làm. Tin rằng trong quá trình làm, chúng có thể làm việc càng ngày càng cẩn thận hơn, càng có thể cảm thông được nỗi đau khổ của bệnh tật và biết được nhu cầu của người bệnh. Đây là “*cha mẹ bệnh, nắm thuốc trước*”. Chúng ta có thể suy rộng ra nhằm hướng dẫn các em những phương pháp và thái độ này.

Một người bị bệnh, ngoài việc phải đối trị căn bệnh này ra còn cần phải nên làm những việc nào mới có thể khiến bệnh của cha mẹ, thậm chí là bệnh của người thân được khỏi nhanh hơn? Điều này cũng đáng để suy nghĩ. Tục ngữ nói: “*Thầy thuốc có thể chữa bệnh, không thể cứu được mệnh*”. Quý vị thấy rất nhiều người có tiền nhưng không thể trường thọ được. Người muốn được trường thọ thì phải như lý như pháp mà cầu. Sống trong trời đất, chỉ cần quý vị cầu như lý như pháp thì đều có thể cầu được.

Bài giảng trước chúng ta đã nhắc đến **bổ thí tài** là nguyên nhân đích thực của được giàu có. Nghĩa là vạn pháp do nhân duyên mới có thể sinh ra được.

Bổ thí pháp.

Một người làm thế nào để được thông minh trí huệ? Bổ thí pháp được thông minh trí huệ. Về điểm này tôi rất có thể nghiệm. Tôi nhớ khi tôi muốn thi vào trường đại học sư phạm, tôi phải đi luyện thi. Vào lúc đó tôi cũng tự đặt ra cho mình một số kỳ vọng là vào lớp học xong thì phải hiểu liền. Tôi cũng rất chuyên chú. Tôi ngồi ở dãy bàn thứ ba phía trước. Bởi vì ngồi ở phía trước chủ yếu đều là bạn học nữ, mà chiều cao của tôi lại cao hơn một chút, nên người phía sau đều biết phía trước có một học sinh cao hơn một cái đầu. Bởi vì rất nhiều bạn học nữ học môn toán, vật lý,

hóa học tương đối kém, nên họ thường đem bài xuống hỏi tôi. Tôi thường hay bỏ một ít thời gian giải thích cho họ hiểu những vấn đề mà họ chưa hiểu. Có một cậu bạn rất thân với tôi chạy đến đập bàn tôi nói: “*Bạn dạy người ta đã hơn một tiếng đồng hồ rồi, bản thân bạn có cần học hay không vậy?*”. Cậu ấy thấy không thể chịu đựng được: “*Sao bạn tốn thời gian của mình cho người khác nhiều như vậy?*”. Tôi liền mỉm cười với cậu ấy và nói: “*Thật ra tôi giải thích cho cô ấy thì bản thân tôi có lợi nhiều nhất. Bởi vì cô ấy muốn hiểu đề này, tôi cần phải hướng dẫn cho cô ấy biết. Việc đó đòi hỏi tôi phải suy nghĩ càng rõ ràng, càng sâu sắc hơn*”. Tôi dạy người khác môn toán nhưng bản thân tôi rất ít khi giải nhiều đề, bởi vì không có thời gian. Rất nhiều bạn học còn làm được các đề của lớp luyện thi khác. Cuối cùng đến khi thi, năm đầu tiên tôi thi môn toán được chín mươi điểm. Điểm tối đa là 100, tôi thi được chín mươi điểm. Năm thứ hai thi làm giáo viên dự bị, tôi cũng chưa có học bởi vì không có thời gian, nhưng cũng thi được tám mươi tám điểm. Năm thứ ba tiếp tục thi vẫn được tám mươi tám điểm. Điều này chứng tỏ trước đây bố thí pháp, rất vui vẻ đem những phương pháp này nói cho người khác biết, nên loại năng lực tư duy lo-gic này của bản thân sẽ càng ngày càng nâng cao. Thật sự là **bố thí pháp được thông minh trí tuệ**.

Bởi do thể nghiệm như vậy, nên tôi thường hay hỏi bạn bè một câu hỏi: “*Có phải trí nhớ tỉ lệ nghịch với tuổi tác không?*”. Có phải không? Không phải à! Thông thường đều sẽ nói càng già thì trí nhớ sẽ càng suy giảm. Sống càng già thì trí nhớ sẽ càng suy giảm là kết quả, nguyên nhân do đâu vậy? Do không dùng nữa. Ngoài ra

còn do phiền não quá nhiều, mỗi ngày bị mây đen che phủ, nghĩ mãi đến cuối cùng cũng không thể nghĩ được gì. Trí nhớ của con người vì sao suy giảm vậy? Quý vị không dùng nó, lại quá nhiều phiền não thì đương nhiên trí nhớ sẽ càng ngày càng suy giảm.

Thầy Lý Bình Nam chín mươi bảy tuổi mà giảng bài không cần mở sách. Từ khi hai mươi lăm tuổi là tôi bắt đầu tiếp nhận những Kinh điển Thánh Hiền này, cũng rất chăm chỉ học tập, nên trí nhớ của tôi luôn duy trì ở mức như thế này. Quả thật, bổ thí pháp có thể được thông minh trí huệ. Hơn nữa, người nào cũng có thể làm được. Chúng ta nên biết, Mạnh Phu Tử nói với chúng ta: *“Thuận là ai? Ta là ai? Người nào cũng đều làm được như vậy”*.

Thứ nhất là bổ thí tài, thứ hai là bổ thí pháp.

Bổ thí vô úy.

Cuối cùng là bổ thí vô úy được khỏe mạnh trường thọ. “Vô úy” chính là đừng làm cho người khác sợ hãi. Chúng ta nêu ra ví dụ thực tế nhất, điển hình chân thật nhất là cụ Hứa Triết 106 tuổi ở Singapore. Cụ không ngừng giúp đỡ người khác tránh được sự đau khổ của bệnh tật, thậm chí là đau khổ trong đời sống. Cụ đều chủ động đi giúp đỡ. Cụ trên năm mươi tuổi mới đi học làm y tá. Tinh thần đó thật sự khiến chúng ta cảm phục. Cụ thường xuyên giúp đỡ người khác, giải quyết đau khổ cho người khác nên cụ được khỏe mạnh trường thọ. 106 tuổi rồi mà cụ đi đứng rất nhanh nhẹn, nói chuyện cũng rất minh mẫn, không thể nhận ra cụ đã hơn 106 tuổi. Vì vậy, chân lý phải thông qua chúng ta tự mình chứng thực, thì niềm tin của chúng ta mới đầy đủ được.

Trước khi tôi đi Úc Châu, ông nội tôi (lúc đó đã 84 tuổi) bị tai biến mạch máu não. Lúc ông bị tai biến là nửa đêm, chúng tôi vội đưa đến bệnh viện. Cuối cùng bác sĩ nói: *“Tám mươi mấy tuổi rồi, chúng tôi không dám phẫu thuật, bởi vì cả một vùng mạch máu bị tắc nghẽn. Thông thường tai biến mạch máu não là chỉ một nhánh bị tắc nghẽn, còn của ông là toàn bộ mạch máu bị tắc nghẽn hết, nên người nhà nên chờ đợi lo hậu sự”*. Cha của tôi và các cô các chú của tôi đều rất hiếu thảo. Tất cả họ đứng trước tình thế bất ngờ, bởi vì ông nội tôi từ trước đến nay không hề bị bệnh tim mạch. Người ông gầy và cao, xem ra cũng rất khỏe mạnh, nhưng thực ra đã có biểu hiện triệu chứng rồi, chỉ là không chú ý đến. Bởi có khoảng thời gian ông nội tôi cảm thấy chóng mặt, nhưng cũng không nghĩ đến ông bị cao huyết áp, chỉ nghĩ có lẽ là do bị cảm nên không phát hiện triệu chứng này.

Tôi thấy cha tôi và những người lớn đều cuống cả lên. Vào lúc này tôi liền nói với cha tôi: *“Bố thí vô úy được khỏe mạnh trường thọ. Cha à! Cha đưa cho con năm mươi ngàn đồng, phải là tiền của ông nội mới được. Bởi vì đem tiền của ông đi làm bố thí vô úy thì mới trực tiếp giúp đỡ đối với ông nhanh nhất”*. Đương nhiên cha tôi cũng rất tin tưởng tôi, liền đưa cho tôi. Sau đó tôi đến phòng hồi sức để nói cho ông tôi biết. Tôi nói: *“Hiện nay người nghèo khổ, người đối diện với đói khát khá nhiều mà chúng ta vẫn còn thừa sức có thể giúp đỡ họ...”*. Cuối cùng ông nội tôi đã gật đầu đồng ý mà không thể nói ra thành lời. Tôi liền nhanh chóng mang tiền đó đi cứu tế, đi giúp đỡ những người nghèo khổ. Cuối cùng, ông nội ở phòng hồi sức năm ngày thì

được đưa ra phòng bệnh bình thường. Vì thế, các vị thật sự phải đi chứng thực.

Sau đó thì ông xuất viện. Bác sĩ lại nói: “*Người tám mươi mấy tuổi bị tai biến thì không thể đi được, các vị nên chuẩn bị sẵn sàng*”. Lúc đó tôi đã xin thôi việc để đi Úc Châu học. Tôi hẹn với ông nội: “*Lần sau cháu về ông phải đứng dậy đi cho cháu thấy nhé!*”. Tôi đã hẹn với ông nội tôi như vậy. Khi tôi qua bên Úc, bởi vì học viện Tịnh Tông đang bồi dưỡng rất nhiều vị thầy hoằng dương học vấn Thánh Hiền, nên tôi đã lấy danh nghĩa của ông tôi để quyên tặng một ít tiền. Đúng ngay ngày quyên tặng đó, tôi gọi điện thoại cho mẹ tôi. Mẹ tôi nói: “*Ông nội con hôm nay có thể đi được rồi*”. Có rất nhiều chân lý chúng ta tuyệt đối phải dùng tâm chí thành để chứng thực. Thánh nhân tuyệt đối không bao giờ nói lời vọng ngữ.

“*Cha mẹ bệnh, nắm thuốc trước*”. Ngoài chữa bệnh ra, còn phải chữa mạng sống của họ. Khi một người bố thí vô úy càng nhiều thì thân thể mới có thể càng khỏe mạnh.

9.2. “Ngày đêm hầu, không rời giường”

Đây là lòng chí thành của người con hiếu thảo biểu hiện ra. Đương nhiên nếu như sức khỏe của quý vị không thật tốt thì cũng không nên cố gắng quá, lúc cần nghỉ thì cũng nên nghỉ ngơi một chút. Nhưng khi cha mẹ cần đến quý vị, quý vị lập tức có thể biết là được. Quý vị cũng có thể ngủ ở bên cạnh, sau đó lấy sợi dây buộc vào, chỉ cần mẹ hoặc cha quý vị cần thì kéo một cái là quý vị thức dậy ngay. Chúng ta phải biết ứng biến linh hoạt. Quý vị không nên nói rằng: “*Hán Văn Đế không ngủ thì tôi cũng học theo ông*”. Không cần thiết như vậy!

10. Kinh văn:

“Táng tam niên, thường bi yết, cư xứ biến, tửu nhục tuyệt. Tang tận lễ, tế tận thành. Sự tử giả, như sự sinh”.

“Tang ba năm, thường thương nhớ, chỗ ở đổi, không rượu thịt. Tang đủ lễ, cúng hết lòng. Việc người chết, như người sống”.

10.1. ***“Tang ba năm, thường thương nhớ”***

Câu này là chỉ khi cha mẹ đã mất. Trong “Hiếu Kinh” có một đoạn giáo huấn rất quan trọng là: *“Cư xứ phải hết mực cung kính, nuôi nấng phải hết mực vui vẻ”*. Chúng ta dùng tấm lòng cung kính, dùng tấm lòng khiến cho cha mẹ vui để phụng dưỡng cha mẹ. *“Bệnh tật phải hết mực lo lắng, cư tang phải hết lòng xót thương, tế tự thì nghiêm trang hết mực”*. Chính là lúc làm tang sự, chúng ta phải cảm hoài ân đức của cha mẹ. Trong lúc cúng tế phải thật nghiêm túc trang nghiêm, không quên lời chỉ dạy của cha mẹ. Đây là bổn phận mà người con có hiếu cần phải làm tròn. Cho nên lúc tang lễ chúng ta cũng phải làm cho thật nghiêm túc trang nghiêm, không nên làm ồn ào, âm ỉ. Khi làm tang lễ có người còn mời một nhóm người đến khóc mướn, việc này có ý nghĩa không? Không có ý nghĩa! Chúng ta phải thường nhớ ân đức của cha mẹ ở trong lòng. Hơn nữa, Âu Dương Tu có một câu giáo huấn rất hay: *“Cúng tế long trọng không bằng một chút phụng dưỡng”*. Cúng tế nhiều bao nhiêu đi nữa cũng không bằng phụng dưỡng cha mẹ đang hoàng lúc còn sống. Phụng dưỡng khi cha mẹ còn sống sẽ có ý nghĩa hơn. Lúc sống không phụng dưỡng, đến khi chết tiêu tốn thật nhiều tiền, như vậy thật là quá điên đảo.

Hiện nay, lúc cha mẹ còn khỏe chúng ta phải vô cùng quý trọng, phụng dưỡng cho tốt. Khi cha mẹ mất thì chúng ta cũng sẽ cảm thấy rất yên lòng, rất an ủi, dầu sao chúng ta đã làm hết sức rồi. Thời xưa có câu danh ngôn: *“Cây muốn lặng mà gió chẳng dừng. Con muốn nuôi dưỡng cha mẹ mà cha mẹ không còn”*. Việc đáng tiếc này tuyệt đối đừng để xảy ra trong cuộc đời chúng ta.

Nếu như cha mẹ đã mất rồi, quý vị có thể làm tròn tâm hiếu của mình được nữa không? Đương nhiên vẫn có thể. Chỉ cần quý vị hết lòng hết sức *“lập thân hành đạo, dương danh hậu thế”* là có thể *“hiển vinh cha mẹ”*. Hơn nữa, chúng ta lại hết lòng hết sức nuôi dạy con cái của chúng ta cho thật tốt, khiến cho con cháu trong gia tộc chúng ta có thể càng ngày càng tốt thì cũng có thể khiến vong linh cha mẹ được an ủi.

Tang lễ phải làm cho trang nghiêm, nghiêm túc, có thể làm theo tâm nguyện của cha mẹ. Trong lúc cử hành tang lễ, toàn bộ gia tộc của chúng ta tưởng nhớ đến sự công hiến trong đời này của cha mẹ với gia tộc, và thông qua tang lễ truyền đạt lại sự kỳ vọng của cha mẹ đối với gia tộc.

“Tang ba năm” là lễ nghi của thời xưa, phải để tang thời gian ba năm. *“Thường thương nhớ”*, có rất nhiều người dựa theo văn tự này để giải thích là *“phải khóc ba năm”*. Vậy thì một chết đi mất! Giải thích theo văn tự thì đến Thánh Hiền cũng phải kêu oan. *“Thường thương nhớ”* này là nói một người con hiếu thảo tự nhiên sẽ có tâm trạng này. Bởi vì người con hiếu thảo mấy mươi năm lúc nào cũng ghi nhớ ân đức của cha mẹ ở trong lòng. Khi cha mẹ vừa qua đời thì họ rất khó tiếp nhận, nên chỉ cần

vừa nghĩ đến cha mẹ là họ không thể cầm được nước mắt, cho nên nói “*thường thương nhớ*”.

10.2. “*Chỗ ở đôi, không rượu thịt*”

Bởi vì tình cảm thương nhớ này nên “*chỗ ở đôi, không rượu thịt*”. “*Lễ*” thật ra là xuất phát từ nội tâm của một con người tự nhiên làm như vậy. Khi cha mẹ vừa qua đời, liệu họ có ăn chơi đàn đúm không? Không thể! Cha mẹ qua đời thì tự nhiên đối với những việc tiêu xài phung phí, những thứ rượu thịt đó họ không muốn ăn nữa. Cho nên nói “*không rượu thịt*”.

10.3. “*Tang đủ lễ, cúng hết lòng*”

“*Tang đủ lễ, cúng hết lòng*”. Chữ “*cúng*” này chính là mỗi năm, vào thời gian cố định cúng giỗ cha mẹ. Đây là một mỹ đức rất hay của dân tộc chúng ta, nên mới có Từ Đường. “*Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn*” cũng có nhắc đến: “*Tổ tông tuy viễn, tế tự bất khả bất thành*” (*tổ tông dù xa, thờ cúng không thể không thành tâm*). “*Luận Ngữ*” cũng nhắc đến: “*Thận chung truy viễn, dân đức quy hậu*” (*cẩn thận đối với việc tang của cha mẹ, truy niệm tổ tiên, lâu dần tự nhiên có thể khiến cho bá tính trung hậu thật thà*). Hoặc: *Đối với lễ tang người mất có thể cẩn thận, đối với người mất đã lâu có thể không ngừng nhớ đến, như thế có thể làm cho phong tục đạo đức của xã hội hàng ngày đều hướng theo sự trung hậu thành thật*). Con người chỉ cần thường hay nghĩ đến nhờ có cha mẹ, nhờ có tổ tiên nên ngày nay mới có chúng ta. Luôn luôn có tâm cảm ơn như vậy thì lòng người sẽ rất thuần hậu.

Cúng tế phải chí thành. Mỗi lần cúng tế không nhất định phải làm thật phức tạp, nhưng chúng ta nhất định

phải duy trì thường xuyên để cho con cháu chúng ta học tập theo.

Có một người phụng dưỡng cha mẹ rất hiếu thảo. Sau khi cha mẹ mất, ông cũng dành thời gian cố định đi tảo mộ. Hai đứa con trai của ông đều nhìn thấy. Có một hôm, trường mẫu giáo đã phát cho chúng mỗi em một cây kẹo rất ngon. Đứa bé không ăn ngay mà đem về nhà đưa cho cha của mình. Cha của em thấy vậy cũng rất cảm động. Sau đó đứa con nói: *“Cha à! Khi ông bà nội còn sống, cha mỗi lần có thức ăn đều trước tiên mời ông bà ăn. Mặc dù ông bà đã mất rồi, cha cũng thường hay mang thức ăn đi cúng tế ông bà. Hôm nay trường chúng con có phát hai cây kẹo, nên con cũng mời cha ăn trước”*. Đây là trên làm dưới noi theo.

10.4. “Việc người chết, như người sống”

Thái độ phụng dưỡng khi cha mẹ đã mất không khác gì so với lúc còn sống. Sự kỳ vọng và dạy dỗ của cha mẹ đối với chúng ta tuyệt đối không phải vì cha mẹ mất rồi mà thay đổi, mà thậm chí phải càng nỗ lực hơn, phải xứng đáng với ơn dưỡng dục của cha mẹ.

Có một em nhỏ, lúc bà ngoại em qua đời, em cùng ngồi trên xe tang. Cậu của em bưng bình tro cốt của bà ngoại. Đường đi tương đối gập ghềnh, cậu của em liền lập tức nói với tài xế: *“Anh chạy chậm một chút, vì mẹ của tôi không quen đi xe chạy nhanh”*. Cậu bé này nghe thấy rất cảm động, khi đến trường liền nói với thầy của em: *“Thưa thầy! Hành động này của cậu em có phải là “việc người chết như người sống” không?”*. Quý vị không nên xem thường trẻ nhỏ, chúng rất có ngộ tính/tánh.

Những phương pháp dạy trẻ em về “hiếu”

Dạy trẻ nhỏ “hiếu” có rất nhiều phương pháp. Chúng ta đều có thể cố gắng ứng dụng vào trong đời sống. Chúng ta hãy suy nghĩ xem, dạy trẻ nhỏ hiếu thì có những phương pháp quan trọng nào? Chúng ta phải nắm được cương lĩnh.

- ***Quan trọng nhất là “lấy mình làm gương”.***

Quan trọng nhất là gì vậy? “*Lấy mình làm gương*”. Đáp án chuẩn xác. Xin một tràng pháo tay tán dương! “*Lấy mình làm gương*”, điều này rất quan trọng.

- ***Điều thứ hai là phải “thân sư hợp tác”.***

Dạy hiếu, điều thứ hai là phải “*thân sư hợp tác*”.

Thầy dạy, phụ huynh ở nhà cùng phối hợp, thì hành vi của trẻ mới có thể nhanh chóng đi vào quỹ đạo.

Phụ huynh Trường mẫu giáo ở Thẩm Quyến chúng ta mỗi tuần đều học một tiết về giáo dục gia đình, đều học tập từng câu “Đệ Tử Quy”. Cho nên những phụ huynh này đã phối hợp rất tốt với thầy cô, và hành vi của các em chuyển biến đặc biệt nhanh. Bởi vì thầy cô và phụ huynh là người có sức ảnh hưởng nhất đối với trẻ khi còn nhỏ. Quý vị thấy các em lúc còn nhỏ, khi mở miệng ra đều là: “*Cha mình nói...*”, “*mẹ mình nói..*”. Khi vào trường mẫu giáo thì: “*Thầy của chúng mình nói...*”. Do đó, cơ hội tốt như vậy chúng ta phải cố gắng lợi dụng. Đây là “*thân sư hợp tác*”, phụ huynh và thầy cô hợp tác.

- ***Thứ ba là phải “vợ chồng phối hợp”.***

Thầy dạy ít cũng không sao, bởi vì thầy không nhất định phải hiểu tầm quan trọng của dạy hiếu thảo. Đương

nhiên khi làm thầy không hiểu thì quý vị phải đem “Đệ Tử Quy” ra nói với thầy. Bởi vì xã hội có tính tương tác, chúng ta cũng không nên xem thường sức mạnh của mình. Chúng tôi thúc đẩy rất nhiều trường ở Hải Khẩu là do phụ huynh dẫn dắt. Khi thầy giáo chưa dạy thì chúng ta phải nhanh chóng dạy. Vợ chồng có thể phối hợp nhau dạy. Bởi vì quý vị làm mẹ mà nói với con của mình là *“con à! Mẹ sinh ra con rất vất vả, nên con phải hiếu thảo với mẹ”* thì có được hay không? Dường như cảm thấy rất kỳ. Tóm lại là không thể tự mình nói tốt cho mình được. Vào lúc này người chồng có thể dạy con phải hiếu thảo với mẹ. Người cha có thể nói: *“Con trai à! Con có thể không hiếu thảo với cha cũng được, nhưng con nhất định phải hiếu thảo với mẹ của con. Tại sao vậy? Bởi vì mẹ con lúc khi mang thai con vất vả biết bao, ngày nào cũng nôn, cũng ói”*. Quý vị hãy đem toàn bộ sự gian lao vất vả của người mẹ kể ra hết. Kể càng chân thành chừng nào thì con của quý vị có khi nghe đến nửa chừng là nước mắt đã tuôn rơi. Chúng biết ơn thì sẽ báo ơn! Quý vị không được nói: *“Thầy Thái à! Giai đoạn đó tôi đi làm bận rộn nên không biết!”*. Làm chồng như vậy là không đúng. Làm chồng cũng phải thường xuyên nói chuyện với vợ. Do đó, người chồng nói hộ cho vợ được như vậy thì có thể khiến cho đứa con biết quán chiếu, biết quý trọng ân đức của người mẹ.

Vợ phải nói hộ giúp cho chồng, phải nói cho con biết là *“cha của con làm việc rất vất vả”*, để chúng cảm nhận được nỗi vất vả mỗi ngày của cha mình, thì tự nhiên chúng sẽ sinh tâm hiếu thảo, cung kính đối với cha mình. Quý vị có bao giờ nói tốt về chồng mình trước con cái hay không? Phải nói! Như vậy con cái mới cảm nhận được nỗi vất vả của người làm cha làm mẹ.

Có một số chị em không chỉ không có nói công lao của chồng mình, mà có khi còn kể tội chồng mình ở trước mặt con cái: “*Cha của con thế này..., thế kia...*”. Nói như vậy là đã phạm đại kỵ trong gia đình. Nói như vậy sẽ tạo ảnh hưởng không tốt gì? Sự cung kính của con cái đối với cha dần dần bị giảm đi. Hôm nay bắt kể chồng mình đã làm những việc gì không tốt, chúng ta cũng phải “*tốt khoe, xấu che*”. Nếu chúng ta bới móc những cái xấu thì con cái sẽ không tôn trọng cha chúng. Khi con cái không tôn trọng thì người cha có thể cảm nhận được không? Anh ấy sẽ nói: “*Vợ coi thường ta, ngay cả con cái cũng coi thường ta. Được rồi, vậy ta sẽ làm xấu cho các người xem!*”. Có thể vô hình trung các vị đã đẩy anh ấy ra khỏi gia đình rồi. Con người nhất định có mặt tốt mặt xấu. Nếu quý vị lúc nào cũng nói chồng mình có những mặt rất tốt, thì con cái sẽ nói: “*Cha à! Việc đó cha rất giỏi, việc này cha cũng rất tốt*”. Người cha khi nhìn thấy con cái coi trọng mình như vậy thì nghĩ mình phải càng biết quý trọng, càng cố gắng vươn lên, phải xứng đáng với sự ủng hộ này của con cái, một cách tự nhiên anh ấy sẽ phát triển theo chiều hướng tốt. Cho nên dạy hiếu thảo cần phải có sự phối hợp chung giữa vợ và chồng.

Còn nữa, ***nguyên tắc giáo dục trong gia đình phải nhất trí, cũng chính là phải có chung nhận thức***. Nếu như nguyên tắc giáo dục con cái của chồng khác với vợ, thì con cái sẽ nghe theo ai? Nếu như ông bà nội cũng tham gia nữa thì biến thành cái xe ngựa mấy đầu? Đến lúc đó con cái sẽ nghe theo ai vậy? Con cái nhất định sẽ chọn nấp sau người nào có quyền lực nhất để được yên thân, đến lúc này thì rất khó dạy rồi. Vì vậy, phải cùng trao đổi để hiểu nhau nhiều hơn.

Có một vị nữ sĩ tự mình âm thầm dạy “Đệ Tử Quy” cho con trước, cô không hỏi cha chồng phải làm thế nào, hỏi chồng phải làm ra sao. Cô không làm như vậy, mà trước tiên cô tự mình dạy cho con từng li từng tí. Có một lần, con trai của cô vào phòng của ông nội, sau đó nói với ông là: *“Ông ơi! Cái này cháu có thể mở ra xem thử không?”*. Ông của cháu đột nhiên cảm thấy đứa bé này nhỏ như vậy mà đã biết lịch sự như vậy. Ông hỏi: *“Ai dạy cho cháu vậy?”*. Đứa cháu nói: *“Mẹ dạy cháu. Mẹ nói việc tuy nhỏ, chớ tự làm”*. Ông của cậu bé nghe xong rất vui, lập tức đi nói với người con trai của ông rằng: *“Vợ con rất biết dạy con, con phải phối hợp với vợ dạy cho thật tốt”*. Cho nên, cha chồng cũng nói giúp cho cô ấy. Gia đình họ mỗi sáng đều mở đĩa giảng “Đệ Tử Quy” nghe và cùng nhau thức dậy. Tự giúp mình sau đó mới có người khác giúp, dùng sự cho đi chân thành của chúng ta thì tự nhiên sẽ khiến người xung quanh dần dần có chung nhận thức.

⁷Có nhiều vị rất quen mặt, tôi nào cũng đến nghe giảng, chứng tỏ là sau khi hết giờ làm việc, ăn cơm xong, thậm chí chưa ăn cơm đã vội đến nghe giảng. Khổng Lão Phu Tử có nói, một người cầu học vẫn có ba pháp bảo là **“Trí, nhân, dũng”**: *“Hiếu học cận hồ trí, lực hành cận hồ nhân, tri sỉ cận hồ dũng”* (Thích học là đã gần với trí, nỗ lực hành thiện là đã gần với nhân, người biết thẹn là đã gần với dũng). Chỉ cần ham học thì sẽ dần có trí huệ. Khi chúng ta nỗ lực thực hiện lời giáo huấn của Thánh Hiền thì dần dần sẽ cảm nhận được chủ tâm của Thánh Hiền và cũng có thể cảm nhận được nhu cầu của mọi người, từ đó tâm đồng cảm, tâm nhân từ của chúng ta cũng sẽ xuất hiện.

⁷ Bắt đầu tập 16

“*Tri sĩ cận hồ dũng*”. Thật sự có thể nhận ra được lỗi lầm của mình, bước tiếp theo là điều chỉnh lỗi lầm của mình, thì có thể hàng phục phiền não, thói quen xấu của mình, đây mới là người dũng đích thực. Rất nhiều vị đã làm được “*hiếu học cận hồ trí*”, và sự ham học của quý vị sẽ đem lại cho gia đình mình sự ảnh hưởng rất tốt.

Tôi nhớ lúc tiếp quản phòng chứng khoán của ngân hàng thì cha tôi đã hơn năm mươi tuổi. Bởi vì tiếp quản phòng chứng khoán thì trong đơn vị phải có một người có chứng chỉ hành nghề, nên đã cử rất nhiều đồng nghiệp cùng đi thi để lấy chứng chỉ. Cha tôi là người cao tuổi nhất, đã hơn năm mươi tuổi rồi vẫn đi thi. Tôi thấy tôi đến cha tôi ngồi đó xem sách. Kết quả thi chỉ có cha tôi đỗ, những người trẻ tuổi khác đều thi trượt. Quý vị xem, cha tôi không nói gì, nhưng chính hành động của ông đã khiến chúng tôi khâm phục ông rồi. Những người làm con cái như chúng tôi đây có thể không ham học được không? Có thể thua cha của mình sao? Cho nên trên làm dưới noi theo. Khi tâm ham học này của chúng ta có thể duy trì không ngừng, tin rằng đây nhất định là sự khởi đầu rất tốt cho gia đình của chúng ta.

CHƯƠNG HAI

XUẤT TẮC ĐỄ (BIỂU HIỆN NGƯỜI EM)

“*Xuất tặc đễ*”, chữ “*xuất*” này là chỉ khi ra ngoài thì phải học tập “*đễ*”. “*Đễ*” là thái độ lễ độ, bao gồm anh nhường em kính, tôn kính người lớn. Bởi vì anh em trong gia đình có thể tương thân tương ái với nhau, có thể đối với nhau có lễ độ thì đương nhiên khi họ ra ngoài giao tiếp với mọi người cũng sẽ mang theo thái độ này để đối nhân xử thế. Nếu như trong nhà anh em thường hay cãi nhau, không giữ lễ nghĩa, thì khi ra ngoài họ không thể có nề nếp. Vì vậy, muốn nhận biết một người thì trực tiếp vào nhà của họ là có thể nhìn thấy rõ ràng nhất. “*Không vào hang cọp sao có thể bắt được cọp*”. Rất nhiều hành vi đối nhân xử thế của chúng ta quả thật hình thành từ trong gia đình. Đó là lý do tại vì sao giáo dục gia đình quan trọng như vậy! Có câu: “*Môn đặng hộ đối*”. “*Môn đặng*” là gì? “*Hộ đối*” là gì? Điều quan trọng nhất là gia giáo và đức hạnh. Hiện nay, “*môn đặng hộ đối*” là gì vậy? “*Là tiền tài*”. Sao quý vị đều biết hết vậy? Tôi thì ít kinh nghiệm hơn quý vị. “*Đối*” sai rồi! Bản chất sai rồi thì kết quả sẽ phiền phức. Cho nên **đức hạnh mới là gốc của gia đình, mới là gốc của quốc gia, tuyệt đối không phải tiền tài.**

Trong “Hiếu Kinh” có một đoạn giáo huấn rất quan trọng: “*Giáo dân thân ái, mạc thiện ư hiếu. Giáo dân lý thuận, mạc thiện ư đễ*”. Muốn dạy dỗ nhân dân yêu thương người khác, quan tâm người khác, thì không có gì hiệu quả bằng việc dạy hiếu, “*mạc thiện ư hiếu*”. Muốn dạy nhân dân có chừng mực, biết tôn kính người khác, “*giáo dân lý thuận*”, thì không có phương pháp nào tốt

hơn là dạy lễ, “*mạc thiện ư lễ*”. Vì vậy, “*đễ*” còn bao gồm giáo huấn về lễ độ. Khổng Phu Tử cũng nói: “*Bất học lễ, vô dĩ lập*”. Không có lễ độ thì rất có thể không có chỗ đứng trong xã hội.

Trong bài giảng mấy ngày trước, tôi cũng đã báo cáo qua với quý vị, lúc tôi còn nhỏ đã hình thành một thói quen, đó là chỉ cần có người lớn đến nhà, khi tôi nghe thấy tiếng của họ, thì bất kể đang làm việc gì tôi cũng nhất định sẽ đi đến trước mặt họ và nói: “*Con chào chú ạ! Con chào dì ạ!*”. Nụ cười của quý vị rất giống chú của tôi. Trẻ nhỏ có lễ phép thì người lớn chắc chắn sẽ rất vui. Khi tôi ngẩng đầu lên, tôi thấy họ rất vui và tôi cũng rất sung sướng. Bởi vì khi một người đang làm việc có đức hạnh, thực ra niềm vui của họ đã xuất phát từ trong nội tâm. Tôi bỗng nhiên cảm nhận được, hóa ra một người có được gặp quý nhân hay không thì từ nhỏ đã quyết định rồi. Quý vị có tin không?

Tôi mở buổi tọa đàm giữa phụ huynh và thầy cô giáo. Tôi nói với họ là: “*Con quý vị sau này có được gặp quý nhân hay không, bây giờ tôi có thể đoán được*”. Họ đều tròn mắt nhìn tôi. Bởi vì người hiện nay rất thực tế, khi nhắc đến con cái có thể gặp quý nhân là họ rất chú tâm. Con cái có lễ phép thì đi đến đâu cũng sẽ được mọi người yêu mến. Ngược lại, nếu như con cái không có lễ phép thì không những không thể gặp được quý nhân, không được nhiều sự trợ giúp, mà trong lời nói, hành vi còn có thể tạo thành rất nhiều sự cản trở. Chúng cảm thấy rất kỳ lạ là “*tại sao người ta nhìn mình cảm thấy chướng mắt*”, và bản thân chúng cũng không biết tại sao. Cho nên, lễ phép rất quan trọng.

Quý vị bằng hữu! Lễ phép quan trọng như vậy nên chúng ta phải dạy từ khi nào? Tôi cũng hỏi các phụ huynh rằng: *“Thì được thêm hai điểm quan trọng hay là dạy các em thái độ làm người, làm việc quan trọng?”*. Họ trả lời là *“làm người, làm việc quan trọng”*. Phụ huynh đều cảm thấy là làm người, làm việc quan trọng, nhưng phần lớn họ mất thời gian vào điểm số của con cái. Việc quan trọng thì không thể trì hoãn nữa! Trì hoãn nữa, khi các em lớn thì thói quen đã trở thành tự nhiên. Vì thế, rất nhiều việc không thể trì hoãn được. Tôi chưa có con nhưng cũng sốt ruột thay cho quý vị. Chúng ta nhất định phải xem trọng những đức hạnh quan trọng có sự ảnh hưởng đối với cả đời của trẻ, như thế trẻ sẽ nhận được nhiều sự trợ giúp.

Chúng ta hãy suy nghĩ xem, nếu như giao tiếp giữa con người với nhau không có lễ phép, thì sẽ xuất hiện những tình huống gì? Ví dụ lần trước tôi leo lên Vạn lý Trường Thành, trên đó có ghi: *“Không lên Trường Thành không phải là hảo hán”*. Cho nên muốn làm hảo hán thì hãy leo lên Vạn lý Trường Thành. Trên Vạn lý Trường Thành có những ô cửa chỉ có thể vừa cho một người ở phía kia đi lại và một người chúng tôi phía bên này đi qua. Nhưng ở ngay chỗ ô cửa này có rất nhiều người không giữ nề nếp, đi chen vào đường phía bên đối diện. Kết quả là tất cả mọi người bị tắc ở ô cửa này. Các vị thầy của trung tâm chúng tôi thấy vậy biết là không được rồi, bởi vì người phía sau không biết được tình hình ở đây, nên họ vẫn cứ chen lên tiếp, phía bên kia cũng cứ chen lên, đến lúc đó có thể sẽ xảy ra vấn đề. Thầy giáo của chúng tôi lập tức đứng ra bắt đầu phân luồng giao thông, yêu cầu những người đó phải xếp hàng. Những người đó nghĩ rằng

chúng tôi là ban quản lý Vạn lý Trường Thành. Vì thế, có những lúc chúng ta cần phải đứng ra thì vẫn phải đứng ra liền, nếu không tình hình có thể sẽ như thế nào? Đến khi xảy ra vấn đề, các vị muốn làm cũng không thể làm được. Do đó, nắm bắt thời cơ là điều rất quan trọng. Sau nỗ lực của chúng tôi thì việc đi lại trên Vạn lý Trường Thành đã lưu thông tốt. Cho nên, giữa con người với nhau mà không có lễ thì dễ sinh ra tự tư tự lợi và có khả năng sẽ xảy ra xung đột.

Vừa rồi tôi đến núi Thiên Mục ở Hàng Châu giảng dạy năm ngày. Lúc chúng tôi lên núi, phía bên kia có hai chiếc xe chạy theo chiều ngược lại. Chúng tôi nhìn thấy liền chủ động tránh sát vào lề, nhường cho họ chạy trước. Chúng tôi nhìn thấy người trên chiếc xe thứ nhất chạy qua rất vui vẻ, vẫy tay chào. Chúng tôi cũng vẫy tay chào lại. Khi một người có lễ phép, lịch sự, nhất định sẽ khiến người khác cảm thấy như được tắm trong gió xuân. Biết vui như vậy tại sao không làm? Chúng tôi đợi một lúc vẫn chưa thấy chiếc thứ hai chạy qua, cảm thấy rất khó hiểu, liền phái người đến xem sao. Kết quả chiếc xe thứ hai cũng dừng sang bên đợi chúng tôi đi qua. Thế là chúng tôi liền cho xe chạy qua, người ngồi trên hai xe đều nở nụ cười rất rạng rỡ. Khi người với người đều lễ kính như vậy thì sẽ cảm thấy vô cùng thoải mái.

Trước khi lên núi, chúng tôi đã khảo sát dân tình, biết được người dân ở Thiên Mục Sơn rất đôn hậu, chất phác. Cho nên, chúng ta từ trong đời sống cũng thường có thể cảm nhận được: **Biết lễ phép, biết nhường nhịn thì đường đời mới có thể thuận lợi**, mới không đến nỗi bị kẹt xe, bị xung đột. “*Giáo dân lý thuận, mạc thiện ư ễ*”

(dạy dân chúng tôn trọng lễ tiết, không gì hơn việc dạy họ đạo nhường nhịn). Chúng ta từ trong gia đình hãy thực tiễn hữu ái, thực tiễn lễ phép.

1. Kinh văn:

“Huynh đạo hữu, đệ đạo cung. Huynh đệ mục, hiếu tại trung. Tài vật khinh, oán hà sinh. Ngôn ngữ nhĩn, phần tự miễn”.

“Anh thương em, em kính anh. Anh em thuận, hiếu trong đó. Tiền của nhẹ, oán nào sinh. Lời nhường nhịn, tức giận mất”.

1.1. “Anh thương em, em kính anh”

Anh em là ruột thịt, là máu mủ ruột rà, là cùng cha mẹ sinh ra, cho nên anh em rất có khả năng sẽ đi chung với nhau lâu dài nhất trên đường đời. Thiền sư Pháp Chiếu đã từng viết một bài “Tù” miêu tả tình nghĩa anh em:

*“Đồng khí liên chi các tự vinh
Ta ta ngôn ngữ mạc thương tình
Nhất hồi tương kiến nhất hồi lão
Năng đắc kỷ thời vi đệ huynh.*

*Đệ huynh đồng cư nhĩn tiện an
Mạc nhân hào mạt khởi tranh đoan
Nhĩn tiền sinh tử hựu huynh đệ
Lưu dĩ nhĩ tôn tác dạng khán”.*

“Đồng khí liên chi các tự vinh”. Anh em giống như những cành cây trong cùng một thân cây.

“*Ta ta ngôn ngữ mạc thương tình*”. Sự giao tiếp giữa người với người, giao tiếp trong gia đình, thường dùng nhất chính là ngôn ngữ. Vì vậy, ngôn ngữ cần phải nhu nhuyễn, hòa nhã, tuyệt đối không nên nói chuyện khích bác. “Đệ Tử Quy” chúng ta nói: “*Lời nhường nhịn, tức giận mất*”. Sự xung đột giữa người với người tuyệt đại đa số là do nói năng không hợp nhau.

“*Nhất hồi tương kiến nhất hồi lão*”. Thật sự sau khi chúng ta đến ba - bốn mươi tuổi, mỗi lần nhìn thấy anh chị em cũng đều có cảm giác là “*tóc của anh lại bạc nhiều hơn nữa rồi!*”. Cho nên “*năng đắc kỷ thời vi đệ huynh*”. Chúng ta càng lớn tuổi, chúng ta càng sợ đời chúng ta cũng sắp đi hết rồi, phải cố gắng quý trọng tình nghĩa này. Vì vậy “*đệ huynh đồng cư*”, cùng ở chung với nhau, “*nhân tiện an*”, phải biết nhường nhịn nhau, khiêm nhường nhau.

“*Mạc nhân hào mạt khởi tranh đoan*”, không nên vì một chuyện rất nhỏ mà tranh chấp nhau. “*Nhân tiền sinh tử*”, hiện nay anh chị em đều có con cái rồi, chúng lại có anh chị em, nên chúng ta là người đời trước cần phải làm nên tấm gương “*anh nhường em kính*” thì mới có thể “*lưu dữ nhi tôn*”, làm gương tốt cho con cháu xem.

Bài thi “Tư” này của Thiền sư Pháp Chiếu đáng để chúng ta nghiền ngẫm thật tỉ mỉ. Bài này khiến tôi nhớ đến lời cô giáo Dương Thục Phương đã từng nhắc tôi rằng, anh chị em là cùng ruột thịt với nhau. Cô thường nghĩ phải làm sao để cho cha vô cùng vui vẻ, hạnh phúc. Cô nói chỉ có con cháu ngoan hiền, hiếu thảo, con cháu đều phát triển tốt đẹp mới có thể khiến cho cha của cô được an ủi. Bởi do cô có tấm lòng như vậy, hy vọng cha mẹ của cô là cây đại thụ,

cành lá của cây đại thụ này có thể càng ngày càng xum xuê, nên lúc cô còn rất trẻ đã bắt đầu dạy cháu trai của cô học Kinh điển Thánh Hiền và viết thư pháp.

Cô Dương có mười tám người cháu. Mười tám người cháu đều được cô dạy dỗ. Bởi vì cô có tám lòng như vậy, nên thế hệ sau của họ vô cùng ưu tú, rất nhiều người là giáo viên, một số người làm bác sĩ. Thật sự muốn một gia tộc có thể tốt lên, tất nhiên người lớn phải dẫn đầu làm gương, phải thật tâm biết hy sinh. Cho nên “*anh nhường em kính*” không chỉ ở thế hệ của họ, mà còn phải đem tình anh nhường em kính này kéo dài đến con cháu đời sau. Cô giáo Dương không có con, nhưng mỗi lần đến ngày lễ của mẹ, ngày lễ của cha, nhà của cô vô cùng đông vui, bởi vì cô có đến mười tám người cháu (có lẽ đông con hơn quý vị một chút). Tôi ở nhà của cô được nửa năm, khi đến những ngày lễ này đều đặc biệt đông vui. Những người cháu được cô dạy bảo này thật sự vô cùng hiếu thảo đối với cô.

Ngoài ra, tôi còn có một người anh kết nghĩa sống ở Đài Trung. Anh chị em của anh ấy cũng rất yêu thương nhau. Thứ bảy và chủ nhật, khi có thời gian, không cần hẹn trước, họ đều chủ động về bên cạnh cha mẹ. Bởi vì cha của anh mất sớm, nên nửa đời còn lại của mẹ anh đều do anh chị em của anh thường xuyên bầu bạn cùng bà. Mẹ của anh ấy mấy năm trước cũng qua đời. Lúc bà qua đời tôi cũng có đến tham dự tang lễ. Sau khi tham dự tang lễ tôi rất cảm động, bởi vì tôi nhìn thấy thế hệ sau của anh (những người cháu của anh) đều có tố chất rất tốt. Bởi vì anh chị em của anh yêu thương nhau như vậy đã làm nên tám gương tốt cho thế hệ sau. Tôi có thói quen là khi nhìn thấy kết quả thì phải tìm cho ra nguyên nhân.

Sau đó anh ấy lại nói với tôi là mặc dù mẹ anh qua đời nhưng trong lòng anh vẫn rất mãn nguyện. Tại sao vậy? Bởi vì cuộc sống hơn mười năm nay của anh, anh đã cố gắng từ chối rất nhiều cuộc xã giao vô vị, dành tất cả thời gian để ở bên mẹ. Khi mẹ của anh qua đời, anh cảm thấy rất an ủi, cảm thấy sự lựa chọn của anh là chính xác. Do đó, anh nhường em kính nhất định có thể để lại tấm gương cho con cháu noi theo.

Tình anh chị em của người thời xưa cũng khiến cho rất nhiều người cảm động đến rơi lệ.

Câu chuyện chăm sóc anh bị bệnh dịch của Dữu Cồn.

Vào thời nhà Tấn, có một cậu bé tên là Dữu Cồn. Lúc đó trong thôn của họ có bệnh “ôn dịch”, anh em của Dữu Cồn đã chết mấy người, một người anh khác cũng đang bệnh nằm trên giường. Tất cả người lớn của cậu muốn dắt theo một số đứa trẻ còn khỏe nhanh chóng bỏ đi nơi khác. Dữu Cồn không chịu đi. Cậu nói: *“Con không thể bỏ mặc anh trai của con đi mà không có người chăm sóc”*. Các trưởng bối của cậu khuyên bảo nhiều lần rằng: *“Nơi này quá nguy hiểm, chúng ta đi thôi”*. Cậu liền nói với những trưởng bối này: *“Trời sinh con không sợ bệnh, các chú các anh hãy để con ở lại”*. Những vị trưởng bối này không lay chuyển được cậu liền bỏ đi. Cậu nhỏ như vậy nhưng tự mình sắc thuốc cho anh của mình, nửa đêm cũng thường hay đứng trước linh vị của các anh đã mất để khóc, để cảm thương. Bởi do tấm lòng yêu thương anh em này của cậu nên bệnh của anh cậu như một kỳ tích xuất hiện, đã khỏe trở lại.

Quý vị bằng hữu! Tại vì sao bị bệnh này mà có thể khỏe trở lại được? Đó là do tình thương yêu, quan tâm đã

khuyến cho hệ miễn dịch của anh cậu được nâng lên. Cách chữa bệnh của y học cổ truyền không phải đánh nhau với vi trùng, giống như không đội trời chung với nó. Y học cổ truyền gọi là “*giải độc*”, không gọi là “*tiêu độc*”. Khi tâm niệm của chúng ta rất thuần chính thì tự nhiên virus sẽ dần dần chuyển hóa. Vì vậy, **tâm yêu thương có thể giải độc, tâm từ bi cũng có thể giải độc**. Khi những trường bối, cha mẹ của cậu trở về, nhìn thấy anh em cậu vẫn còn sống đều vô cùng vui mừng.

Từ câu chuyện điển hình này của Dữu Cồn, chúng ta cũng có thể nhận ra được, tuy cậu tuổi tác còn nhỏ, nhưng cậu cũng được học sách Thánh Hiền, nên trong giá trị nhân sinh quan của cậu có một việc còn quan trọng hơn cả mạng sống, đó là đạo nghĩa. Hy sinh vì chính nghĩa, xả thân vì nghĩa lớn. Chủ tâm của bậc Thánh Hiền là đạo nghĩa hơn cả mạng sống. Bởi do họ có chủ tâm như vậy, nên mới có thể viết ra được những câu chuyện làm cảm động lòng người mà mãi đến mấy ngàn năm sau vẫn còn được ca tụng, và cũng có rất nhiều chuyện phát triển vô cùng viên mãn. Đây là thái độ đối với anh em của Dữu Cồn vào triều nhà Tấn, cho thấy tình anh em còn hơn cả mạng sống của mình.

Câu chuyện về Lý Tích chăm sóc chị.

Vào triều Đường, có một vị đại thần tên là Lý Tích. Thực ra ông vốn không phải họ Lý mà là họ Từ, nhưng bởi vì ông có công lao rất lớn đối với quốc gia, nên Lý Thế Dân mới ban tặng cho ông theo họ vua và gọi là Lý Tích. Bài giảng trước chúng ta đã nói đến Lý Thế Dân, ông thật sự tôn kính người hiền đức và vô cùng thành công. Có một lần Lý Tích bị bệnh, ngự y nói cần phải có

râu người để làm thuốc (thuốc dẫn). Đường Thái Tông nghe xong lập tức rút dao ra cắt một đoạn râu của mình đưa cho ngự y. Câu chuyện này truyền đến tai của Lý Tích. Lý Tích rất cảm động, lập tức quỳ xuống trước mặt hoàng thượng cảm tạ hoàng thượng đã thật lòng thật dạ đối với ông. Đây thật sự có thể nói là: “*Anh hùng quý trọng anh hùng*”. Lý Tích ngoài là trung thần, tất nhiên cũng là một người con hiếu thảo và cũng rất yêu thương anh em. Bởi vì chúng ta biết, đức hạnh của một người đều được xây dựng từ nền tảng của “hiếu” và “đễ”.

Lý Tích có một người chị. Bảy giờ tuổi của ông cũng đã rất cao. Lúc chị ông bị bệnh, ông đến thăm. Nhìn thấy chị mình đang nấu cháo, ông liền tự mình giúp chị nấu cháo, bảo tất cả những người hầu tránh ra. Người làm quan lớn thời xưa đều có một bộ râu rất dài. Khi Lý Tích nấu cháo, bởi vì gió rất lớn lại không cẩn thận nên bị lửa cháy vào râu. Ông vội vàng dập tắt lửa. Chị của ông đứng bên cạnh nhìn thấy liền nói: “*Em à! Em việc gì phải khổ vậy? Trong nhà người hầu nhiều như vậy, em hãy bảo họ làm là được rồi, không nên tự mình ở đó vất vả như vậy*”. Lý Tích nói: “*Chị à! Chị tuổi tác đã cao như vậy rồi, không biết em còn có bao nhiêu cơ hội có thể chăm sóc cho chị nữa*”. Quý vị bằng hữu! Lý Tích trong lúc nấu cháo cho chị thì trong lòng tràn đầy lòng biết ơn, luôn luôn nhớ trong quá trình trưởng thành chị đã dìu dắt và giúp đỡ ông bao nhiêu lần, ông đều ghi nhớ trong lòng.

Tôi cũng rất may mắn có hai người chị luôn đặc biệt chăm sóc tôi. Chị lớn và tôi học cùng một trường đại học. Tôi nhớ vào lúc đó sức khỏe của tôi không tốt, phải uống thuốc đông y. Thang thuốc đông y đó rất lớn, phải sắc hơn

một giờ đồng hồ, từ một nồi nước đầy sắc còn lại một chén nhỏ. Lúc tôi học đại học năm thứ nhất thì ở ký túc xá. Trong ký túc xá không được sắc thuốc. Nếu sắc thuốc thì mọi người nhất định sẽ đem bảng kháng nghị đến trước cửa phòng tôi để phản đối, nên tôi không có cách gì sắc thuốc. Chị của tôi sống ở bên ngoài trường. Mỗi ngày chị giúp tôi sắc thuốc hai lần: Sáng một lần, tối một lần. Sau khi sắc thuốc xong, chị phải đi rất xa từ ngoài cổng trường vào, bởi vì ký túc xá nằm sâu trong sân trường đại học. Phải đi một đoạn đường rất xa, còn bung một chén thuốc nóng như vậy đến khu ký túc xá nam của chúng tôi. Phía trước ký túc xá còn ghi một dòng chữ là: “*Khách nữ xin dừng bước!*”. Chị không thể vào được nên đi đến cửa sổ phòng tôi, sau đó gõ mấy cái ra hiệu bảo tôi: “*Nào, ra uống thuốc!*”.

Tôi nhìn thấy cảnh tượng đó thì bệnh cũng đỡ đi một nửa, vội vàng chạy ra uống bát thuốc tràn đầy tình yêu thương quan tâm của chị. Tình chị em tôi sâu đậm vô cùng. Cũng bởi tình chị em rất sâu đậm nên thật sự cũng khiến cho cha mẹ tôi rất yên tâm. Cho nên, “*anh em thuận, hiếu trong đó*”. Bởi vì cha mẹ sẽ nghĩ sau khi họ trăm tuổi, nếu như anh chị em chúng nó có thể yêu thương nhau thì họ sẽ rất yên tâm. Vì vậy, chỉ cần gia đình có tình cảm “*anh nhường em kính*” này, tin là gia tộc nhất định sẽ phát triển rất tốt.

Hơn nữa, nếp sống “*hiếu - đễ*” này không chỉ làm cảm động lòng người, mà ngay cả vật nuôi trong gia đình cũng sẽ bị cảm động. Quý vị có tin không?

Vào triều nhà Tống, có một người trí thức tên là Trần Phưởng. Con cháu mười ba đời của ông đều cùng sống

chung trong một gia đình. Trong nhà có hơn 700 nhân khẩu. Họ cũng rất tuân thủ di huấn của tổ tiên là không ra ở riêng, hơn nữa cũng không thuê người giúp việc, mọi công việc đều tự mình làm. Làm như vậy có tốt không? Tốt. Trước đây chúng tôi cũng đã nói qua, thật sự để con cái biết quý trọng sức lao động thì chúng mới biết cảm ơn. Do đó, quý trọng sức lao động rất quan trọng. Hiện nay, nếu như con cái xài tiền rất nhiều, sống xa xỉ, không làm việc nhà, chúng sẽ trở nên lười biếng. Chúng vừa xa xỉ, vừa lười biếng! Lười biếng sẽ tạo thành tính ỷ lại, sau đó lại không biết cảm ơn. Quý vị thấy, một người không siêng năng cần cù thì có thể sẽ dẫn đến những thói quen xấu xuất hiện. Người lớn có kiến thức sẽ nhìn được ảnh hưởng của những sự việc này đối với con cái họ về sau, nên họ kiên trì giữ vững quy tắc.

Tiên sinh Tăng Quốc Phiên (Phan) là người triều nhà Thanh. Ông được xem là một trong những người Hán làm quan to nhất triều Thanh, làm tổng đốc của bốn tỉnh (quản lý bốn tỉnh). Chức vị cao nhưng gia quy của ông là việc nhà do toàn bộ con cháu ông phân chia ra tự làm. Quyết định này có quan trọng không? Quan trọng. Cho nên con cháu đời sau của Tiên sinh Tăng Quốc Phiên đến nay đã mấy trăm năm mà không bị suy. Đài Loan chúng ta có một người con cháu của ông cũng rất thành công tên là Tăng Sĩ Cường, cũng thường hay đi các nơi để diễn giảng. Vì vậy, sự truyền thừa nề nếp gia đình rất quan trọng.

Khi con người có rất nhiều tiền, lại có quyền thế, họ chỉ cần không có nguyên tắc thì tất nhiên gia đạo trong mấy đời chắc chắn sẽ suy bại. Chúng ta nghiên cứu con cháu đời sau của Lâm Tắc Từ, của Tăng Quốc Phiên, của

Phạm Trọng Yêm thì nhất định sẽ hiểu được, những gia quy đó của họ thật sự có tầm nhìn rất xa. Nề nếp gia đình vài ba đời đã bị suy bại phần lớn là thuộc về gia đình thương nhân (người làm kinh doanh). Bởi vì con người một khi có tiền sẽ cảm thấy “*có tiền mua tiên cũng được*”. Câu nói này sai rồi! Khi có tiền thì họ sẽ coi thường người có học: “*Anh đọc nhiều sách như vậy có gì là tài giỏi chứ, anh không có cuộc sống thoải mái như tôi*”. Thường thường cách ứng xử của những người có tiền rồi xem thường người khác này sẽ được con cái của họ tiếp thu triệt để.

Có một quyển sách viết rất hay, tựa đề là “*Bảo Phú Pháp*”, là phương pháp làm thế nào thật sự khiến của cải có thể kéo dài đến đời con, đời cháu. Chỉ một mình quý vị giữ được thì không có gì là tài giỏi, bởi vì quý vị giữ được nhưng có thể mang đi được không? Khi chết hai bàn tay trắng không thể mang đi được gì. **Làm sao khiến con cháu thật sự có phước, có huệ, đó mới là việc chính.**

Cháu ngoại của Tiên sinh Tăng Quốc Phiên là tiên sinh Nhiếp Vân Đài sống trường kỳ ở Thượng Hải đi tìm nguyên nhân do đâu. Quý vị bằng hữu, Thượng Hải là nơi phồn hoa, rất nhiều thương nhân cực kỳ giàu có. Ông ở nơi đó mấy mươi năm, chứng kiến rất nhiều người giàu có khoảng một đời, hai đời thì bị suy bại nên ông đi tìm nguyên nhân do đâu.

Trong số đó có một người thương nhân họ Chu. Ông ấy mở ngân hàng tư nhân khắp nơi, rất nhiều tiền, khoảng mấy trăm vạn ngân lượng. Có một địa phương xảy ra lũ lụt, nơi đó rất nghèo khổ, một vị chủ quản tại một chi nhánh ngân hàng của ông đã quyên tặng 500 lượng giúp

ông. Mấy trăm vạn lượng mà quyên tặng 500 lượng thì không nhiều, nhưng người chủ quản này bị ông chủ họ Chu mắng như tát nước vào mặt: “*Sao anh lấy tiền của tôi đi quyên tặng?*”. Ông chủ họ Chu này nói, ông chỉ có một phương pháp giữ được tài sản, đó là tiền vào trong túi của ông thì ông không cho nó chảy ra ngoài, chính là một chữ “*tích*”, tích tài.

Quý vị bằng hữu, tích tài thì sẽ như thế nào vậy? “*Thương đạo*”, tổn thương bốn phận làm người. “*Tích tài thương đạo*”. Tục ngữ nói: “*Một nhà no ấm ngàn nhà oán*”. Nhà của quý vị có tiền, nhà hàng xóm bên cạnh sắp chết đói mà quý vị không đi cứu giúp thì họ sẽ rất oán hận. Nếu như nhà quý vị bị hỏa hoạn, họ đều đứng đó nói “*hoan hô*”. Chỗ mà lòng người đều hướng đến đã nói ra chân lý rồi. Họ nhất định sẽ ở đó nói: “*Quá tốt rồi! Ông trời có mắt!*”. Nhưng nếu như quý vị ở đâu cũng có thể bố thí, ví dụ như trong đời sống, thậm chí trong việc giáo dục con cái của người ta, quý vị đều làm hết khả năng của mình, thì họ sẽ luôn luôn cảm niệm ân đức của quý vị. Nếu bỗng nhiên nhà quý vị bị hỏa hoạn thì họ nhất định sẽ chạy đến và tranh nhau tát thùng nước đầu tiên. Có đúng không? Bởi vì khi quý vị chân thành cho đi thì đôi phương chắc chắn sẽ cảm nhận được, và họ nhất định sẽ luôn luôn ghi nhớ trong lòng: “*Chỉ cần có cơ hội ta nhất định phải báo đáp*”. Việc này gọi là: “*Ái nhân giả nhân hăng ái chi, kính nhân giả nhân hăng kính chi*” (yêu người thường được người yêu lại, kính người thường được người kính lại). Cho nên chúng ta nhất định phải cố gắng lĩnh hội trí huệ của cổ Thánh tiên Hiền xưa. Vì vậy, tiền cần phải lưu thông. Người xưa nói: “*Có nước thì có*

tiền tài”. Nếu như nước không lưu thông thì sẽ bốc mùi hôi thối. Nếu như nước không lưu thông thì sẽ sinh ra tác dụng phụ.

Vị thương nhân họ Chu này đến lúc sắp lâm chung, lúc đó là đầu năm Dân Quốc, tài sản của ông đổi thành tiền được ba mươi triệu đồng. Có nhiều tiền không? Rất nhiều. Ông có mười người con cháu. Ông liền đem ba mươi triệu chia thành mười phần, mỗi người được ba triệu đồng. Cuối cùng Tiên sinh Nhiếp Vân Đài quan sát thấy trong thời gian mấy mươi năm rất ngắn ngủi, toàn bộ mười người con cháu này của ông đều suy bại hết. Tất cả tiền tài đều tiêu xài hết, thậm chí có người ra đường xin ăn. Trong số đó có một vài người vẫn có chút tu dưỡng, nhưng tiền tài cũng đều tiêu tán hết. Có chút tu dưỡng nhưng vẫn không thể giữ được tiền.

Từ câu chuyện này, chúng ta mới nhận ra được lời trong “Kinh Dịch” nói chân thật không dối. “Kinh Dịch” nói: *“Nhà tích điều thiện, ắt có thừa niềm vui. Nhà tích bất thiện, ắt có thừa tai ương”*. Từ chỗ này chúng ta cũng có thể hiểu được, có người làm người rất tốt nhưng họa cứ đến hoài, có khả năng là một số tai ương còn lại của tổ tiên vẫn chưa trả hết. Vào lúc này quý vị nên khuyến khích họ phải kiên trì hành thiện thì nhất định có thể xoay chuyển được tình thế, đợi khi tai ương tiêu hết rồi thì chắc chắn sẽ có thiện báo hiện tiền. Có kiến thức như vậy thì mới có thể sinh ra con cháu tốt.

Tăng Quốc Phiên cũng thế, Trần Phưởng cũng thế, họ đều hiểu được nhất định phải để con cháu biết quý trọng sức lao động, nên họ đều không thuê bất kỳ người giúp việc nào. Mỗi lần ăn cơm đều 700 người cùng quây

quần ăn chung với nhau, rất đông vui. Nhà của họ nuôi khoảng 100 con chó. Một trăm con chó này nhất định phải đợi đến khi toàn bộ có mặt đủ chúng mới chịu ăn. Có một câu để miêu tả cảnh tượng này: *“Một con chưa đến cả đàn không ăn”*. Nếp sống “hiếu - đễ” này đã cảm động đến đàn chó của gia đình họ. Khi quý vị là hàng xóm của họ, nhìn thấy cảnh tượng này quý vị sẽ cảm động. Ngoài cảm động ra, còn cảm thấy chúng ta quả thật không bằng đàn chó này, trong nhà mình sao vẫn cứ cãi nhau ầm ĩ.

Tình cảnh thịnh vượng này đã truyền đến tai vua. Vua cũng rất cảm động, lập tức miễn cho gia đình họ mọi lao dịch (người dân có khi phải làm một số việc lao dịch giúp quốc gia xây một số công trình). Bởi vì vua cảm thấy gia tộc này đã làm tấm gương tốt nên cũng miễn trừ lao dịch cho họ. Quý vị xem, đức hạnh của con người cũng có thể cảm động đến loài chó. Có một số người nói: *“Tôi không tin”*. Người hiện nay rất khó tin những chuyện cảm ứng này, vì sao vậy? Bởi vì họ đều lấy cái tâm của tiểu nhân: *“Tôi còn không thấy cảm ứng, tại sao họ lại có?”*. Họ đều không nghĩ đến chủ tâm của những bậc Thánh triết này.

Vào thời nhà Minh có một người học trò tên là Bao Thực Phu. Ông dạy học ở trường tư thực được một thời gian thì về nhà thăm cha mẹ. Trên đường đi về nhà ông gặp phải một con hổ, nó lập tức ngoạm lấy ông, tha ông đến một nơi khác để ăn thịt. Bao Thực Phu hoàn toàn không sợ hãi, bởi vì người trí thức xưa đều biết: *“Sống chết có số, giàu nghèo do trời”*, nên đứng trước sống chết ông không hoảng sợ. Nhưng ông quỳ xuống rất thành khẩn nói với con hổ này rằng: *“Tôi bị ngài ăn thịt là số mạng của tôi,*

nhưng vì hiện nay tôi còn cha mẹ hơn bảy mươi tuổi phải phụng dưỡng, ngài có thể để cho tôi phụng dưỡng cha mẹ xong rồi tôi sẽ trở lại cho ngài ăn được không?”. Tấm lòng hiếu thảo này của ông khiến cho con hổ hung dữ nhất cũng phải cảm động, con hổ này liền bỏ đi. Người địa phương đặt tên cho nơi đó là “*Bái Hổ Cương*”, chính là để kỷ niệm Bao Thục Phu ở nơi đó cầu khẩn hổ, hy vọng hổ tha mạng để ông được về phụng dưỡng cha mẹ. Ngay cả loài hổ hung dữ nhất mà cũng biết cảm động, thì loài chó trung thành nhất có gì khó khăn đâu.

Không chỉ có động vật có thể cảm động, thực vật có thể cảm động, mà trời đất vạn vật đều có thể cảm động. Cái gọi là: “*Vạn vật giao cảm, dĩ thành dĩ trung*”, chân thành đến cực điểm thì trời đất cũng sẽ cảm động.

Vào thời nhà Nguyên có một người học trò tên là Lý Trung. Hiếu hạnh của ông nổi danh khắp cả nước. Lúc đó nơi thôn làng ông ở xảy ra động đất, toàn bộ nhà cửa đều bị đổ sập. Tâm chấn đi đến đâu nhà cửa đều đổ sập đến đó, nhưng khi đến nhà của ông thì tâm chấn chia thành hai nhánh. Sau khi đi qua nhà ông thì hai tâm chấn hợp lại thành một nhánh. Đây là việc thật được ghi chép trong lịch sử, chúng ta không thể không tin.

Trong “*Trung Dung*” có nói: “*Họa phúc tương chi*”. Dựa vào đâu có thể phán đoán một người sắp bị họa hay phúc vậy? “*Họa phúc tương chi, thiện tất tiên tri chi, bất thiện tất tiên tri chi*” (*họa phúc sắp đến, lành cũng biết trước, dữ cũng biết trước*). Nếu như là thiện thì biết là phúc, bất thiện thì là họa. Hiếu hạnh của ông khiến cho ông tránh khỏi được kiếp nạn này. Chúng ta phải tin tưởng chân

lý này, để chúng ta có thể đi hết cuộc đời của chúng ta một cách thẳng thắn vô tư, quang minh chính đại.

Quý vị bằng hữu có tin cuộc đời quý vị chắc chắn có thể gặp dữ hóa lành hay không? “Có!”. Tốt! Hãy tự thưởng cho mình một tràng pháo tay!

1.2. “Anh em thuận, hiếu trong đó”

Giữa người với người làm sao chung sống hòa thuận? Chúng ta hãy suy nghĩ xem, ví dụ gia tộc của Trần Phưởng có đến 700 người vẫn chung sống hòa thuận, chúng ta hiện nay trong nhà có ba người mà đã không hợp nhau rồi. Thật sự chúng ta tệ hơn quá nhiều! Thậm chí chưa có con mà hai vợ chồng cũng đã cãi nhau không thể giảng hòa. Quý vị xem, người ta có thể bao dung được 700 người, thật sự là người có tri thức!

Chung sống hòa thuận là kết quả, vậy nguyên nhân do đâu? Nhân ở “**đối xử bình đẳng**” mới có thể hòa thuận. Đối xử bình đẳng, đây là nhân. Bình đẳng, “bình” nên lòng người cũng bình. Lòng người bình mới không sinh tranh chấp. **Dạy con cái của mình nhất định phải nắm vững nguyên tắc, đó là tuyệt đối phải quan tâm bình đẳng.** Tuyệt đối không được đối xử với con trai lớn tốt, còn đối với con thứ không tốt bằng.

Trong lịch sử mấy ngàn năm của dân tộc chúng ta, rất nhiều người bởi vì cưng chiều một người con nào đó mà cuối cùng tạo thành kết quả anh em cầu xé nhau rất nhiều. Bởi vì lòng người bất bình thì sớm muộn gì cũng sẽ có tranh chấp. Chúng ta lại suy nghĩ sâu xa thêm, ví dụ nói hiện nay chúng ta đối với đứa bé này tương đối tốt thì có giúp được gì cho nó không? Quý vị đối với chúng tương đối tốt, chúng

nhất định sẽ đối tốt với quý vị phải không? Sai rồi. Quý vị cung chiều chúng quá mức thì chúng sẽ ngày càng ích kỷ, vậy là quý vị đã hại chúng. Còn đứa trẻ mà chúng ta không để ý đến thì trong lòng sẽ rất bất bình, không cân bằng, có khi lại trở nên rất tiêu cực. Vậy là chúng ta hại cả hai. Như vậy là không có lý trí! Cho nên “bình” rất quan trọng.

Tuy tôi là con trai độc nhất trong gia đình, nhưng cha của tôi đối xử với ba chị em chúng tôi rất bình đẳng. Ví dụ lúc khen thưởng đều thưởng giống nhau, không có thưởng cho tôi nhiều hơn, nếu không đến lúc đó tôi sẽ ý được cung chiều mà kiêu ngạo.

Vào thời nhà Minh có một người trí thức tên là Trịnh Liêm. Gia tộc của họ bảy đời sống chung trong một gia đình. Chúng ta thời đại này nhiều nhất nghe nói đến là mấy đời? Ba đời, quá ít rồi. Tôi ở Đại Lục có nghe nói năm đời sống chung trong một gia đình. Trịnh Liêm là bảy đời sống chung trong một gia đình. Minh Thái tổ Chu Nguyên Chương rất khâm phục ông, ban tặng cho ông một tấm biển ghi là: *“Thiên hạ đệ nhất gia”*. Bao nhiêu người vậy? Khoảng 1.000 người. Ngoài việc ban tặng tấm biển này, còn tặng cho ông hai quả lê lớn. Minh Thái Tổ cũng là người rất có ý, ông nghĩ: *“Ta tặng ông ấy hai quả lê, thử xem ông chia cho 1.000 người như thế nào?”*. Ông còn phái cấm vệ đi theo sau để xem Trịnh Liêm xử lý sự việc này như thế nào. Quý vị bằng hữu, quý vị sẽ xử lý như thế nào? Quý vị suy nghĩ xem?

⁸Nếu như quý vị là Trịnh Liêm, quý vị sẽ xử lý như thế nào? *“Sẽ đem chúng đi nấu có đúng không?”*. Chúng ta

⁸ Bắt đầu tập 17

hãy cho vị bằng hữu này một trảng pháo tay! Chắc quý vị đều biết, trái lê được nấu chín thì rất tốt cho cổ họng. Cách làm của Trịnh Liêm cũng giống như cách làm của vị bằng hữu này. Trịnh Liêm đã lấy hai thùng nước to, mỗi thùng bỏ vào một trái lê rồi dầm nát trái lê này để cho nước từ trái lê hòa vào nước trong thùng. Sau khi làm xong, ông nói: “*Nào! Mỗi người hãy uống một bát*”. Rất bình đẳng, nên lòng người sẽ yên, mọi người đều cảm thấy thật công bằng. Những người họ hàng xa với Trịnh Liêm cũng cảm thấy vị trưởng bối này đáng được tôn kính.

Sau đó, Minh Thái Tổ hỏi Trịnh Liêm: “*Khanh làm cách nào quản lý được 1.000 người này? Khanh đã dùng phương pháp gì?*”. Kết quả Trịnh Liêm đã trả lời một câu: “*Không nghe lời của phụ nữ*”. Quý vị nữ đừng nên nghe câu này xong thì nói: “*Tôi không muốn nghe nữa, tôi đi đây!*”. Quý vị đừng nên y theo nguyên văn mà giải nghĩa. Bất cứ câu nói nào cũng đều mang ý nghĩa thời đại của nó.

Chúng ta cần phải hiểu rằng phụ nữ thời xưa nói chung không có cơ hội được đọc sách Thánh Hiền, chưa lĩnh hội được tâm lượng của Thánh Hiền, nên khó tránh được họ có chút tâm tự tư. Chỉ cần có tự tư thì sẽ dành cho con cái của chính mình nhiều hơn một chút, như vậy sẽ khiến người khác oán trách. Vì vậy, oán trách sinh ra từ tâm tự tư. Nếu rất nhiều thành viên trong gia tộc bắt đầu tranh chấp nhau, thì toàn bộ 1.000 người sẽ bị chia rẽ. Phụ nữ thời nay đều đọc sách, nên lời nói tương đối không còn tự tư tự lợi, có khi nam giới còn tự tư hơn, chỉ nghĩ cho bản thân mình. Người nam như vậy thì tính cách tương đối giống phụ nữ.

Câu nói này quý vị phải hiểu theo nghĩa rộng, đó là ở trong gia đình tuyệt đối không thể so đo tính toán, vì như thế nhất định sẽ tạo ra tranh chấp. Trịnh Liêm có thể duy trì gia tộc được cả ngàn người không phải là không có nguyên nhân.

Con người vì sao lại muốn tranh chấp? Họ cảm thấy rằng, hình như cái mà họ tranh được là của họ. Vì vậy, câu tiếp theo cho chúng ta một phương pháp quan trọng về việc làm cách nào để anh em nhường nhịn. Trong gia đình có sự nhường nhịn thì mới có thể chung sống hòa thuận, an vui.

1.3. “Tiền của nhẹ, oán nào sinh”

Thời xưa có một đứa trẻ tên là Không Dung. Mới năm tuổi mà khi chia lê, em đã đem trái lê to nhường cho anh của mình ăn. Kỳ thực, thái độ như vậy hoàn toàn chính xác, bởi vì em làm việc nhà có thể ít hơn anh trai. Hiện giờ chúng ta đều nói: *“Phải bình đẳng với trẻ nhỏ”*. Câu nói này có đúng không? Câu nói này phải xem quý vị giải thích như thế nào. Phải bình đẳng về nhân cách. Quý vị tôn trọng chúng vì chúng là một cá thể, không lệ thuộc vào quý vị. Nhưng vì chúng hãy còn nhỏ nên kinh nghiệm cuộc sống của chúng không bình đẳng với kinh nghiệm sống của quý vị. Trí tuệ nhân sinh của chúng không bình đẳng với quý vị, nên quý vị cần dẫn dắt, cần dạy dỗ chúng. Cho nên cần phải có tôn ti trật tự thì chúng mới có thể sinh tâm cung kính quý vị. Nếu như chúng đều đứng ngòai ngang hàng với quý vị thì sao chúng có thể cung kính với quý vị được. Chúng ta phải nhìn nhận rõ sự bình đẳng này.

Khi con trẻ có tôn ti trật tự thì chúng mới biết được: “*Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau*”. Tại sao trước đây khi cha đi làm chưa về thì con cái không được ăn cơm trước? Đó là vì cảm niệm sự vất vả khổ nhọc của cha, bởi vì gánh nặng của toàn bộ gia đình đều đặt lên vai của người cha. Đây là lễ nghi khiến cho con trẻ phải luôn luôn nhớ đến sự vất vả của cha mình. Giả như cha đi làm chưa về nhà mà con trẻ ngang nhiên tự tiện, cũng không thèm dùng bữa đã ở đó ăn cơm rồi, thời gian dài thì chúng sẽ học được điều gì? “*Tôi thích làm theo ý tôi*”. “*Cầu bất giáo, tính nãi thiên*” (nếu chẳng giáo hóa, tính/tánh bèn dờn dỗi). Cho nên, trẻ nhỏ hiện nay rất khó dạy bảo. Chúng ta tỉ mỉ mà xem xét, vì sao người mấy trăm năm về trước đều tuân theo quy củ? Phương pháp của họ ở đâu? Ở trong “Đệ Tử Quy”. Nhưng phải thực sự làm theo thì quý vị mới đạt được lợi ích.

Khổng Dung đã nhường trái lê to cho anh trai ăn, đây là “*tiền của nhẹ*”. Người anh trai khi cầm lấy trái lê to của em thì sẽ càng yêu thương em trai hơn. Người anh sẽ cảm thấy em trai lúc nào cũng nghĩ đến mình, mình làm anh lớn sẽ phải ngẩng cao đầu, uốn ngực bảo vệ em trai mình. Đây là từ trong tiền tài hiểu được cách bố thí.

Vào thời Ngũ Đại, có một người đọc sách tên là Trương Sĩ Tuyên. Cha của ông ấy đã qua đời khá sớm, ông ấy được chú mình nuôi lớn. Lúc ông ấy được mười bảy tuổi, chú ông ấy đã nói với ông rằng: “*Con đã lớn rồi, chúng ta bây giờ sẽ phân chia tài sản của tổ tiên thành hai phần, con một phần, chú một phần*”. Trương Sĩ Tuyên lập tức nói với chú rằng: “*Thưa chú, chú có bảy người con, vì vậy nên chia tài sản làm tám phần*”. Người chú

nói: “*Không được! Con đại diện cho cha của con, nên phải chia thành hai phần*”. Mặc dù Trương Sĩ Tuyền lúc đó mới mười bảy tuổi, nhưng ông ấy vẫn rất kiên quyết đòi chia làm tám phần. Sự nhường nhịn như vậy có thiết thời không? Việc nhường nhịn như vậy là cho đi đức hạnh của ông ấy, nhường vì sự hòa thuận an vui của gia đình, nhường luôn tâm lượng của ông. Tâm lượng lớn thì phước báu lớn. Vì vậy, khi ông ấy lên kinh thành dự thi, gặp được một người xem tướng, vừa nhìn thấy ông ấy người xem tướng liền nghĩ: “*Người này trên mặt sao có nhiều đường vân âm đức như vậy, chắc là đã tích rất nhiều âm đức*”. Vị tiên sinh đoán mệnh này đã nói với ông: “*Lần này anh nhất định sẽ đỗ cao!*”. Quả nhiên đúng như vậy, trong kỳ thi lần đó ông đã đỗ cao. Chúng ta tin tưởng rằng, tấm gương này của ông sẽ truyền lại cho đời con cháu của ông, nhất định sẽ đời đời đều phát triển rất tốt.

Sự nhường nhịn như vậy sẽ tương ứng với tự tính/tánh của chính mình. Khi con người hiểu được rằng: “*Trong mạng có thì nhất định sẽ có, trong mạng không có thì đừng nên cưỡng cầu*”. Hiểu được đạo lý này rồi thì tâm an lý đắc, sẽ không còn lo được lo mất, sẽ không thường xuyên nghĩ đến việc tranh chấp với người khác.

Để hiểu rõ chân tướng của số mạng, chúng ta cần phải đọc một quyển sách rất hay có tựa đề là “*Liễu Phàm Tứ Huấn*”. Hiểu được đạo lý rồi thì tâm sẽ bình lặng, không còn tranh chấp nữa.

Tiên sinh Viên Liễu Phàm lúc còn trẻ gặp được một vị đoán vận mạng rất giỏi tên là Không tiên sinh. Vị Không Tiên sinh này chính là truyền nhân của môn “*Hoàng Cực Số Chính Truyền*” từ Thiệu Tử của Trung

Quốc, cho nên đoán vận mạng rất chuẩn xác. Quý vị ở đây chắc đã từng có kinh nghiệm đoán vận mạng phải không? Hiện nay muốn xem tướng đoán vận mạng phải trả rất nhiều tiền phải không? Nếu như vận mạng của quý vị được đoán chính xác thì quý vị thật đã uổng phí đời này rồi, không có thành tích gì! Bởi vì điều này cho thấy quý vị đã không sử dụng tốt cuộc đời này của quý vị. Vì sao có thể đoán chính xác được số mạng như vậy? Bởi vì nghiệp thiện - ác của mỗi người đều thể hiện ra trong cuộc đời này của họ, nên mới có thể đoán được. Vì thế, người bình thường đều cảm thấy xem tướng số thật là chính xác.

Nhưng có một số người mà số mạng của họ không thể đoán chính xác được. Đó là những người nào vậy? Có hai loại người mà vận mạng của họ không thể đoán chính xác, đó là người đại thiện và người đại ác. Người bình thường đều có nhiều hành vi ác nhỏ và hành vi thiện nhỏ, tâm lượng lại không rộng mở, đều nghĩ đến con tôi, cháu tôi, vợ tôi, nhà tôi, tiền của tôi, cũng không làm việc gì đại thiện hay đại ác, cho nên số mạng của họ được đoán rất chính xác.

Thực ra số mạng cũng được cộng trừ nhân chia. Ví dụ trong số mạng của quý vị có mười triệu, sau khi quý vị làm một vài việc thiện nhỏ, thì trong mạng quý vị sẽ có mười triệu cộng với năm mươi ngàn, nên mới đoán đúng. Quý vị làm một vài việc ác nhỏ thì trong mạng sẽ còn chín triệu chín trăm năm mươi ngàn, nên vẫn đoán đúng! Tuy nhiên, nếu như quý vị đã làm được rất nhiều việc thiện, mười triệu nhân năm lần thì sẽ được năm mươi triệu, như vậy sẽ không còn chính xác nữa. Nếu như quý vị làm những việc trái luân thường đạo lý, mười triệu này

sẽ chia cho năm nên chỉ còn hai triệu, như vậy cũng sẽ không đoán được chính xác nữa.

Vì vậy, chúng ta cần hiểu rằng, cho dù người này dùng những thủ đoạn phi pháp để tranh đoạt tiền của, ví dụ anh ta tranh đoạt được hai triệu, nhưng số tiền này cũng là trong mạng của anh ta vốn có. Anh ta tranh đoạt được hai triệu và còn dương dương tự đắc: *“Anh xem tôi lợi hại chưa!”*, kỳ thực anh ấy đã bị lỗ đến tám triệu. Có câu: *“Quân tử vui làm người quân tử”* bởi vì tâm an lý đắc rồi, nhưng *“tiểu nhân oan uổng làm tiểu nhân”*. Anh ta tranh được hai triệu nhưng không biết có còn mạng để sử dụng số tiền này không? Bởi vì anh ta đã làm việc xấu, vi phạm pháp luật, có thể không bao lâu sau sẽ bị bắt đi tù. Những người như vậy có nhiều không? Nhiều. Bởi vì hiện nay là chủ nghĩa công danh lợi lộc, nên rất nhiều người trong hoàn cảnh nào đó bí quá hóa liều.

Kỳ thực, khi nhìn thấy những người như vậy chúng ta đều thấy tiếc cho họ. Họ vốn là người có đại phước, chỉ vì không được giáo dục tốt nên đã phá hỏng cuộc đời của chính mình. Cho nên, đối với những người này chúng ta nên có tấm lòng xót thương họ, bởi vì *“người xưa bất thiện không hiểu đạo đức là vì không có người dạy, nên không thể trách họ”*. Cha mẹ của họ không dạy họ, ông bà của họ cũng không dạy họ.

Quý vị xem, hiện giờ nếu như tôi trúng tuyển làm giáo viên, bạn bè người thân sẽ hỏi câu đầu tiên là gì? *“Một tháng kiếm được bao nhiêu tiền?”*. Người xưa đã không dạy chúng ta rằng con người có thể tạo ra vận mệnh của chính mình, chỉ cần chúng ta mở rộng tâm lượng. Không có ai dạy chúng ta điều này mà chỉ dạy

chúng ta phải mưu cầu lợi lộc, nên khi những cảm dỗ xuất hiện thì chúng ta đương nhiên chống chọi không nổi.

Hiểu rõ được vận mệnh thì lý đắc tâm an, chúng ta mới có thể “*tiền của nhẹ, oán nào sinh*”, trong gia đình mới tràn đầy bầu không khí vui vẻ, hòa thuận.

Khi chúng ta nhìn thấy các em học sinh đang tranh nhau thì phải làm sao? Một hôm, các em học sinh của một lớp được ăn dưa hấu. Dưa hấu đã được cắt ra để trên bàn. Rất nhiều em học sinh đều ăn cơm vội vàng như hổ đói, để sau khi ăn cơm xong thì lập tức chạy như bay giành lấy miếng dưa hấu to nhất. Quý vị bằng hữu, nếu như là học trò của mình thì quý vị sẽ làm gì khi nhìn thấy một đám nhốn nháo hỗn loạn như vậy? Vị giáo viên này cũng rất điềm tĩnh, thầy nhìn thấy cảnh tượng nhốn nháo như vậy nhưng không nói gì, mà đợi các em ăn cơm xong, ngủ trưa dậy, vào tiết học đầu giờ chiều mới nói: “*Này các em, nếu như các em giành được miếng dưa hấu đầu tiên và là miếng to nhất thì sẽ tạo ra kết quả gì? Tạo ra ảnh hưởng gì? Các em thử nói cho thầy nghe xem?*”. Thầy giáo cũng không nêu ra tên em nào đã giành miếng dưa to nhất để chừa lối thoát cho em học sinh đó. Kết quả, rất nhiều em học sinh đều nói: “*Bạn đó thật là ích kỷ nên mới giành với mọi người miếng to nhất*”. Thầy giáo tiếp theo nói: “*Các em có muốn chơi với người như vậy không?*”. Các em trả lời: “*Đương nhiên là không muốn!*”.

Thông qua tình huống này, người thầy muốn các em học sinh hiểu rằng, mỗi một hành động của các em đều sẽ ảnh hưởng đến hình ảnh của các em trong lòng của người khác. Nếu không thì các em sẽ bị lợi làm mờ mắt, bị dục

vọng sai khiến chỉ nghĩ đến việc giành phần lớn nhất mà không nghĩ đến sẽ gây ra hậu quả gì.

Tiếp theo thầy giáo lại nói: Nếu như em học sinh đó giành được miếng dưa to nhất, em ấy sẽ rất vui và nhanh chóng ăn hết thì chắc chắn rất có hại cho dạ dày. Có đúng vậy không? Bởi vì ăn quá nhanh sẽ không tốt cho tiêu hóa. Mặt khác, em đó giành được miếng dưa to nhất thì vui được bao lâu? Trong chốc lát. Nhưng khi nhìn thấy ánh mắt của những người khác nhìn mình thì em này thế nào? Niềm vui đó sẽ nhanh chóng biến thành cảm giác khó chịu. Hơn nữa, khi em đó giành được miếng to nhất thì lần sau em đó cũng sẽ muốn lấy miếng to nhất. Nhưng nếu lần sau em ấy không giành được thì niềm vui của em trở thành gì? Sự đau khổ: *“Tức chết đi được! Không giành được rồi!”*. Khi một người lúc nào cũng muốn giành được phần tốt nhất nhưng nếu không có cách nào giành được thì sẽ như thế nào? Người đó có thể sẽ suy nghĩ đến điều bất chính là đi ăn trộm hoặc ăn cướp.

Thầy giáo nói xong không đưa ra lời kết luận mà để cho các em học sinh thảo luận với nhau. Kết quả là ngày hôm sau, cảnh ăn dưa hầu không còn như vậy nữa, các em đều lấy miếng dưa nhỏ nhất. Cho nên, phụ huynh và thầy giáo chỉ cần chịu dạy bảo thì con trẻ sẽ rất dễ dàng tiếp thu. Vì vậy, *“tiền của nhẹ, oán nào sinh”*. Một đứa trẻ mà luôn luôn biết nhường nhịn thì sẽ nhận được sự chiếu cố quan tâm đặc biệt của bậc trưởng bối.

1.4. “Lời nhường nhịn, tức giận mất”

Con người khi sống chung với nhau, xảy ra xung đột nhiều nhất đều là vì lời nói. Khi nảy sinh xung đột lời nói thì

lửa giận mới bốc lên, nên tục ngữ có câu: “*Nhất niệm sân tâm khởi, bách vạn chướng môn khai*”(một niệm sân hận khởi thì trăm ngàn chướng ngại nảy sinh). Chướng ngại này ở đâu? Chúng ta hãy suy nghĩ xem, nói lời không tốt khiến người tức giận thì sẽ tạo ra ảnh hưởng gì? Trăm ngàn chướng ngại liền xuất hiện, gọi là “*chướng môn khai*”. Chướng ngại tâm lượng của chúng ta và cũng làm chướng ngại đến mối quan hệ tốt đẹp giữa người với người. Quý vị tức giận, nổi nóng trong năm phút thì cần phải mất bao lâu mới có thể tiêu trừ được hậu quả gây ra? Vì vậy có câu rằng: “*Khi nổi giận phải nghĩ đến hậu quả về sau*”. Câu này nằm trong phần “*chín điều suy xét của người quân tử*”, nhắc nhở chúng ta không được tức giận, phải cẩn thận, bởi vì khi nổi giận thì rất khó trở lại được trạng thái ban đầu, thậm chí có thể sẽ không thể quay đầu lại được. Cho nên “*khi nổi giận phải nghĩ đến hậu quả về sau*”. Tục ngữ còn có câu: “*Lợi đao cắt thể gân dị hợp*”, lưỡi dao sắc cắt vào thân thể thì khoảng một hai tuần là có thể lành, nhưng mà “*ác khẩu tổn thương người*” thì sẽ lưu lại trong tâm đến bao lâu? “*Hận này khó có thể tiêu trừ*”. Đòi người ngăn ngui như vậy, vì sao không sống tốt với nhau?

Chúng ta nhìn thấy kết quả như vậy nên phải tìm phương pháp để đối trị sự nóng giận của mình. Công phu đối trị này cần phải luyện đến trình độ thế nào? Luyện đến trình độ của chữ “*nhẫn*”. Chúng ta xem, chữ “*nhẫn*” là chữ hội ý. Phía trên là chữ “*đao*”, bên dưới là chữ “*tâm*”, ý nghĩa chính là người khác cầm dao đâm vào trong tim của chúng ta, chúng ta cũng phải như như bất động. Bất kể người khác mắng chửi thế nào chúng ta cũng không đáp lại, vì một bàn tay sẽ không thể vỗ thành tiếng được.

Nếu các vị nhân được đến công phu này, nhất định sẽ khiến cho những người xung quanh rất nể phục. Vì vậy, “*nhân*” là một học vấn to lớn.

Các vị phải luôn luôn khảo nghiệm công phu nhân nhĩn của mình. Ví dụ, hiện giờ đang nghe giảng bài cũng là đang thử nghiệm sức nhân nại, có phải vậy không? Nhân để không ngủ gật.

Trước đây có một nữ học viên nói với tôi rằng: “*Thầy Thái à! Văn hóa Thánh Hiền thật là hay! Nhưng sự nhân nhĩn này rốt cuộc là phải nhân nhĩn đến bao giờ?*”. Cô ấy đối với việc nhân nhĩn này cũng là bất đắc dĩ. Tôi nói: “*Nếu như chị có tâm thái như vậy, tôi bảo đảm chị nhất định sẽ nhân cho đến khi núi lửa phun trào*”. Ví dụ sau khi học xong bài này rồi, biết được vợ chồng cần phải thông cảm cho nhau, nên sau khi về nhà cô đột nhiên trở thành người rất chăm chỉ, bắt đầu quét dọn nhà cửa, nhưng chồng của cô lại không nhìn thấy. Cô vừa quét nhà vừa nhìn chồng xem anh ấy có để ý đến cô hay không. Cô quét được một tuần mà người chồng vẫn không có phản ứng gì thì cô đã lửa giận bốc lên, sau đó cũng ném luôn cây chổi xuống đất: “*Em làm nhiều việc như vậy, sao anh lại không để ý gì đến?*”. Nếu không nhân được câu nói tức giận này, để nó thốt ra thì công lao trước đây đều mất hết. Chồng của cô sẽ nhìn cô một cách lạnh lùng rồi nói: “*Còn nói là đang học Đệ Tử Quy sao?*”. Vì vậy, công phu nhân nhĩn chính là nhân nhĩn một cách khôn ngoan, nhân nhĩn là vì nghĩ cho đại cuộc.

Mỗi một người, ví dụ như vợ chồng vốn xuất thân từ hai gia đình khác nhau, nên thói quen sinh hoạt có sự khác biệt rất lớn. Có câu: “*Băng đóng ba thước không phải do*

một ngày giá lạnh”. Chúng ta phải hiểu, để thay đổi tuyệt đối không phải là việc có thể làm một lần là xong. Lúc này thì chúng ta phải an tâm mình trước. Người khác đúng hay sai là chuyện của họ, quan trọng là bản thân mình đã làm tròn bổn phận của mình chưa? Những việc nên làm đều đã làm thì mới có thể tâm an lý đắc, tự nhiên thân giáo của quý vị sẽ truyền ra ngoài. Quý vị cứ để mọi việc diễn ra theo lẽ tự nhiên của nó. Tự nhiên việc làm thân giáo của ta sẽ truyền sự ảnh hưởng đi, ta cứ để nó diễn biến đến lúc điều kiện chín muồi. Khi chúng ta hiểu thì mới có thể bao dung.

Hiện tại quý vị dạy con cái phải siêng năng, chăm chỉ, nhưng quý vị đừng vì thấy chúng chưa thể chăm chỉ ngay mà nổi nóng. Đây không phải là lỗi của con cái, mà là do thái độ của chính chúng ta không đúng. Do đó, việc nuôi dưỡng thói quen cần phải có một quá trình từ từ từng bước một, phải thuận theo tự nhiên.

Nhẫn nhịn là vì nghĩ cho đại cuộc. Bởi vì nếu như trong gia đình vợ chồng thường cãi nhau, trong công ty các đồng nghiệp thường tranh cãi, thì bầu không khí trong gia đình và công ty sẽ rất xấu, gia đình và công ty nhất định sẽ suy bại. Nếu chúng ta nhẫn nhịn được, đó chính là nghĩ cho đại cuộc. Đồng thời, khi quý vị có thể luôn luôn nhường nhịn thì sẽ đánh thức được tâm hổ thẹn của đối phương. Cho nên, chữ nhẫn này là nhẫn một cách khôn ngoan, nhẫn vì nghĩ cho đại cuộc.

Trong đợt diễn giảng ở Bắc Kinh, ngay sau khi chúng tôi giảng xong phần “Biểu hiện người em”, có một người phụ nữ khoảng hơn năm mươi tuổi đã điện thoại cho em gái của cô ấy. Vì một cuộc tranh cãi mà chị em đã

không nói với nhau một câu nào trong hai năm. Sau khi nghe giảng xong, cô ấy cảm thấy chính mình đã sai nên lập tức gọi điện cho em gái. Em gái vừa bắt máy thì cô nói ngay: “*Em à, chị xin lỗi!*”. Cô mới nói có ba chữ “*chị xin lỗi*” thì em gái cô đột nhiên đã òa khóc nức nở. Thực ra, cả hai chị em họ đều buồn phiền ở trong lòng. Tôi nói may mới có hai năm, nếu như cứ tiếp tục như vậy thì chắc chắn hai người họ được xếp vào những người có nguy cơ cao về ung thư và tắc nghẽn mạch máu. Tại vì sao lại khổ đến như vậy?

Quý vị xem, chỉ một câu xin lỗi thì toàn bộ sự hiềm khích đều được hóa giải. Khi hóa giải rồi thì không chỉ tảng đá trong tâm của hai chị em được lấy ra, mà tảng đá trong tâm của cha mẹ họ cũng được lấy ra. Vì vậy, đời người thật sự có thể đạt được hạnh phúc viên mãn. Chỉ cần chúng ta bỏ được những thói quen xấu, những chấp trước không tốt này, thì cuộc đời nhất định càng lúc càng viên mãn hơn. Bây giờ chúng ta hiểu được tức giận phải biết cách thu liễm, biết cách tiết chế.

Cách đối trị cơn giận.

Quý vị bằng hữu, khi tức giận thì quý vị làm cách nào để xử lý nó? Quý vị dùng phương pháp gì? Chúng ta hãy cùng thảo luận một chút. Mọi người có thể thấy người tốt nên sửa mình, cùng nhau trao đổi để học hỏi. Có phương pháp nào? Mời vị này phát biểu. “*Từ bi, thương xót*”. Rất tốt! Mở rộng tâm lượng thì tự nhiên sẽ không còn chướng ngại. Còn có phương pháp nào khác không? Phương pháp này rất cao, tôi chắc phải luyện tập từ ba đến năm năm mới được. Việc đối trị cơn tức giận quả thật rất quan trọng, bởi vì khi cơn giận của một người chưa

được tiêu trừ thì nó sẽ chướng ngại toàn bộ trạng thái thân và tâm của người đó.

Ở Thượng Hải, tôi có thảo luận với rất nhiều người bạn về vấn đề này. Họ đều nói hãy gọi điện thoại khóc lóc kể lể với người khác để giải tỏa cơn giận này. Tôi nói: “*Khi anh kể xong thì cảm thấy như thế nào?*”. Anh ấy nói: “*Thoải mái hơn nhiều*”. Tôi nói: “*Anh thoải mái hơn nhưng người kia thì không thoải mái*”. Anh ấy nghe xong nói: “*Đời người vốn ngắn ngủi, sao lại có nhiều xích mích như vậy?*”. Chúng ta không thể mang rác vứt cho người khác. Rất nhiều người đang phải làm cái thùng chứa rác phải không? Làm thùng chứa rác thì sẽ có lúc rác đầy thùng. Quý vị xem, có rất nhiều người chuyên môn đi chữa bệnh tâm lý cho người khác, đến sau cùng thì người đó sẽ ra sao? Chúng ta muốn đạt được cảnh giới càng cao thì càng phải làm cái lò đốt rác. Rác vừa đổ vào thì lập tức đem đốt hết. Việc này cần dựa vào đức hạnh của chúng ta.

• ***Dùng tâm từ bi, tâm nhân ái***

Giống như vị bạn hữu vừa rồi nói: “*Dùng tâm từ bi, tâm nhân ái*”. Thực ra, câu trả lời đã nằm trong chữ viết rồi. Vì vậy, chúng ta đối với chữ viết phải càng thêm tôn kính, bởi vì tổ tiên đã tạo ra cho chúng ta một loại chữ viết duy nhất trên toàn thế giới có thể diễn giải triết học nhân sinh. Ngoài ngôn ngữ này ra, không có ngôn ngữ nào sánh bằng. Chúng ta hãy nhìn chữ “*nộ*”. Đây là chữ hội ý, phía trên là chữ “*nô*”, bên dưới là chữ “*tâm*”, biểu thị một người đang lúc tức giận thì tâm của người đó đang làm nô lệ cho tập khí xấu. Tập khí xấu này muốn người đó đi về hướng đông thì người đó không thể đi về hướng tây.

Chúng ta hãy quan sát, rất nhiều người sau khi nổi nóng thì nghĩ: *“Lúc này tại sao mình lại như vậy?”*. Rất hối hận có đúng không? Nhưng họ cũng không có cách nào để quay lại được.

• ***Hiểu rõ tác hại khi tức giận***

Có một người cha, con của ông tính tình rất hay nổi giận. Để dạy dỗ đứa con này, ông đã nói với con: *“Từ hôm nay, nếu như con nổi giận thì hãy đóng một cây đinh vào cây cột gỗ ở đằng sau vườn”*. Đứa con mỗi lần tức giận đều đi đóng một cái đinh vào cây cột. Thời gian đầu, một ngày đóng năm - sáu cây đinh. Đóng được vài ngày, người con giạt mình: *“Ôi, dày đặc luôn!”*. Người con đột nhiên cảm thấy *“tính tình của mình tệ đến mức vậy sao!”*. Rất nhiều người tính tình hay nổi nóng cũng có lúc nói rằng: *“Tính tình của tôi cũng không đến nỗi. Nếu là mấy năm trước đây thì không biết anh đã biến thành thứ gì rồi!”*, vẫn không biết rằng tính tình mình không tốt.

Sau khi phát hiện ra thì người con này liền bắt đầu giảm bớt sự tức giận, qua một thời gian thì không còn nổi nóng nữa. Người cha của anh đã nói rằng: *“Chỉ cần con hôm nay không nổi giận thì hãy nhổ một cây đinh ra”*. Người con nhổ đinh ra với cảm giác đã thành công. Khi nhổ hết đinh ra, anh rất vui mừng chạy đến báo cáo với cha: *“Thưa cha, con đã nhổ hết đinh rồi!”*. Cha của anh từ tốn dắt anh đến trước cây cột gỗ rồi nói: *“Mặc dù con đã nhổ hết đinh ra rồi nhưng con đã để lại biết bao lỗ thủng. Liệu cây gỗ có thể quay trở lại tình trạng lúc đầu được không? Không thể được!”*. Cho nên *“dao sắc cắt da thịt còn dễ lành, ác khẩu tổn*

thương người hận khó phai”. Đến lúc đó, cho dù quý vị có xin lỗi như thế nào cũng không thể trở lại được quan hệ như trước nữa.

• **Sáng tối đọc Đệ Tử Quy một lần**

Chúng ta đã hiểu thì càng nên cẩn thận. Lần sau khi sắp nổi giận thì lập tức nghĩ đến “*lời nhường nhịn, tức giận mất*”. Câu Kinh văn này giống như một luồng sáng chiếu vào đầu quý vị. Quý vị có làm được không? Phải sáng tối đọc một lần “Đệ Tử Quy” thì bảo đảm sẽ có hiệu quả.

Ở Bắc Kinh có một vị bằng hữu thật sự làm được sáng tối đọc Kinh văn một lần. Anh nói điều mà anh khó sửa đổi nhất chính là: “*Người có lỗi, chớ vạch trần*”. Nói chuyện anh A đúng, anh B sai đã thành thói quen rồi, hiện giờ tuy đã học Kinh văn nhưng vẫn không sửa đổi được. Tuy nhiên, lúc anh muốn mở miệng nói thì câu Kinh văn này hiện ra, anh lập tức ngậm miệng lại không nói nữa. Rất có hiệu quả! Chúng ta có thể ghi nhớ câu Kinh văn này, hoặc ghi nhớ câu đơn giản hơn là “*khi nổi giận phải nghĩ đến hậu quả về sau*”.

• **Khoan dung, tha thứ cho người khác**

Con người sống phải có chí khí, tuyệt đối phải làm chủ cuộc đời của chính mình, không được để những thói quen xấu này làm chủ số phận chúng ta. Các vị phải đề khởi tinh thần này để đối trị tập khí, từ “*tức giận*” chuyển thành “*tha thứ*”. Hai chữ này có giống nhau không? Giống. Bên này bớt một tí, bên kia bớt một tí thì sẽ thành chữ “*thứ*”(tha thứ). Chữ “*thứ*” là chữ hội ý, phía trên là

chữ “*như*”, bên dưới là chữ “*tâm*”, biểu thị phải đặt mình vào hoàn cảnh của người khác, dùng tấm lòng và cách nhìn của họ để xem xét sự việc thì sự tức giận của chúng ta có thể giảm đi một nửa.

Trong quá trình tôi dạy học, có một vài em học sinh có hành vi khá buồn bực. Khi chúng ta nhìn thấy như vậy liền cảm thấy: “*Sao đã lớn như vậy rồi mà lại có những hành vi như thế?*”. Tuy nhiên, chúng ta không thể cứ chăm chăm vào kết quả mà phải tìm hiểu nguyên nhân. Khi chúng tôi hiểu được hoàn cảnh gia đình của các em, cảm thấy sao các em lại đáng thương như vậy! Không người chăm sóc nên các em mới có những thói quen xấu như vậy. Ngay lập tức chúng tôi từ “*nộ*” chuyển thành “*thú*”, từ “*tức giận*” chuyển thành “*từ bi*”.

Tôi đã từng dạy ở trường tiểu học. Có một em học sinh ăn cắp 100.000 Nhân dân tệ. Thật ra em ấy chỉ muốn lấy một tờ 1.000 Nhân dân tệ thôi. Hôm đó vị đồng nghiệp của tôi nhận được một số tiền, có thể là em học sinh đó đã nghe được tin này. Do đó, chúng ta là trưởng bối, trong lúc nói chuyện cũng phải cẩn thận, tiền bạc không thể tiết lộ ra bên ngoài. Nếu để tiền bạc hở hênh thì có thể tạo cơ hội cho bọn trẻ phạm tội. Đứa trẻ này chỉ muốn lấy một tờ, nhưng vì lấy cắp trong tình thế cấp bách nên đã lấy hết tập tiền. Đồng nghiệp của tôi cũng rất cảnh giác, khi phát hiện em học sinh này vẫn còn trong trường thì lập tức chạy nhanh đến bảo: “*Em quay lại cho thầy!*”. Bởi vì muốn cho đứa trẻ này một bài học nên thầy đã mời cảnh sát đến để lập biên bản, mong rằng em học sinh đó sẽ nhớ lấy bài học lớn này.

Sau khi trải qua vụ việc trên, em học sinh này đã ngồi tại lối đi lên cầu thang. Lúc đó tôi không có tiết dạy, đã đi ngang qua chỗ em. Mặc dù không nhìn thấy mặt, chỉ nhìn thấy lưng em nhưng tôi vẫn cảm nhận được em rất cô đơn nên tôi đã đi đến và ngồi xuống bên cạnh em. Lúc này im lặng có ý nghĩa hơn mở lời. Trước tiên tôi để cho em tĩnh tâm lại. Khoảng hơn một phút sau, em đã nói: *“Thưa thầy, em muốn chết!”*. Đòi người như một vở kịch, chúng ta làm giáo viên cũng phải biết cách diễn. Đừng nghe học sinh nói rất muốn chết thì vội nói: *“Em không được chết”*. Chúng ta phải bình tĩnh. Tôi hỏi em: *“Vì sao em muốn chết?”*. Phải để cho em nói ra nguyên nhân. Em nói: *“Thưa thầy, bởi vì không có ai thích em, người nào cũng ghét em”*. Tâm trạng của em không được tốt, nên chúng ta phải biết an ủi đúng lúc. Tôi liền nói: *“Thầy cô nào ghét em? Thầy giáo trợ giảng ghét em sao?”*. Bởi vì trường của chúng tôi có hai vị thầy giáo đối với em rất tốt, trong đó có một vị là thầy giáo trợ giảng, người còn lại là ai? Các vị không biết à? Chúng ta không nên nói về bản thân mình trước vì như vậy là không khiêm tốn, vì vậy tôi đã nhắc đến thầy giáo đó trước. Em nghe xong tâm trạng tốt lên một chút. Tôi lại nói: *“Vậy thầy Thái có ghét bỏ em không?”*. Em lắc đầu, tâm trạng đã ổn định. Lúc này chúng ta mới có thể nói chuyện với em.

Tôi nói: *“Mọi người không thích em là do nguyên nhân gì?”*. Em đã nói: *“Bởi vì em thường đánh người, mắng người”*. *“Vậy chỉ cần em không đánh, không mắng nữa thì người ta chẳng phải sẽ thích em sao?”*. Em ấy đã nói một câu khiến tôi cảm thấy rất sâu sắc. Em nói:

“Thưa Thầy! Em rất muốn sửa đổi nhưng em không sửa được”. Đây là lời của em học sinh lớp sáu, em cảm thấy không thể kiểm soát nổi cuộc đời của chính mình. Vì vậy, không thể để cho bọn trẻ trường dưỡng thói quen xấu. Khi chúng đã bị thói quen xấu điều khiển, thì cuộc đời chúng không thể nào tưởng tượng nổi. Vì vậy, tôi đã giao ước với em. Tôi lấy ra một quyển vở, bên trái ghi chữ “thiện”, bên phải ghi chữ “ác”, tức là học theo “công quá cách”. Tôi nói với em: “Hôm nay em làm được việc nào tốt thì viết vào bên này, làm việc nào xấu thì viết ra bên kia, chỉ cần yêu cầu bản thân ngày mai tốt hơn ngày hôm nay”. Thực sự mà nói, thói quen này em đã làm mười năm rồi, chỉ trong ba năm mà muốn em sửa đổi thì chắc quý vị là thầy giáo nổi tiếng một đời rồi. Vì thế chúng ta cần tâm nhẫn nại để bao dung em, chúng ta phải chuyển tâm giận dữ thành tấm lòng khoan thứ. Khi quý vị luôn có tấm lòng khoan thứ thì tôi tin rằng cuộc đời này của quý vị cũng sẽ thay đổi.

“Anh thương em, em kính anh. Anh em thuận, hiếu trong đó”. Chúng ta bây giờ đọc câu này có cảm nhận khác với trước đây không? Bởi vì chúng ta đã xem rất nhiều tấm gương của các vị Thánh Hiền. “Tiền của nhẹ, oán nào sanh. Lời nhường nhịn, tức giận mất”. Chúng ta hãy xem câu tiếp theo, chúng ta hãy cùng nhau đọc câu này.

2. Kinh văn:

“Hoặc ẩm thực, hoặc tọa tẩu, trưởng giả tiên, ấu giả hậu”.

“Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau”.

Khi con cái đều biết được phải tôn trọng người lớn trước, tâm cung kính của chúng sẽ được thực hành từng li từng tí trong cuộc sống. Cho nên, câu này đã nêu ra một vài động tác.

• ***Thứ nhất là ăn uống***

Khi con cái nhìn thấy thức ăn, trước tiên phải gấp cho người lớn. Đức hạnh của chúng từ trong việc gấp thức ăn này sẽ được nâng cao. Chúng tôi có một học sinh bảy tuổi. Trước đây vốn là ông bà nội gấp thức ăn cho em. Khi em học Kinh điển được một tuần trở về thì em đã chủ động gấp thức ăn cho người trong nhà. Mọi người trong nhà nhìn thấy lập tức cảm thấy rất vui vẻ, càng thêm công nhận đối với nền văn hóa của Thánh Hiền. Người hiện nay rất thực tế. Vì vậy chúng ta phải dạy tốt con trẻ, để chúng có thể tác động đến phụ huynh.

Tuy nhiên, để giáo dục gia đình chân thật có được bước phát triển tốt, thì trước tiên vẫn phải do phụ huynh thực hiện trước. Bài học lần trước chúng ta đã nói đến: *“Muốn dạy con cái thì trước tiên phải dạy mình trước”*. Trước tiên phải dạy mình rồi sau đó mới dạy con, bởi vì trên làm dưới sẽ noi theo. Giả như hôm nay con của quý vị đang thực hiện “Đệ Tử Quy” mà cha mẹ lại không học, vậy con của quý vị có làm không?

Ví dụ trong “Đệ Tử Quy” có câu: *“Nón quần áo, để cố định, chớ để bừa, tránh dơ bẩn”*. Nhưng khi người cha về đến nhà liền cởi tất/vớ vứt ra rồi nằm xuống xem báo, con cái sẽ cảm thấy: *“Sao bảo mình làm mà cha lại không làm”*. Chúng có cam tâm làm không? Không cam tâm. Nếu quý vị là người mẹ thì sẽ làm như thế nào? Tôi

lại mắc thói quen xấu rồi, những người làm thầy giáo thường thích đặt câu hỏi. Tình huống này có khả năng xảy ra đúng không? Vậy ta phải làm sao? Có được lập tức đi đến nói: *“Anh không biết con đang học “Đệ Tử Quy” sao? Mau nhật tất lên cho em”*. Nếu vậy thì chồng quý vị chắc chắn sẽ nói: *“Thôi đừng học mấy thứ đó nữa”*. Có một người mẹ nói với con của cô là: *“Cha con cả ngày làm việc rất vất vả, con nên nhanh đến giúp cha nhật đôi tất đó đi. Con xem! Cha mệt như vậy kìa!”*. Nếu dùng thái độ này thì con cái sẽ chấp nhận: *“Kỳ thực cha mình vừa mới tan sở”*, nên đưa con sẽ đi nhật đôi tất/vớ. Người chồng nhìn thấy cảnh này sẽ như thế nào? Như vậy chẳng phải sẽ vẹn toàn hay sao! Thực sự là những hành động đời thường có thể viết nên câu chuyện hay trong cuộc sống.

• ***Thứ hai là đi, đứng, ngồi***

“Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau”. Ngồi cũng vậy, đi đứng cũng vậy, người nhỏ đều phải đi sau, ngồi sau. Ở Hải Khẩu và Thẩm Quyến, những đứa trẻ sau khi học xong “Đệ Tử Quy” đi vào thang máy đều bấm nút mở cửa rồi nhường thầy giáo đi trước. Tuy nhiên, chúng tôi nói với các em: *“Khi đi thang máy thì các em nên vào trước”*. Vì sao vậy? Sợ rằng các em còn nhỏ nên không thể điều khiển được cửa thang máy sẽ gây ra nguy hiểm. Do đó, dù đây là nguyên tắc nhưng phải có sự ứng biến linh hoạt.

Có một đứa trẻ theo đoàn giáo viên chúng tôi đến Thẩm Quyến diễn giảng. Đứa trẻ này cũng không đơn giản, em đã học Kinh điển được mấy năm rồi. Mặt của

em tròn trĩnh, tai của em rất to. Tôi nhìn thì cảm thấy em là người có phước lớn. Phước lớn nhất là gì? Có thể nghe được lời dạy của Thánh Hiền, đây là đại phước của cuộc đời. Khi em theo các thầy đi diễn giảng, có người tặng cho chúng tôi một hộp bánh, bên trong có mười cái bánh rất ngon. Mỗi người được một cái bánh. Mọi người đều ăn bánh. Đứa trẻ này từ trong phòng chạy ra nói: *“Cái bánh này ngon quá, còn nữa không ạ?”*. Mọi người đã ăn hết chín cái, chỉ còn lại một cái. Em đã cầm cái bánh đó đi đến trước mặt tôi và nói: *“Cái bánh này nên dành cho thầy Thái”*. Em không những nhường cho người lớn ăn trước mà em còn biết phán đoán nên nhường cho ai trước. Quý vị xem, những đứa trẻ có lễ phép có ngốc không? Không ngốc! Những đứa trẻ có lễ phép đều luôn biết tôn trọng người khác, nghĩ cho người khác, đầu óc rất linh hoạt.

Người hiện nay đã hiểu sai từ “hoạt bát”. Họ hiểu thế nào là “hoạt bát”? Chạy nhảy không ngừng thì gọi là “hoạt bát” sao? Lúc chúng tôi xếp hàng ở sân bay thấy rất nhiều đứa trẻ đứng không yên, cứ chạy tới chạy lui, nhưng người khách đứng sau lại nói đứa trẻ này thật là “hoạt bát”. Đó không thể gọi là “hoạt bát” mà là tùy tiện, không có gia giáo. Cho nên, sự “hoạt bát” chân thật chính là suy nghĩ linh hoạt, lúc nào cũng biết nghĩ cho người khác. Những người có lễ phép tuyệt đối không phải là người học tập một cách cứng nhắc.

“Hoặc ăn uống hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau”. Thói quen này sẽ ảnh hưởng tâm cung kính của trẻ nhỏ, ảnh hưởng đến sự phát triển sự nghiệp về sau của đứa trẻ. Quý vị có tin như vậy không?

Chúng tôi đã từng nói chuyện với hiệu trưởng của một trường mẫu giáo. Ông ấy nói với tôi, ông đã mời một vài giáo viên khoảng hai mươi tuổi đến dạy mẫu giáo. Ông nói, có một lần ông có một khách hàng đến từ Quảng Đông. Khi đi ăn cơm với người khách Quảng Đông này, ông dẫn theo một vài thầy cô giáo. Trong những thầy cô mẫu giáo này có một số người là người Hồ Nam. Người Hồ Nam thích ăn cay, còn người Quảng Đông thì lại không ăn cay. Mời khách người Quảng Đông thì nên gọi món gì? Gọi món Quảng Đông. Khi ăn, những giáo viên này đã nói: *“Sao món này khó ăn như vậy, món kia sao cũng khó ăn thế!”*. Dẫn những giáo viên này đến để chăm sóc tiếp đãi khách, nhưng kết quả họ đến để phá rối. Sau cùng cũng dọn lên một món cay, vị hiệu trưởng đã đem nó để trước mặt vị khách. Vị khách gấp được một đĩa thì mấy vị giáo viên kia lập tức xoay bàn để món này đến trước mặt mình và ăn. Vị hiệu trưởng xoay món đó lại cho khách thì các giáo viên lại xoay nó lại cho họ. Những nhân viên như vậy các vị có dám sử dụng không? Thành công thì ít mà hỏng việc thì nhiều!

Một đứa trẻ luôn xử sự lễ phép thì khi quý vị giao việc cho chúng, quý vị sẽ cảm thấy rất yên tâm. Vì vậy, khi cấp trên dẫn cấp dưới đi ăn tiệc thì phải dẫn những người biết gấp thức ăn, biết rót nước phải không? Đúng vậy! Rót nước phải rót cho thật tự nhiên, như vậy chúng tỏ rằng từ nhỏ đã biết cách đối đãi với trưởng bối. Có thái độ như vậy cũng là trải sẵn đường tốt vì tương lai thế hệ sau này của chúng ta.

⁹Phần trước chúng ta đã học mục thứ hai là “xuất tặc để” và đã học đến: “*Anh thương em, em kính anh, anh em thuận, hiếu trong đó*”. Tục ngữ có câu: “*Gia hòa vạn sự hưng*”. Anh em đồng lòng thì đất đá cũng biến thành vàng. Quả thật không khí trong gia đình mà hòa thuận, vui vẻ thì nếp sống gia đình nhất định sẽ rất thịnh và sự nghiệp cũng hưng vượng. Rất nhiều em nghe xong những câu chuyện về cổ Thánh tiên Hiền thì muốn noi theo những tấm gương đó. Nghe xong “Khổng Dung nhường lê”, các em trở về cũng đều làm theo như vậy.

Có một cô bé rất khăng khái, nhường trái lê cho em trai ăn trong khi em chỉ có một trái lê. Người em này cứ cắn từng miếng to để ăn. Khi em ăn đến hơn một nửa thì người chị này không nhẫn nại được nữa, liền giật trái lê lại. Người mẹ nhìn thấy cảnh tượng này liền gọi điện thoại báo cho thầy giáo. Đây là sự hợp tác rất tốt giữa phụ huynh và thầy giáo. Bởi vì mỗi một câu Kinh văn mà bọn trẻ không hiểu và không làm được thì cần phải kiên trì hướng dẫn. Hôm sau, người thầy liền kể cho các em nghe một câu chuyện.

Chuyện kể rằng vào triều Hán có hai anh em, một người tên là Triệu Hiếu, một người tên là Triệu Lễ. Triệu Hiếu là anh. Thật không may là Triệu Lễ bị giặc cướp bắt đi. Khi người anh biết được lập tức đã tìm đến sơn trại và đi thẳng vào trong đại bản doanh của bọn cướp. Người anh nhìn thấy bọn cướp đang rất đói bụng, định giết em mình để ăn thịt. Người anh thấy vậy vô cùng lo lắng, liền chạy đến trước mặt bọn cướp và nói với bọn chúng rằng:

⁹ Bắt đầu tập 18

“Em của tôi bị bệnh, người lại gây gò. Các vị đừng có ăn nó mà hãy ăn tôi đi. Tôi to béo, người lại khỏe mạnh”. Người em thấy anh mình nói vậy cũng rất lo lắng, liền đẩy người anh ra và nói: *“Tôi bị các vị bắt là số mạng của tôi, nên tôi bị các vị ăn là đúng rồi, tuyệt đối không được liên lụy đến anh của tôi”.* Hai anh em ở đó giành phần muốn được chết thay cho nhau. Bọn cướp nhìn thấy vậy rất cảm động, liền thả người em về.

Các em thân mến! Triệu Hiếu và Triệu Lễ ngay cả mạng sống cũng sẵn lòng hy sinh, thế chúng ta có nên chỉ vì một trái táo, một trái lê mà tranh cãi với anh em của mình không? Chúng ta cần phải noi theo tinh thần của những vị Thánh Hiền ngày xưa này. Hơn nữa, tinh thần không tiếc hy sinh mạng sống vì anh em của Triệu Hiếu và Triệu Lễ đã truyền đến tai của Hoàng Đế. Hoàng Đế liền cho hai anh em họ làm quan để quản lý nhân dân. Cho nên họ có phước về sau. Tại sao Hoàng Đế muốn dùng hai anh em họ làm quan vậy? Các em thấy, anh em mà biết yêu thương nhau thì nhất định sẽ hiếu thảo với cha mẹ. Người có đức hạnh tốt như vậy làm quan thì chắc chắn sẽ yêu thương nhân dân. Bởi vì *“giáo dĩ hiếu”* (người được dạy đạo hiếu), họ sẽ *“kính thiên hạ chi vi nhân phụ giả dã”*, họ sẽ kính trọng tất cả những người làm cha mẹ trong thiên hạ. *“Giáo dĩ lễ”* (người được dạy đạo lễ), họ sẽ *“kính thiên hạ chi vi nhân huynh giả dã”*, sẽ kính trọng tất cả anh chị em của mọi người.

Chúng ta cũng nhân cơ hội này để hướng dẫn, giáo dục các em. Đương nhiên khi các em có biểu hiện rất tốt thì chúng ta cũng cần khen ngợi.

Ngoài ra còn có một em, dép của bạn học em bị đứt quai. Em có một đôi dép bị hỏng một chút nên em đã đổi một đôi dép mới. Nhưng đôi dép bị hỏng một chút kia em lại không nỡ vứt bỏ đi mà đem để dưới gầm giường. Có thể em đã học được câu: *“Chớ ghét cũ, không thích mới”*, có cảm tình với đôi dép cũ nên không vứt bỏ nó mà để dưới gầm giường. Cuối cùng, bởi vì chiếc dép của bạn học em đã bị hỏng, không thể đi được nữa, thầy giáo liền nói với em: *“Em hãy về đem đôi dép cũ đến cho bạn đi”*. Đây là giúp đỡ bạn học phải không? Đúng vậy! Nếu không thì bạn học không có dép đi, mà mùa đông thì rất lạnh. Sau đó, chúng tôi bỗng nhiên phát hiện ra em học trò này đi đôi dép cũ, còn người bạn học đi đôi dép mới của em. Những người lớn chúng tôi cũng học được một bài học. Quý vị thấy, em thật sự đã làm được câu: *“Tiền của nhẹ, oán nào sinh”*. Bạn học của em nhất định có thể cảm nhận được em rất quan tâm đến mình.

Chúng tôi ngay đó liền khen ngợi em học trò này: *“Em đích thực là học trò tốt của Khổng Lão Phu Tử”*. Tiếp theo đó, chúng tôi cũng tiến thêm một bước mong em từ nay hãy làm người anh lớn của những bạn học này, cho nên từ nay về sau nhất định phải làm tấm gương tốt.

Chúng ta khen ngợi các em cũng phải không quên khiến các em lập chí, không quên khiến các em nâng cao tầm quán sát của mình. Vì vậy, khen ngợi các em cũng là một môn học vấn. Chúng ta thường hay nghe câu nói: *“Lúc nhỏ sáng dạ, nhưng lớn lên chưa chắc tốt”*. Rất kỳ lạ, tại vì sao lúc nhỏ thì sáng dạ, năng lực tốt như vậy nhưng lớn lên lại chưa chắc có sự phát triển tốt? Đây là kết quả, nguyên nhân do đâu? Chúng ta không được

dừng lại ở kết quả, vì như vậy thì sẽ không rõ ràng mình bạch. Quý vị bằng hữu cảm thấy thế nào? *“Không có tấm gương để noi theo à?”*. Đây là nguyên nhân rất quan trọng. Chúng ta có thể suy nghĩ vấn đề này thật tỉ mỉ.

Có một người cha nói: *“Lúc con trai tôi hai tuổi, tôi cảm thấy nó có thể làm người lãnh đạo quốc gia. Khi con trai tôi lên cấp hai, tôi cảm thấy nó chỉ có thể thi đỗ đại học là tốt lắm rồi. Khi con trai tôi lên cấp ba, tôi cảm thấy nó sau này ra trường có công việc là tốt rồi!”*. Sao mà khác biệt nhau nhiều như vậy? Sự kỳ vọng của người cha đối với con càng ngày càng thấp thì người con có triển vọng không? Không thể nào! Khi người lớn không có tấm gương tốt cho con cái xem, thì con cái sẽ không có chí hướng, dần dần suốt ngày buông lung phóng mặc, rất vô vị. Đó là lý do tại sao chúng ta lúc bắt đầu học tập đã nhấn mạnh *“học quý ở lập chí”*. Hơn nữa, mục đích của học thành tài là ở chỗ nào vậy? Việc này phải cẩn thận từ đầu. Mục đích chân thật học thành tài của trẻ ở chỗ nào? Tại sao phải học thành tài vậy? Chúng tôi vừa mở đầu đã nói: *“Đọc sách chí ở Thánh Hiền”*. Nhưng người hiện nay thì *“đọc sách chí ở kiếm tiền”*. Mục tiêu sai thì có thể có kết quả tốt được không? Cho nên, vừa bắt đầu nhất định phải có sự hướng dẫn quan niệm đúng đắn mới được.

Tại vì sao lúc nhỏ sáng dạ, có khả năng, nhưng đến cuối cùng thì lại *“lớn lên chưa chắc tốt”* vậy? Bởi vì rất nhiều khả năng đã đem ra khoe khoang! Tại sao *“trước người lớn, chớ khoe tài”*? Con cái quý vị từ nhỏ học được một ít tiếng Anh, học được một chút năng lực, người lớn dắt chúng đi biểu diễn khắp nơi. Trong tâm

hồn còn rất non nớt của chúng sẽ cảm thấy như thế nào? “*Anh xem, người lớn đều vỗ tay khen ngợi tôi. Người lớn còn nói chú cũng phải học tập theo tôi. Tôi rất giỏi*”. **Lời khen nghe nhiều nên lời khuyên can không thể nghe vào được nữa.** Do đó, khen ngợi người khác cũng phải dùng lí trí, cũng phải dùng trí huệ mới được. Việc lĩnh hội này tôi cũng nhận ra được từ ngay chính bản thân mình và ở người khác, sau đó lại mở Kinh điển ra để chứng thực.

Chúng ta mở sách “Lễ Ký”, phần đầu là “Khúc Lễ”, ở trang đầu tiên viết là: “***Ngạo bất khả trưởng, dục bất khả túng, chí bất khả mãn, lạc bất khả cực***” (***Không được nuôi lớn sự kiêu ngạo, không được phóng túng dục vọng, không nên tự mãn về chí hướng, không thể hưởng vui cực độ***). Chúng ta hãy xem bốn câu này, người hiện nay có phạm phải không?

- ***Điều thứ nhất, “ngạo bất khả trưởng”***

Con người chỉ cần khởi lên tâm ngạo mạn thì không có cách gì chịu nghe lời chỉ dạy và họ sẽ rất khó trưởng thành. Nếu như từ nhỏ các em đã ngạo mạn, thì đời này rất khó có thành tựu lớn. Tại vì sao “*lúc nhỏ sáng dạ*”? Nếu như lúc nhỏ vì những khả năng này mà tự kiêu thì phiền phức rồi! Bởi vì muốn thành tựu học vấn, thì điều quan trọng là ở thái độ chịu lắng nghe và khiêm tốn. Như vậy họ mới có thể biết được: “*Cao nhân tất hữu cao nhân trị*” (*người giỏi ắt có người giỏi hơn*).

- ***Điều thứ hai, “dục bất khả túng”***

Ham chơi thì mất ý chí. Quý vị xem, hiện nay chẳng phải có nhiều bài học xương máu đã bày ra đó sao?

• ***Điều thứ ba, “chí bất khả mẫn”***

Hiện nay trẻ em không có chí hướng, thường hay chơi bời lêu lổng, cảm thấy rất vô vị. Cho nên “*chí đương tồn cao viễn*”, con người cần phải có chí hướng cao xa thì cuộc đời mới phong phú. Họ sẽ luôn luôn cảm thấy mình phải nâng cao chính mình mới có thể phục vụ cho xã hội, phục vụ cho người khác.

• ***Điều thứ tư, “lạc bất khả cực”***

Vui quá hóa buồn. Nếu một đứa trẻ từ nhỏ không biết giữ chừng mực, khi chơi chẳng biết đến ai, thì rất có khả năng sẽ xảy ra một số nguy hiểm cho chính bản thân. Quý vị bằng hữu! Tổ tiên chúng ta mấy ngàn năm trước đã viết những lời giáo huấn này trong Kinh văn. Tổ tiên đã đối với chúng ta rất tốt, thì chúng ta cũng không được có lỗi với tổ tiên.

Trước đây, bởi vì tôi là cháu đích tôn nên từ nhỏ đã nhận được rất nhiều lời tán thưởng, nên mục đích làm việc của tôi là gì? Là để được khen. Sao quý vị biết vậy? Là xem người khác có nhìn thấy tôi đang làm hay không, cho nên tôi đã trở thành người sống trong lời khen. Khi học năm thứ tư đại học, có một lần tôi lên bục giảng bài. Sau khi tôi giảng bài xong bước xuống, một vị đàn anh của tôi rất vui mừng nói với tôi rằng: “*Em đúng là người sống trong tiếng khen ngợi*”. Anh ấy đang khen ngợi tôi, nhưng tôi nghe xong câu nói đó thì bỗng suy nghĩ: “*Nếu như không có ai khen ngợi thì tôi có làm không?*”. “*Không làm!*”. Nhưng điều rất kỳ lạ là rất nhiều chuyện vô cùng quan trọng trong cuộc đời đều không có tiếng vỗ tay. Khi một người nếu như chỉ

thường hay sống trong tiếng vỗ tay thì tâm được - mắt của họ sẽ rất nặng. Cuộc đời như vậy chắc chắn cũng sẽ không được tự tại, hạnh phúc. Do đó, tôi bắt đầu điều chỉnh. Bởi vì trước đây nghe quá nhiều lời khen tặng, nên nghe thấy một câu phê bình thì trong lòng cảm thấy rất khó chịu. Vì vậy, tôi thường xuyên niệm câu Kinh văn trong “Đệ Tử Quy”: *“Nghe khen sợ, nghe lỗi vui, người hiền lương, dần dần giữ”*. Thật sự chúng ta chỉ có hai con mắt và hai lỗ tai thì có thể thấy được bao nhiêu, có thể nghe được bao nhiêu? Nhưng khi chúng ta có tâm khiêm tốn thì không biết đã có thêm được bao nhiêu đôi mắt giúp chúng ta nhìn đường, có thêm được bao nhiêu đôi tai giúp chúng ta nghe rất nhiều thông tin, thấy được rất nhiều khuyết điểm của mình. Cho nên trẻ nhỏ cần phải khiêm tốn, không được tự mãn.

Chúng ta khen ngợi các em thì hãy khen tặng những phẩm hạnh tốt chứ không nên khen tài năng của chúng. Khen tài năng nhiều quá thì nhất định sẽ có vấn đề ngay. Có rất nhiều phụ huynh còn khen: *“Sao con xinh thế!”*. Quý vị khen chúng xinh đẹp để làm gì chứ? Khen chúng xinh đẹp có giúp ích gì cho chúng không? Quý vị nói với chúng: *“Khí chất của con thật tốt, có phải mỗi ngày con đều học “Đệ Tử Quy” không? Có phải lúc nào con cũng rất lễ phép với người lớn phải không? Vì trong tâm có sự chân thành thì mới biểu hiện được ra bên ngoài như vậy”*. Tiện thể chúng ta cũng ôn tập lại Kinh văn luôn.

Có rất nhiều em ngay từ nhỏ đã như vậy. Ví dụ rất nhiều người lớn khi nhìn thấy những em bé gái đều nói:

“Ồ! Sao mà mặt mũi xinh xắn như vậy? Mũi ra mũi, miệng ra miệng”. Bé gái đó được quý vị khen như vậy vài ba năm thì sẽ tạo ra kết quả, đó là mỗi ngày bé gái đó nhất định mang bên mình một chiếc gương. Ở trường mẫu giáo có hai chị em đến học. Người chị và người em trai đều rất đẹp. Nhưng vẻ đẹp của bé gái hấp dẫn hầu hết người lớn, họ nhìn thấy em đều cứ luôn khen em xinh đẹp, nên em bé gái này cứ học đến nửa chừng lại lấy gương ra soi. Việc học tập của bé kém rất xa so với người em trai. Bởi vì em chỉ coi trọng bề ngoài, thường thường tâm ý không chuyên chú, thường rất hay để ý xem người khác có nhìn đến em hay không. Trẻ nhỏ như vậy sau này sẽ rất dễ dàng đi theo hướng cuộc sống hư vinh, cuộc sống xa hoa, phù phiếm. Do đó, **không nên khen ngợi tướng mạo của trẻ, không nên thường xuyên khen ngợi tài năng của trẻ, mà cần phải khen ngợi đức hạnh của chúng**. Nếu quý vị khen ngợi tài hoa của chúng cũng phải nhân đó mà dạy chúng mục đích của tài hoa là để làm gì.

Có tài hoa, ví dụ chúng đánh đàn tranh rất hay, mục đích là gì vậy? Là để biểu diễn cho người khác nghe, sau đó khiến chúng cảm thấy “*ta rất tài giỏi*” phải không? Như thế không đúng! Nếu như hướng dẫn như vậy thì việc chơi đàn tranh của đứa trẻ này nhất định sẽ bị khựng lại, không tiến bộ. Nếu như chúng ta hướng dẫn cho chúng biết: “*Chuyển hóa phong tục không gì tốt bằng âm nhạc*”. Âm nhạc có thể hun đúc tính tình của con người, có thể cải thiện phong khí của toàn xã hội, nên cháu học đàn tranh, học đàn cổ nhất định phải dùng tâm chân thành mà học, thì có thể đàn ra những bản nhạc lợi ích

cho đại chúng trong xã hội. Khi chúng có mục tiêu này thì toàn bộ tâm thái của chúng cũng sẽ hoàn toàn khác. Khi quý vị khen ngợi phẩm đức của chúng, ví dụ nói: *“Con thật hiếu thảo!”*, hiếu thảo tương ứng với tự tính/tánh nên chúng càng làm càng hăng say. Việc này thì không có tác dụng phụ. Cho nên, khen ngợi phải thuận theo phẩm đức mà khen ngợi.

Tiêu chuẩn của phẩm đức ở đâu? Là ở “Đệ Tử Quy”. Thâm nhập một môn, nắm vững cương lĩnh của một môn này. Cho nên, quý vị phải đọc “Đệ Tử Quy” cho trôi chảy, nghe cho kỹ, đọc cho kỹ. Chúng ta cũng đã có tuổi rồi, nói đến học thuộc lòng cảm thấy rất bị áp lực, nhưng nên đọc cho trôi chảy.

Có một người mẹ dắt theo con gái vẫn còn nhỏ đi ra phố mua đồ thì gặp một người bạn. Người bạn này liền hỏi cháu bé: *“Sao con vẫn chưa đi học?”*. Cháu bé gái đó liền hỏi mẹ: *“Mẹ ơi! Đi học để làm gì vậy?”*. Khi ấy người bạn đó lập tức nói với bé rằng: *“Đi học có thể kiếm nhiều tiền!”*. Phải cẩn thận ngay từ đầu. Nếu như quý vị là mẹ bé, quý vị phải làm sao? Hiện nay quan niệm như thế này chiếm tỉ lệ rất lớn! Người mẹ này lập tức nắm lấy cơ hội này liền dùng ánh mắt ngăm nói với người bạn của mình là đừng nói tiếp nữa. Bà liền nói với con gái của mình: *“Đi học quan trọng nhất là học thành tài. Bởi vì sau khi chúng ta đã thành tài rồi có thể giúp đỡ người khác và cống hiến cho xã hội”*. Chúng ta phải nhớ kỹ: *“Xã hội quốc gia là một thể hỗ trợ lẫn nhau”*. Khi trẻ hình thành thái độ xã hội là giúp đỡ lẫn nhau, thì chúng đứng trước người trong các ngành các nghề sẽ tôn kính, sẽ có tâm cảm ơn.

Nhưng nếu như mục đích chúng học thành tài là để kiếm nhiều tiền, thì sau này chúng nhìn các ngành, các nghề với ánh mắt gì? Dùng ánh mắt kiếm được bao nhiêu tiền, chúng sẽ xem thường những người có ngành nghề kiếm được ít tiền hơn. Do đó, học vẫn là ở chủ tâm của mình, chỉ cần tâm bị thiên lệch liền đi ngược lại với đạo đức, học vẫn ngay.

Người mẹ này lập tức hướng dẫn con gái mình phải học thành tài. Học thành tài nghe rất trừu tượng, mà con gái cô thì còn nhỏ như vậy. Bởi vì họ vừa mua được một ít bánh bao trong siêu thị, nên người mẹ nói: *“Giống như chú lúc này có tài năng, chú biết làm bánh bao, chú có thể giúp chúng ta có cái để ăn, nên chúng ta phải cảm ơn chú ấy. Chúng ta cảm ơn chú ấy, chúng ta có thể đem gấu bông, đồ chơi của con, chiếc xe đồ chơi của con tặng cho chú ấy không? Chú ấy chưa chắc cần. Vì vậy, chúng ta cảm ơn chú thì có thể đưa cho chú một ít tiền để cảm ơn. Chú ấy cũng có thể dùng số tiền này để mua những đồ dùng cần thiết”*. Đây chính là mượn cơ hội này để hướng dẫn các em mục đích của học tập là để nâng cao tài năng, để tiện phục vụ người khác. Khi em có loại thái độ này thì em sẽ không dễ gì ngạo mạn.

Tôi cũng đã từng gặp một bạn khoảng hơn hai mươi tuổi. Lần đầu tiên tôi gặp anh ấy, nhìn thấy anh có thân hình cao hơn tôi, đẹp trai hơn tôi và lại đọc sách Thánh Hiền. Chúng tôi gặp nhau rất vui mừng. Bởi vì anh học trước tôi, nên tôi mừng thay cho anh. Tôi liền khen ngợi anh: *“Anh thật hiếm có!”*, cứ luôn khen ngợi như vậy. Lần đầu tiên gặp mặt có nên khen tặng dòn dập

như vậy không? Không nên! Cho nên nói năng phải cẩn thận. Tôi không làm tốt, tôi không thể kìm được tâm trạng vui mừng của mình nên đã khen tặng anh ấy một lúc. Sau đó sống với nhau hơn một tuần lễ, tôi quan sát thấy một số chi tiết trong đời sống của anh không được thích hợp. Bởi vì anh nhỏ hơn tôi nhiều tuổi nên chúng tôi cũng duy trì một khoảng cách. Tôi như một người anh lớn của anh ấy, tôi cũng “*mặt ta vui, lời ta dịu*” khuyên anh ấy. Cuối cùng khi tôi vừa nói ra thì mặt của anh lập tức liền biến sắc. Tôi cũng là người rất nhạy cảm, vốn dĩ muốn khuyên nhưng khuyên mới được nửa chừng thì lập tức dừng lại. Bởi vì nếu như anh ấy không chịu lắng nghe mà tôi tiếp tục nói thì sẽ khiến cho bầu không khí thêm căng thẳng, lần sau sẽ khó nói chuyện với nhau. Từ trong sự việc này tôi cũng lĩnh hội được một điều: **Khen ngợi người khác thì phải thuận theo phẩm đức mà khen ngợi.** Nếu không thì người được khen thật sự sẽ bị đánh mất mình trong những tiếng khen ngợi.

Chúng ta khen ngợi cậu bé này vì cậu chịu lấy đôi dép mới của cậu đưa cho bạn học dùng. Chúng tôi cũng tiến thêm một bước kỳ vọng cậu sau này có thể làm tấm gương tốt về phương diện đức hạnh, phẩm đức cho mọi người. Tại sao người anh cả trong mỗi gia đình trước đây đều đặc biệt ưu tú, đều đặc biệt rất đảm đương? Cha mẹ từ nhỏ đã kỳ vọng họ: “*Cha mẹ làm việc quá vất vả, rất cực nhọc, con ở nhà phải cố gắng chỉ dẫn các em cho tốt*”. Quý vị thấy họ được kỳ vọng, có trách nhiệm, thì tự nhiên năng lực sẽ tăng trưởng rất nhanh.

Vì vậy, chúng ta trong quá trình hướng dẫn các cháu những câu Kinh này cũng sẽ có rất nhiều cơ hội, chúng ta có thể tiến thêm một bước cố gắng tận dụng, cố gắng hướng dẫn.

Hôm qua chúng ta đã giảng đến câu Kinh văn phía dưới: *“Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau”*. Tuy lễ nghi này là một chi tiết nhỏ trong đời sống, nhưng điều quan trọng nhất là nó trưởng dưỡng cái tâm cung kính cho trẻ. Vì vậy, học vấn chân thật là ở chủ tâm của trẻ. Có một câu nói rằng: *“Học vấn hàng đầu của con người chính là biết nghĩ cho người khác”*. Việc này mới gọi là học vấn hàng đầu.

Con trai lớn của Phạm Trọng Yêm được đặt tên là Phạm Thuần Nhân. Bậc làm cha mẹ Á Đông quan tâm yêu thương con cái vô cùng chu đáo, ngay cả đặt tên cũng là để giáo dục con cái. Mục đích đặt tên của chúng ta là gì? Là thông qua cái tên này kỳ vọng ở con cái, để chúng có thể luôn luôn cảnh tỉnh chính mình. Phạm Trọng Yêm đặt tên cho con trai ông là Thuần Nhân là kỳ vọng con trai của ông phải luôn luôn giữ được cái tâm nhân từ.

Chữ “*nhân*” này là chữ hội ý, bên trái là bộ “*nhân*”, bên phải là bộ “*nhị*”, là ý nghĩa gì vậy? Hai người. Là hai người nào vậy? Nghĩ đến mình thì phải nghĩ đến người khác. Cho nên: *“Điều gì mình không muốn thì đừng đem cho người”, “điều gì mình muốn thì nên tặng cho người”*. *“Ta muốn lợi thì hãy làm lợi cho người, ta muốn có thành tựu thì làm cho người thành tựu trước”*. Trẻ từ nhỏ biết đây là sự kỳ vọng của cha mẹ đối với chúng thì tự nhiên

chúng sẽ luôn luôn khích lệ mình, đốc thúc mình làm theo phương hướng này.

Phạm Thuần Nhân thật sự cũng không phụ sự kỳ vọng của cha ông. Có một lần Phạm Trọng Yên nói với con trai rằng: *“Chỗ chúng ta có 500 đấu lúa mạch, con hãy giúp cha vận chuyển từ kinh thành về quê nhà ở Giang Tô”*. Trên đường về quê, Phạm Thuần Nhân gặp người bạn cũ của cha. Bạn cũ của cha liền kể về tình trạng gia đình của ông cho Phạm Thuần Nhân nghe. Cha mẹ của người bạn cha đã mất mà không có tiền chôn cất, lại còn có một người con gái chưa gả chồng, tình trạng đời sống tương đối nghèo túng. Phạm Thuần Nhân nghe xong lập tức liền đem 500 đấu lúa mạch bán đi và đưa số tiền này cho người bạn cũ của cha mình. Tuy nhiên, số tiền vẫn không đủ. Giúp người thì phải như thế nào? Tiền Phật thì phải tiền đến Tây Phương, giúp người phải giúp đến cùng. Cho nên ông đã đem chiếc thuyền chở lúa mạch này bán đi thì mới đủ tiền. Sau khi xử lý xong, Phạm Thuần Nhân trở về kinh thành gặp cha, ngồi xuống bên cha và bắt đầu kể lại chuyện này cho cha nghe. Khi Phạm Thuần Nhân kể đến việc ông quyết định bán 500 đấu lúa mạch nhưng vẫn không đủ tiền giúp bạn cũ của cha thì Phạm Trọng Yên liền ngẩng đầu lên nói với con trai ông: *“Thế con cũng đem thuyền bán đi chút?”*. Người con liền nói: *“Cha à! Con đã bán nó rồi!”*. Cha con đồng lòng thì gia đạo bền lâu không suy bại. Nhà họ Phạm có trái tim nhân hậu thì có bị thiệt thòi không? Không thiệt thòi, mà ngược lại còn được đại phước.

Cha tôi đặt tên cho tôi cũng là kỳ vọng tôi phải lễ phép. Hơn nữa, tôi phải có ý thức trách nhiệm đem lễ phép giống như chín mặt trời phát huy rạng rỡ. Như vậy chúng ta mới không cô phụ tấm lòng của cha mẹ đã đặt tên này cho chúng ta. Học vấn cần trường dưỡng chủ tâm, lòng nhân từ và tâm cung kính.

Tại vì sao nói đọc sách có thể thay đổi khí chất? Thay đổi từ đâu? Từ tâm. Bởi vì trong Kinh điển, ví dụ lấy “Đệ Tử Quy” để nói, khi trẻ đọc những điều giáo huấn: “*Hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau. Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi. Người lớn ngồi, cho phép ngồi*”, chúng sẽ thực hành dần dần. Khi chúng thực hiện những hành vi này, thì chúng sẽ từ ngoài dần dần chuyển hóa thành chủ ý bên trong, lòng cung kính này của chúng sẽ càng ngày càng vững chắc. Tâm cung kính vững chắc rồi thì lòng chân thành bên trong tự nhiên sẽ biến đổi khí chất toát ra bên ngoài. Khi con trẻ đọc Kinh văn mà không thực hành thì có thể biến đổi được khí chất không? Hiệu quả sẽ rất hạn chế. Cho nên, học quý ở thực hành.

“*Hoặc ăn uống*”. Khi ăn trước tiên phải nhường cho người lớn ngồi trước, ăn trước. Ở Thảm Quyển có một nhóm học sinh, thầy của chúng không chỉ hướng dẫn lúc ăn cơm thì người lớn ăn trước, mà còn hướng dẫn các em vị trí ngồi phải ngồi như thế nào. Vị trí chủ tọa nhất định phải nhường cho thầy giáo ngồi, các em nhỏ không được giành ngồi. Lúc nhỏ được học thì có quan trọng đối với chúng về sau hay không? Quan trọng.

Tôi đã từng nghe một ông chủ kể rằng, ông có cuộc đàm phán với khách hàng, cả hai bên đều dẫn theo một

số nhân viên của công ty mình. Cuối cùng, một nhân viên của ông vừa bước vào liền ngồi vào vị trí ghế chủ tọa, khiến những người khác đều không biết phải làm thế nào. Bởi vì đều là người lớn cả, nếu ngay lúc đó nói với anh ta thì thật sự rất khó coi. Vị trí chủ tọa nhất định là vị trí đối diện cửa ra vào. Vị trí này là để giành cho người lớn hoặc cấp trên, khi họ ngồi ở vị trí đó thì có thể nắm bắt được tình hình toàn cục. Quý vị có thể để cấp trên ngồi ở vị trí quay lưng với cửa ra vào được không? Ai bước vào ông ấy cũng đều không biết. Cho nên tất cả mọi nghi lễ đều thuận theo tình hình tự nhiên, đều rất có đạo lý. Vị trí chủ tọa phải để cho thầy giáo ngồi thì học trò sẽ rất có nề nếp, không ngồi lộn xộn. Sau đó thầy giáo lại nói: *“Nếu như mặt bàn có vân, thì từng đường từng đường vân gỗ đó không được chỉ vào hướng vị trí chủ tọa, như vậy là không cung kính”*. Từng li từng tí như vậy cũng làm tăng trưởng tâm cung kính và mức độ tỉ mỉ cho các em.

Bởi vì tôi thường không ở trường học mà đi diễn giảng khắp nơi, nhưng khi trở về thì thường hay ăn cơm cùng với các em học trò này. Có một lần, tôi vừa ngồi xuống thì các em ở đó xoay cái bàn. Tôi nói: *“Lạ thật! Việc gì các em phải xoay bàn?”*. Các em nói: *“Đường vân gỗ này không được hướng vào thầy, như vậy là không cung kính”*. Chúng tôi thấy vậy thật sự rất cảm động. Tin rằng tâm cung kính của những em học sinh này có thể suốt đời sẽ không thay đổi.

Trên đây là *“hoặc ăn uống”*.

Tiếp đến là *“hoặc đi đứng”*, đều phải nhường cho người lớn ngồi trước. Có một em lớp bốn đi cùng mẹ

đến thăm người thân. Sau khi vào nhà, mẹ của em vẫn đang gọi điện thoại di động. Em liền nói với mẹ rằng: “Mẹ à! Mẹ ngồi đi!”. Mẹ của em nói: “Con ngồi trước đi!”. Em vẫn lại nói: “Mẹ à! Mẹ ngồi đi ạ!”. Mẹ của em cảm thấy rất kỳ lạ: “Mẹ bảo con ngồi thì ngồi đi, sao cứ nhiều lời như vậy!”. Cuối cùng, em nói: “Mẹ à! Con không ngồi đâu, con không thể ngồi được!”, bởi vì em đang thực hành câu Kinh văn này. Vào lúc này bậc làm cha mẹ, bậc làm người lớn chúng ta phải nhạy bén, phải tác thành tâm hiếu thảo và tâm cung kính cho trẻ thì chúng mới có thể lập thân hành đạo. Người mẹ này mới chợt nhớ ra. Thực ra, khi chưa học “Đệ Tử Quy”, ai ăn trước, ai ngồi trước vậy? Điều là con cái. Cho nên đảo lộn, điên đảo rồi thì hành vi của chúng đương nhiên điên đảo. Quý vị hiện nay phải nhanh chóng điều chỉnh lại mới được.

“Ngồi”, chúng ta cũng có thể suy diễn rộng ra. Ví dụ nói quý vị ngồi xe nhất định phải có trật tự, xếp hàng ngay ngắn, không được phép chen lấn, xô đẩy. Khi lên xe thì ngoài việc phải nhường cho người lớn, người già, còn phải nhường cho người ốm yếu, phụ nữ và trẻ em ngồi, và phải đi về phía sau nhường vị trí phía trên cho người khác. Phía sau còn rất nhiều chỗ mà chúng ta cứ chọn ngồi ở phía trước là không nhường sự thuận tiện cho người khác. Bởi vì nếu như người lên sau là một người già mà quý vị vẫn để cụ đi xa như vậy sao? Do đó, chúng ta phải luôn luôn nghĩ cho người già, luôn luôn nghĩ cho người lên sau.

Quý vị bằng hữu, hiện nay người lớn có làm được không? Quý vị hãy chú ý quan sát xem, ví dụ nói một

đoàn thể nào đó, một xí nghiệp nào đó cùng nhau đi du lịch, người lên xe trước đều ngồi phía trước, người đến sau thì phải xuống phía sau. Do đó, chúng ta lúc nào cũng cần phải thực tiễn cung kính, thực tiễn nhường nhau.

Có một trường học tổ chức đi du lịch, rất nhiều giáo viên nam ngồi ở phía trước. Có một cô giáo đã học “Đệ Tử Quy”, nhưng người lớn lại rất giữ thể diện, quý vị trực tiếp nói họ làm sai, họ có thể thẹn quá hóa giận. Vì vậy, ngay cả giáo viên cũng phải cố gắng học “Đệ Tử Quy”, nếu không thì lời nói và hành vi có thể sẽ phản giáo dục. Thầy giáo nếu như có hành vi phản giáo dục thì sẽ như thế nào? Sẽ bị đọa xuống mười chín tầng địa ngục.

Có một câu chuyện kể như thế này. Có một thầy thuốc xem mạng người như cỏ rác. Vua Diêm La rất giận dữ, phán ông xuống địa ngục tầng thứ mười tám. Sau khi ông xuống, trong lòng rất buồn nản, ở đó gào thét: *“Không phải tôi cố ý, chỉ là do tôi không cẩn thận thôi!”*. Quý vị xem, ông chưa có học “Đệ Tử Quy” nên sai rồi mà vẫn không thừa nhận. Ông không biết rằng *“biết sửa lỗi, không còn lỗi”*. Nếu như vào lúc đó ông khởi lên một niệm sám hối thì có thể sẽ thoát khỏi địa ngục tầng thứ mười tám rồi. *“Nếu che dấu, tội chồng thêm”*, nên ông tiếp tục bị ở lại. Ông ở chỗ đó giẫm chân rất giận dữ. Bỗng nhiên phía dưới có người nói: *“Ông đừng giẫm chân nữa, ông làm bụi bay phủ đầy người tôi rồi!”*. Ông bỗng giật mình: *“Tầng thứ mười tám chẳng phải là thấp nhất rồi sao? Sao bên dưới vẫn còn có người nữa vậy?”*. Ông nói: *“Tôi làm thầy thuốc, coi mạng người như cỏ rác nên bị đọa xuống tầng thứ mười*

tám, thế ông làm ngành nghề gì sao bị đọa đến tầng thứ mười chín vậy?”. Người bên dưới nói: “Tôi làm thầy giáo. Thầy thuốc chỉ làm mất mạng người khác nên bị đọa xuống tầng thứ mười tám, còn thầy giáo là làm đứt huệ mạng của người khác. Mạng sống thì có hạn, còn huệ mạng thì vô cùng”. Nếu như trí huệ được thiết lập chính xác, học trò của quý vị sau này còn có con, con của học trò quý vị còn có con nữa. Quý vị dạy cho học trò của mình có quan niệm chính xác có thể sẽ ảnh hưởng con cháu của họ hết đời này đến đời khác. Hơn nữa, một thầy giáo có thể dạy đến hàng trăm, hàng ngàn học sinh. Cho nên nghề làm thầy giáo này công đức vô lượng. Làm tốt thì “*công đức vô lượng*”, làm không tốt thì “*công đức không sáng, tiền đồ một vùng u tối*”.

Sau khi nghe điều này quý vị bằng hữu không nên nói: “*Thế tôi không làm giáo viên, thật quá đáng sợ!*”. Điều quan trọng đích thực ở đây là gì? Là tấm lòng. Phương pháp dạy học của chúng ta cũng phải từ từ mới tích lũy được kinh nghiệm. Tâm chân thành của quý vị mới là lực tương tác quan trọng nhất đối với các em.

Chúng ta hãy suy nghĩ xem, đối với giáo viên thì học sinh dạy năm năm trước tương đối thân mật với giáo viên hơn hay học sinh dạy năm năm sau? Học sinh năm năm trước. Thế thì thật kỳ lạ! Vì phương pháp dạy học của giáo viên càng về sau càng tốt hơn, nhưng tại vì sao học sinh dạy năm năm trước lại thân mật với giáo viên hơn vậy? Là do mức độ dụng tâm. Bởi vì lúc đó quý vị luôn luôn sợ dạy không tốt nên rất để tâm dạy học trò. Học sinh không chỉ nhìn thấy kỹ năng dạy học của quý vị, mà điều quan trọng là thái độ dạy học của quý vị để

lại ấn tượng sâu sắc trong chúng. Có thể sau khi quý vị dạy lâu rồi, lòng yêu nghề sẽ bị giảm đi. Tuy kỹ năng dạy học tốt hơn trước, nhưng sự tác động vào nội tâm của trẻ có thể sẽ không còn mạnh mẽ như trước đây nữa. Vì vậy, làm thầy giáo thì đừng sợ kỹ năng dạy học không đủ, chỉ cần quý vị có tấm lòng thì chắc chắn thật sự là công đức vô lượng, tiền đồ xán lạn.

Làm thầy giáo thì phải luôn luôn giữ quan niệm: *“Học vi nhân sư, hành vi thế phạm”* (học để làm gương cho người và làm mô phạm cho đời). Bởi vì thầy giáo cũng trong quá trình không ngừng học tập, cho nên thầy giáo không thể dừng theo đuổi đạo đức, học vấn. *“Học sở dĩ trị kỷ, giáo sở dĩ trị nhân”* (học là muốn tốt cho mình, dạy là muốn tốt cho người). Đối với “dạy” và “học” chúng ta đều không được ngừng nghỉ. Học tập thì mới có thể nâng cao chính mình và điều chỉnh bản thân, nên học tập là để đối trị tập khí của chính mình, thông qua giáo dục mới có thể hướng dẫn học sinh có quan niệm đúng đắn, thiết lập nhân sinh quan chính xác. Không học thì sẽ rất khó có được trí huệ chân thật. Không học thì không có trí huệ, không dạy thì không nhân từ, bởi vì chỉ có giáo dục mới có thể cứu sống cuộc đời một người từ gốc rễ. Do đó, chúng ta phải luôn luôn phát triển dạy và học song song. Thầy giáo tuyệt đối không phải sau khi tốt nghiệp trường sư phạm thì sách vở bỏ qua một bên, mà trái lại phải tích cực học tập, không nên phụ sự kỳ vọng của đất nước đối với chúng ta, không được phụ lòng tín nhiệm của phụ huynh đối với chúng ta, càng không được cô phụ duyên phận thầy trò này của học trò đối với chúng ta. Cho nên, phải

luôn luôn “*học để làm gương cho người và làm mô phạm cho đời*” thì mới được.

Cô giáo này lên xe, nhìn thấy một số thầy giáo đã ngồi ở phía trước nhưng không tiện trực tiếp góp ý với họ. Vào lúc này “*thấu rõ nhân tình nên nói ra đều là thơ*”, vận dụng nghệ thuật ngôn ngữ, cô liền nói với họ rằng: “*Ưu tiên cho phụ nữ, quý thầy hãy ra phía sau*”, để cho họ có chút cảm giác giúp đỡ người khác. Không chỉ trích trước mặt họ, nhưng có thể làm tấm gương cho họ xem. Ví dụ cô vốn dĩ đã ngồi xuống, sau đó lại có vị thầy giáo lớn tuổi hơn lên xe, cô giáo này lập tức đứng lên nói: “*Thầy Ngô! Mời thầy ngồi!*”, làm cho người khác xem. Khi có một người làm gương thì tâm cung kính của những người khác được đánh thức. Vì vậy, chúng ta ở trong bất kỳ đoàn thể nào cũng phải luôn luôn biểu diễn cho người khác xem.

Cô nói, ngoài việc đi xe nhìn thấy hiện tượng này, thì khi đi du lịch, nhiều người vừa bước vào phòng liền bật hết toàn bộ đèn trong phòng lên. Tại sao bật hết đèn lên vậy? Bởi vì không tốn tiền.

Con người nếu như cái gì cũng nghĩ đến tiền thì sẽ gây ra rất nhiều việc làm giảm phước báo của chính mình. Xin hỏi những đèn này do đâu có thể sáng được? Là do điện. Điện từ đâu mà có vậy? Điện từ nhà máy thủy điện. Có rất nhiều phương pháp phát điện, nhưng tất cả các phương pháp tạo ra điện đều làm hao tổn nguồn năng lượng của trái đất. Nếu thế hệ này dùng nhiều quá thì thế hệ sau sẽ bị thiếu hụt. Do đó, từ khi có lịch sử loài người đến nay, đời nào sẽ bị thế hệ sau

mắng như tát nước vào mặt? Là đời này của chúng ta. Sao quý vị đều biết vậy? Quý vị có thể dự đoán tương lai, quý vị rất có trí huệ! Chúng ta cũng có thể suy đoán được, người 100 năm sau nhất định sẽ nguyên rửa chúng ta: *“Sao chúng ta lại có tổ tiên tệ hại như vậy! Để lại cho chúng ta là nước gì vậy? Để lại cho chúng ta là không khí gì vậy? Để lại cho chúng ta bầu trời bị phá hủy! Để lại cho chúng ta đất đai đều bị ngấm thuốc trừ sâu, khiến chúng ta sống vô cùng khó khăn”*. Chúng ta có nên làm tổ tiên như thế này hay không? Quý vị xem, tổ tiên mấy ngàn năm trước đối xử với chúng ta như thế nào? Tổ tiên đều để lại những thứ tốt đẹp, để lại trí huệ. Chúng ta phải làm người lớn, làm tổ tiên cho đúng mực mới được.

Cô giáo này cũng không trực tiếp chỉ trích. Nếu họ bật lên, chúng ta tắt là xong. Cho nên, làm thầy giáo phải luôn luôn nghĩ rằng tất cả lời nói, hành vi của mình đều phải làm tấm gương tốt cho học sinh, làm tấm gương tốt cho đại chúng xã hội. Rất nhiều thầy giáo lại nói: *“Thế tôi làm thầy giáo chẳng phải là rất vất vả hay sao?”*. Thực ra, khi nói lời nói này là họ vẫn chưa thật sự nỗ lực thực hiện giáo huấn của Thánh Hiền. Nếu như họ thật sự làm thì họ sẽ tuyệt đối không nói như vậy. Bởi vì giáo huấn Thánh Hiền là để cho chúng ta thật sự sống cuộc sống tốt đẹp.

Quý vị nói ngồi cũng phải cho ra ngồi! Quý vị xem, nằm xuống ghé salon nghiêng một bên thoải mái biết bao! Đó là quý vị chỉ thấy sự thoải mái nhất thời trước mắt, về sau sẽ đau khổ lâu dài. Hiện nay bệnh nhiều nhất

là bệnh về xương, như gai đốt sống, vẹo cột sống. Quý vị thoải mái một chút nhưng làm vẹo cột sống phải đi nhờ người ta dùng chân đạp, dùng tay đấm mấy cái. Đến lúc đó quý vị sẽ than khổ thấu trời. Khi quý vị thật sự dựa theo những phép tắc này mà sống thì thân thể quý vị sẽ rất khỏe mạnh, quý vị sẽ sống rất nhẹ nhàng. Khi những thái độ cung kính này đã được nội hóa rồi, thì quý vị thực hiện sẽ cảm thấy thoải mái, rất tự tại, một chút cũng không gượng gạo. Khi quý vị không làm như vậy, cứ quen theo thói tùy tiện thì lúc nào cũng sợ sai, như vậy năng lượng mà quý vị bị hao tổn lúc đó chắc chắn sẽ nhiều hơn.

Bởi vì họ không hiểu nên mới có những sự hiểu lầm này, vậy nên chúng ta phải biểu diễn cho đặc sắc, để mọi người cảm thấy: “Ồ! Người đọc sách *Thánh Hiền về mặt lúc nào cũng vui vẻ*”, sau đó chung sống với mọi người cũng rất chan hòa. Quý vị không nên học Kinh điển Thánh Hiền đến cuối cùng biến thành về mặt nhăn nhó khổ sở, như vậy thì người ta đều không dám học. Chúng ta là tấm biển hiệu của Không Lão Phu Tử, là tấm biển hiệu của Thánh Hiền, nên phải thường xuyên lau chùi nó cho sáng.

Chúng ta phải luôn luôn dùng thái độ: “*Cầu nhật tân, nhật nhật tân, hựu nhật tân*” (ngày mới mới, mỗi ngày mới, ngày ngày mới) để trưởng dưỡng đạo đức, học vấn của mình, và cũng luôn luôn kỳ vọng dùng thân giáo để đánh thức tâm cung kính, tâm nhân từ của người khác. Cho nên, “*hoặc ăn uống, hoặc đi đứng, người lớn trước, người nhỏ sau*”.

3. Kinh văn:

“Trưởng hô nhân, tức đại khiêu, nhân bất tại, kỷ tức đáo”.

“Lớn gọi người, liền gọi thay. Người không có, mình làm thay”.

Thời xưa, bởi vì là đại gia đình nên khách đến nhà có thể là muốn tìm ông nội hoặc bác. Người khách không thể vừa bước vào nhà liền đi tìm người trong nhà của quý vị được, như vậy là không hợp lễ nghi. Do đó, nếu chúng ta là những người nhỏ tuổi gặp người lớn, gặp khách đến nhà thì phải chủ động nói: *“Xin hỏi chú tìm ai ạ?”*. Nếu như tìm bác, thì chúng ta phải như thế nào? *“Liền gọi thay”*, nhanh chóng chạy đi tìm bác của mình, không được thất lễ với khách, không được để khách đợi lâu. Nếu như bác không có ở nhà thì sao? *“Người không có, mình làm thay”*. Phải quay lại nói chuyện với khách: *“Bác của cháu không có ở nhà. Xin hỏi chú có chuyện gì không ạ?”*. Bởi vì rất có khả năng khách từ xa đến. *“Không có việc thì không lên điện Tam Bảo”*, người ta đến tìm thì chắc chắn có việc. Cho nên chúng ta cần phải: *“Xin hỏi chú có chuyện gì không ạ? Có chuyện gì cháu có thể chuyển lời lại giúp chú được không ạ?”*. Khi một đứa trẻ từ nhỏ đã biết ứng đối như vậy, sau này quý vị nhờ chúng làm việc gì, quý vị sẽ rất yên tâm. Đừng nên xem thường lễ nghi này. Lễ nghi này chúng tỏ trẻ nhỏ đối diện với sự việc nhất định sẽ xử lý đến nơi đến chốn, gọi là thái độ có đầu có đuôi. Khi chúng như vậy thì tâm chúng sẽ không nôn nóng, luống cuống. Vì vậy, thông qua loại đời sống lễ nghi này trưởng dưỡng sự tu dưỡng cho trẻ.

¹⁰Chúng ta đã nói đến: “*Lớn gọi người, liền gọi thay, người không có, mình làm thay*”. Động tác này rất quan trọng. Nó có thể vận dụng rộng rãi, vì đây là lễ nghi tiếp đãi, lễ nghi tiếp đón khách.

Chúng ta hãy xem trong gia đình, con cái hiện nay có biết tiếp đãi khách không? Ví dụ như có đi đến chơi, trẻ con đang ngồi chơi điện tử, chúng sẽ làm gì? Chúng sẽ mở hết công suất mà gào lên: “*Mẹ à! Có đi đến kìa!*”. Như vậy có được không? Quen rồi thì chúng sẽ rất thất lễ, rất tùy tiện, bởi vì sự tôn kính người lớn không được xem trọng. Việc nào quan trọng nhất đối với chúng? Vui chơi của chúng là quan trọng nhất. Lâu ngày thì tâm cung kính không còn, cho nên chúng ta phải dạy.

Quý vị nào đã từng dạy con cái tiếp đãi khách xin mời giơ tay? Tốt rồi! Việc này ảnh hưởng chúng rất sâu xa. Trẻ con nếu như không được học những lễ phép này một cách nghiêm túc, có thể sau này ở trường học, ở trong công ty sẽ xảy ra tình huống khó xử.

Chúng tôi đã từng dạy các em, luyện tập từng em tiếp đãi khách như thế nào. Kinh văn không chỉ phải giảng giải, mà còn phải để các em thao tác thực tế. Hơn nữa, không chỉ thực hành một lần, hai lần, mà phải để chúng luyện tập nhiều lần thì chúng mới quen tay, hay việc.

Một buổi sáng nọ, những em nhỏ này đều đã học xong, cũng sắp xếp khéo léo, lúc ăn cơm trưa thì có một người đi đến thăm. Khi người đi sắp bước vào phòng học thì tất cả các em đang ăn cơm đều ngừng lại, để chén bát

¹⁰ Bắt đầu tập 19

và đĩa của chúng xuống, rồi tranh nhau chạy ra tiếp đón khách. Chúng học xong mà biết thực hành thì chúng sẽ học rất vui vẻ. Khi người dì này bước vào trước cửa thì sáu em nhỏ xếp thành hàng, cùng nhau cúi chào và nói: “*Chúng cháu chào dì ạ!*”. Người dì này không dám bước vào, dì nói: “*Thấy mình được sủng ái mà lo sợ. Từ trước tới giờ chưa bao giờ được tiếp đón long trọng như vậy*”. Dì nói tiếp: “*Nếu như trẻ em thế hệ sau đều như vậy thì chúng ta rất được ai ủi*”.

Tiếp theo, khi khách bước vào rồi thì chúng ta dạy các em cách để dép. Dép phải để làm sao khi khách bước ra thì lập tức có thể mang vào đi. Quý vị bằng hữu, mỗi một động tác lễ nghi thật ra đều là đặt mình vào hoàn cảnh của người khác để suy nghĩ cho họ. Tâm nhân hậu của các em cũng đang thực hiện từng li từng tí ngay trong những chi tiết nhỏ của đời sống. Vì vậy, để dép cũng phải khiến cho khách có thể thuận tiện mang vào là đi được liền. Dì ấy bước vào, chúng liền nói: “*Mời dì ngồi ạ, con sẽ đi pha nước mời dì!*”. Trước mời dì ấy ngồi, sau đó nói: “*Mời dì uống trà ạ! Con sẽ đi gọi mẹ con về*”. Đây chính là lễ nghi tiếp đãi khách mà ở trong gia đình các em phải học tập.

Ở trường học, khi nhìn thấy thầy giáo lớp bên cạnh đến, chúng sẽ làm thế nào vậy? Chúng có thể đứng tại chỗ và bắt đầu cất cao giọng: “*Thầy ơi! Có thầy giáo lớp bên cạnh tìm thầy*” hay không? Thái độ này không phù hợp lễ phép. Cho nên điều này cũng phải dạy học trò, hướng dẫn các em nhất định trước tiên phải: “*Thưa thầy! Thầy đợi một chút để em đi gọi thầy em đến*”. Nói với thầy đó xong

thì đi tìm thầy của mình đến gặp. Nghĩa là phải làm tốt công việc từ đầu đến cuối. Thật ra khi các em thực hiện lễ nghi thì tính nhẫn nại, bình tĩnh của các em sẽ liên tục được hình thành và bồi dưỡng trong quá trình thực hiện những lễ nghi này.

Trong công ty hoặc trong cửa hàng, nếu như có người đến tìm bạn của mình hoặc tìm cấp trên, thông thường mọi người đứng trước tình cảnh này sẽ làm thế nào? Ví dụ có người muốn tìm giám đốc, giám đốc đang họp mà chúng ta lại nói: *“Tìm giám đốc hả? Ông ấy ở trong đó”* thì có được không? Nếu vị khách này bước vào mà bên trong đang họp thì sẽ xảy ra tình huống gì? Rất bối rối. Cuộc họp diễn ra nửa chừng, cuối cùng là tiếp tục họp hay phải tiếp đón khách? Như vậy là rất thất lễ. Nếu như hết lần này đến lần khác xảy ra tình huống này, khi vị chủ quản truy cứu ra thì có thể quý vị sẽ không thể giữ được công việc, bởi vì quý vị thành công thì ít mà hỏng việc thì nhiều! Đứng trước tình cảnh như vậy cần phải trước tiên mời khách: *“Mời ông ngồi”*. Sau đó pha một ly nước mời họ uống, rồi nói: *“Để tôi đi xem thử giám đốc có bận việc không? Xin ông đợi một chút”*. Nếu quý vị thấy giám đốc đang họp thì xin chỉ thị. Nếu giám đốc phải họp mười phút, hai mươi phút nữa thì phải trở lại nói cho khách biết, để khách có sự chuẩn bị. Vì vậy, lúc nào cũng phù hợp lễ nghi, lúc nào cũng khiến cho người khác cảm thấy rất thoải mái.

Lễ nghi tiếp đãi khách không chỉ ở trong gia đình, trong nhà trường, trong công ty, mà thậm chí còn ở cơ quan chính phủ. Những người mà cơ quan chính phủ tiếp đón là ai vậy? Rất nhiều khả năng là những nhân vật quan

trọng của các nước, hoặc là nhân dân trong nước. Nếu như công chức của đơn vị chính phủ làm việc mà không phù hợp lễ nghi, thì có thể quốc gia sẽ bị mất mặt với các nước khác, hơn nữa cũng sẽ khiến cho nhân dân trong nước mất đi niềm tin đối với Chính phủ. Cho nên, lễ thật sự là rất quan trọng.

Khổng Lão Phu Tử nói: “*Bất học lễ, vô dĩ lập*”, không biết lễ nghi thì khó có chỗ đứng trong xã hội, trong đoàn thể. Chúng ta có thể hiểu câu Kinh văn này là lễ nghi tiếp đón.

4. Kinh văn:

“Xung tôn trưởng, vật hô danh. Đối tôn trưởng, vật hiện năng.”

“Gọi người lớn, chớ gọi tên. Với người lớn, chớ khoe tài”.

4.1. “Gọi người lớn, chớ gọi tên”

Khi xưng hô với người lớn không nên trực tiếp gọi tên tuổi của họ ra, đây cũng là một loại tâm cung kính. Tôi còn nhớ khi ở nhà, tôi xưng hô với hai người chị đều gọi là chị cả, chị hai. Bỗng nhiên có bạn bè hoặc bạn học hỏi tôi rằng: “*Chị của bạn tên là gì?*”, khi nói tên của chị mình ra, tôi cảm thấy không thoải mái, dường như cảm thấy có một chút không tôn kính. Do đó, không nên xem thường cách xưng hô này, gọi càng lâu sẽ càng thân mật. Xưng hô là “*chị*”, “*anh*” thì giữa người và người với nhau sẽ ngày càng thân mật. Nhưng nếu như gọi thẳng tên ra, ví dụ vợ chồng xưng hô với nhau cũng chỉ có ba chữ (nghĩa là tên một người gồm ba chữ, ví dụ Quách

Phú Thành – lời người dịch), gọi ba chữ lâu rồi thì bầu không khí sẽ càng ngày càng lạnh nhạt, thậm chí có khi càng gọi càng nổi giận. Do đó, cách xưng hô chúng ta cũng cần phải dùng “*chú*”, “*bác*”, “*dì*” để xưng hô đối với người lớn. Ra ngoài xã hội, ví dụ chúng ta gọi: “*Giám đốc Trần*”, “*Chủ tịch Trần*”, xưng hô như vậy người ta nghe sẽ thoải mái, mà mình cũng không đến nỗi mạo phạm người khác.

Thời nay, bọn trẻ ở nhà hay ở trường cũng cần phải thực hiện thái độ này. Ví dụ nói chúng ta làm giáo viên, giữa đồng nghiệp với nhau, đứng trước mặt các em không nên trực tiếp gọi “*Thầy Lễ Húc*” hoặc “*Thầy gì gì đó*”. Không nên xưng hô như vậy, bởi vì như vậy cũng là đang gọi tên của giáo viên. Cần phải xưng hô là “*Thầy Trần*”, “*Thầy Thái*”. Đây cũng là làm gương cho các em xem. Tuy giữa người lớn chúng ta với nhau xưng hô có thể thân mật một chút, nhưng trẻ nhỏ phải học tập thái độ khiêm cung từ nhỏ, cho nên người làm giáo viên như chúng ta cũng nên chú ý đến chi tiết nhỏ này. Đây là “*gọi người lớn, chớ gọi tên*”.

Người phương Đông bị ảnh hưởng của văn hóa phương Tây. Người phương Tây xưng hô với cha mẹ của mình đều trực tiếp gọi tên, nên rất nhiều người cảm thấy mặt trăng phương Tây tương đối tròn [hơn mặt trăng ở phương Đông]. Chúng tôi có một người bạn, anh xem trong sách nói có thể trực tiếp gọi tên, cuối cùng anh bảo con gái gọi thẳng tên họ của cha mẹ. Sau khi gọi được mấy năm, lúc tôi đến Hải Khẩu dạy “*Đệ Tử Quy*” thì anh mới biết là sai rồi! Con gái của anh nói chuyện với anh đã

ngang hàng với anh. Đến lúc này rất khó hướng dẫn. Vì vậy, xưng hô phải có lớn nhỏ, có tôn ti trật tự. Lễ nghi này không thể bỏ qua.

4.2. “Với người lớn, chớ khoe tài”

Buổi sáng chúng ta cũng có nhắc đến trẻ nhỏ học để nâng cao tài năng thì chúng ta phải hướng dẫn chúng mục đích của có tài năng là gì? Học tập nhiều tài năng như vậy, mục đích cuối cùng là vì cái gì? Quý vị bằng hữu! Quý vị dắt con cái đi học nhiều tài năng như vậy để làm gì? Điều này rất quan trọng. Mục đích của quý vị sẽ dẫn dắt con cái đi theo phương hướng này.

Có một em học trò của tôi học lớp sáu mà học thêm đến bốn môn. Tôi nghĩ, chỉ cần em vào lớp chăm chỉ lắng nghe thì nhất định không cần phải học thêm nhiều như vậy. Tôi liền gọi em lại để trao đổi. Tôi nói: “*Em học thêm bốn môn là quá nhiều! Hay là trước tiên em chỉ học thêm hai môn thôi?*”. Cuối cùng em bé gái này nói: “*Thầy ơi! Không được. Ở đây phổ chúng em ai cũng học thêm bốn môn hết*”. Quý vị xem, mục đích các em đi học thêm là gì vậy? Người khác đều đi học thêm, ta không được phép thua người ta. Cũng vậy, hiện nay học nhiều tài nghệ như vậy mục đích ở chỗ nào? Là người ta biết đàn piano, ta không biết không được. Người ta biết khiêu vũ, ta không biết không được. Nếu như đều để đi ganh đua với người khác, ưa thể diện, thì sau khi trẻ học những tài nghệ này rồi không những không có lợi ích gì (bởi vì học nhiều thứ quá thì không thể vững chắc được), mà còn có thể tiêu diệt nếp sống phù phiếm, sau khi học rồi thường muốn đi khoe

khoang với người khác. Cho nên, thái độ của phụ huynh vô cùng quan trọng.

Buổi sáng chúng ta cũng nhắc đến, nếu như chúng học nghệ thuật thì chúng ta cần phải hướng dẫn chúng phải có chí hướng. Học nghệ thuật phải tạo được phúc cho mọi người. Xã hội, quốc gia là một thể hỗ trợ lẫn nhau. Mỗi người cống hiến năng lực và tài hoa của mình để lợi ích đoàn thể. Do đó, chúng ta hướng dẫn các em: *“Các em thấy những bản nhạc do Tiên sinh Lý Thúc Đồng sáng tác đến nay vẫn không ngừng hun đúc tính tình con người. Nếu các em học âm nhạc thì cũng nên giống như tiên sinh Lý Thúc Đồng vậy, phải có chí hướng cao xa. Muốn chuyển hóa được phong tục, không gì tốt bằng âm nhạc, dùng âm nhạc để cải thiện nếp sống xã hội”*. Khi chúng ta hướng dẫn như vậy, các em sẽ có chí hướng, thì tin rằng việc học tập của các em nhất định sẽ rất khác so với những em khác. Khi các em học môn nghệ thuật nào đó chỉ để khoe khoang thì chắc chắn các em sẽ gặp phải chướng ngại không thể đột phá. Bởi vì khi chúng thích ganh đua với người khác thì chúng sẽ lo được lo mất, tâm trạng sẽ trở nên rất nghiêm trọng, đến lúc đó không thể vượt qua được. Nhưng khi chúng có chí hướng thì chúng sẽ không ngừng cố vũ mình phải tiến lên phía trước. Cho nên, chí hướng là mấu chốt để quyết định sự thành hay bại.

Trong “Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn” có nhắc đến chí của việc học cần phải ở Thánh Hiền. Người hiện nay chí của việc học là ở kiếm tiền. Vì vậy, người học bây giờ đều học rất khổ sở, họ tức muốn chết khi họ thi không đỗ. Mục tiêu đó đã sai. Cũng vậy, rất nhiều người học nghệ

thuật nhưng chí hướng nghệ thuật ở đâu vậy? Cũng ở kiếm tiền, nên công phu của họ không thể thăng hoa. Chúng ta phải nắm được căn bản.

Mục đích học của Phạm Trọng Yêm ở đâu vậy? Phải nắm lấy cơ hội có thể vì nhân dân phục vụ. Với tâm thái đó của ông thì hiệu quả học có giống với người đi học chỉ vì công danh không? Chắc chắn là khác nhau. Giáo dục phải “*thận ư thủy*”, phải cẩn thận ngay từ đầu. Do đó, chúng ta hướng dẫn các em học năng khiếu, học kỹ năng cũng phải có quan niệm đúng đắn.

Không được phép khoe tài năng là để trưởng dưỡng thái độ khiêm tốn cho các em. Trong “Kinh Dịch” có nói: “*Quẻ Khiêm sáu hào đều tốt*”. Trong “Kinh Thu” cũng nói: “*Tự mãn thì chuốc lấy tổn hại, khiêm cung thì được lợi ích*”. Trong sáu mươi bốn quẻ của “Kinh Dịch”, mỗi quẻ đều có tốt - xấu xen lẫn nhau, chỉ có một quẻ mà tất cả sáu hào đều tốt là “Quẻ Khiêm”. Vì vậy, một đứa trẻ biết khiêm tốn thì có thể mọi việc đều thuận lợi.

Bốn thiên trong “Liễu Phàm Tứ Huán” nói về triết học nhân sinh rất quan trọng, trong đó thiên thứ tư là miêu tả lợi ích của khiêm tốn. Ban đầu Tiên sinh Viên Liễu Phàm cũng đã từng tham gia mấy lần thi tiến sĩ. Trước khi thi, ông đều quan sát những học trò sắp thi này và phát hiện có một số người rất khiêm tốn, khiêm hạ hơn người, đối với mọi người rất cung kính, rất nhã nhặn. Tuy những người học trò này có người tuổi còn rất trẻ, nhưng ông cảm thấy họ nhất định sẽ thi đậu. Cuối cùng kết quả thi đúng như dự đoán, người khiêm tốn đều thi đậu.

Chúng ta cũng phải luôn luôn nhắc nhở các em từ nhỏ phải biết khiêm tốn. Cho dù tài hoa ngày nay của chúng ta cao đi nữa, tài hoa này có phải dựa vào bản thân mình mà có hay không? Không phải, mà là do trong quá trình trưởng thành đã có rất nhiều người chăm sóc, dìu dắt chúng ta. Cho nên, càng có tài hoa thì chúng ta càng phải nên tri ân sự cho đi của nhiều người như vậy đối với chúng ta. Có được thái độ như vậy thì tự nhiên sẽ không còn kiêu ngạo. Do đó, *“với người lớn, chớ khoe tài”*.

5. Kinh văn:

“Lộ ngộ trưởng, cấp xu áp. Trưởng vô ngôn, thoái cung lập. Kỵ hạ mạ, thừa hạ xa. Quá do đãi, bách bộ dư”.

“Gặp trên đường, nhanh đến chào, người không nói kính lui đứng. Phải xuống ngựa, phải xuống xe, đợi người đi, hơn trăm bước”.

5.1. “Gặp trên đường, nhanh đến chào. Người không nói, kính lui đứng”

Khi đi trên đường mà gặp người lớn thì chúng ta phải chủ động bước đến chào hỏi. Tôi cũng đã từng nghe mẹ tôi nói có một số học trò mẹ từng dạy nhưng gặp bà trên đường thì lập tức tránh né chứ không có bước đến chào. Quý vị bằng hữu, tình trạng này là do nguyên nhân gì tạo nên? Đương nhiên là có rất nhiều tình huống. Ví dụ chúng tôi làm giáo viên nhưng chưa đủ thân với các em, nên các em đều bỏ chạy. Cũng có khả năng các em này từ nhỏ không quen hành lễ với người lớn. Khi các em không chủ động hành lễ với người lớn là do các em không hiểu cách đối nhân xử thế này. Do đó chúng ta cũng phải nói cho các em biết, gặp

người lớn nhất định phải bước đến cúi đầu chào hỏi. Đây là lễ nghi khi gặp nhau.

Quý vị bằng hữu, cúi chào có dễ hay không? Bây giờ bảo quý vị cúi người chín mươi độ để chào một người thì có thể rất nhiều vị không quen. Ở Thẩm Quyển có một trường mẫu giáo huấn luyện các em cúi chào. Đã huấn luyện khoảng một - hai tháng, vẫn tiếp tục đang tập cúi chào. Phải khiến cho động tác này nội hóa thành tâm cung kính của chúng.

Có một cậu bé, mẹ của cậu có ba chị em, cha của cậu có bốn chị em nhưng chị em của mẹ cậu chưa có con, chị em của cha cậu cũng chưa có con, chỉ có một mình cậu là cháu nên có nhiều người quan tâm cậu. Quý vị bằng hữu, cậu bé này có dễ nuôi không? “*Khó nuôi!*”. Sao quý vị biết vậy? Ông bà ngoại, ông bà nội và rất nhiều người lớn cưng chiều cậu. Có một lần, ông nội của cậu nói với những người lớn này: “*Nhìn thấy đứa cháu nội này giống như nhìn thấy tôi vậy. Lời đứa cháu này nói ra chính là lời tôi nói. Nếu như ai đánh nó chính là đánh tôi*”. Tình trạng này tiếp diễn thì đứa bé này sẽ như thế nào? Nó sẽ xem trời bằng vung. Cho nên, nếu như người lớn không biết dạy trẻ con như thế nào thì quả thật thương chúng chính là hại chúng. Chúng ta xem, trẻ con hiện nay rất khó dạy là do nuông chiều. Cha mẹ của em nhìn thấy tình trạng này, lúc đó cũng có cơ duyên bắt đầu học “Đệ Tử Quy”, cảm thấy tình trạng không ổn, cần phải dẫn em về.

Một lần, khi cậu bé này ăn cơm, nhìn thấy thức ăn trên bàn quá ít nó lập tức dùng chân đạp bàn, lùi lại phía

sau và nói: “*Thức ăn ít quá, con không ăn đâu!*”. Như vậy có đúng không? Không đúng! Nhưng mà rất bình thường, bởi vì họ cưng chiều em như vậy, đã nuông chiều em thành ông vua con rồi. Mà vua ăn cơm phải bao nhiêu món vậy? “*Một trăm món*”. Sao quý vị biết rõ như vậy? Vì vậy, thức ăn quá ít thì em không ăn. Sau khi mẹ của em dẫn em về, vào buổi sáng đã nấu món cháo rất dinh dưỡng cho em ăn. Em nói với mẹ rằng: “*Con chỉ ăn mì, con không ăn cháo!*”. Mẹ của em cũng không tức giận, bởi vì “*băng dày ba thước không phải do một ngày giá lạnh*”, đã hình thành thói quen xấu lâu rồi, bây giờ cần nhẫn nại để điều chỉnh em trở lại. Do đó người mẹ nói: “*Con không ăn? Được! Thế thì thôi*”. Cuối cùng đến khoảng chín giờ, em nói với mẹ rằng mình rất đói. Mẹ của em lại bung bát cháo đó ra, em vẫn không chịu ăn. Hiện nay rất nhiều em nhỏ tính nết rất ương bướng. Làm thế nào đây? Không nên đối đầu với chúng, mà phải mài mòn chúng. Không ăn thì lại cất vào. Chín giờ rưỡi thì em đã đói không chịu nổi. Mẹ em bung cháo ra thì em liền ăn ngấu nghiến ngay. Sau khi ăn xong còn nói: “*Ngon ơi là ngon!*”. Đúng rồi! Em không biết nỗi khổ của nhân gian.

Khi gia đình đưa em đi nhà trẻ. Người cha và mẹ này cũng rất dễ tâm phối hợp với thầy cô giáo, liền dạy em cúi chào. Mẹ của em dắt em đến gặp thầy giáo, bảo em phải cúi chào thầy giáo, nhưng cậu bé đó vẫn đứng yên bất động. Thế là mẹ của em bắt đầu cúi chào thầy rồi nói với em: “*Con hãy chào giống như mẹ đi nào!*”. Người mẹ này cúi chào khoảng hơn chục lần mà cậu bé vẫn như như bất động. Nhưng vì đã sắp đến giờ làm, mẹ

của cậu bèn vội vàng quay về. Về đến cổng khu phố thì cảm thấy không ổn, vì giáo dục phải cẩn thận ngay từ đầu. Lúc đầu không dạy tốt thì về sau muốn dạy sẽ càng khó khăn. Cô liền gọi điện thoại cho chồng của cô. Chồng cô lập tức vội vàng chạy đến, hai vợ chồng cùng nhau đến trước mặt đứa con nói: *“Bây giờ cha dạy con cúi chào, hãy cúi chào thầy đi nào!”*. Sau đó cha của cậu liên tục cúi chào, cũng không biết đã cúi chào bao nhiêu lần. Cậu bé này đứng ở đó òa khóc. Tấm lòng chân thành này của người cha đã làm tan chảy tâm trở trở như gỗ đá của cậu. Cậu bé cũng ngay đó cúi chào thầy giáo một cái. Khi cậu có thể cúi xuống chào một lần rồi thì về sau sẽ không còn khó khăn nữa. Cho nên, dạy một đứa trẻ thì sự hợp tác giữa phụ huynh và thầy cô giáo rất quan trọng.

Người mẹ này cũng rất có độ nhạy bén về giáo dục. Bởi vì cậu bé này được nhiều người cưng chiều như vậy nên không có tâm cung kính đối với người khác, nên cô lúc nào cũng đang điều phục cái tâm kiêu ngạo của cậu, hy vọng cậu có thể cung kính. Mỗi lần họ sắp rời khỏi khu phố, bởi vì khu phố đều có nhân viên bảo vệ, nên người mẹ bảo con mình: *“Nào! Con hãy chào chú đi nào! Nói con chào chú đi nào!”*. Cậu bé này cũng không chịu chào. Có một lần, mẹ của cậu đứng bên cạnh anh nhân viên bảo vệ này nói với con của mình: *“Hôm nay con không cúi chào thì chúng ta không đi được”*. Cậu bé vẫn cứng đầu không chịu chào. Bà liền nói với con rằng: *“Từ người lãnh đạo quốc gia cho đến tất cả người làm việc, mỗi người đều có cống hiến đối với xã hội, đều đáng để chúng ta tôn kính. Các con tuổi còn nhỏ như vậy*

cũng cần có cha mẹ chăm sóc, và còn rất nhiều người phục vụ cho con. Vì vậy con phải chủ động đi cảm ơn chú bảo vệ này, chào hỏi với chú”. Cô giáo dạy cậu bé này ngay trước mặt những nhân viên bảo vệ. Khi các em có thể tiếp thu những đạo lý này, có thể cúi chào những người lớn, thì tin rằng thái độ cung kính này sẽ giúp ích vô cùng cho cả đời của trẻ.

Lễ nghi khi gặp mặt chúng ta có thể dùng cúi chào. Giữa người lớn với nhau hiện nay thông thường dùng phương pháp bắt tay. Thật ra, bắt tay là nghi lễ của phương Tây. Thông thường chúng ta cũng đều cúi chào một cái. Đương nhiên khi gặp người lớn thì chúng ta phải “*nhANH đến chào*”, phải chủ động cúi chào. Quý vị không được từ xa nhìn thấy ông nội mà cứ từ từ bước đến một cách ung dung thong thả, như thế là không cung kính. Đứng trước người lớn chúng ta có thể hành lễ cúi chào, nếu ngang hàng thì cúi chào thật tự nhiên. Chúng ta thấy hiện nay có bộ phim truyền hình dài tập của Hàn Quốc là “Thương Trường”, khi họ gặp mặt nhau đều cúi chào như thế này, cảm thấy rất thoải mái. Ngay cả nhìn thấy người không ưa họ cũng biết kìm nén lại để hành lễ.

Những điều cần chú ý khi bắt tay

Hiện nay có rất nhiều trường hợp đều dùng bắt tay để chào hỏi nhau, xin hỏi bắt tay cần phải chú ý những điểm gì?

• Thứ nhất, chúng ta cần suy nghĩ đến thứ tự bắt tay

Ai là người đưa tay ra trước mới phù hợp với nghi lễ? Người lớn với người nhỏ thì ai là người đưa tay ra

trước? **Người lớn đưa tay ra trước, người nhỏ đưa tay ra sau.** Nếu người lớn không đưa tay ra trước thì chúng ta chỉ cần cúi chào là được.

Cấp trên với cấp dưới ai là người đưa tay ra trước vậy? **Cấp trên đưa tay ra trước.** Ví dụ quý vị đến công ty của người khác, gặp Chủ tịch Hội đồng Quản trị của họ. Chủ tịch chưa đưa tay ra mà quý vị đã đưa tay ra nói: “*Chào anh! Chào anh!*”. Người ta chưa biết quý vị là ai, và nếu họ không đưa tay ra thì chẳng phải quý vị sẽ rất bối rối sao? Do đó, đối diện với cấp trên của người khác thì cũng phải đợi cấp trên đưa tay ra trước, sau đó chúng ta mới đưa tay ra. Thứ tự này không được đảo lộn, nếu không sẽ xuất hiện những tình huống khó xử.

Giữa người nam và người nữ thì ai đưa tay ra trước? “*Người nữ*”. Quý vị đều rất có kinh nghiệm. **Người nữ đưa tay ra trước.** Nếu không, khi người nam đưa tay ra, người ta không bắt tay với quý vị thì quý vị cũng rất khó xử. Đây là thứ tự.

• **Điều thứ hai, khi chúng ta bắt tay cần chú ý đến thái độ**

Bắt tay cần chú ý những động tác nào, những thái độ nào vậy? Chúng ta hãy luyện diễn tập thực tế. Có quý vị nào xung phong lên để chúng ta bắt tay thử không? Xin mời anh bạn này!

Cuộc đời sẽ có rất nhiều sự biến hóa, khi quý vị tiếp xúc quý vị phải thật tự nhiên.

Chúng ta gặp bạn bè, nếu bắt tay thì **trước tiên chúng ta phải chú ý đến ánh mắt, mắt phải nhìn đối**

phương. Ví dụ tôi hiện giờ bắt tay với anh: “*Chào anh! Chào anh!*” nhưng mắt nhìn đi chỗ khác, thì đối phương sẽ cảm thấy như thế nào? “*Sao mà không có thành ý vậy!*”. Có tình trạng này, bởi vì trong bữa tiệc gặp rất nhiều bạn bè, lúc bắt tay với họ mà mắt lại nhìn một người khác. Bắt tay và nói: “*Chào bạn! Chào bạn!*”, nhưng đầu óc để ở chỗ khác là rất không có thành ý. Cho nên, mắt phải nhìn thẳng vào đối phương. Chúng ta làm mẫu một lần nhé: “*Chào bạn!*”.

Ngoài ánh mắt ra còn phải chú ý đến tay, không nên dùng lực quá mạnh, nếu không sẽ khiến tay người ta bị đau. Ví dụ nắm tay anh thật mạnh và nói: “*Chào bạn! Chào bạn!*”. Sức chịu đựng của anh ấy tương đối tốt! “*Độ mạnh*” khi bắt tay cũng phải chú ý.

Tiếp đến, vị trí bắt tay cũng phải đúng. Ví dụ rất nhiều người khi bắt tay như không có sức vậy. Giống như bệnh nghề nghiệp vậy, chạm với người ta một chút. Việc này cũng không có thành ý. Cần phải nắm ở vị trí này, như vậy là rất tốt.

Tiếp đến, còn phải chú ý thời gian nắm tay, không được phép quá lâu. Nếu quý vị như thế này: “*Chào anh!*” và cứ giữ tay của đối phương không buông, anh ấy cũng không biết đến khi nào quý vị buông tay ra. Đặc biệt là người nam chúng ta khi gặp người nữ xinh đẹp thì điểm này càng không được phạm lỗi.

Khi chúng ta có thể chú ý mọi mặt thì người khác bắt tay với chúng ta sẽ rất vui vẻ. Khi bắt tay cũng phải khiến người ta cảm thấy thật thoải mái. Vâng, cảm ơn anh! Xin cho anh ấy một tràng pháo tay!

- ***Thứ ba, sau khi bắt tay xong phải giới thiệu về nhau***

Thứ tự giới thiệu thì ngược lại với thứ tự bắt tay.

Ví dụ khi bắt tay thì người lớn đưa tay trước, người nhỏ mới đưa tay, nhưng khi giới thiệu thì trước tiên người nhỏ giới thiệu với người lớn, giới thiệu cấp dưới với cấp trên trước, giới thiệu người nam cho người nữ giới, ngược lại với khi bắt tay. Tuy đây là một nghi lễ, nhưng chúng ta thử nghĩ xem, khi quý vị dắt bạn học về giới thiệu cho cha, quý vị có nên nắm tay cha nói rằng: “*Cha à! Chúng ta hãy làm quen với bạn học của con*”. Như vậy sẽ rất kỳ cục! Thật ra, nghi lễ là một thứ tự rất tự nhiên. Làm gì có chuyện người lớn đi làm quen với một người mà chiều cao mới bằng một nửa họ chứ? Thế chẳng phải rất kỳ cục sao? Cho nên lễ nghi trong “*Lễ Ký*”, “*Nhạc Ký*” có nói: “*Lễ giả, thiên địa chi tự dã*”, lễ là thứ tự và quy luật rất tự nhiên của trời đất. Đây là tình huống cần chú ý trong giới thiệu.

Trong quá trình giới thiệu cũng rất có khả năng người ta sẽ đưa danh thiếp cho quý vị. ***Cách đưa danh thiếp và nhận danh thiếp cũng phải chú ý.*** Cách đưa danh thiếp như thế nào? Quý vị không nên đem hộp đựng danh thiếp ra phát cho từng người, vì như vậy khiến người khác cảm thấy không được tôn trọng. Khi một người không tôn trọng người khác thì thật ra cũng đã không tôn trọng chính mình. Tục ngữ nói là: “*Tự chuốc lấy nhục*”. Quý vị không kính trọng người khác, trên thực tế là đã không kính trọng mình rồi. Tầm danh thiếp đó là đại biểu cho quý vị, quý vị sao có thể phát tùy tiện như vậy được. Do đó, ***nên lấy ra một tấm danh thiếp và cầm hai tay đưa cho người khác. Vả lại, khi đưa cần***

phải để mặt trước của tấm danh thiếp hướng về phía người nhận, để khi nhận họ có thể xem được ngay. Nếu như quý vị đưa ngược thì họ còn phải xoay lại để xem. Chi tiết nhỏ này cũng chứng tỏ quý vị lúc nào cũng nghĩ thay cho người khác.

Quý vị tiếp nhận danh thiếp nhất định trước tiên phải xem một chút. “Gọi người lớn, chớ gọi tên”. Không chỉ đối với người lớn như vậy, mà thông thường giữa người với người khi giao tiếp với nhau, nếu như họ là Tổng giám đốc, là Trưởng khoa, thì chúng ta dùng chức danh của họ để xưng hô. Đó là tôn kính họ, họ cũng sẽ cảm thấy rất vui. Cho nên quý vị nhất định trước tiên phải xem họ tên. Ví dụ Trưởng khoa Trần thì nói: *“Trưởng khoa Trần! Chào Trưởng khoa”*. Quý vị không nên cầm xong cũng không biết họ tên của họ là gì, ngồi xuống muốn nói chuyện mới nhớ ra là đã quên xem, sau đó lại lấy danh thiếp ra để xem. Như vậy là quá kỳ cục!

Nhận danh thiếp rồi nên để ở đâu? Quý vị có thể cất vào ví. Rất nhiều người trực tiếp để nó ở trên bàn. Trong quá trình ăn cơm thì nước canh có thể rơi vào, đối phương nhìn thấy sẽ nghĩ: *“Ôi! Danh thiếp của tôi!”*. Vậy họ có còn muốn làm ăn với quý vị hay không, còn muốn hợp tác với quý vị không? *“Anh không tôn trọng danh thiếp của tôi”*, như vậy có thể để lại cho họ ấn tượng không tốt. Khi chúng ta lúc nào cũng có lễ, thì sẽ để lại cho người ta ấn tượng rất tốt, đó là quý vị đã xây chiếc cầu nối hữu nghị với người ta rồi. Cho nên, lễ nghi gặp mặt chúng ta cũng không được sơ suất.

Phía trên đã nói lễ nghi tiếp đón, bây giờ nói lễ nghi khi gặp mặt: ***“Gặp trên đường, nhanh đến chào. Người không nói, kính lui đứng”***.

Ví dụ chúng ta chào hỏi người lớn, nếu như người lớn không có việc gì thì đợi họ đi rồi chúng ta mới đi. Gọi là ***“Người không nói, kính lui đứng”***. Lúc tôi học đại học rất ít cơ hội về nhà, một học kỳ chỉ về nhà được vài lần. Khi chúng tôi vừa bước vào nhà, nhìn thấy cha mẹ, đây gọi là ***“gặp người lớn”***, tôi nói: ***“Con chào cha mẹ ạ!”***. Rất nhiều sinh viên về đến nhà chuyện trò qua loa dăm ba câu với mẹ thì còn bận rộn hơn lúc bình thường ở trường học. Bạn làm gì vậy? Tìm nhóm bạn học cũ. Có tình trạng này không? Quý vị thấy, cha mẹ khó khăn lắm mới đợi được chúng ta trở về, có thể có rất nhiều điều muốn nói với chúng ta, nhưng chúng ta đều không để ý đến cảm nhận của cha mẹ và người lớn. Việc này tôi cũng đã từng làm, nên phải sám hối. Cần phải sau khi chào hỏi cha mẹ xong thì đem cất tất cả hành lý rồi nhanh chóng trở lại. Bởi vì một thời gian không nói chuyện với quý vị thì cha mẹ không hiểu tình hình của quý vị, nên nhất định sẽ có rất nhiều lo lắng. Vào lúc này quý vị nên ngồi xuống xem sách với mẹ cũng được, uống trà với mẹ cũng được, thời gian này tuyệt đối không được bỏ qua. Rất nhiều người liền nói: ***“Mẹ tôi cũng chẳng có chuyện gì để nói với tôi cả”***. Bởi vì quý vị chào một cái liền đi mất, cha mẹ vẫn chưa kịp hỏi thăm gì. Thật ra khi quý vị thật có lòng tĩnh lặng ngồi lại với cha mẹ, với người lớn một chút thì linh cảm của họ liền xuất hiện ngay, và tự nhiên sẽ có rất nhiều chuyện để nói với quý vị. Chúng ta giao tiếp với người lớn cũng cần có tính

nhân nại, ngồi với họ một lát. Thật sự ngồi được một lát rồi, cha mẹ không có gì để nói nữa thì chúng ta mới *“người không nói, kính lui đứng”*.

Tôi từ Hải Khẩu trở về, ngay chiều hôm đó trước tiên tôi đi thăm ông nội tôi. Thăm ông nội xong, tôi trở về. Cũng đã hơn bốn tháng không nói chuyện cùng với cha mẹ, nên tôi lập tức buông hết mọi việc xuống, trước tiên là nói chuyện với cha mẹ. Khi nói chuyện là chúng tôi nói hai, ba tiếng đồng hồ. Trong quá trình nói chuyện này, chúng tôi đem tình hình công việc, cuộc sống của mình báo cáo với cha mẹ rất tỉ mỉ, để cha mẹ thật yên tâm về việc chúng tôi làm ở nơi đó. Tôi còn nhớ lần đầu tiên về báo cáo với cha của tôi, trong khi nghe ông đã ba lần rơi lệ. Bởi vì ông nghe ở Hải Khẩu, ở Thẩm Quyển có rất nhiều em nhỏ sau khi học xong trở về hành lễ với cha mẹ nên không cảm được nước mắt.

Sau đó, có một lần tôi quay lại Hải Khẩu tiếp tục công việc. Lần đầu tiên gọi điện thoại về nhà, cha tôi đã nói với tôi: *“Con cứ ở đó làm việc cho thật tốt, đừng lo lắng việc gì cho gia đình. Việc ở nhà cha sẽ xử lý thật tốt”*. Cha muốn tôi an tâm, hy vọng tôi đừng lo lắng.

Tôi còn nhớ tôi đã kể cho cha nghe chuyện về một em học trò của chúng tôi ở Hải Khẩu. Bởi vì thầy của em cũng rất chăm chỉ dạy các em học “Đệ Tử Quy”, nên khi tết đến được về nhà em liền muốn lay cha mẹ để cảm ơn sự chăm sóc của cha mẹ trong một năm này. Em bé này định bung ra hai ly trà, ở trong phòng chuẩn bị bước ra. Trước khi em bước ra thì cảm thấy hồi hộp, tim đập thình thịch, có chút không dám. Cuối cùng, khi em

vẫn chưa bước ra thì nhà có vài vị khách đến chơi khiến em càng chùn bước hơn, có người khác thì càng thấy ngại ngùng. Nhưng rồi em lấy lại dũng khí: *“Thầy đã dạy rồi thì chúng ta phải cố gắng làm”*, nên em liền mở cửa đi thẳng đến trước mặt cha mẹ và quỳ xuống. Tất cả người thân vốn dĩ đang nói chuyện, nhưng khi cậu bé này vừa quỳ xuống thì tất cả mọi người đều im lặng. Không biết là sức mạnh gì mà tất cả mọi người đều im lặng như mặc niệm vậy! Sau đó cậu bé này nói: *“Con cảm ơn công lao dưỡng dục của cha mẹ trong một năm qua. Trong thời khắc bắt đầu một năm này, chúc cha mẹ khỏe mạnh sống lâu!”*, và quỳ lạy cha mẹ ba lạy. Các phụ huynh bên cạnh nhìn thấy đều rất cảm động. Cho nên, trẻ em cũng có thể ảnh hưởng đến người lớn.

Cậu bé này sau khi trở lại trường học đã viết một bài văn. Cậu nói lúc cậu sắp cảm ơn cha mẹ thì thấy vô cùng hồi hộp, nhưng lúc cậu quỳ xuống thì bỗng nhiên cảm thấy đầu óc vô cùng sáng suốt. Bước đầu tiên tương đối khó khăn, nhưng chỉ cần quý vị dũng cảm bước đi thì quý vị sẽ càng làm càng tốt hơn.

5.2. *“Phải xuống ngựa, phải xuống xe. Đợi người đi, hơn trăm bước”.*

Việc này là miêu tả phương tiện giao thông thời xưa của chúng ta là ngồi trên ngựa, ngồi trên xe. Khi chúng ta ngồi trên ngựa, gặp người lớn thì cần phải mau xuống ngựa. Bởi vì nếu quý vị ngồi trên ngựa, gặp ông nội mà quý vị ngồi như vậy mà nói: *“Ông nội! Cháu chào ông ạ!”* thì rất không cung kính, vì vậy phải nhanh chóng xuống ngựa. Hoặc giả ngồi trên xe cũng phải trước tiên xuống xe hành lễ. Mở rộng ra, có thể là lúc đó

quý vị đang bận, ví dụ đang ngồi làm việc trên máy tính, có người lớn đến thì trước tiên cần phải để mọi thứ xuống, chào hỏi trước. Lúc nào cũng không được quên tâm cung kính này.

Hiện nay là ngồi trong xe hơi, xe đang chạy trên đường cao tốc, bỗng nhiên phát hiện chú mình đang chạy xe thì làm thế nào? Có nên hạ kính xe xuống rồi kêu lớn: “*Chào chú!*” hay không? Lúc này phải nghĩ đến sự an toàn. Học lễ nghĩa phải học cho linh hoạt, không nên học cứng nhắc.

Vừa rồi câu phía trước vẫn chưa giảng xong: “*Phải xuống ngựa, phải xuống xe. Đợi người đi, hơn trăm bước*”.

“*Đợi người đi, hơn trăm bước*” này chúng ta có thể diễn giải thành lễ nghi tiễn khách. “*Đợi người đi, hơn trăm bước*” là tiễn người lớn. Tiễn khách thì phải đợi sau khi họ rời khỏi rồi chúng ta mới đi.

Khi giảng giải điều này, tôi cũng thường cho học trò đi thực tập tiễn khách, một người đóng vai chủ nhà, một người đóng vai khách. Người đóng vai khách bước ra cửa nói: “*Tạm biệt!*”, người chủ nhà lập tức đóng cửa cái “*rầm*”. Những học trò khác bèn cười ầm cả lên. Sau đó tôi lại mở cửa ra và hỏi vị khách đó: “*Nếu như người ta tiễn em như vậy, em có cảm giác như thế nào?*”. Học sinh đó nói: “*Giống như nóng lòng muốn đuổi em đi cho nhanh vậy. Lần sau em sẽ không đến nữa*”. Cho nên, tiễn khách cũng phải khiến người ta có cảm giác giống như được tiếp đón, được tôn trọng.

Chúng tôi ngoài thao tác thực tế ra còn thông qua thảo luận trực tiếp. “*Các em thân mến! Các em cảm thấy*

tiền khách như thế nào là hợp lý?”. Rất nhiều em nhỏ bắt đầu suy nghĩ tiền khách đến cửa thang máy, thang máy xuống rồi các em mới quay lại. Như vậy thì trong lòng khách sẽ cảm nhận rất ấm áp. Nếu như không có thang máy thì sao? Thì chúng ta tiền khách đến đầu cầu thang rồi mới quay lại.

Người xưa khi tiền đưa người lớn và các bậc sư trưởng thật sự đều làm được *“đợi người đi, hơn trăm bước”*, đều nhìn thấy thầy giáo đã đi khuất, không còn nhìn thấy bóng dáng nữa họ mới rời đi.

Khi tôi đến Úc để học, học rồi thì phải thực hành, nên buổi tối khi thầy giảng bài xong, chúng tôi cùng nhau tiền thầy về nơi thầy ở. Tôi cứ đứng mãi ở nơi đó, đợi đến khi thầy đã vào phòng rồi tôi mới rời đi. Những bạn học khác thấy rất kỳ lạ, tại sao tôi cứ đứng ở đó mãi vậy? Tôi liền nói với họ rằng: *“Đợi người đi, hơn trăm bước”*. Thật ra khi chúng tôi đang làm động tác này thì trong lòng thật sự vô cùng hoan hỷ. Bởi vì trong quá trình tiền đưa thầy như vậy, trong đầu chúng tôi không ngừng hiện lên tình huống là nếu như trong cuộc đời, chúng ta không gặp được thầy thì không thể mở mang trí huệ, phiền não không dứt. Chính bởi vì nhờ có thầy dạy bảo từng li từng tí, chúng tôi mới có thể có được nhiều sự trưởng thành trong cuộc sống. Quá trình tiền đưa thầy bằng ánh mắt cũng hàm chứa cái tâm cảm ân, quý trọng cái duyên thầy trò này. Người xưa chung sống với nhau vô cùng có tình nghĩa. Chính vì có được tình nghĩa này nên họ mới viết ra được rất nhiều áng văn thơ vô cùng cảm động lòng người.

¹¹Chúng ta vừa nói đến người xưa rất trọng tình nghĩa, việc này đều được biểu lộ với người thân, bạn bè. Cho nên Lý Bạch đã viết bài thơ “Hoàng Hạc Lâu Tống Mạnh Hạo Nhiên Chi Quảng Lăng”, trong đó có đoạn:

**Cố nhân tây từ Hoàng Hạc Lâu
Yên hoa tam nguyệt hạ Dương Châu
Cô phàm viễn ảnh bích không tận
Duy kiến Trường Giang thiên tế lưu.**

*Bạn từ lầu Hoàng Hạc lên đường
Giữa mùa hoa khói Châu Dương xuôi dòng
Bóng buồm đã khuất bầu không
Trông theo chỉ thấy dòng sông bên trời.*

“Cô phàm viễn ảnh bích không tận”. Ông tiễn bạn là đợi đến khi hoàn toàn không còn nhìn thấy bạn nữa thì mới quay về. Tình nghĩa đó, tâm lưu luyến đó của ông đối với bạn đã biểu lộ ra trong lúc tiễn biệt bạn.

Trẻ nhỏ hiện nay có thể viết được áng thơ như vậy không? Rất khó. Bởi vì trẻ nhỏ hiện nay không có tâm cung kính và tương đối nôn nóng, bồn chồn. Vì vậy chúng ta cũng trong những lễ nghi này mà trưởng dưỡng lòng cung kính của trẻ đối với người khác.

Mấy hôm trước, người anh kết nghĩa của tôi từ Đài Trung đến nghe tôi diễn giảng. Sau khi nghe được hai tiết thì lại có việc gấp nên buổi chiều hôm đó anh phải ra đi. Anh nói không đến nghe tôi giảng thì anh cảm

¹¹ Bắt đầu tập 20

thấy rất tiếc. Sự ủng hộ của anh đối với tôi không nói cũng biết, anh thật sự rất ủng hộ tôi. Sau đó tôi liền tiễn anh đi một đoạn cho đến lúc anh lên tàu lửa. Khi tàu lửa đã rời khỏi, tôi vẫn cứ mãi đứng ở đó, “*đợi người đi, hơn trăm bước*”. Bỗng nhiên nhớ đến quen biết với anh mười năm nay, rất nhiều quyết định của tôi anh đều rất ủng hộ. Tuy rất nhiều lần tôi bị thất bại, nhưng anh vẫn luôn luôn tin nhiệm tôi. Anh nói: “*Chỉ cần em giữ cái tâm ban đầu này đối với mọi người, đối với xã hội, thì nhất định sẽ làm được những việc lợi ích cho người khác*”. Cho nên anh luôn luôn quan tâm tôi. Mấy năm nay, anh nhìn thấy tôi tập trung tinh thần vào giáo dục anh cũng rất vui, rất yên tâm.

6. Kinh văn:

“Trưởng giả lập, ấu vật tọa. Trưởng giả tọa, mệnh nãi tọa”.

“Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi. Người lớn ngồi, cho phép ngồi”.

Khi người lớn đứng thì người nhỏ chúng ta không được ngồi. Khi người lớn bảo chúng ta ngồi thì chúng ta mới ngồi. Đây là lễ nghi tiến thoái. Học lễ nghi cũng phải học cho linh hoạt, không nên học cứng nhắc. Ví dụ nhìn thấy người khác thì phải hành lễ, phải cúi chào, nhưng khi quý vị đang trong thang máy rất chật hẹp, bỗng nhiên nhìn thấy chủ của quý vị đến, quý vị có nên cúi chào ông không? Nếu cúi chào thì có thể người bên cạnh đều bị quý vị hất qua một bên. Cho nên học lễ phải vận dụng cho linh hoạt. Vừa rồi giáo sư Trương cũng nói khi trong nhà vệ sinh thì không nên hành lễ cúi chào, mà

đội đi ra rồi hãy chào. Chúng ta phải tùy theo tình thế, tùy tình hình mà vận dụng.

Có một vị thầy giáo cũng đã học “*người lớn ngồi, cho phép ngồi*”. Khi ông đến một đơn vị khác để trao đổi với người phụ trách nơi đó, đối phương là người nữ, cả hai đứng nói chuyện rất lâu thì người phụ nữ này liền ngồi xuống. Nhưng bởi vì thầy giáo của tôi xem cô là người lớn, “*Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi. Người lớn ngồi, cho phép ngồi*”, người lớn chưa cho phép nên ông vẫn tiếp tục đứng. Người phụ nữ này nói chuyện cứ phải ngược mặt lên, bởi vì ông rất cao mà cô thì ngồi, nên cô cảm thấy đầu rất mỏi. Cô nói: “*Anh ngồi xuống đi, cổ của tôi sắp không chịu nổi rồi!*”. Khi chúng ta nhìn thấy người khác cứ phải ngược đầu lên nhìn, thì không cần đợi người lớn bảo chúng ta ngồi, chúng ta cứ ngồi xuống thật tự nhiên. Học không nên học cứng nhắc.

Có một bé gái khoảng chừng vài ba tuổi, một hôm đi dạo chơi cùng với cha mẹ và bà ngoại trong công viên. Cha của bé ngồi đó xem báo, cô bé thì ngồi trên chiếc ghế dài. Bỗng nhiên bà ngoại của cô bé đi đến, cô bé liền nhảy xuống. Bởi vì chiếc ghế đó tương đối cao, cô bé nhảy xuống không đứng vững nên chúi về phía trước, ngã xuống. Bà ngoại và cha của cô bé đều cảm thấy rất kỳ lạ, liền vội vàng đứng lên đỡ cô bé dậy và hỏi: “*Con làm gì mà phải nhảy xuống vậy?*”. Cô bé trả lời: “*Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi, bởi vì bà ngoại đến nên con vội vàng nhảy xuống*”. Việc này khiến người cha rất xấu hổ. Cả bà ngoại đến người cha vẫn thờ ơ ở đó xem báo, vậy mà đứa con gái mới hai - ba tuổi của anh đã biết đứng lên

chào bà và nhường chỗ. Hậu sinh khả úy! Đứng trước những em bé học sách Thánh Hiền này, chúng ta cũng cố gắng học tập giống như các em vậy, thực hiện được “Đệ Tử Quy”.

7. Kinh văn:

“Tôn trưởng tiền, thanh yếu đê. Đê bất văn, khước phi nghi”.

“Trước người lớn, phải nói nhỏ. Nhỏ không nghe, không đúng phép”.

Việc này cũng là lễ phép khi nói chuyện. Đứng trước người lớn thì cũng phải nói nhỏ nhẹ một chút, nếu không sẽ ảnh hưởng đến cuộc nói chuyện của người lớn. Trẻ nhỏ hiện nay đối với việc lúc nào nên nói chuyện, lúc nào không nên nói chuyện hay bị thiếu sót. Thường khi những đứa trẻ gặp nhau thì không thể kiềm chế được, chúng la hét ầm ĩ làm náo loạn trời đất. Vào lúc này người lớn chúng ta cần phải ngăn chặn đúng lúc, nếu không khi chúng đã thành thói quen rồi thì rất khó dạy dỗ chúng. Do đó, phát hiện các em nói chuyện rất lớn tiếng ảnh hưởng đến người lớn nói chuyện thì phải nhanh chóng nhắc nhở: *“Các con hãy nói nhỏ một chút!”*. Có một số vị trưởng bối nói: *“Nói nhỏ một chút!”*, trẻ liền nói nhỏ ngay. Nhưng nói nhỏ được ba phút chúng lại không kiềm chế được. *“Nói nhỏ một chút đi!”*. Sau đó được ba phút lại không hiệu quả. Vị trưởng bối lại nói: *“Thôi đi, thôi đi! Cứ mặc kệ chúng nó!”*. Như vậy có đúng không? Không đúng. Cho nên, giáo dục cần phải thật nhẫn nại mới được.

Người xưa rất nhấn mạnh đạo trung dung. Thật ra đạo trung dung biểu hiện trong đời sống thường ngày của một người. Ví dụ mặc quần áo có cần đạo trung dung hay không? Mặc quá nhiều thì rất nóng, mặc quá ít thì sẽ bị lạnh. Ăn cơm thì sao? Ăn quá nhiều thì bị đau dạ dày, ăn quá ít thì sẽ bị đói. Nói chuyện có cần trung dung hay không? Cần. Cho nên, *“trước người lớn, phải nói nhỏ”*. Nhưng nếu như nói chuyện với người lớn mà nói không rõ ràng thì rất thất lễ. Vì vậy, *“nhỏ không nghe, không đúng phép”*. Nói chuyện với người lớn phải làm sao cho người lớn nghe rõ ràng chúng ta đang nói gì.

8. Kinh văn:

“Tiên tắt xu, thoái tắt trì. Vấn khởi đối, thị vật di”.

“Đến phải nhanh, lui phải chậm. Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng”.

Cũng cần chú ý là khi nói chuyện mắt phải nhìn vào đối phương, nhìn vào người lớn, gọi là *“khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng”*.

Chúng ta nói chuyện với trẻ nhỏ hiện nay, ánh mắt của chúng có thể tập trung nhìn vào chúng ta được bao lâu vậy? Rất khó có thể tập trung lâu, được mười giây là khá lắm rồi! Trẻ nhỏ nói chuyện với người khác mà mắt không chuyên chú, chứng tỏ tâm của chúng không có cung kính, rất nông nổi. Tại sao trẻ nhỏ hiện nay lại nôn nóng như vậy? Chính là do quá thiếu giáo dục về lễ phép, lâu ngày thì *“tôi làm theo ý của tôi thôi”*. Do đó, những chi tiết nhỏ này cũng cần người lớn chúng ta cố gắng nhấn nại hướng dẫn, từ từ

khiến các em có thể đi vào khuôn phép, lúc nào cũng nghĩ cho người khác.

“Đến phải nhanh, lui phải chậm”. Gặp người lớn phải nhanh chóng đến, không nên để người lớn đợi quá lâu. Khi nói chuyện với người lớn xong, chúng ta chuẩn bị rời đi thì từ từ lui lại mấy bước, sau đó hãy bước đi. Quý vị không nên khi người lớn vừa nói chuyện xong thì quý vị lập tức nói: *“Vâng, tạm biệt!”*, liền rời đi. Như vậy giống như nói với người lớn rằng: *“Tôi muốn đi ngay lập tức, không muốn chậm thêm một giây nào nữa!”*. Lúc nào chúng ta cũng chú ý đến cảm nhận của người khác, cho nên *“lui phải chậm”*.

9. Kinh văn:

“Sự chư phụ, như sự phụ. Sự chư huynh, như sự huynh”.

“Việc chú bác, như việc cha. Việc anh họ, như anh ruột”.

Từ *“chư phụ”* (chú bác) này, vào thời xưa có ý nghĩa là bác, chú, có thể mở rộng là cậu và những người lớn. Còn *“chư huynh”* gồm có anh em bên nội, chị em bên nội, anh em bên ngoại, chị em bên ngoại, những quan hệ thân thích này.

Chúng ta có thể hồi tưởng lại một chút, những người chú, người bác này cũng đều giúp đỡ, chăm sóc chúng ta trưởng thành, cũng không biết đã từng bông bế chúng ta bao nhiêu lần, trong lòng cũng thầm cầu chúc chúng ta khỏe mạnh, trưởng thành, cũng đều rất quan tâm chúng ta. Tục ngữ nói: *“Thọ ơn người một chút cũng phải báo đáp”*

vạn lần”. Có thái độ như vậy, có phúc hậu thì cuộc đời mới tràn đầy niềm vui.

Lần diễn giảng này tôi cũng nhìn thấy rất nhiều vị trưởng bối, rất nhiều bạn hữu là những người tôi quen biết mấy năm gần đây, cũng có rất nhiều người một vài năm không gặp mặt. Khi gặp mặt thì những vị trưởng bối và những người bạn này cũng rất vui vẻ. Họ cũng cầu chúc cho tôi có thể trong khoảng thời gian này có chút tiến bộ. Khi tôi đứng trước lời cầu chúc chân thành của họ, tôi đều ghi nhớ trong lòng. “*Thọ ơn một chút, báo đáp vạn lần*”, nên càng cần phải cố gắng hoàn thiện mình, sau đó cống hiến cho xã hội, khiến cho những người cầu chúc cho mình đều có thể sinh tâm hoan hỷ.

Cũng giống như vậy, những người bác, người chú, người anh chị em bên nội này cũng đều đồng hành với sự trưởng thành của chúng ta, cũng có rất nhiều sự dìu dắt rất quan trọng đối với chúng ta. Cho nên tấm thâm tình này chúng ta cũng phải luôn luôn giữ ở trong tâm. Khi họ có nhu cầu chúng ta nhất định tận tâm tận lực giúp đỡ họ.

Từ “chư phụ” (chú bác) này, ngoài những người có mối quan hệ thân thuộc ra, chúng ta cũng có thể mở rộng giải thích thêm. “Chư” có thể đại biểu cho nhiều người, cũng chính là chúng ta đều phải phụng dưỡng, phải có tâm cung kính đối với cha mẹ của bất kỳ người nào. Đối xử với bất kỳ anh chị em của người nào chúng ta cũng phải có tâm thương yêu, cũng phải quan tâm. Khi chúng ta dùng cách giải thích như vậy thì tấm lòng

của chúng ta sẽ vô cùng rộng lớn. Tâm lượng lớn nên phước cũng lớn.

Cư sĩ Hứa Triết là quốc bảo của Singapore. Mấy chục năm trong đời cụ đều luôn dốc sức chăm sóc người bệnh, chăm sóc người nghèo khổ. Phóng viên hỏi cụ: *“Cụ giúp đỡ nhiều người như vậy, giúp đỡ nhiều người ngoài như vậy...”*. Phóng viên mới hỏi nửa chừng thì cụ liền nói: *“Tôi đâu có giúp đỡ người ngoài. Người tôi giúp đỡ đều là anh chị em của tôi”*. Trong thái độ của cụ, nơi nào là nhà của cụ vậy? Toàn bộ vũ trụ là nhà của cụ. Phóng viên lại hỏi cụ: *“Cụ chăm sóc mọi người, vậy ai chăm sóc cho cụ?”*. Quý vị xem, con người đều có rất nhiều phiền não, chăm sóc người khác cứ sợ mình không có ai chăm sóc. Cụ vui vẻ trả lời: *“Tôi không cần ai chăm sóc cho tôi, ông trời sẽ chăm sóc tôi”*. Quý vị xem, thái độ sống khoáng đạt biết bao! Thái độ sống này của cụ hoàn toàn tương ứng với Kinh điển Thánh Hiền.

Lão Tử có nói: *“Đạo trời không thiên vị ai, nhưng thường đứng về phía người thiện”*. Người lương thiện thì phước báo của họ không thể giới hạn. Trong tủ lạnh của cụ Hứa Triết không biết tại sao có rất nhiều đồ ăn, và lại cũng không biết là do ai tặng. Quý vị bằng hữu, tại vì sao không biết do ai tặng vậy? Khi cụ cho đi không mong báo đáp thì người báo đáp cũng không muốn để cho cụ biết. Nếu như chúng ta hôm nay đi tặng quà có mục đích, quà đem đến còn phải nói với người nhận rằng: *“Đây là quà tôi mang đến”*. Khi chúng ta cho đi mà có mục đích, thì đôi phương tiếp nhận cũng sẽ mang gánh nặng, giống như đang nợ quý vị một món ân tình vậy. Con người

sống với nhau như vậy sẽ có áp lực. Nhưng cụ Hứa Triết cho đi là không mong báo đáp, vả lại cụ cảm thấy đó hoàn toàn đều là việc cụ cần phải làm. Vì vậy người tiếp nhận sự giúp đỡ của cụ đều cảm động từ trong nội tâm, nên khi có cơ hội có thể giúp cụ làm một số việc thì mọi người đều rất chủ động, mua một ít thức ăn để trong tủ lạnh của cụ.

Cô giáo Dương khi dạy các em học Kinh, viết thư pháp. Mỗi lần học xong, khi học sinh về hết, cô vào nhà bếp lúc nào cũng phát hiện một số thức ăn. Chỗ này một túi rau, chỗ kia một túi trái cây, cũng không biết do ai tặng. Chúng ta quả thật có thể dùng tâm chân thành của mình để tương giao với người khác. Khi quý vị xem người trong thiên hạ là anh em, thì người trong thiên hạ cũng sẽ xem quý vị là anh em, cho nên “*trong bốn biển đều là anh em*”. Đó là kết quả, vậy nhân phải gieo như thế nào? Nhất định chúng ta phải xem người trong thiên hạ như người một nhà, chúng ta phải chủ động cho đi thì mới có thể có được kết quả như vậy.

Trong “Hiếu Kinh” có một đoạn nói rằng: “*Kính kỳ phụ tắc tử duyệt, kính kỳ huynh tắc đệ duyệt, kính kỳ quân tắc thần duyệt, kính nhất nhân nhi thiên vạn nhân duyệt*”(kính trọng cha mẹ người thì con cái của họ vui, kính trọng huynh trưởng người thì em của họ vui, kính trọng vua nước người thì thần dân nước đó vui, kính trọng một người mà vạn người khác được vui). Thật ra quan hệ giữa người với người không phức tạp, chỉ cần quý vị có tấm lòng chân thành thì nhất định sẽ có được nhân duyên rất tốt.

“*Kính kỳ phụ*”, khi chúng ta rất cung kính cha mẹ của người khác, thì con cái của họ cũng sẽ vui vẻ, tin rằng quý vị cũng sẽ đối xử rất tốt với người trong gia đình của họ.

“*Kính kỳ huynh*”, tôn kính huynh trưởng của họ, thì tất cả những người em của họ cũng sẽ rất vui sướng.

“*Kính kỳ quân*”, quý vị tôn kính cấp trên của họ hoặc tôn kính công ty của họ, thì những đồng nghiệp làm chung với họ cũng sẽ rất tôn kính quý vị. Vì vậy, khi chúng ta lúc nào cũng có tâm cung kính, thì tự nhiên sẽ có được tình hữu nghị với nhiều người.

Ngoài việc phải cung kính đối với cha, với anh mà chúng tôi vừa mới nói, phải tiến thêm một bước là làm được “*yêu ai yêu cả đường đi lối về*”, phải kính “chư phụ” (chú bác), kính “chư huynh” (anh họ); con cái của anh, con cái của em, con cái của bác, con cái của chú, chúng ta cũng cần phải yêu thương.

Ngày xưa, vào thời triều Minh có một vị nữ sĩ tên là Chương Giai Anh. Cha mẹ của cô qua đời từ rất sớm, nên từ nhỏ cô đã mồ côi. Cô có ba người anh, nhưng sau đó ba người anh cũng qua đời rất sớm. Cô cùng với chị dâu chăm sóc những người cháu. Nhưng thật không may, ba người chị dâu này của cô cũng lần lượt qua đời. Trong tình cảnh như vậy, cô Chương Giai Anh liền quyết chí nhất định phải gánh vác trách nhiệm cố gắng nuôi dạy những người cháu này trưởng thành. Khi cô có thái độ như vậy, đó chân thật là “*việc chú bác, như việc cha. Việc anh họ, như anh ruột*”. Bởi vì cô làm như vậy nhất định sẽ khiến cho các anh của cô được an ủi nơi chín suối. Các anh được an ủi thì cũng

sẽ khiến cho cha mẹ được an ủi. Cho nên chúng ta phải “*yêu ai yêu cả đường đi lối về*”. Suốt đời cô không lấy chồng, nhưng cô có bị thiệt thòi không? Tin rằng khi cô dùng tâm yêu thương chân thành để yêu thương những người cháu thì cuối đời cô cũng sẽ được những người cháu này phụng dưỡng.

Trong quá trình dạy học, tôi cũng đã từng gặp học sinh có cha mẹ đã qua đời và được người cô nuôi dưỡng. Khi người cô này tìm hiểu đối tượng đều nói với người yêu mình rằng: “*Khi lấy chồng tôi nhất định phải mang theo hai đứa cháu này*”. Lúc đó, khi tôi nói chuyện với cô ấy (cô của học sinh này), thì trong lòng tôi dâng lên niềm kính phục. Thật sự khi nói chuyện với cô đến nửa chừng có khi tôi không ngăn nổi nước mắt, rất cảm nhận được chủ tâm trung nghĩa đó của cô. Khi mỗi vị đều có thể lúc nào cũng yêu thương con cháu mình, tin rằng dù trong hoàn cảnh gia đình không được viên mãn cũng sẽ có sự phát triển rất tốt. Đây là nhắc đến: “*Yêu ai yêu cả đường đi lối về*”. Cho nên đối với người lớn phải kính trọng, đối với người nhỏ phải yêu thương.

Phía trên chúng tôi có nói đến Cụ Hứa Triết, cụ cũng xem người trong thiên hạ như người nhà của mình.

Vào thời triều Tấn có một người có học thức tên là Tổ Thích. Khi đó nước Tấn không được ổn định, phía bắc có loạn Ngũ Hồ. Ông bắt đầu dĩ phải dắt mấy trăm hộ gia đình, bao gồm người thân và những người hàng xóm trong làng cùng nhau chuyển đến Hoài Tứ. Từ nhỏ ông đã rất có nghĩa hiệp, rất hay chăm sóc người. Trên đường di chuyển đến Hoài Tứ, toàn bộ

những xe ngựa này ông đều nhường cho người lớn tuổi ngồi, bản thân ông thì đi bộ. Ông cũng đem toàn bộ tài sản, thuốc men trong nhà ra cho mọi người dùng, trên đường luôn chăm sóc mọi người như vậy. Lúc đó Tấn Nguyên Đế rất khâm phục đức hạnh của ông, nên phong cho ông một chức quan, và ông làm cũng rất tốt. Hơn nữa, ông thường xuyên ôm ấp ý định nhất định phải lấy lại những đất đai mà tổ quốc bị mất. Ông có hoài bão to lớn như vậy. Quả đúng như thế, trong cuộc đời của ông cũng đã lấy lại được rất nhiều đất đai mà nhà Tấn bị mất. Trong quá trình lánh nạn này, Tổ Thích cũng luôn luôn thay mọi người lo liệu cuộc sống, đều phụ giúp họ làm sao canh tác, làm sao để có thu hoạch tốt. Khi gặp những bộ hài cốt (bởi vì thời chiến tranh loạn lạc nên thường có rất nhiều hài cốt khắp nơi trên mặt đất), Tổ Thích liền tổ chức mọi người mang những hài cốt này đem chôn cất, còn tổ chức cúng tế cho họ. Những hành động này khiến những người đi theo ông rất cảm động.

Có một lần, khi mọi người cùng nhau ăn cơm, rất nhiều vị lớn tuổi trong khi nói chuyện đã nói: *“Chúng ta đã già cả như vậy rồi, lại gặp được Tổ Thích thì giống như cha mẹ của mình tái thế vậy. Chúng ta có chết cũng không hối tiếc”*. Tấm lòng nhân nghĩa này của Tổ Thích không biết đã cảm động được bao nhiêu người, nên khi Tổ Thích qua đời thì toàn bộ nhân dân đau buồn giống như cha mẹ họ qua đời vậy. Thật sự Tổ Thích đã thực hiện được câu: *“Việc chú bác, như việc cha. Việc anh họ, như anh ruột”*.

Khi tôi đến Úc học, có gặp một vị trưởng bối lớn tuổi hơn cha tôi. Thời gian ở Úc, ông bị xuất huyết dạ dày, nôn ra rất nhiều máu cục. Khi ông đến học viện của chúng tôi, khi tôi gặp ông thì thấy toàn bộ sắc mặt ông đều nhợt nhạt, trắng xanh. Tôi vội vàng thông báo cho những nhân viên làm việc ở nơi đó nhanh chóng đưa ông vào bệnh viện. May mà không có trở ngại gì lớn xảy ra, chỉ cần cố gắng điều dưỡng một khoảng thời gian. Bởi vì chúng tôi đến đây là để học nên mỗi ngày đều có rất nhiều bài để học. Vị trưởng bối này cần phải có người chăm sóc nên tôi liền xung phong. Tôi nói: *“Hãy để tôi chăm sóc”*. Tôi muốn lĩnh hội một chút cảm nhận của việc hiếu dưỡng cha mẹ. Bởi vì tôi sống với cha mẹ một thời gian, dù rất nhiều bạn bè nói *“anh thật hiếu thảo!”*, nhưng tôi thấy rất hổ thẹn, bởi vì sức khỏe của cha mẹ còn tốt hơn tôi. Bề ngoài là tôi chăm sóc cha mẹ, nhưng thật ra rất nhiều việc là do cha mẹ chăm sóc cho tôi. Bây giờ ở Úc có cơ hội này, vị trưởng bối này bị bệnh thì tôi có thể thực hiện câu *“cha mẹ bệnh, ném thuốc trước”*. Những việc này tôi đều có thể làm được. *“Sáng phải thăm, tối phải viếng”*, luôn luôn theo dõi nhu cầu của ông. Tôi rất vui vẻ, tuy không thể lên lớp được nhưng tôi có thể thông qua việc chăm sóc vị trưởng bối này để thật sự làm được những gì mình đã học. Bởi vì dạ dày ông bị tổn thương nên không thể ăn được những thức ăn khó tiêu hóa, cần phải ăn những loại thức ăn dạng bột giống như cho trẻ sơ sinh ăn, hơn nữa cứ khoảng vài tiếng đồng hồ phải ăn một lần. Tôi bắt đầu học cách chăm sóc người già, cứ hai tiếng lại nấu một chén cháo mạch cho ông ăn.

Trong quá trình này, tôi đã nâng cao mức độ cẩn thận của mình. Vị trưởng bối đó cũng rất vui vẻ khi tôi giúp ông dưỡng bệnh.

Cũng bởi nhân duyên này mà tôi học được rất nhiều đạo lý đối nhân xử thế từ vị trưởng bối này. Vị trưởng bối này tuy là công nhân, công việc của ông cũng rất nhiều, có khi ông còn phải xuống rất sâu dưới công thoát nước để làm việc. Ông dẫn đầu rất nhiều người Ấn Độ. Singapore là nơi có rất nhiều người từ rất nhiều quốc gia khác di dân đến. Ông nói ông dẫn đầu người của các nước, lúc nào ông cũng xung phong xuống trước. Xuống đó rất nguy hiểm nên ông không để công nhân của ông xuống trước, mà tự mình xung phong xuống trước. Đời sống công nhân có khi rất túng thiếu, ông đều hết lòng giúp đỡ họ mà không hề tính toán, cũng không bao giờ đòi lại. Như vậy, trong quá trình này tôi lại được thân cận với một người nhân đức. Tuy ông là người lao động chân tay nhưng ông lại thích văn hóa Thánh Hiền, và còn viết được chữ Tiểu Triện rất đẹp. Chúng ta phải thật sự kính trọng, lễ phép với mọi người, vì có rất nhiều nhân tài đang tiềm ẩn ở xung quanh mà chúng ta không biết. **Nếu như quý vị có thể không ngừng duy trì tâm cung kính thì thật sự quý vị lúc nào cũng gặp được quý nhân, và có thể lĩnh hội được câu: “Gần người hiền, tốt vô hạn, đức tiến dần, lỗi ngày giảm”.**

Bởi vì chúng tôi sống cùng với nhau nên chăm sóc lẫn nhau. Khi tôi cần phải ra đi trước thì bác Trần này cùng với một số vị nam giới ở cùng với chúng tôi tập trung với nhau vào tối ngày hôm trước khi tôi ra đi. Sau

đó họ tiền tôi đi. Tôi cũng lĩnh hội được rất sâu tình cảm không nỡ xa lìa giữa những người nam với nhau. Cho nên, không chỉ có tình cảm chân thật giữa nam và nữ, mà giữa nam với nam cũng có tình nghĩa chân thật. Điều quan trọng nhất vẫn là chúng ta phải có lòng chân thành đối xử với người khác. Vì vậy, *“việc chú bác, như việc cha. Việc anh họ, như anh ruột”*.

Lễ nghi nghe gọi điện thoại

¹²Phần trước chúng tôi có đề cập đến việc phải tiếp đón khách như thế nào, cách chào hỏi ra sao, cũng đề cập đến lễ nghi tiền khách. Trong phần lễ nghi tiếp khách có một phần chúng ta không được xem thường, chính là lễ nghi nghe gọi điện thoại.

Trẻ em hiện nay có biết nghe điện thoại không? Tôi đã từng gọi điện thoại cho người bạn, con của người bạn này nghe máy. Tôi hỏi: *“Ba của con có nhà không?”*. Cháu nói: *“Không có!”*. *“Ba con đi đâu vậy?”*. *“Không biết!”*, liền bỏ điện thoại xuống. Nếu như trẻ em ngay cả việc nghe điện thoại cũng không biết, thì ngoài việc không có tâm cung kính ra còn làm mất mặt gia đình. Vì vậy, chúng ta cũng nên dạy bảo các em lễ nghi nghe điện thoại. Chúng ta nên để các em luyện tập thực tế lễ nghi nghe điện thoại. Khi nhắc điện thoại lên thì nói: *“Dạ con xin chào! Con là Thái Lễ Húc”*, giới thiệu tên của mình. Sau đó hỏi: *“Xin hỏi bác/cô/chú tìm ai vậy?”*. Ví dụ như nghe nói: *“Ba con có ở nhà không?”*, nếu ba có ở nhà thì nói: *“Xin chú đợi một chút, để con đi gọi ba”*, sau đó đặt điện thoại xuống và gọi ba đến nghe. Nếu ba không có ở nhà thì chúng phải biết

¹² Phần bổ sung được giảng trong tập 21

cách ứng xử ra sao. Có thể hỏi người gọi đến: “*Thật tiếc, ba cháu không có ở nhà. Xin hỏi chú là ai vậy? Có việc gì cần cháu chuyển lời cho ba cháu không ạ?*”, nghĩa là có thể hỏi thăm. Suy cho cùng, khách gọi điện thoại đến là vì có việc, vì vậy chúng ta nên hỏi rõ ràng để họ không bị phí một cuộc điện thoại. Chúng ta cũng có thể hỏi người gọi đến: “*Xin hỏi chú có việc gì gấp không ạ?*”. Giả như là việc gấp thì có thể nói số điện thoại di động của ba cho người gọi đến biết. Cho nên, các cháu từ nhỏ biết được cách ứng xử như thế nào thì mức độ thành thạo khi làm việc của chúng ngày càng cao.

Sau cùng, gọi điện thoại còn có một động tác, đó là khi gọi điện thoại cho người lớn xong nhất định phải đợi người lớn gác điện thoại trước thì chúng ta mới gác điện thoại. Bởi vì có thể người lớn vẫn còn một vài điều muốn nói, nếu chúng ta tắt điện thoại trước thì có thể họ chưa nói xong nhưng điện thoại đã tắt rồi. Động tác này cũng là thể hiện tâm cung kính đối với người lớn.

(Hết quyển 2)

Người giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Giám định: Lão Hòa thượng Tịnh Không

Giảng ngày: 15/02/2005

Cẩn dịch: Ban phiên dịch Tịnh Không Pháp Ngữ

Giám định phiên dịch: Vọng Tây Cư Sĩ

45 ĐIỀU TÂM ĐẮC TRONG VIỆC HỌC ĐỆ TỬ QUY (Trích từ sách Giáo dục Gia đình của thầy Thái lễ Húc)

1. Có nhân sinh quan chính xác mới có cuộc đời hạnh phúc mỹ mãn.

2. Luân lý đạo đức là cốt lõi của văn hóa. Bôn phận làm người là ở hiếu thuận và hành thiện.

3. Thái độ quyết định trình độ, phong thái quyết định chiều sâu của học vấn. Duy chỉ có thành kính mới có thể nhận được sự chỉ dạy, tâm khiêm tốn thì sẽ được phước, kẻ kiêu ngạo thì gặp thầy giỏi đến đâu cũng không có đất để dụng võ.

4. Thấy người hiền thì học theo cách dụng tâm nhân nghĩa của họ, lợi người thì sẽ lợi mình, hại người nhất định sẽ hại chính mình.

5. Việc hoằng dương lời dạy của Thánh Hiền phải do chính mình làm thì mới có thể lợi mình, lợi người.

6. Kiểm soát được cảm xúc mới có thể kiểm soát được tương lai. Chỉ có mình tự hại mình mà thôi, cho nên không được tùy tiện nóng giận.

7. Đối với lời dạy của sư trưởng và kinh điển, chỉ nghĩ nên làm thế nào để làm được, chứ không nghĩ đến việc làm không được.

8. Đời sống hạnh phúc bắt đầu từ tâm cảm ân, từ việc cảm ân mà bắt đầu.

9. “Hiếu” là bảo bối gia truyền, “Đễ” là cánh cửa tích đức, Hiếu - Đễ là gia phong tốt nhất.

10. Sinh con dễ, nuôi con khó. Nuôi con dễ, dạy con khó. Trẻ nhỏ không hiểu thuận là việc không nên, chúng ta phải dạy dỗ.

11. Không để cho cha mẹ ưu tư, lo lắng, đó chính là hiếu thuận.

12. Thời đại hiện nay, tình cảm gia đình nhạt nhẽo, luân lý đạo đức xã hội dần suy đồi, chúng ta có trách nhiệm một lần nữa thức tỉnh việc xem trọng hiếu đạo của mọi người.

13. Nếu không hiếu thuận thì cung kính Phật Bồ Tát chỉ là giả, bất hiếu với cha mẹ là tổn phước, đồng thời còn tạo ra tướng bạc phước.

14. Không có tâm cảm ơn, thì yêu thương chỉ là ngắn ngủi tạm thời. Có oán ghét, thì từ bi chỉ là thứ giả tạo. Duy chỉ có tình yêu mới hóa giải cừu hận, xoa dịu vết thương.

15. Duy chỉ có tâm lòng khoan thứ, từ bi, tin tưởng lẫn nhau, yêu thương lẫn nhau mới có thể mang lại hòa bình. Trong thế giới lượng tử thì mọi sự vật đều lưu lại vết tích, hành vi của mỗi người chúng ta đều có sức ảnh hưởng, vì chúng ta đang sống trong thế giới do chính chúng ta sáng tạo nên.

16. Nếu không có tâm hiếu, thì không thể hình thành nên đời sống có ân nghĩa, đạo nghĩa và tình nghĩa. Trọng lợi thì sẽ xem nhẹ đạo nghĩa

17. Không nhớ lỗi cũ, không ghét người ác, mọi việc đều lấy đại cục làm trọng

18. Điều mình không thích thì đừng đem đến cho người khác. Việc làm không thành công, bị trở ngại thì quay về phản tỉnh lại chính mình.

19. “Lấy mình làm gương, nghĩ cho người khác” là phương châm hay nhất trong công tác quản lý .

20. Giáo dục là phương pháp căn bản để giải quyết tai nạn. Biết được, giác ngộ được và làm được thì mới có thể đạt được mục tiêu.

21. Giáo dục phải cẩn thận từ lúc bắt đầu. Duy chỉ có giáo dục của thánh hiền mới thật sự đem lại lợi ích cho con trẻ.

22. Mục đích của giáo dục là tăng trưởng ưu điểm, khắc phục khuyết điểm, không nuôi lớn dục vọng.

23. Muốn dạy con cái, trước tiên hãy dạy chính mình. Trong việc dạy dỗ con cái, thân giáo quan trọng hơn giáo dục bằng lời nói (ngôn giáo)

24. Trong việc dạy con, vợ chồng phải tôn trọng, phối hợp lẫn nhau, việc cộng tác một cách hợp hài hòa vô cùng quan trọng.

25. Nơi nào có tình thương, nơi đó có gia đình. Vợ chồng chung sống với nhau phải có tình nghĩa, ân nghĩa và đạo nghĩa. Lúc nào cũng nghĩ cho người mình thương, dụng tâm gây dựng cuộc sống gia đình, chính là làm ra tấm gương tốt nhất cho con trẻ.

26. Đạo vợ chồng là mấu chốt quan trọng của hạnh phúc gia đình, là đầu mối then chốt quan trọng của sự an định của xã hội và quốc gia. Người vợ tốt không phải tìm mà có được, mà dụng tâm yêu thương mà có được.

27. Quan hệ mẹ chồng và nàng dâu là mối liên kết quan trọng cho sự hài hòa và hưng vượng của một gia đình. Mẹ chồng thương yêu con dâu thì sẽ có thêm một

người con gái. Nàng dâu thương yêu mẹ chồng thì sẽ có thêm một người mẹ nữa.

28. Nuông chiều là hại con, không phải thật sự thương yêu con. Dạy con làm việc nhà là điểm khởi đầu của việc học tập đạo Thánh Hiền.

29. Không học lễ phép thì không thể thành tựu trong xã hội. Lễ phép là thái độ cơ bản của việc làm người.

30. Nguyên lý của cát - hung, họa - phúc là ở chủ tâm và dụng tâm.

31. Bí quyết để hóa giải tai nạn chính là hiếu thuận và hành thiện.

32. Một người có hai con mắt, tầm nhìn có hạn. Đọc sách chính là dùng con mắt của người khác để chúng ta nhìn được càng cao, càng xa, càng chính xác, càng sinh động hơn.

33. Cho người khác con đường rút lui, đồng thời cũng luôn luôn cho bản thân cơ hội sống và hy vọng. Cho đi là niềm vui, vì thế khi chính mình có năng lực, hãy nghĩ đến việc giúp đỡ người khác.

34. Mạnh Tử nói: *“Người xưa khi đắc chí mà làm quan thì ban bố ân trạch khắp nhân dân, khi ẩn dật thì bền chí tu thân cho danh tiếng rạng tỏ với đời. Lúc nghèo thì một mình tu dưỡng tâm tính, khi hiển đạt thì đem tài ra giúp cho thiên hạ”*. Điều này nói rõ về sứ mạng của phần tử trí thức lúc nghèo cùng cũng như lúc hiển đạt.

35. Giao tiếp là để hiểu rõ đối phương, chứ không phải để thuyết phục đối phương. Con đường để đi sâu vào

lòng người chính là dùng đôi tai “vô ngữ” để chăm chú lắng nghe. Điều quan trọng của giao tiếp không phải là nói cái gì, mà là nghe cái gì.

36. Nhìn thấy khuyết điểm của bản thân phải quyết tâm sửa đổi, thì cuộc đời sẽ có một diện mạo khác. Tất cả mọi việc đều quy về trách nhiệm của chính mình, đây chính là điểm khởi đầu của sự trưởng thành.

37. Sách “Trung Dung” nói: *“Tự thân mình nghiêm trang, chính trực thì chẳng yêu cầu người khác một cách hà khắc. Như vậy sẽ không gây ra oán giận”*. Rất nhiều sự oán giận là do chính chúng ta làm không được, mà lại yêu cầu người khác làm, nên khiến người không phục là vậy.

38. Cuộc đời đừng ôm quá nhiều dục vọng. Mỗi ngày lấp đầy dục vọng, đến lúc đêm khuya thanh vắng lại cảm thấy nội tâm vô cùng trống trải.

39. Dục vọng chưa bao giờ là suối nguồn của hạnh phúc, mà là căn nguyên của mọi thống khổ. Bởi vì sau khi đã thỏa mãn dục vọng rồi, lại sinh ra một dục vọng mới, dục vọng vĩnh viễn không có chỗ dừng. Cuộc đời truy cầu dục vọng thì vĩnh viễn chỉ có sự tiếc nuối bất mãn mà thôi.

40. Con người phải thấp lên ngọn đèn trong tâm của chính mình, thì mới có thể thấp sáng được ngọn đèn trong tâm của người khác. Khéo dùng tài năng thiên phú của chính mình thì mới có thể nâng cao bản thân, giúp đỡ người khác được.

41. Sám hối không phải là nhắm vào người khác, mà là nhắm vào chính mình, nhắm vào phiền não và tập khí xấu ác của bản thân, dùng lòng quyết tâm của dũng sĩ để

tiêu trừ chúng, như vậy mới có thể tiêu nghiệp chướng. Tai ương tiêu rồi thì phước sẽ đến.

42. Tướng do tâm sinh, cảnh tùy tâm chuyển. Duy chỉ có thay đổi quan niệm và hành vi của chúng ta, dùng tình yêu và hòa bình làm cơ sở để kiến lập sinh mạng thì người và người mới có thể chung sống hòa bình, con người và tự nhiên mới có thể cùng tồn tại, cùng phát triển.

43. Khi chúng ta cảm nhận được rằng “*nhân loại và chính mình là một thể*” thì sẽ thức tỉnh tiềm năng nội tại tốt đẹp đầy tình yêu thương và từ bi của chúng ta, để nó có thể phát huy đến cực điểm.

44. Khi ta thương yêu người khác chính là thương yêu chính mình. Khi ta cố gắng tìm hiểu, thấu hiểu và giúp đỡ người khác, kỳ thực cũng là đang làm những điều đó đối với chính bản thân mình.

45. Chúng ta đến thế gian này là để yêu thương mọi người, yêu thương người thân, yêu thương quý vị bề, và yêu thương vạn vật trong trời đất.

